

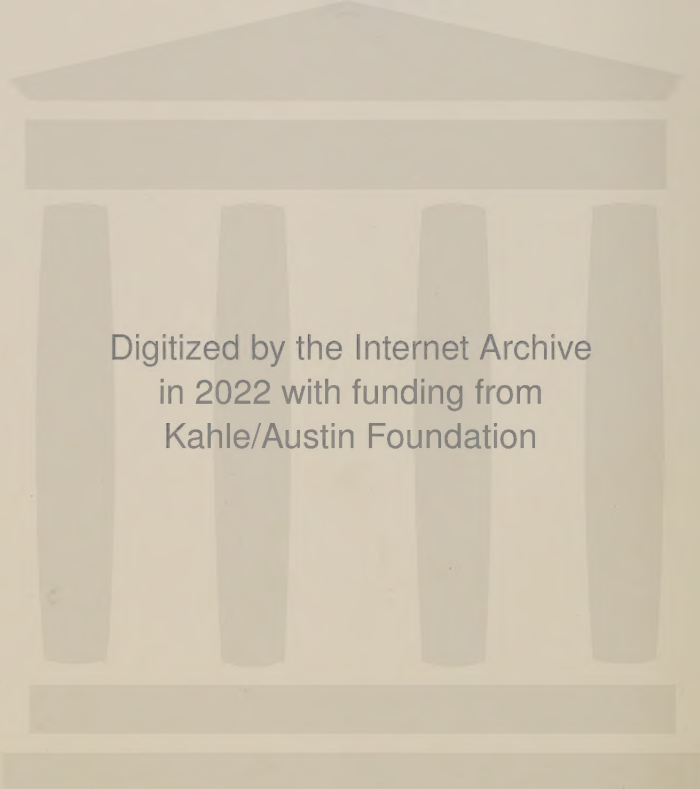

SØREN
KIERKEGAARDS
PAPIRER

Digitized by the Internet Archive
in 2022 with funding from
Kahle/Austin Foundation

SØREN
KIERKEGAARDS
PAPIRER

*Anden forøgede Udgave
ved Niels Thulstrup*

FEMTE BIND

*Søren Kierkegaards Optegnelser
1844 fra Marts til December*

*Udgivet af
Det danske Sprog- og Litteraturselskab
og Søren Kierkegaard Selskabet*

GYLDENDAL

Søren Kierkegaards Papirer

Bind 5, der udkom første gang i 1913,
er et uændret fotografisk optryk af originaludgaven,
udført af S. L. Møllers Bogtrykkeri,
København.

Printed in Denmark 1968.

SØREN KIERKEGAARDS
PAPIRER

SØREN KIERKEGAARDS PAPIRER

UDGIVNE AF P. A. HEIBERG OG V. KUHR

FEMTE BIND

SØREN KIERKEGAARDS OPTEGNELSER

1844 FRA MARTS TIL DECEMBER

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

MDCCCCXIII

INDHOLD

	Side
Fortale.....	VII—XII
Tidstavle.....	XIII—XVII
S. K.s Optegnelser af Gruppe A:	
Journalen 1844 Marts—Decbr.	5—37
Løse Papirer 1844.....	41—47
S. K.s Optegnelser af Gruppe B:	
Til: „Philosophiske Smuler“ (1844).....	53—97
Til: „Begrebet Angest“ (1844).....	101—147
Til: „Forord“ (1844).....	151—167
Til: „Skyldig—Ikke Skyldig“ (1844)	171—261
Til: „Vrangen og Retten“ (1844)	265—336
Til: „Opbyggelige Taler“ (1844)	339—365
S. K.s Optegnelser af Gruppe C:	
Philosophica (1844).....	371—380
Kilde-Angivelse, Manuskript-Beskrivelse og tekstkritiske Oplysninger	383—427
Tillæg	431—433

92/2
705

B
4376
A3
1709
V.5

FORTALE

Med Hensyn til Udgavens Plan, Inddeling og Materiale, Stofets Ordning, Principperne for Udgavens Fuldstændighed og Gengivelsen af Texten henvises til Fortalen til første Bind. For Principperne ved Behandlingen af Manuskript-Materialet til det af S. K. selv udgivne Forfatterskab er der gjort Rede i Fortalen til tredje Bind, hvor man ogsaa vil finde Oplysning om Anvendelsen af Undernumre ved Stykkernes Nummerering.

Et Exemplar af Trendelenburg's „Elementa Logices Aristotelicae“, hvori S. K. har foretaget talrige Blyants-Understregninger m. m. i Texten og paa et Forsatsblad gjort en Optegnelse, samt et Bind af F. H. Jacobi's Værker med et Par Udhævelser i Texten og en Bemærkning af S. K. er fra Auktionen over hans Bogsamling gaaet over i Privateje. De nuværende Ejere, Professor J. L. Heiberg og Sognepræst Jac. S. Fibiger Jørgensen, har velvilligt sat Udgiverne istand til at optage disse Sager paa deres Plads i det foreliggende Bind (C 11-13), hvortil Original-Manuskripterne forøvrigt alle hører til Universitets-Bibliotekets Samling. Kun til ialt 25 Numre (henimod 7 pCt. af det samlede Nummer-Antal) har Barfods Udgave maattet benyttes som Kilde.

Paa Grund af det meget omfangsrige Materiale til Forfatterskabet i denne Periode har det ikke været muligt at lade nærværende Bind spænde over et større Tidsrum end omtrent 10 Maaneder, nemlig Marts-Decbr. 1844. Som Følge deraf har vi af Materialet til „Stadier paa Livets Vei“ maattet holde Tryk-Manuskriptet og nogle dertil knyttede Udarbejdelser tilbage til det følgende Bind, medens Resten af Manuskripterne til dette Værk er optaget i det foreliggende Bind. Tryk-Manuskriptet til „Stadierne“,

der udkom i April 1845, har næppe været afsluttet førend i Begyndelsen af samme Aar, da Hilarius Bogbinders Forord, der i det Trykte er dateret Januar 1845, oprindelig har været dateret i Marts.

Indenfor Gruppen A (omfattende Optegnelser med Karakteren af Dagbogs-Optegnelser) findes i dette Bind to Afdelinger, en for Journalen fra Marts til Decbr. 1844, og en for „Løse Papirer“.

Journalen fortsætter i det i Maj 1842 paabegyndte Bind, af S. K. mærket JJ. Der er ikke en eneste Datering, men ad indirekte Vej er det dog muligt nogenlunde at sikkre Kronologien. De „løse Papirer“ udgør 14 Numre: Plan for Indholdet af et paatænkt Tidsskrift (A 100-101); et Hæfte med Optegnelser betegnede „Vocalisationer til Om Begrebet Angest“ (A 102-108), sandsynligvis nedskrevne efter Udgivelsen af Værket „Begrebet Angest“; to Optegnelser (A 109-110) vedrørende „In vino veritas“, for hvis Udarbejdelse den ene Optegnelse giver et vigtigt kronologisk Holdepunkt ved sin Datering (27. Aug. 1844); et Stykke (A 111), hvortil Original-Manuskriptet nu mangler, indeholdende Stemning fra Frederiksberg Have, hvor S. K. „fik det Indfald at ville forsøge sig som Forfatter“; Stykket er tildels benyttet af Johannes Climacus i „Afsluttende Efterskrift“ (S.V. VII, S. 154), men medens her Begivenheden lægges „en fire Aar tilbage i Tiden“, hedder det i Stykket „Det er vel nu en 3 Aar siden“; ud fra den Forudsætning, at Begivenheden der sigtes til er Forfattergennembruddet i Aaret 1841, har vi derfor optaget Stykket i det foreliggende Bind; endelig en Lap med en Bopæls-Angivelse (A 112), og en Optegnelse (A 113) i et Exemplar af „Fire opbyggelige Taler“ 1844, som ifølge Opgivelse af Barfod, i hvis Udgave Optegnelsen er trykt, blev solgt ved Auktionen over S. K.s Bogsamling og saaledes ikke er kommen med i Afleveringen til Universitets-Biblioteket.

Alle Optegnelser i Gruppe A er gengivet in extenso.

Manuskript-Materialet til Gruppen B (Optegnelser knyttede til Forfatterskab af en eller anden Art) er med Hensyn til Gengivelse behandlet ganske paa samme Maade som Manuskripterne til „En-ten—Eller“, efter de i Fortalen til tredje Bind udviklede Principper.

Gruppen har for det første en Afdeling for hvert af de tre Værker:

„Philosophiske Smuler“ (B1-41), „Begrebet Angest“ (B42-72) og „Forord“ (B73-96). — I Indledningen til „Afsluttende Efterskrift“ bemærker Johannes Climacus, at samtidig med Løftet i „Philosophiske Smuler“ om en Fortsættelse „det Fornødne allerede var færdigt“, og af Udkastene til „Philosophiske Smuler“ (B1.7-10) fremgaaer det da ogsaa, at dette Værk lige fra Begyndelsen af er tænkt som en „første Position“ („den Uvidende, der end ikke veed, hvad der har givet Anledning til at han spørger saaledes“) i Forbindelse med en „anden Position“, der indtages af: „Den Uvidende, der vel veed historisk, hvad det er hvorom han spørger, men søger Svaret“; denne „anden Position“ er jo netop Programmet for „Afsluttende Efterskrift“, og blandt de første Udkast til „Smulerne“ findes ogsaa flere Tanker til „Efterskriften“, blandt andre den om Lessings Forhold til „Springet“. — Af Manuskript-Materialet til „Begrebet Angest“ og „Forord“ fremgaaer det, at „Forord“ VII (se B: 47.48.71.72.4.96,6) oprindeligt har været bestemt til Forord til „Begrebet Angest“, og udgjort Part af Tryk-Manuskriptet til dette Værk. „Forord“ I er taget fra Udarbejdelse til den paatænkte „Nytaarsgave“ fra Begyndelsen af Aaret 1844 (se IV B: 127.134.135). Til „Forord“ II er benyttet et ældre Manuskript med Indledningen til en paatænkt Anmeldelse af en Bog af Christian Winther, sandsynligvis den i Aaret 1842 udkomne Samling „Digtninger“, hvori især Titlen „Til Een“ har maattet have en ganske særegen Tiltrækningskraft for S. K.'s Stemning i Tiden efter Bruddet med Regine Olsen. „Forord“ VIII har i Tryk-Manuskriptet den overstregede Overskrift „Præmonenda“, hvorved det formentlig røber sig som sammenhørende med Optegnelserne vedrørende det paa-tænkte Tidsskrift (A 100-101), nemlig som Udarbejdelse til dettes første Hefte. „Forord“ III og IV er Extrakt af de i vort Bind IV optagne polemiske Udarbejdelse i Anledning af „Gjentagelsen“ i Heibergs Urania for 1844 (se særlig IV B: 110.116.117 og 119).

I to følgende Afdelinger, betegnede „Skyldig—Ikke-Skyldig“ (B 97-154) og „Vrangen og Retten“ (B 155-192), vil man finde Materiale til „Stadier paa Livets Vei“. Tryk-Manuskriptet til dette Værk viser ved sin Paginering tydeligt, at det umiddelbart før

Indsendelsen til Trykning er dannet ved Sammensmeltning af to oprindelig som selvstændige tænkte Værker, hvoraf Frater Taciturnus's „Skyldig—Ikke-Skyldig“ udgør det ene. Det andet bestaaer af „In vino veritas“ og Assessorens Manuskript, og det er dette Værk som S. K. sigter til, naar han i en Journal-Optegnelse (A 92) taler om Assessoren i „Vrangen og Retten“—dette har altsaa været den oprindelig paatænkte Titel (nemlig: Ægteskabet, af Deltagerne i Gæstebudet set fra Vrangen, af Assessoren fra Retten), og det er som Forord hertil at et Udkast med Overskriften „Vrangen og Retten“ (B 191-192, optaget i Barfods Udgave E. P. III, S. 62) hører. — Med Hensyn til Lidelseshistorien „Skyldig—Ikke-Skyldig“ erfarer vi af en Optegnelse i S. K.s eget Exemplar af „Enten—Eller“ (IV A 215), at den allerede under Udarbejdelsen af dette Værk (vel altsaa i Aaret 1842) har været paabegyndt som en „Fortælling“, der „skulde heddet: ulykkelig Kjærlighed“; det er den samme „Fortælling“, om hvilken det i en Journal-Optegnelse fra Opholdet i Berlin 1843 (IV A 107) hedder: „Jeg har da begyndt paa en Fortælling, betitlet: Skyldig—Ikke Skyldig, det vilde naturligviis indeholde Ting, der kunde forbause Verden, thi jeg lever i mig selv i 1½ Aar mere Poesie end alle Romaner tilsammen; men jeg kan og vil dog ikke, mit Forhold til hende skal ikke poetisk forflygtiges, det har en ganske anden Realitet.“ Om disse Forarbejder, hvoraf der nu kun eksisterer de i vort Bind IV optagne Stykker (B 140—142), fortæller S. K. selv i en Optegnelse i et Exemplar af „Afsluttende Efterskrift“ (E. P. III, S. 366): „Da jeg saa skulde til at udarbejde det [nemlig i Aaret 1844] brugte jeg dog den Forsigtighed ikke at tage det Henkastede frem, for ikke at forstyrre. Og see, ikke et Ord var undgaaet mig, uagtet det dog kom igjen i en høiere Gjengivelse. Jeg gienngik nu alt det Optegnede, og der manglede Intet; men havde jeg først læst det, havde jeg ikke kunnet skrive det“. Ved denne Gennemgang af de ældre Manuskripter til Historien har S. K. saa, efter først at have forvisset sig om at Alt var benyttet i den ny Udarbejdelse, sandsynligvis selv tilintetgjort dem paa den lille Rest nær, som er bleven indlemmet i Manuskripterne fra 1844 (se B 97, 30 og 102, 9).

Naar Materialet til „Stadierne“ er kommen til at indtage saa stor en Plads, skyldes det i ikke ringe Grad den Omstændighed, at vi har ment, at det Meget, som i dette Værk staaer i et saa ganske særlig intimt Forhold til Begivenheder i S. K.s eget Liv, med Hensyn til Gengivelsen af Varianter i Fremstillingen maa stilles paa lige Linie med de Ting, som vi i Fortalen til Bind III (S. XIV) har anført som Exempler paa det, der „først og fremmest har Krav paa Fuldstændighed i Gengivelsen“.

I en sidste Afdeling af Gruppen B har vi under Et samlet Manuskript-Materiale der knytter sig til det religiøse Forfatterskab (B 193-237), dels hvad der er bevaret af Manuskripter til de indenfor Bindets Tidsperiode udkomne „Opbyggelige Taler“, dels nogle Udkast til saadanne (undertiden kun Titler), Sager hvis nærmere Tidsbestemmelse forøvrigt er ret tvivlsom.

I et Tillæg til Manuskript-Beskrivelsen vil man ligesom i det foregaaende Bind i skematisk Form finde en Oversigt over de indenfor Bindets Tidsperiode udkomne Værker af S. K. og Manuskripterne dertil, betegnede med deres Numre i Gruppe B, ogsaa med Henvisninger til Optegnelser i Grupperne A og C Forfatterskabet vedkommende.

Gruppen C (Studium og Læsning) har kun en Afdeling betegnet Philosophica, indeholdende dels en samlet Række Optegnelser (C 1-10) vedrørende det S. K. kalder „min Theorie om Springet“, dels de ovenfor berørte Optegnelser, Understregninger m. m. i et Exemplar af Trendelenburg's „Elementa“ (C 11-12) og i et Bind af Jacobi's Værker (C 13), Alt gengivet uden Udeladelser. I Bindet af Jacobi's Værker findes i samme Afsnit, hvor S. K. har sat sine Blyantsmærker, ogsaa Blyantsmærker af Professor H. Bröchner, men disse er ved deres Sirlighed og Finhed let kendelige; S. K.s Optegnelse C 13,4, hvis Tanke er benyttet baade i „Begrebet Angest“ og i „Afsluttende Efterskrift“, er knyttet til et Stykke i Texten, hvorudfor i Marginen med Blyant er anbragt et Spørgsmaalstegn og en lodret Streg af grovere Beskaffenhed end de Bröchnerske, og i Analogi hermed tør de øvrige udhævede Steder, som vi har gengivet, ogsaa antages at være udhævede af S. K. I

samme Bind findes ved de i „Afsluttende Efterskrift“ benyttede Udtalelser af Lessing til Jacobi et indbøjet Bladhjørne, som vi har registreret (C13,6) i Lighed med de i vort forrige Bind registrerede, der fandtes i S. K.s eget Exemplar af „Enten—Eller“ (se IV226 o. fl.).

København i September 1913.

UDGIVERNE

TIDSTAVLE

- 1813 Maj 5. S. K. født i Faderens Ejendom paa Nytorv i Kbh. (gl. Nr. 2, ny Nr. 27).
- Juni 3. S. K. døbt i Helliggeist Kirke i Kbh.
- 1821 S. K. sat i Skole i Borgerdydskolen i Kbh.
- 1823 Jan. 23. Regine Olsen født.
- Febr. 15. Regine Olsen døbt i Vor Frue Menighed i Kbh.
- 1828 April 20. S. K. konfirmeret i Vor Frue Menighed i Kbh., ved første Kapellan J. P. Mynster.
- 1830 Oktbr. 30. S. K. indskrevet som Student ved Universitetet (laud.; Udarbejdelse i Modersmaalet, Græsk, Historie, Fransk: laud. p. c.).
- Novbr. 1. S. K. indskrevet i Kongens Livkorps, 7. Kompagni.
- — 4. S. K. faaet sin Afsked fra Kongens Livkorps som utjenstdygtig.
- 1831 April 25. S. K. fuldendt 2den Examens 1ste Del (Latin, Græsk, Hebraisk, Historie: laud.; Matematik: laud. p. c.).
- Oktbr. 27. S. K. fuldendt 2den Examens 2den Del (Filosofi, Fysik, Matematik: laud. p. c.).
- 1837 Maj (imellem 8. og 16.) S. K. ved et Besøg hos Rørdams paa Frederiksberg første Gang truffet sammen med Regine Olsen (se II A: 67. 68).
- 1837—38 S. K. undervist i Latin i næstøverste Klasse i Borgerdydskolen i Kbh.
- 1838 April 22. Regine Olsen konfirmeret i Holmens Kirke i Kbh.
- Maj 19. Form. Kl. 10^{1/2}. S. K.s Optegnelse om „en ubeskrivelig Glæde“ (se II A 228).
- Aug. 8.—9. Nat Kl. 2. S. K.s Fader død.
- — 14. S. K.s Fader begravet paa Assistents-Kirkegaard i Kbh. (i Familie-Gravstedet).
- Septbr. 7. udkom: „Af en endnu levendes Papirer. Udgivet mod hans Villie af S. Kierkegaard“. Hos C. A. Reitzel. Trykt hos Bianco Luno. (Om Andersen som Romandigter, med stadigt Hensyn til hans sidste Værk: „Kun en Spillemand“). — 42 SS.
- 1839 Febr. 2. Optegnelse af S. K.: „Du mit Hjertes Herskerinde „Regina“, gjemt i mit Brysts dybeste Løndom“ osv. (se II A 347).
- Aug. 29. S. K. opgjort sin pekuniære Status (Obligationer, Aktier, Part i Ejendommen Nytorv Nr. 2, Løsøre osv.) til: 16797 Rdl.
- 1840 Juni 2. S. K. indgivet sin Examens-Ansøgning til det teologiske Fakultet.

- 1840 Juli 3. S. K. fuldendt teologisk Embeds-Examen (laud.).
 — — 19.—Aug. 6. S. K.s Jyllandsrejse.
 — Aug. 9.—Septbr. „kan i strengere Forstand siges at være den Tid, i hvilken jeg tilnærmede mig hende“ (se Kske Papirer, S. 76).
 — Septbr. 8. S. K. friet til Regine Olsen (se Kske Papirer, S. 76).
 — — 10. S. K. faaet Jaord af Regine Olsen (se Kske Papirer, S. 77).
 — Novbr. 17. S. K. indtraadt i det Kongelige Pastoral-Seminarium som Nr. 252.
 — — Vidnesbyrd fra Rektor ved Borgerdydskolen i Kbh. Michael Nielsen om S. K.s „ikke almindelige Herredømme over det latinske Sprogs baade mundtlige og skriftlige Behandling“.
- 1841 Jan. 12. om Middagen S. K. efter Tur prædiket i Holmens Kirke over opgiven Text (se III C 1).
 — Juli 16. S. K.s Afhandling: „Om Begrebet Ironi med stadigt Hensyn til Socrates“ erklæret af det filosofiske Fakultet for værdig til at forsvares for Magistergraden.
 — Aug. c. 11. S. K. sendt Regine Olsen hendes Ring tilbage.
 — Septbr. 16. S. K.s Disputats (paa Boghandler P. G. Philipsens Forlag) færdig fra Trykkeriet (Bianco Luno). — 300 SS.
 — — 29. Kl. 10—2 og 4—7^{1/2}. S. K. forsvaret sin Disputats for Magistergraden.
 — Oktbr. 11. S. K. endelig brudt med Regine Olsen.
 — — 25. S. K. pr. Dampskib forladt Kbh. for at rejse til Berlin.
 — Novbr. (imellem 15. og 22.) Schellings anden Forelæsning i Berlin.
- 1842 Febr. 4. Sidste Datering i S. K.s Kollegie til Schellings Forelæsninger.
 — Marts 6. S. K. med Dampskibet „Christian VIII“ ankommen til Kbh. fra Kiel.
 — Maj 29. og Juni 5. Anmeldelse i Fædrelandet, Nr. 890 og 897, af S. K.s Disputats ved Dr. Beck.
 — Juni 12. Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 904: „Aabenbart Skriftemaal“, med en „Efterskrift“ til Dr. Beck. (S. V. XIII, S. 397 ff.).
 — Septbr. 10. S. K.s Broder Peter Christian kaldet til Sognepræst for Pedersborg-Kindertofte.
 — Novbr. 11. S. K.s Broder Peter Christian ordineret.
 — — S. K. afsluttet Manuskript til Udgiwerens Forord til „Enten—Eller“.
- 1843 Febr. 15. „Enten—Eller. Et Livs-Fragment, udgivet af Victor Eremita. Første Deel, indeholdende A.'s Papirer. Anden Deel, indeholdende B.'s Papirer, Breve til A.“ færdig fra Trykkeriet (Bianco Luno). — 470 + 368 SS.
 — — 20. „Enten—Eller“ kommen i Handelen (hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel), og s. D. foreløbig anmeldt i Fædrelandet Nr. 1155.
 — — 27. Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 1162 (underskrevet A. F. ....): „Hvo er Forfatteren af Enten—eller“ (se S. V. XIII, S. 407 ff.).
 — Marts 1. Anmeldelse af „Enten—Eller“ af J. L. Heiberg i Intelligensblade Nr. 24, i Artiklen: „Litterær Vintersæd“.

- 1843 Marts 5. Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 1168 (underskrevet Victor Eremita): „Taksigelse til Hr. Professor Heiberg“ (se S. V. XIII, S. 411 ff.).
- April 16. Første Paaskedag til Aftensang i Frue Kirke (Biskop Mynsters Prædiken), Regine Olsen nikket til S. K.; i Tiden nærmest forud har hun „hver Mandag mellem 9—10 Formiddag“ mødt ham (se IV A 97).
- Maj 5. Forordet til S. K.s „To opbyggelige Taler“ dateret.
- — 6. „To opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ færdig fra Trykkeriet (Bianco Luno). — 52 SS.
- — 8. S. K. afrejst fra Kbh. til Berlin.
- — 16. „To opbyggelige Taler“ kommen i Handelen (hos Boghandler P. G. Philipsen).
- — — Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 1236: „En lille Forklaring“ (se S. V. XIII, S. 416 f.).
- — — Poststempel-Dato for Brev fra S. K. til Emil Boesen fra Berlin.
- — 25. Poststempel-Dato for Brev fra S. K. til Emil Boesen fra Berlin. „Om en liden Stund skulle I see mig igjen. Jeg er bleven færdig med et Arbejde, der er mig af Vigtighed, jeg er i fuld Fart med et nyt, og mit Bibliothek er mig nødvendigt, ligesom ogsaa et Trykkerie“.
- — Berlin. Datering over Begyndelsen af Manuskriptet til „Gjentagelsen“ (se IV B 97, 3).
- Juli Datering over Manuskriptet til Brevet til Læseren i Slutningen af „Gjentagelsen“ (se IV B 97, 30). — Sandsynligvis har S. K. ved denne Tid faaet Kundskab om Regine Olsens Forlovelse med Fritz Schlegel.
- Aug. 9. Datering i Manuskriptet til Forordet til „Tre opbyggelige Taler“ (se IV B 159, 7).
- Oktbr. 7. „Frygt og Bæven. Dialektisk Lyrik af Johannes de silentio“ og „Gjentagelsen. Et Forsøg i den eksperimenterende Psychologi af Constantin Constantius“ færdige fra Trykkeriet (Bianco Luno). — 135 SS. og 157 SS.
- — 13. „Tre opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ færdig fra Trykkeriet (Bianco Luno). — 62 SS.
- — 16. „Frygt og Bæven“, „Gjentagelsen“ og „Tre opbyggelige Taler“ kommen i Handelen, de to første hos C. A. Reitzel, den sidste hos Boghandler P. G. Philipsen.
- — Anmeldelse af „Enten—Eller“ af H. P. Kofoed-Hansen i „For Literatur og Kritik. Et Fjerdingaarsskrift udgivet af Fyens Stifts literære Selskab“, 1. Bd. 4. Hefte.
- Decbr. 6. „Fire opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ kommen i Handelen, hos Boghandler P. G. Philipsen (Bianco Lunos Bogtrykkeri). — 84 SS.
- — 19. „Urania. Aarbog for 1844, udgiven af J. L. Heiberg“, med Omtale

- af „Gjentagelsen“ i Artiklen: „Det astronomiske Aar“, averteret i Adresseavisen Nr. 298.
- 1843 Decbr. 22. „Urania“ anmeldt i Berlingske Tidende Nr. 344.
- 1844 Jan. 1. Artikel af Biskop Mynster i Intelligensblade Nr. 41—42 (under Mærket Kts): „Kirkelig Polemik“ (med Omtale af S. K.s „Opbyggelige Taler“).
- — 4. Artikel af Dr. Fr. Beck i Kjøbenhavnsposten Nr. 4 (underskrevet En Præst): „Plump Usandhed“.
- — 19. Artikel af Kofoed-Hansen i Fædrelandet Nr. 1479: „Replik til Kts“.
- — 23. Redaktions-Artikel i Kjøbenhavnsposten Nr. 20 (Om „den Ktske Strid“).
- — 30. S. K. Køretur til Lyngby.
- Febr. 15. S. K. Køretur til Hørsholm.
- — 24. Lørdag S. K. holdt sin Demis-Prædiken i Trinitatis Kirke (laud.).
- Marts 5. „To opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ kommen i Handelen, hos Boghandler P. G. Philipsen (Bianco Lunos Bogtrykkeri). — 59 SS.
- — 29. S. K. Køretur til Bellevue.
- — S. K. tilendebragt Udarbejdelsen af: „Post-Scriptum til Enten—Eller“ (IV B 59).
- April 19. 21. S. K. Køreture til Røjels Kro (Nyholte).
- — 27. S. K. Køretur til Lyngby, Dyrehaven.
- — 29. S. K. Køretur til Røjels Kro (Nyholte).
- Maj 2. S. K. Køretur til Roskilde.
- — 8. 11. 19. 22. S. K. Køreture til Røjels Kro (Nyholte).
- Juni 1. S. K. Køretur til Bellevue, Røjels Bom (Nyholte).
- — 5. 8. S. K. Køreture til Røjels Kro (Nyholte).
- — 8. „Tre opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ kommen i Handelen, hos Boghandler P. G. Philipsen (Bianco Lunos Bogtrykkeri). — 70 SS.
- — 9. S. K. Køretur til Røjels Kro (Nyholte).
- — 11. S. K. Køretur til Fredensborg, Frederiksborg.
- — 13. „Philosophiske Smuler eller en Smule Philosophi. Af Johannes Climacus. Udgivet af S. Kierkegaard.“ (Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 137. — 164 SS.
- — 17. S. K. Køretur til Lundehuset.
- — — „Begrebet Angst. En simpel psykologisk-paapegende Overveelse i Retning af det dogmatiske Problem om Arvesynden. Af Vigilius Haufniensis.“ og „Forord. Morskabslæsning for enkelte Stænder efter Tid og Leilighed. Af Nicolaus Notabene.“ (Begge hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averterede i Adresseavisen Nr. 140. — 184 og 111 SS.
- — 21. 25. S. K. Køreture til Røjels Kro (Nyholte).

- 1844 Juni 29. S. K. Køretur til Strandvejen.
 — Juli 5. S. K. Køretur til Røjels Kro (Nyholte).
 — — 6. S. K. Køretur.
 — — 12. S. K. Køretur til Lyngby, Jægersborg, Fortunen, Dyrehaven.
 — — 16. S. K. Køretur til Roskilde.
 — — 20. S. K. Køretur til Røjels Kro (Nyholte).
 — — 27. S. K. Køretur til Lyngby.
 — Aug. 2. 11. S. K. Køreture til Lyngby.
 — — 23. S. K. Køretur til Røjels Bom (Nyholte).
 — — 24. S. K. Køretur til Dragør.
 — — 27. S. K. Køretur til Lyngby.
 — — — S. K.s „Rapport“ om Arbejdet paa „in vino veritas“ (se A 109).
 — — 31. S. K. Køretur.
 — — — „Fire opbyggelige Taler af S. Kierkegaard.“ (Hos Boghandler P. G. Philipsen. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 205. — 111 SS.
 — Septbr. 3. 12. S. K. Køreture til Bellevue, Eremitagen.
 — — 20. S. K. Køretur til Fredensborg.
 — — 23. S. K. Køretur til Røjels Kro (Nyholte).
 — Oktbr. 3. S. K. Køretur til Fredensborg.
 — — 8. S. K. Køretur til Lyngby.
 — — 16. S. K. flyttet fra Nørregade 230 (nu Nr. 38) til Ejendommen paa Nytorv.
 — — 17. 26. S. K. Køreture til Lyngby.
 — Novbr. 8. 20. S. K. Køreture til Fredensborg.

FORKLARING TIL DE AF UDGIVERNE I TEXT OG NOTER BENYTTETEGN OG FORKORTELSER M. M.

Med *Kursiv* betegnes Udgiver-Bemærkninger.

- *U. D.* i Marginen betegnes de udaterede Stykker.
- †) betegnes at † ikke findes i Original-Manuskriptet, men er tilføjet af Udgiverne.
- almindeligt Tryk efterfulgt af [...] betegnes de Stykker, hvortil nu ikke haves anden Text end den, hvormed de er anført i Barfods Fortegnelse (se Fortale I, S. XVI f.)
- —   — i <> betegnes Tilføjelser af S. K. selv indenfor Textens Plads i Original-Manuskriptet (se Fortale I, S. XX).
- —   — imellem | betegnes Afsnit, der i Original-Manuskriptet er udslettede med Blyant af S. K.
- —   — imellem || | betegnes Afsnit, der i Original-Manuskriptet er udslettede med Blæk af S. K.
- I, II, osv. efterfulgt af Nummer- eller Side-Angivelse henvises til de foregaaende Bind af denne Udgave.
- Ktl. Nr. betegnes Nummer i den trykte: „Fortegnelse over Dr. Søren A. Kierkegaards efterladte Bogsamling, som bortsælges ved offentlig Auction Tirsdagen den 8de April 1856 og følgende Dage“ osv.
- S. V.   — „Søren Kierkegaards samlede Værker udgivne af A. B. Drachmann, J. L. Heiberg og H. O. Lange“.
- Kske Papirer— „Kierkegaardske Papirer. Forlovelsen. Udg. af Raphael Meyer“ (Kbh. 1904).

A

JOURNALEN

1844 Marts—Decbr.

Se IV B 59.

1844
Marts

‡

Der gives kun 3 Stillinger mell. Tro og Viden.

1
U. D.

1) Paulus: jeg veed, hvad jeg har troet

2) credo ut intelligam.

3) Troen er det umiddelbare.

I dem alle er Viden et Senere end Troen.

‡

Naar man er Barn, og intet Legetøi har, saa er man vel for-
sørget; thi da tager Phantasien sig af Een. Endnu tænker jeg med
Beundring paa min Barndoms Vindepind, det eneste Legetøi jeg
havde — hvilket Bekjendtskab var saa interessant som dette. Og
dog tilhørte den mig end ikke ganske. Den havde, saa at sige, sine
Embedsforretninger som virkelig Vindepind, og da først i dens
otium blev den min Moro. Man klager i vore Tider over, at en
Embedsmand forener for mange Embeder, men den forenede Alle.

2
U. D.

‡

1813 blev jeg født i det gale Pengeaar, da saa mangen anden
gal Seddel blev sat i Circulation. Og en saadan Seddel synes min

3
U. D.

¹ jeg veed osv.] sml. 2. Tim. 1, 12. credo ut intelligam] sml. II A 194. —
Sml. Martensen, De autonomia conscientiae sui humanae (se til IV B 1, S. 115), S. 6.
17. 97 ff. — Sætningen (af Anselm, Proslogium cap. 1) er benyttet af Schleiermacher
som Motto foran: Der christliche Glaube (se I C 20). Troen er det umiddel-
bare] sml. B 49, 2. I A: 273. 328, S. 142. II C 55.

Existents bedst at kunne sammenlignes med. Der er Noget ved mig som var jeg noget Stort, men paa Grund af de gale Conjunkturer gjelder jeg kun lidet.

Og en saadan Seddel blev stundom en Families Ulykke.

⁴ U. D. Opfyldelsen af Moderpligter tager sig bedst ud i Collision med de conventionelle Former. Saaledes saae jeg idag en fornem Dame, der gik med sit lille Barn selv paa Armen; Barnet var formodentlig bleven træt eller kjed af at gaae, i ethvert Fald var det mod Aftale og Overeenskomst; thi ellers var der formodentlig bleven taget en Domestik med. Saaledes gik hun gennem Østergade og var slet ikke vred, forlegen, arrig, men saae glad til sit Barn. Det var virkelig et skjønt Syn.

⁵ U. D. At et Menneske bøies lidt i Livets Modgang er ham gavnligt ligesom at Voxlysets Tande bøies eengang, — saa pudser det sig selv den hele Aften.

⁶ U. D. At jeg er til, var den antike Verdens evige Forudsætning; at jeg er en Synder, er den christelige Bevidstheds ny Umiddelbarhed; det Ene lader sig ligesaa lidet demonstrere som det Andet.

⁷ U. D. Det at ville bevise Guds Tilværelse er det Latterligste af Alt. Enten er han til, og saa kan man ikke bevise det (ligesaa lidet som jeg kan bevise, at noget Menneske er til; jeg kan i det Høieste lade Noget bevidne det, men saa forudsætter jeg jo Tilværelsen); — eller han er ikke til, og saa kan det jo heller ikke bevises.

---

⁴ Sml. S.V. VI, S. 131 f. ⁶ Sml. 7. B 5,3. — S.V. IV, S. 207 ff. ny Umiddelbarhed] sml. 8. III A 216. ⁷ Sml. 6. B 5,3. — S.V. IV, S. 207 ff.

Hvad Betragtningen af Naturen er for den første (humane) ⁸
 Gudsbevidsthed, er Betragtningen af Aabenbaringen for den an- ^{U. D.}
 den umiddelbare Gudsbevidsthed (Syndsbevidsthed). Det er her
 Slaget skal staae, ikke paadutte Folk Sandsynligheden o. s. v. af
 en Aabenbaring, men stoppe Munden paa dem og lægge deres
 Gudsbevidsthed ind under Syndsbevidsthed.

Der gives i Tænkningens Sphære en Prutten, en til en vis ⁹
 Grad Forstaaen, der ligesaa vist fører til Passiaren som de gode ^{U. D.}
 Forsætter føre til Helvede.

Dersom Christendommen kunde blive til Natur i Verden, saa ¹⁰
 behøvede jo ethvert Barn ikke at døbes; thi saa var jo det Barn, ^{U. D.}
 der fødtes af christelige Forældre, allerede Christen ved Fødse-
 len.*) Syndsbevidstheden er og bliver *conditio sine qua non* for al
 Chrstd. og kunde noget bare fritages for den, da kunde han heller
 ei blive Chrsten. Og dette er netop Beviset for, at Christendommen
 er den høieste Religion, at ingen har givet et saa dybt og saa høit
 Udtryk for Menneskets Betydning som det, at han er Synder. Denne
 Bevidsthed er det, at Hedenskabet mangler.

Til 10:

*) Imidlertid har man egentlig villet naturalisere Christendom- ¹¹
 men. Dertil sigter, maaskee ubevidst, Martensens berømmelige ^{U. D.}
 Daabs-Theorie.

⁸ Sml. 6. ¹⁰ Sml. B: 17,2.19,1. — S.V. IV, S. 258 f. *) se 11. Syndsbevidst-
 heden] sml. 6.8.16. ¹¹ Martensens... Daabs-Theorie] fremsat i: Den christe-
 lige Daab... (Kbh. 1843), se til IV B 59, S. 216. Sml. Magnus Eiríksson, Om Baptister
 og Barnedaab, samt flere Momenter af Den kirkelige og speculative Christendom
 (Kbh. 1844, annonceret som udk. „idag“ i Adresseavisen, 1. Gang Nr. 92, 19. April,
 omtalt af Martensen i Berl. Tid. Nr. 115, 29. April), særlig S. 316 ff. — Sml. ogsaa
 Martensens „Forord til andet Oplag“ 1847 af „Den christelige Daab“, S. IV f.

1844

#

- ¹²
U. D. Det er vistnok sandt, at man lærer ved at undervise Andre, men man har ogsaa stundom Skade deraf. Naar saaledes en ung theologisk Candidat for tidlig kommer til at prædike for Andre, da hævner det sig let bag efter. Han bliver vant til at skildre Troens Herlighed f. E. saa glødende, phantasiefuldt, som nu han formaaer. Hans Handlen staaer imidlertid ikke i Forhold dertil, og har hidtil ikke havt Leilighed fordi han kun er lidet forsøgt. Naar det nu viser sig, at han ikke strax just bliver en Apostel o: s: v:, da ender det let med at han aldeles forsager.

#

- ¹³
U. D. NB. Berusede i Løfters usunde Bedunstelse.

#

- ¹⁴
U. D. Allerede Plato (og hvor besynderligt er ikke dette for Folk som Feuerbach, der have saa travlt med at gjøre Kjønssforskjelligheden gjeldende, i hvilken Henseende de dog vel nærmest skulle beraabe sig paa Hedenskabet) antager egl. at Mskets fuldkomne Tilstand er Kjønssindifferent. Han antager, at oprindelige var kun Mandkjønnet til (naar der ikke tænkes noget Qvindekjøn er jo Kjønssforskjellen indifferentieret), men ved Fordærvelse og Udartning fremkom Qvindekjønnet. Han antager at de slette og feige Mænd i Døden blive til Qvinder, men giver dem dog Haab om igjen at blive ophøiede til Mandkjønnet. I det fuldkomne Liv mener han vil Mandkjønnet ligesom i Begyndelsen, være det eneste: Kjønnet er indifferent. Saaledes Plato og det uagtet Stats-Ideen var hans Philosophies Culmination; hvor meget mere da den christelige Anskuelse.

¹³ Sml. B: 48. 220,3. ¹⁴ Plato] sml. Timaios 42 a ff. 90 e ff. — S. V. VI, S. 56. Feuerbach] se Ludwig Feuerbach, Das Wesen des Christenthums (Leipz. 1841. — Ktl. Nr. 488: 2. Aufl. 1843. Paa Regn. fra P. G. Philipsen til S. K. anført under Dato 20. Marts 1844), S. 79 ff. 111 ff. 206 f. 212 ff. (særlig 224, Noten). 302 f. 358 f. — Sml. B: 1,10. 9. 74,5. Mandkjønnet... det eneste] sml. S. V. VI, S. 73.

I Marginen til 14:

Aristoteles siger ogsaa, at Dyr, ja Qvinder ere mislykkede, og 15
 ufuldstændige Former. U. D.

I Grunden staaer Sagen saaledes, at dersom et Msk. ikke bru- 16
 ger al den Kraft ham er givet først mod sig selv, hvorved han U. D.
 tilintetgjør sig selv, saa er han enten en Dosmer ell. feig trods
 al sit Mod. Den Kraft der er et Msk. givet (i Muligheden) er
 aldeles dialektisk, og det eneste sande Udtryk for den sande For-
 staaelse af sig selv i Muligheden, er at han netop har Magt til at
 tilintetgjøre sig selv, fordi han, selv om han er stærkere end hele
 Verden, dog ikke er stærkere end sig selv. Naar man først faaer
 lært det, da skal vi nok skaffe Plads for Religieusitet, og da vel
 ogsaa for Christendommen; thi denne Afmagts værste Udtryk er
 Synden. Og kun derfor er Christendommen den absolute Religion,
 fordi den har opfattet Mennesket som Synder; thi ingen anden
 Forskjellighed kan saaledes anerkjende Mennesket i sin Forskjel-
 lighed fra Gud.

Medens idag Spang traadte paa Prædikestolen med al sin 17
 Aplomb og Salvelse o. s. v., og gestikulerede vidt og bredt, — sad U. D.
 der en Tjenestepige lige under Prædikestolen. Hun havde sjunget
 Psalmen ganske rolig; men saasnart Prædikenen begyndte, be-
 gyndte hun at græde. Det er nu overhovedet vanskeligt at komme

¹⁵ Aristoteles] se De part. an. IV 10. 686 b, 2 ff. 20 ff. — De gen. an. II 3. 737 a, 27 f. IV 6. 775 a, 14 ff. — Sml. S. V. VI, S. 56. ¹⁶ Sml. S. V. V, S. 91 ff. kun derfor er Christendommen osv.] sml. 10 og se Note dertil. ¹⁷ Spang] ∴ Peter Johannes S., f. 1796; siden Maj 1840 res. Kapellan ved Helliggeistes Kirke i Kbh., siden April 1845 Sognepræst dér; død 14. Jan. 1846. Se: Prædikener og Leilighedstaler af P. J. Spang. Kbh. 1847, Fortale — af H. D. Kopp —, S. VI ff. (om hans Forhold til S. K. S. XIX). — Prædikede i Helliggeistes Kirke til Højmesse bl. a. Søndag den 12. Maj 1844 over Texten paa 5. S. e. Paaske: Joh. 16, 23—28; det er formentlig denne Prædiken der her sigtes til. — Sml. S. V. VII, S. 424 Noten.

1844

til at græde over Spang, men især over Begyndelsen af denne Prædiken var det absolut umuligt, hvorfor jeg slutter, at hun er kommen i Kirke for at græde. Det var rystende: paa Prædikestolen al den Prætention med Miner og Gebærder; lige under den en Tjenestepige, der ikke hører et Ord af hvad han siger eller kun leilighedsviis plukker et Ord af, og betragter Guds Huus om ikke som et Bedehuus saa dog som et Grædehuus til at græde sig ud i for alle de mange Krænkelser, hun har lidt siden sidst hun var der. Egentligt burde det stipuleres enhver Tjenende at gaae ud hver Søndag og gaae i Kirke hver Søndag Formiddag. — Tjenestepigerne er mig det kjæreste Folkefærd overalt, baade i Kirken og paa Frederiksberg.

¹⁸ U. D. Hvilken uhyre Confusion i Begreberne i vor Tid! Især viser det sig tydeligst i Præsternes Præk. De ere blevne saa høilærde, tale altid om hele Verdenshistorien, og saa maaskee lidt til Slutningen om den Enkelte i Besynderlighed. Og nu deres Categorier! Jeg hørte en Præst, der prædikede over et Evangelium, det var om Himmelfarten. Han vilde udhæve det Historiske deri, den historiske Tildragelse; og nu dannede han en skjøn Climax; Apostlene havde nemlig ikke blot seet det med Troens Øine (dette udførtes og naturligviis for den overtroiske Virknings Skyld saaledes, at det ikke blev noget Overordentligt), men ogsaa med sine sandseelige Øine (dygtig sandselig Gesticulation). Han slog i Prædikestolen, saa Menigheden idetmindste hørte det (Slaget nemlig), ja og Menigheden blev overbeviist. Hvilket udtømmeligt Galimatias! Hans Climax er netop dannet bagvendt, og medens Tanken skoggerleer af ham, fordi hans Tale ikke stiger men tager af (gaae fra det Høiere til det Lavere), saa tiltager hans Gesticulation, som gik han fra det Lavere til det Høiere. At Cæsuren i Verset kan

¹⁸ Sml. S.V. IV, S. 230 ff. Himmelfarten] Christi Himmelfartsdag faldt i Aaret 1844 den 16. Maj (Text: Marc. 16, 14 ff.). skjøn Climax] sml. 35.

falde paa urette Sted og forvirre Tanken, det er tilgiveligt; men en saadan Modsigelse — hvilken Comik ligger dog ikke heri. Ak, ak, men Folk bryde sig saa lidt om det Aandelige, at de slet ikke mærke det.

Menneskene synes ikke at have faaet Talen for at skjule Tankerne (Talleyrand, allerede før ham Young i Nattetankerne); men for at skjule, at de ingen Tanker har. 19
U. D.

Forstanden forsmaaer Alt, hvad Phantasien og Følelsen hitter paa. Dette er meget rigtigt af Forstanden; men Følelsen og Phantasien gjør det samme med samme Ret med Forstanden. Eller tilhører Følelse og Phantasie ikke et Menneske ligesaa væsentligt som Forstanden? Eller vil Forstanden maaskee først paatage sig at bevise, at den er det Høieste; og hvem vil den overbevise derom; sig selv? Det behøves jo ikke. Phantasien, Følelsen? Det kan den ikke. Det er derfor akkurat ligesaa stor en Vilkaarlighed udelukkende at hylde Forstanden, som udelukkende at hylde Følelse og Phantasie. Her ligger det Sande i at tage Forstanden fangen, at forsage Forstanden for at komme til Sandheden; thi Forstanden er ligesaa selvisk og bedragerisk som Følelse og Phantasie. 20
U. D.

Næste Gang vil jeg kalde mig Petrus Ramus, og som Motto anbringe den historiske Efterretning om ham, at han blev dadlet, 21
U. D.

¹⁹Talleyrand] sml. S.V. IV, S. 376. VI, S. 317. XIII, S. 477 (sml. til IVA141). Young i Nattetankerne] ikke i Night Thoughts (sml. III B190,2), men i: Love of Fame II 208; i den til III B190,2 anf. Overs. 3. Theil (Braunsch. u. Hildesheim 1772), S. 36; sml. Young hos Hamann, Schriften (omUdg. se til IA100). 2. Th., S. 135. — Sml. S.V. VI, S. 317. ²⁰Sml. IV C 78. B2,12.

1844

dass er gegen die Observants mit der Philosophie Beredsamkeit verbinde. (cfr. Jacobi, Smtl. W. 4. Bd., 1. Afdeling; Forordet).

22 Nicodemus kom vel med Natten, men gik ikke bort med Dagen.
U. D. At søge Sandheden om Natten er ligesom at søge den Opstandne blandt de Døde.

23 Opgaven er ikke, som Menneskenes Dumhed troer det: at retfærdiggjøre Christendommen for Menneskene; men: at retfærdiggjøre sig selv for Christendommen.

24 Situation:
U. D. En Mand, der staaer paa en Flydebro, opdager ved Hjælp af en Kikkert, at Noget rører sig i Vandet, indtil han seer, at det, han seer, er Skyggen paa Bunden af et lidet Dyr, der ligger paa Overfladen ifærd med at drukne. Først kaster han sig nu ned, saa lang han er, for med en Stang at frelse det; men Strømmen gjør det umuligt; da klæder han sig af, vader ud, med Kikkerten i den ene Haand for at faae Øie paa det, da Havets Bevægelse forstyrrer Synets Rolighed, — og frelser det endeligen. I Anledning heraf har der samlet sig adskillige Mennesker for at see, hvad han gjør; en Politibetjent kommer til og anholder ham, fordi han er gaaet i Vandet paa et Sted, hvor det ei er tilladt. Da tager han sit lille Dyr frem, der imidlertid er saa lille som en Marie-Agerhøne, viser og forklarer, at han har vovet sig ud for at frelse det, — og hele Mængden leer af ham, og Politiet mulcterer ham!

Jacobi.... Forordet] Friedrich Heinrich Jacobi's Werke (1.—6. Bd. Leipz. 1812—25. Ktl. Nr. 1722—28). 4. Bd., 1. Abth. (Leipz. 1819), S. LI (i: Vorbericht). — Sml. C 13. ²² Nicodemus] Joh. 3, 1—15, Texten paa Trinitatis Søndag, som i Aaret 1844 faldt den 2. Juni.

Feilen ligger nu ikke i, at man ikke kan forstaae hans Medlidenhed (thi den er der ikke saaledes Tale om), men at man ikke kan indsee, at en Ubetydelighed ved et Menneskes Indbildningskraft o. s. v. kan komme til at beskjæftige ham absolut.

Det naturlige Udgangspunkt for Gudsfrygt er Forundring. Saa længe imidlertid Forundringen er uden al Reflexion, saa er den ogsaa priisgiven og kan falde paa det Allerlatterligste. Dersom ikke Christendommen betragtede Hedenskabet som Synd; dersom ikke det Guddommelige var En saa helligt, saa man ikke kunde lade sig friste til at ville gjøre dets latterlige Misbrug og Vildfarelse til Gjenstand for comisk Behandling, saa var det vel længst skeet. Dog, at det ikke er skeet, viser maaskee tillige, hvor dumme Religionsspotterne i Almindelighed ere, at de end ikke have Aand nok til at fatte Opgaverne. Naar den hedenske Tydsker gik i de uhyre Skove, naar Solens Straaler faldt skuffende over en Træstamme, saa den lignede et uhyre Menneske, eller naar Maanens blege Lysning ligesom beaandede en saadan Skikkelse, — da troede han det var Guden. Her var Fordele nok for en æsthetisk Opfattelse af det Comiske i den romantiske Omgivelse, — og nu det Comiske: at dette er Guden. Gik et saadant Menneske lidt længere ind i Skoven, og saa et endnu større Træ, der paa en lignende Maade forundrede ham, — saa var det Guden.

Saasnart Reflexionen træder til, bliver Forundringen luttret; men nu kommer Forstandens uhyre Vildfarelse, der er ligesaa dum som Overtroen, at Reflexionen skulde tage Forundringen bort. Nei! den tager Alt det bort, som kun var Menneskets egen Opfindelse, hvilket Overtroen endnu ikke vidste af, — men saa staaer man netop ved den rette Afgjørelse, der, hvor den absolute

²⁶Sml. S.V.IV, S. 212f. Naar den hedenske osv.] sml. Goethe, Aus meinem Leben. Dichtung und Wahrheit (sml. 57 og III B 182). 2.Theil, 6. Buch — i Werke (om Udg. se til I C 72) 25. Bd., S. 13f.

Forundring svarer til det i Sandhed Guddommelige, som Forstanden ikke har hittet paa. Her begynder først Troen.

²⁶ U. D. Saaledes er det ogsaa comisk (Opgave for Ironien), at man siger, at en Konge har „indført“ Christendommen i sit Rige ligesom man indfører en forbedret Faareavl. Christendommen er netop det Ene-
ste, der ikke lader sig indføre.

27 Jeg kunde have Lyst at skrive nogle „Brudetaler“ i samme Stil
U. D. som mine opbyggelige, saaledes at de Paagjældendes Forhold var
reent digterisk anlagt.

28
U. D. Denne er Scalaen:
Det Umiddelbare. I Forhold hertil er allerede alle Sandsynligheder en Daarskab (saaledes Forelskelse — naar Desdemona forelsker sig i Othello). De fleste Mennesker leve nu i en vis Reflexion og gjøre derfor aldrig Noget reent umiddelbart men fuske i det Umiddelbare og Reflexionen. — Naar Reflexionen er aldeles udtømt, saa begynder **Troen**. Her er det igjen ligesaa daarligt at komme med Sandsynligheder eller Indvendinger; thi for at være kommen til Troen, maa netop alle saadanne Midlertidigheder være udtømmede. Alt hvad Reflexionen derfor kan hitte paa, det har allerede Troen gennemtænkt.

²⁹ U.D. Det er et ypperligt Ord af Hamann om de abstrakte Bestemmelser: „die Jungfraukinder der Speculation“.

1844

Cartesius Sætning: jeg tænker — altsaa er jeg, er, logisk seet, et Ordspil, fordi det: jeg er, logisk ikke betyder Andet end: jeg er tænkende eller jeg tænker.

cfr. Jacobi S. W. 2d B. p. 102. not.

#

Baco siger: tempus siquidem simile est fluvio, qui levita atque inflata ad nos devehit, solida autem et pondus habentia submergit.

Jacobi S. W. 2d B. p. 134. not.

#

Naar man siger at Troen støtter sig til Auctoritet og dermed mener at have udelukket det Dialektiske, saa er dette ikke Tilfældet; thi det Dialektiske begynder med at spørge, hvorledes det nu gaaer til at man hengiver sig til denne Auctoritet, om man ikke selv kan forstaae hvorfor man har valgt den, om det er et Tilfælde; thi i saa Fald er Autoriteten ikke Autoritet end ikke for den Troende, naar han selv veed med sig selv, at det er et Tilfælde.

#

Den stille Fortvivlelse

En Fortælling.

Engelænderen Swift oprettede i sin Ungdom en Daarekiste, i hvilken han selv kom i sin Alderdom. Her skal han, saa fortælles der, ofte have betragtet sig i et Speil og sagt: Stakkels gamle Mand.

³⁰Sml. S. V. VII, S. 272. cfr. Jacobi S. W.] den til 21 anf. Udg. (2. Bd. Leipz. 1815). — S. K.s Optegnelse er Oversættelse af Jacobi-Stedet (der igæn er Citat af Bouterwek, Idee einer Apodiktik). ³¹Jacobi S. W.] den til 21 anf. Udg. (2. Bd. Leipz. 1815). ³²Sml. B 124.128. — S. V. VI, S. 189. stille Fortvivlelse] sml. II A 285. Swift oprettede osv.] sml. III: A 123. B 9. fortælles der] se Hamann's Schriften (om Udg. se til I A 100). 2. Theil, S. 61 f.; ogsaa i Brev fra Hamann til Jacobi af 25. April 1786, i: Jacobi's Werke (se til 21). 4. Bd., 3. Abth. (Hamann's Briefwechsel mit Jacobi, hrsgeg. von Fr. Roth. Leipz. 1819), S. 211, sml. S. 404.

30
U. D.31
U. D.32
U. D.33
U. D.

1844

Det var en Fader og en Søn. Begge meget aandeligt begavede, begge vittige især Faderen. Enhver, der kjendte deres Huus og kom der, fandt vist, at det var meget underholdende. I Almindelighed disputerede de kun sammen, og underholdt hinanden som to gode Hoveder, uden at være Fader og Søn. En sjelden Gang, naar Faderen saae paa Sønnen og saae han var meget bekymret, da stod han stille foran ham og sagde: Stakkels Barn Du gaaer i en stille Fortvivelse. <Men han spurgte ham aldrig nærmere ak! og det kunde han ikke; thi han gik ogsaa selv i en stille Fortvivelse.> Ellers blev der aldrig vexlet to Ord om den Ting. Men Faderen og Sønnen var maaskee to af de tungsindigste Mennesker, der har levet i Mandsminde.

Herfra hidrører det Ord: den stille Fortvivelse. Det er aldrig ellers brugt; thi man har i Almdl. en anden Forestilling om Fortvivelse. Saasnart Sønnen blot nævnede dette Ord for sig selv: den stille Fortvivelse brast han altid i Graad, deels fordi det var saa uforklarligt rystende, deels fordi han mindedes Faderens bevægede Stemme, da han som al Tungsind var laconisk, men ogsaa havde Tungsindets Fynd.

Og Faderen troede, at han havde forskyldt Sønnens Tungsind, og Sønnen troede, at han havde forskyldt Faderens Tungsind, derfor taledes de aldrig sammen. Og hiint Udbrud af Faderen varet Udbrud af hans eget Tungsind, saa han naar han sagde det, mere talte til sig selv, end til Sønnen.

³⁴ U. D. Den Skizze jeg har henkastet i „Begrebet Angst“ af en Iagt-tager vil formodl. forstyrre Een og Anden. Imidlertid hører den dog med, og er ligesom et Vandmærke i Arbeidet. Jeg staaer overhovedet altid i digterisk Forhold til mine Arbeider, derfor er jeg pseudonym. Paa samme Tid som Bogen udvikler Noget, bliver den

³⁴ Den Skizze] se S.V. IV, S. 325 f. Begrebet Angst] udk. 17. Juni 1844, sammen med „Forord“, averteret i Berl. Tid. Nr. 165 (21. Juni) sammen med „Philosophiske Smuler“ og „Forord“.

tilsvarende Individualitet tegnet af. Vigilius Hauf. tegner nu flere af; men tillige har jeg henkastet en Skizze af ham i Bogen.

Dette er ogsaa en af de misforstaaede Climaxer man har dannet ³⁵ med H. t. Christendommen. Man tegner i Ord og Skildring et Billede af Christus, nu siger man: alene en saadan Idee maa bevæge ethvert Msk. end sige da Virkeligheden. Sagen er at det er langt lettere og langt mindre farefuldt for Forstanden at beundre Ideen end at troe Virkeligheden. Dertil kommer, at man lader den egl. Pointe være svævende: at det er Guden. ^{U. D.}

Som Exempel kan anføres et Sted af Claudius, der citeres hos Jacobi S. W. 3d B. p. 282.

Det er dog en rystende Veltalenhed (om end paa en anden ³⁶ Maade dog rystende som Røsten af Abels Blod, der skriger mod Himlen) naar man læser det korte Ord, som en Afdød har ladet sætte paa sin Grav, det sidste Ord, den sidste Villie, det sidste Skrig, hvori han lagde hele sin Sjæl. Hvad er alt Præsteprek i Sammenligning med denne Commentar. Under Helliggeistes Kirke er der nogle smaa Kjeldervinduer med Jernstænger for. Et Dødningehoved er afbildet, og nu den korte Sentens bragt an. Saaledes raaber den op fra Graven til Een. — Dødens sidste Strid, hvor der ikke længere er Tid til at gjøre stort Udvalg, ell. at snakke om Kategorier, eller om Forskjellen mellem Hedenskab og Chrstd. ^{U. D.}

Det er den store Forskjel i Henseende til Betragtningen af ³⁷ Syndens Forladelse, at man tilgiver et andet Msk. den samme ^{U. D.}

³⁵ misforstaaede Climaxer] sml. 18. Jacobi S. W.] den til 21 anf. Udg. (3. Bd. Leipz. 1816). ³⁶ Sml. 56.

1844

Synd, er overbeviist om at Gud vil tilgive den; men naar det er Een selv saa kniber det. Den philosophiske Snakken, der Intet forklarer og Intet forstaaer, men blot gaaer videre, bliver naturligviis ikke staaende ved Synden. Dette er imidlertid den første Betingelse for at gaae videre, at man bliver saaledes skyldig, at medens alle andre Mske kunne finde Tilgivelse, kan man det ikke selv. Man er villig til at troe, at der var saa Meget der tjente til Undskyldning for de Andre; men for Een selv er der ingen Undskyldning.— Alt dette er aldeles i sin Orden, og denne Subjektivitetens Emphasis er nødvendig for at ikke hele Tilværelsens skal opløses i høist ligegyldig Snak om Persien, China.

#

³⁸ I gl. Dage blev man sig selv vigtig ved at være adelig, formuende
U. D. o. s. v., nu er man bleven mere liberal og mere verdenshistorisk, nu blive vi os Alle vigtige ved at være fødte i det 19^d Aarh.— O! Du vidunderlige 19^d Aarhundrede. O! misundelsesværdige Lod.

#

³⁹ Mine opbyggelige Taler kunde jeg maaskee gjøre endnu mere
U. D. særlige: opbyggelige Taler for Konger og Dronninger,— for Tigere,— o. s. v. —

#

⁴⁰ Hvad Jacobi afvisende (nemlig at det ikke er saa) siger om det
U. D. Gode, det Skønne, det Sande, at de ere Ideer udfundne af Nød, Kategorien der Verzweiflung, det gjelder i Sandhed om Troen (Frygt og Bæven) og det er Troens Betydning. Den er en Idee, man kun finder i Nøden, og en Fortvivlelsens Kategorie.

Jacobi S. W. 3^d B. p. 435.

---

³⁹ Sml. 62. ⁴⁰ Jacobi S. W.] den til 21 anf. Udg. (3. Bd. Leipz. 1816).

Er der da ingen evig Overeenskomst (harmonia præstabilita) truffet mellem det Himmelske og det Jordiske? 41
U. D.

Egentlig er Gud terminus medius i Alt hvad et Msk. foretager sig; Forskjellen mellem den Religiøse og det blotte Msk. er, at denne Sidste ikke veed af det — derfor er Chrstd. den høieste Forbindelse mell. Gud og Msk., fordi den netop har bragt dette til Bevidsthed. 42
U. D.

En strøgen Passus i en opbyggelig Tale: om Pælen i Kjødet. For humoristisk. 43
U. D.

Som det gik denne Sidste, saaledes er det maaskee stundom gaaet i Livet, og da vi jo skulle tale om Lidelser og det netop synes eiendommeligt for disse Tider, at man ikke saa let bliver sig selv vigtig ved Hæder, Magt og Fortrin som ved Lidelser; og da der ligger en dyb Sandhed i at betragte Lidelse som det sande Dannelsesmiddel, er det maaskee tjenligt at minde om det Usande deri. Men da vi ikke have Formaningens Myndighed, vælge vi et andet Middel. Smil derfor kun lidt, m. T., af hvad jeg nu vil fortælle, det er og bliver dog en opbyggelig Tale, og hvis Du ved at høre den bragtes til at smile af Dig selv, saa bevægede Talen jo Dig til at formane Dig selv. Der var engang en Mand, han havde en Ridehest; hver Gang han kom hjem efter at have redet, var han vel noget anstrænget, men <var> dog glad ved Hesten glad ved at ride. Da laante en Dag en anden Mand hans Hest, og vendte hurtigen tilbage forklarende i de stærkeste Udtryk, at Hesten stødte forfærdeligt; men Eiermanden svarede: gør den det, det har jeg aldrig vidst af; thi da jeg aldrig har siddet paa nogen Hest

⁴⁸ Sml. B: 209,2. 210,1. en opbyggelig Tale] Fire opbyggelige Taler averteret som udk. „idag“ i: Adresseavisen 1844, Nr. 205 (31. Aug.).

1844

før, troede jeg, at det at ride var saaledes, og at den heftige Bevægelse hørte med til Glæden. Dog fra det Øieblik foregik der en Forandring med ham; han reed aldrig mere, fordi han ingen Hest kunde finde, der var magelig nok, og fordi han tilsidst vilde det Umulige, at Hesten skulde bevæge sig, uden at man mærkede det. Saaledes m. T. er der maaskee Mangen, der bærer Livets Sorger og Gjenvordigheder i den Tro, at det hører saaledes med til at leve, at det at leve er saaledes, og at det desuagtet er en Glæde; indtil Nogen siger ham, at det er saa forfærdeligt, og han da aldrig mere bliver glad, men i det Høieste sig selv vigtig ved ikke at være glad og ved at kunne vrage Alt i Livet. —

- 44 Al min Tale om Pathos og Lidenskab misforstaae Ingen, som
U. D. agtede jeg at lyse enhver uomskaaren Umiddelbarhed enhver ubarberet Lidenskab i Hævd.

- 45 I Fenelons Lebensbeschreibungen und Lehr-Satze Franckfurt
U. D. und Leipzig 1748 læser jeg i Afsnittet om Periander Noget, jeg ikke har læst før og som er yderst Interessant og Poetisk.

Stedet er fra p. 80 n.—87 n.

- 46 Den danske Philosophie, hvis der engang skal kunne blive Tale
U. D. om en saadan, vil deri være forskjellig fra den tyske, at den slet ikke begynder med Intet, eller uden al Forudsætning, eller forklarer Alt ved at mediere, da den tvertimod begynder med den

⁴⁶Sml. B: 124.133.136. — S.V. VI, S. 302 ff. Periander] Herrn von Fenelon ... kurze Lebens-Beschreibungen u. Lehr-Sätze der alten Welt-Weisen, in das Teutsche übersetzt und mit Anmerkungen und Zusätzen vermehret (Franckf. u. Leipz. 1748. — Ktl. Nr. 486), S. 78—91. Stedet osv.] indeholder det, hvorfra Stykket S.V. VI, S. 305¹⁶ (Melissa)—307⁸ (myrdet) i det væsentlige er taget.

Sætning: at der er mange Ting mellem Himmel og Jord, som ingen Philosoph har forklaret.

Denne Sætning vil, ved at være optaget i Philosophien, afgive det behørigte Correctiv og tillige kaste en humoristisk-opbyggelig Bevægethed over det Hele.

Har jeg overhovedet (hvor gjerne jeg end vilde have at Nogen ⁴⁷ skulde dele min Anskuelse) Lov at bruge min Kunst for at vinde ^{U. D.} et Msk., er det dog ikke paa en Maade at bedrage ham. Naar han seer mig bevæget, rørt begeistret o. s. v. saa antager han min Anskuelse, altsaa af en ganske anden Grund end jeg og en usand Grund.

De Fleste forstaae formdl. slet ikke hvad Talen er om, naar man har nogen Kunst at bruge saa skal man bruge den, ja den der ikke bruger den saaledes han er et usædeligt Msk., der ikke erkjender Pligten, uden Alvor, selvkjærlig o. s. v. Svar: Bæ!

I denne Tid har jeg været saa indolent, at jeg slet Intet har ⁴⁸ gidet, og medens jeg har vaandet mig i Melancholie, da var det ^{U. D.} eneste jeg vilde, at sidde paa Gangeren, med „en Dame for Øie, der fra Borgens Altan staaer og vinker med sit Slør“ min Mening at Borgen skulde ligge i en Skov, dog saaledes at Altanen var at see fjernt, foran Skoven skulde der ligge en Eng, en Kløvermark, der ved en lille Indgrøftning var adskilt derfra, og over Engen skulde jeg ride — og hiin Deilige paa Borgen dog ikke være bestemtere end at hun næsten selv kunde forvexles med Sløret. Dette skulde skee i Eftermiddagen, naar Solens milde Blanding — eller i den sildige Aftenstund naar Himlen holder Omgang

der er mange osv.] se Shakespeare, Hamlet. 1. Akt. 5. Sc. (i den til IIA 34 anf. Overs. 6. Theil. Berl. 1831. S. 103 f.). ⁴⁷ Svar: Bæ!] sml. Jacobi, Werke (den til 21 anf. Udg.). 4. Bd. 3. Abth. (Leipz. 1819), S. 34. — S.V. VI, S. 90. 114. ⁴⁸ vinker med sit Slør] sml. B 75,4.

med Havet, da afbryde denne Forbindelse, at gennemskære Vandet at see hende staae ved Kysten og vinke med Sløret, dog saaledes, at hun selv og Sløret kunde forvexles med Aftentaagens Skikkelser.

#

49 Det er og bliver dog den tungeste Anfægtelse, naar et Msk. ikke
U. D. veed om en Lidelses Grund er Sindssvaghed eller Synd. Friheden som ellers bruges til at kjæmpe med er her bleven i sin forfærdeligste Modsætning dialektisk.

#

50 Er det ikke ogsaa et coup des mains, at Guds vældige Haand,
U. D. som han lægger paa et Msk. for at ydmyge, er i samme Øieblik Velsignelsens Haand.

#

51 Det individuelle Livs Taushed er ligesom en Qvindes Jomfruelighed og Den, som bryder den han er ligesom en Qvinde, der skal til at elske anden Gang, og en Qvinde, der skal til at elske anden Gang er som et knækket Blomster.

#

52 Det gaaer mig med min Følelse i Livet ligesom en Engellænder, der kom i Pengeforlegenhed, uagtet han havde en Note paa 100 Pund men paa Stedet, hvor han var, var der ingen Mand for at bytte den.

#

#

53 Der gives egl. kun en eneste Qvalitet, det er Individualiteten.
U. D. Herom dreier alt sig, og deraf kommer det ogsaa, at Enhver om sig

⁴⁰ Sml. IVA: 60.149. ⁵¹ Det individuelle Livs Taushed] sml. IVA 28.

selv forstaaer qualitativt hvad han om Andre forstaaer quantitativt. Dette gjør Individualiteten, men ikke ethvert Msk. vil have den.

Hvor utaalmodig jeg i Grunden er seer jeg bedst deraf, at en frugtsommelig Qvinde forekommer mig det forfærdeligste at være, fordi det netop skal vare 9 Maaneder, og saaledes al Villie al Liden-⁵⁴
skab, den yderste Kraftanstrængelse Intet formaaer. *U. D.*

Enhver haaber dog Noget i det han gaaer ud i Verden — og vil nu være tro over det Lidet. Men Den, der gik ud i Verden, og Intet eiede uden en dyrebar Erindring, Intet forventede, men var Mindet tro, han var jo ogsaa tro over Lidet og han skal sættes over mere; thi en saadan Erindring skal blive for ham det Evige. ⁵⁵
U. D.

M: T: thi det er saa besynderligt, det gives jo ikke Enhver at vorde Forfatter i Livet, dertil høre forskjellige Gaver. Ak men gaar engang ud paa Kirkegaarden, betragt Gravene, og see! der er stundom et Msk. bleven Forfatter som allermindst tænkte derpaa. Disse korte Indskrifter, et fromt Ord, en Anmindelse f. E.: den Gudfrygtiges Minde er i Velsignelse. — derude prædiker Alt; thi som Naturen forkyn- der Gud, saa prædiker enhver Grav. Der er et Grav-Monument, det forestiller en ung Pige i Bryststykke, hun har vist været deilig, nu er Stenen sunken sammen, og Nelder voxer om Graven. Hun synes ingen Familie at have havt. — En anden Grav gemmer en Kriger, hans Hjelm og Sværd ligger paa Kisten, og underneden staaer, at hans Minde aldrig skal glemmes. Ak og dog er allerede Laagen paa Rækværket revet af lave, man ⁵⁶
U. D.

⁵⁶ Sml. 36. — S.V. VII, S. 198.

fristes til at tage hans Sværd og værne om ham, han gjør det ikke mere — og de Sørgende meente, at hans Minde aldrig glemmes.

- 57 U. D. Hvad er dog Goethe andet i aus meinem Leben end en talentfuld Defensor for Fadaiser. Paa intet Punkt har han realiseret Ideen; men snakke sig fra Alt (fra Piger, og Elskovens Idee, og Chrstd. o. s. v.) det formaaer han.

I Marginen: og alt det er dog en meget ringe Ting, naar man vil det, og han bliver dog kun Gradsforskjellig fra en Forbryder, der ogsaa digter Skylden bort, „fjerner den fra sig ved at digte“

- 58 U. D. Dersom Nogen vilde drage Rigtigheden af den Sætning i Tvivl, at det er en bevæget Tid, i hvilken vi leve, da betænke han, at Pastor Grundtvig lever, en Mand, der langt overgaaer Archimedes og end ikke behøver ell. drømmer om at behøve et fast Punkt for at bevæge Himmel og Jord, nei han gjør det uden Fodfæste. Saa lidet behøver han, ell. rettere saaledes behøver han Intet for at frembringe denne uhyre Virkning, og da han tillige som bekjendt, over Intet er istand til at blive rasende, saa vil man let indsee, at Tiden ikke blot er bevæget, men det er ordentlig ængstelig at være samtidig med denne ølnordiske Kæmpe.

- 59 U. D. Det er mærkeligt nok, at en ung Pige, netop jo renere hun er, er Den, der er først til at erkjende sin Syndighed. Dette har glædet mig meget, thi egl. var det ved dette Phænomen at jeg havde størst

⁵⁷ Sml. S. V. VI, S. 142 f. [aus meinem Leben] sml. 25 og se Note dertil. fjerner... digte] sml. Goethe, Aus meinem Leben. Dichtung und Wahrheit. 2. Theil, 7. Buch — i Werke 25. Bd., S. 108 f. og 115. ⁵⁸ den Sætning osv.] sml. Kjøbenhavnsposten 1844, Nr. 114 (18. Maj): Vor Tids Bevægelser. — Sml. 77.

Vanskeligheder for at tænke Synden og lægge Alt under Synd; med os Andre er det let nok.

Den der for at bevise Sandhedens Rigtighed beraaber sig paa „Flere“ paa Tidens, Tidernes Bifald (ikke i Forhold til den factiske Sandhed, thi denne er jo netop det reent historiske) men i Forhold til det Evige, den evige Sandhed, han modbeviser netop Sandheden ved sit Beviis; thi Sandheden er netop den, at hver skal gjøre Gud Regnskab for sig. Dette (o: Sandheden) vil han ikke forstaae, og dog vil han bevise dens Rigtighed 60
U. D.

Det er fatalt nok at blive overrasket, naar man søger Eensomhed. Dog gaaer det an, naar man overraskes af en Vildfarende ell. et Selskab, der formdl. kun sjeldent kommer der, men at have fundet sin eensomme Krog og nu pludselig overraskes af en eensom Mand, der søger det Samme, er ligesaa fatalt som at blive Gjenstand for en gal Mands fixe Idee ell. for et*) hysterisk Fruentimmers fixe Idee. 61
U. D.

*) *I Marginen*: (Politivennen skriver dette Ord: hylsterisk)

Jeg vil nu skrive Leilighedstaler, istedenfor opbyggelige Taler. Brudetaler og Skriftetaler, ell. Gravtaler. 62
U. D.

Det er et skjønt Ord, som den menige Mand bruger om at døe: at Gud eller vor Herre klarer op for ham. Altsaa medens det netop bliver mørkest, thi hvor er saa mørkt som i Graven, klarer Gud op. 63
U. D.

⁶¹ Det er fatalt osv.] sml. B: 161—163.167.168.171,1. IVA 170. Politivennen...hylsterisk] Politivennen (redigeret af L. M. O. Hallberg) 1844, S. 524 (Nr.1494, 16. Aug.). ⁶³ Sml. 39.

1844

- 64 Det andet Ægteskab er kun et maadeligt Eftertryk, en maadelig
 U. D. anden Udgave.

- 65 Man sysler med det Hellige, gaaer flittig i Kirke, beder, læser
 U. D. opbyggelige Skrifter, ak man gjør dog forsaavidt mere end <mange>
 Andre; men sæt nu Gud slet ikke brød sig derom, sæt han med
 Uendelighedens Overlegenhed sagde: hvad vedkommer Du mig.
 Var der Nogen der kunde udholde denne Tanke; thi at lade være
 at tænke den, er ikke saaledes vanskeligt.

- 66 Den unge Moder, (smuk, rank, et Fløiels-Schavl, rask gaaende)
 U. D. med sin lille Søn. Hun lod sig aldeles ikke forstyrre af Drengens
 smaa Spilopper, men holdt sin Kirkebøn, læste Alt med i Psalme-
 bogen under Mesningen. Hun udfandt den Forsigtighedsregel, at
 anvise Drengen en lille Plads af Stolen, hvor han skjøttede sig
 selv, medens hun var aldeles fordybet i det Guddommelige. Ak!
 ellers har Forældrene gjerne saa travlt med at faae Børnene til at
 sidde stille, som var det deres Forretning i Kirken. Hvor skjønt at
 see hende vælge det ene Fornødne, og hvor skjønt løste hun ikke
 Collisionen. Jeg takkede: reent æsthetisk alle gode Genier, at alt
 gik stille af, og skal ikke saa let glemme dette skønne Billede.

- 67 At omskifte det Timelige med det Evige (det siges i Almdl. om
 U. D. Døden) lod sig bruge med megen Virkning i det Opbyggelige.

---

⁶⁶ Sml. S. V. VI, S. 133 f.

NB.

68
U. D.

At Identitets-Principet i en vis Forstand er høiere end, er det til Grundliggende for Contradictionsprincipet er ikke vanskeligt at indsee. Men Identitets-principet er blot Grændsen for den msklige Tænkning, den er som de blaae Bjerge, som den Linie, Tegneren kalder Grunden — Tegningen er Hovedsagen. Saa længe jeg lever i Tiden er Identitets-Princ. kun en Abstraktion. Intet er derfor lettere end at bilde sig selv og Andre ind, at man tænker Identiteten af Alt, ved at lade Forskjelligheden fare. Man maatte dog spørge et saadant Msk. hvorledes han bærer sig ad med at leve, thi i Identiteten er jeg udenfor Tiden. Et Selvmord er derfor den eneste ethiske Consequents af Identitets-Principet fastholdt i Tiden. Forvirringen opkommer derfor blot ved at man lever i andre Kategorier end dem man skriver Bøger i — o! elendige Bogskriven.

Saa længe jeg lever, lever jeg i Modsigelsen, thi Livet selv er Modsigelse. Paa den ene Side har jeg den evige Sandhed, paa den anden Side den mangfoldige Tilværelse, som Msk. som saadan ikke kan gennemtrænge, thi saa maatte han være alvidende.

Forbindelsesleddet er derfor Troen.

Til 68:

Identiteten kan aldrig blive terminus a quo, men er terminus ad quem, man kommer bestandigt kun til den, ved Abstraktion nemlig.

69
U. D.

#

Begyndelsens Dialektik er fortærsket nok, dog har man glemt en Side, at Begyndelsen maa være en Afbrydelse og altsaa forud-

70
U. D.

⁶⁸Sml. IIA454. IVA: 57.192. — S.V. VII, S. 264 ff. ⁷⁰Sml. 72. Begyndelsens Dialektik] sml. Trendelenburg, Logische Untersuchungen (sml. 74; se til IVA 40). 1. Bd., S. 24 ff. — Sml. ogsaa P. M. Stilling, Den moderne Atheisme eller den saakaldte Neohegelianismes Conseqvenser af den hegelske Philosophie, udg. for Magistergraden (Kbh. 1844. — Ktl. Nr. 801), S. 31 ff. (Stillings Disputats fandt Sted den 11. Maj 1844, se Berl. Tid. 1844, Nr. 127, 12. Maj).

1844

sætte en heel Tankerække, for at komme til at begynde. Saaledes gives der ingen forudsætningsløs Begynden; thi om der ikke forudsættes Andet forudsættes den Akt, hvorved jeg abstraherer fra Alt. Men dette kan jeg i intet Øieblik gjøre; thi saa kan jeg slet ikke komme til at begynde, da jeg bruger min Kraft for at abstrahere fra Alt.

- 71 I denne Tid lider jeg meget af Tankernes stumme Qvalmen.
U. D. Der er en Angest over mig, jeg kan end ikke sige hvad det er jeg ikke kan forstaae. Ligesom Nebucadnezar maa jeg bede ikke blot om Forklaringen af Drømmen, men at man vil sige mig, hvad det var jeg drømte.

- 72 En Begyndelse er altid en Beslutning, men en Beslutning er
U. D. egl. evig, (thi ellers er det kun Narrestreger og hvad der for en senere Betragtning vil vise sig som Skepsis). Naar jeg saaledes vil beslutte mig til at studere Logik. Saa sætter jeg hele Livet ind. Ellers duer det ikke, og jeg studerer kun som til anden Examen. I samme Øieblik møder den Betænkkelighed, om det kan være Livets Bestemmelse, ell. forsvarligt at anvende hele Livet derpaa. Har jeg ikke denne Reflexion ell. en lignende, saa begynder jeg ikke i Kraft af Beslutning, men i Kraft af Talent (ell. Taabelighed — Mode — o: s: v: for at være med) og begynder altsaa umiddelbart, hvilket slet Intet forklarer.

Hvorfor dog den nyere Videnskab er bleven saa svingefuld, og fortier hvorledes den Enkelte bar sig ad. Derfor kan man ikke forstaae dem, fordi de ikke veed, hvorledes de selv gjorde. Selv betydningsfulde Skrifter skjuler saaledes ofte en Usandhed, fordi

⁷¹ Ligesom Nebucadnezar osv.] sml. S. V. VI, S. 337 v. 5. ⁷² Sml. IV B 5,13 og se Note dertil. En Begyndelse osv.] sml. 70. — S. V. VII, S. 90 ff., særlig S. 92.

Forfatteren ikke har forstaaet sig selv, men vel en vis Videnskab, hvilket Sidste er meget lettere end det Første.

Dersom Hegel havde skrevet hele sin Logik og i Forordet skrevet, at den kun var et Tankeexperiment, i hvilket han endog-saa paa mange Steder havde skulket sig fra Noget, saa var han vel den største Tænker, der havde levet. Nu er han comisk

73
U. D.

De øverste Principer lader sig kun bevise indirecte (negativt). Denne Tanke findes oftere udviklet hos Trendlenburg i logische Untersuchungen. Den er mig af Vigtighed for Springet, og for at vise, at det Høieste naaes kun som Grændse.

74
U. D.

<I Marginen: cfr. Trendlenburg elementa p. 15 n. og 16 ø.
og mange Steder i logische Untersuchungen.>

I Slutningsfigurerne har Muligheden af at slutte negativt langt Overvægten over Bejaelsen. cfr. Trendlenburg Erläuterungen til hans aristoteliske Logik p. 58.

Af Analogie og Induction lader sig kun slutte ved et **Spring**.

Al anden Slutning er væsentlig Identitet.

Trendlenburg synes slet ikke opmærksom paa Springet.

Den dobbelte Betydning af det Umiddelbare hos Aristoteles. Trendlenburg Erläuterungen p. 109. henviist til § 51.

75
U. D.

⁷⁴ logische Untersuchungen] se til IVA 40. — Ang. den omtalte Tanke se særlig 2. Bd., S. 330 f. (med Henvisning til samme Bd., S. 113 ff.). Springet] sml. C 1-10. IVC 87. — S.V. III, S. 93 Noten. IV, S. 302 f. og fl. St. VII, S. 78 ff. 253. elementa] 3: Elementa logices Aristotelicae, se til IVA 40. — Sml. C 11. Trendlenburg Erläuterungen] se til IVA: 40. 205. — Ordene „I Slutningsfigurerne ... Bejaelsen“ er ordret Oversættelse fra Trendelenburg, anf. St. Af Analogie... Spring] sml. Trendelenburg, Erläuterungen, S. 72. 78. 81 f. ikke opmærksom paa Springet] sml. C 12. ⁷⁵ Erläuterungen] se til 74. § 51] sml. C 11, 21. 24.

1844

I den hegelske Philosophie bruges det Umidd. deels vilkaarligt deels subrept (i Betydning af det Sandselige).

- 76 Bestandigen <at> kunne syle med det Samme, er et godt Tegn;
U. D. thi det er kun Zigeunere, der naar de eengang have været eet Sted aldrig komme der mere. (cfr. Preciosa, hvor den gl. Zigeunerqvinde siger det).

- 77 Som Tordenskjold bedrog Svensken m: H: t sine Troppers Antal
U. D. ved at lade de samme Soldater marschere om af en anden Gade da igjen marschere forbi — som Den, der ved Nytaarstid seer det utrættelig virksomme Brandfolk styrte gratulerende gennem Gaderne, maa tro at Brandchoret er meget talrigt, men det er bestandigt de Samme: saaledes skulde man ogsaa tro, at vor Tid i Sandhed var bevæget, vor Tid i Sandhed havde noget at sige, men det er kun de samme forsultne Talemaader, der marschere om af en Tvergade og saa komme igjen, disse forsultne Talemaader: det er det Tiden fordrer, et længe følt Savn, Faren staaer for Døren. Saaledes er nu en ny Psalmebog bleven Tidens Fordring, Heiberg troer det er Astronomie — maaskee burde der vælges astronomiske Psalmer i Tillæget. — Jeg troer, at Tiden kun har een Fordring, den nemlig at blive tagen ved Næsen. Denne Trang vil nok blive tilfredsstillet.

Aug. 27. *Se 109.*

- 78 NB. Kun i Vidunderet kan Gud vise sig for Mennesket, o: saa
U. D. snart han seer Gud seer han et Vidunder. Men at see Vidunderet

I den hegelske Philosophie osv.] sml. Trendelenburg, Logische Untersuchungen, det til 70 anf. St. ⁷⁶ Preciosa osv.] sml. IV B 111, S. 269 og se Note dertil. ⁷⁷ vor Tid... bevæget] sml. 58. en ny Psalmebog] se Theol. Tidsskr. Ny Række. Udg. af Scharling og Engelstoft. 2. Bd., 2. H., S. 350 ff. (udkom 1844 i Slutn. af August), og: Fædrelandet 1844, Nr. 1666 (27. Aug.). Tidens Fordring] sml. IV B: 101.127, S. 317. — S.V.V, S.17.

er ham ikke muligt ved sig selv, da Vidunderet er hans egen Tilintetgjørelse. Dette udtrykte Jøderne billedligt ved, at det at see Gud var Døden. Rigtigere maa man sige at det at see Gud ell. at see Vidunderet er i Kraft af det Absurde, thi Forstanden maa gaae af Veien

Efterhaanden bliver der da lidt mere Tale om Paradoxet; snart bliver da Snakken derom og ved Hjælp deraf Paradoxet til et *ενδοξον*. Hvor det dog er comisk med disse Msker, der eengang for alle <ere> fritagne for at tænke Noget ved hvad de sige, og som blot ere graadige efter at faae et nyt Ord at rende med.

Sophisten Gorgias skal have sagt: die Tragödie sei eine Täuschung, bei welcher der Täuschende gerechter erscheine als der Nichttäuschende; und der Getaüschte weiser als der Nichtgetäuschte. — Det er med H: t: at Skuespillerkonsten er og vil være et Bedrag. — Rötcher citerer Ordene i hans: die Kunst der dramatischen Darstellung Berlin 1841 p. 20 Anm. og citerer dette Sted efter Bode Geschichte der hellenischen Dichtkunst.

I Marginen til 80:

og dette gjelder i Forhold til meget, at den Bedragene ɔ: den som lader sig bedrage, er visere end den ikke Bedragne. f. E. i Forhold til Illusion og Begeistring.

Meget af det der siges in vino veritas vil maaskee forekomme skrækkeligt sandseligt; jeg hører allerede et Ramaskrig, og dog hvad er dette mod Goethe f. E. Philine i Wilhelm Meister.

⁸⁰ Sml. S.V. VI, S. 86.115. Rötcher...die Kunst osv.] 1. Theil: Ktl. Nr. 1391. — Sml. C 8 og se Note dertil.

1844

- ⁸³ Rachel siger: er det saaledes at være Moder — saa. Om hvor
U. D. mange Ting i Livet gjelder ikke dette: er det saaledes.

⁸⁴
U. D.

Ved Esrom

Solskin i Forgrunden. Skyerne samle sig hen over Gribs Skov (ad Nøddeboe). Skyerne vandre ned mod Esrom, Træerne bøie sig under dem, (af Vinden). Det seer ud som var det Hele en Armee, et Folk der udvandrede; Skyerne er som det lette Kavallerie der flankerer der over.

- ⁸⁵ Det Comiske ligger bestandigt i Modsigelsen. Hvis en Mand
U. D. søger om at maatte nedsætte sig som Øltapper, og det afslaaes er det ikke comisk. Hvis derimod en Pige søger om Tilladelse til at maatte nedsætte sig som offentligt Fruentimer, og det afslaaes, hvad stundom skeer, saa er det comisk, og det indeholder flere Modsigelser og er derfor meget comisk.

Til 85:

- ⁸⁶ Hvis det formeentes Øltapperen, fordi der var saa mange, var
U. D. det ikke comisk, men hvis det formeentes ham, fordi der var saa faae, vilde det være latterligt, ligesom da en Bager, hvem en Fattig bad om Noget, svarede: nei Moder, hun faaer ikke Noget, man kan ikke give Alle, der var Een nylig, han fik heller ikke Noget.

- ⁸⁷ Forførerens Taler er ligesom de Skyer man kalder Ilinger.
U. D.

---

⁸³ Rachel siger osv.] sml. I. Mos. 25,22 og 30,22f. — Sml. III A 62 og II A 547. S.V. VI, S. 203. ⁸⁵ Sml. S.V. VII, S. 448f. Noten. en Pige osv.] sml. 106 og se Note dertil. ⁸⁶ Sml. S.V. VII, S. 448 Noten. ⁸⁷ Sml. B 183,8.

I Anledning af hvad jeg læser hos Röttscher om den ethiske Accent, falder det mig ind, at ogsaa jeg i mit personlige Liv har benyttet den rigtigt baade som Digter og som Declamator, da jeg i Anledning af mit Forhold til Regine og Forlovelsens Hævelse, og hendes visse Død sagde: hun vælger Skriget, jeg Smerten; nu kan jeg sige, hun valgte Skriget, jeg valgte Smerten.

88
U. D.

Shelley bemærker <i Indl. til hans Digt Prometheus> i Anledning af Prometheus, at Ideen hertil forekommer ham langt skjønnere end Ideen til Djævelen, fordi Prometheus er reen, ophøiet, ikke fordærvet og fordærvende som Satan. Det er sandt, men Ulykken er en ganske anden: ligeoverfor Gud at tænke en saa berettiget Idee som Prometheus. Vel er Satan stor, men hans Fordærvethed gjør netop at man kan tænke ham sammen med Gud.

89
U. D.

NB.

90
U. D.

Al Tale om en høiere Eenhed, der skal forene absolute Modsætninger er kun et metaphysisk Attentat paa Ethiken. Saaledes ogsaa al den dumme Tale om det Positive og det Positive, at man er en nægtende Aand, men den Talende er en positiv Aand—Vaas! I samme Grad et Msk. har Positivitet har han ogsaa Negativitet. Denne Frihedens dialektiske Oprindelse, glemmer Friheden aldrig. Det kommer kun af at man jadsker i sine Kategorier, man taler

⁸⁸ Röttscher] det i 80 anf. Skr., S. 394 ff. hun vælger Skriget osv.] sml. B 97, 52. — S. V. VI, S. 368. ⁸⁹ Shelley bemærker] i: Percy Bysshe Shelley's poetische Werke in Einem Bande. Aus dem Engl. übertr. von Julius Seybt (Leipz. 1844. — Ktl. Nr. 1898), S. 57. — Paa Regning til S. K. fra P. G. Philipsen findes af dette Værk 1. og 2. Levering (hvori bl. a. „Prometheus“) anført under Dato 20. Decbr. 1843, 3. Levering under Dato 29. Juli 1844. ⁹⁰ forene absolute Modsætninger] sml. 68 og se Note dertil. den dumme Tale osv.] sml. S. V. VI, S. 413 f. VII, S. 62 ff.

1844

om det Gode og priser det, man anfører maaskee et Exempel og see det er en reen umidd. Bestemmelse som f. E. et godt Hjerter, hvad man kalder et godt Msk. Man taler om, at man skal tvivle om Alt, og naar man saa skriver om Hamlet, saa korser man sig, at det er Reflexionssyge, og Hamlet havde dog endnu ikke bragt det til at tvivle om Alt. — Væ! Væ! Væ! Siebenbürgen.

- 91 Om Prof. David kunde jeg have Lyst at anvende de Ord af
U. D. Baggesen: alt faaer en Ende, selv den Kjole som Hr. N. tredie Gang lod vende, selv Jesper Mortens Præken sidste Aftensang fik Ende.

- 92 Replik af en Individualitet.
U. D. „Som Pige lærte min Kone mig at skrive smaa Perioder; thi hun sad stundom hos mig, og ved Udgangen af hver Periode lovede hun mig et Kys. Da jeg saa havde lært at skrive smaa Perioder, hvorfor min Recensent roste mig, blev jeg gift, og saa lærte min Kone mig, at det var ikke Umagen værd at skrive Bøger.“

Paalangs i Marginen: Egentlig bestemt for Assessoren i „Vrangen og Retten“

- 93 I gl. Dage maa Klædet have været saa fortræffeligt, at Luven
U. D. voxte ud igjen paa den indadvendte Side. Deraf kom det, at man kunde lade en Kjole vende to Gange (det har Fader ladet gjøre ved sin Porcellains-Kjole) og da først var den baade vendt og skrabt.

Hamlet... Reflexionssyge] sml. B 150,21. — S. V. VI, S. 422. VII, S. 95. Væ... Siebenbürgen] se Holberg, Mester Gert Westfaler, Komædie i 5 Akter. 3. Akt, 1. Sc. ⁹¹ Prof. David] sml. Kjøbenhavnsposten 1844, Nr. 254 (28. Oktbr.). 262 (7. Novbr.). 264 (9. Novbr.); Corsaren, Nr. 219 (29. Novbr. 1844). Baggesen] Danske Værker (se til I C 78). 1. Bd. (Kbh. 1827), S. 200 f. (i: Jeppe. Et siællandsk Eventyr, 10. Sang). Sml. IV B 59. ⁹² Sml. B 190,26. Vrangen og Retten] sml. B 191.

Det Dumme ved Grundtvig (der nu aldeles er traadt af i Vaudevillén, som han da altid har haft en Eiendommelighed for, blandt andet ved den Tankeløshed at ville være Prophet og Seer, uden at ane, hvorledes en saadan Figur maa være modificeret efter hele Christendommens Criser) er at han altid vil have Sikkerhed paa Aand. Deraf denne fade Djærvhed og Aandrighed a la Lars Mathiesen. Heldigt at han har valgt de Ord: Damer og Herrer, det erindrer aldeles om Dyrehavsbakken. Som hans Aandrighed er, saa er ogsaa de Barhalsedes: oi! ei! o! ah! — en Livgarde af Interjectioner, den eneste Msklasse Grundtvig har vundet for sig. — Ved at tale mener han at frembringe saa stor Virkning. o! ja, især i Retning af det Dunkle. Forøvrigt kunde han maaskee ogsaa frembringe Virkning ved at staae paa Hovedet. Tilsidst bliver det at svede, at rynke Bryn, <at> slaae sig for Panden, at smile selvtillidsfuldt, at besvime synligt under Aandens Magt etc. et Beviis for Lærens Sandhed. Det er ligesom da Helveg sprang paa Prædikestolen til Ære for Christd. og formdl. vilde bevise dens Sandhed derved, at han kunde springe en halv Alen i Veiret.

94
U. D.

I Marginen til 94:

det forekommer mig lige saa latterligt som naar en bomstærk Karl af en Præst, idet han beder, for at vise, hvor inderlig han beder, giver Gladiator-Stillinger, saa han viser Muskelbevægelserne i Armene o. s. v. Det er ikke Musklerne der behøves for at

95
U. D.

⁹⁴ Grundtvig] der tænkes paa: Brage-Snak om Græske og Nordiske Myther og Oldsagn for Damer og Herrer (Kbh. 1844. — Ktl. Nr. 1548). — Anmeldt (som „nu udgivet“) i Berl. Tid. 1844, Nr. 266 (1. Oktbr.). Damer] sml. B 187, 8. — S.V. VI, S. 28. Lars Mathiesen] sml. S.V. III, S. 194, og J. Davidsen, Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn. I. Del (Kbh. 1880), S. 326 ff. Barhalsedes] sml. II A 280 og se Noter dertil. Helveg] ∴ Hans Friedrich Helweg, f. 1816; Maj 1842—Decbr. 1843 pers. Kapellan hos Fr. Hammerich i Starup-Nebel (se Fr. Hammerich, Et Levnetsløb II, S. 48); under sit derefter paafølgende Ophold i Kbh. (til Novbr. 1846) prædikede han undertiden, mest til Aftensang i Vartou (sml. Brun, Grundtvigs Levnetsløb I, S. 141. — Se ogsaa Birkedal, Personlige Oplevelser II, S. 34 f.).

1844

bede, og for at bede inderligt, — ei heller er det den Art Skjælven, der er Aandens og Inderlighedens.

- ⁹⁶
U. D. Bevidstheds Forudsætningen ell. ligesom Tonarten stiger bestandigt, men inden derfor gjentager det Samme sig. Det er bekendt nok, at en Kanonade gjør at man ikke kan høre, men det er ogsaa bekendt, at man kan blive vant til en Kanonade saaledes, at man kan høre hvert Ord. Saaledes er i den moderne Tid fremfor i Græciteten f. E. Stilheden indenfor hvilken der høres en Larm. Denne Larm vilde have været nok for Grækerne, men vi tale ligesom Een midt i en Kanonade vilde sige hvad behager, idet Kanonaden for ham var Stilhed.

- ⁹⁷
U. D. Forskjellen mell. Skuespillerens og Virkelighedens Kunst. Skuespilleren skal synes bevæget, medens han er rolig (er han virkelig urolig, saa er det forfeilet). I Virkeligheden skal man synes rolig, skjøndt man er bevæget (er man ikke virkelig bevæget, saa er det forfeilet, og let nok at være rolig.).

- ⁹⁸
U. D. Det er mig ganske underligt at læse 3 Bogs 3d Capitel af Aristoteles de anima. For halvanden Aar siden begyndte jeg en lille Opsats: de omnibus dubitandum hvori jeg gjorde mit første Forsøg paa en lille speculativ Udvikling. Det bevægende Begreb, jeg

⁹⁶ Sml. S. V. VII, S. 67 Note *) ⁹⁷ Skuespilleren skal synes osv.] sml. Röttscher, det i 80 anf. Skr., S. 61 ff. (særlig S. 65. 68). 74 ff. (særlig S. 77. 78. 81. 93). — S. V. VI, S. 335. ⁹⁸ Aristoteles de anima] Aristotelis de anima libri tres. Ad interpretum græc. auctoritatem et codicum fidem recogn. comm. illustravit Fr. Ad. Trendelenburg (Jena 1833. — Ktl. Nr. 1079. Paa Regning til S. K. fra Reitzel anført under Dato 18. Decbr. 1844). — 3. Bogs 3. Cap. findes i anf. Udg. S. 82 ff., sml. 449 ff. en lille Opsats osv.] c: IV B 1.

brugte, var: Vildfarelse. Saaledes gjør Aristoteles det ogsaa. Dengang havde jeg ikke læst det mindste af Aristoteles men vel en Deel af Plato.

Grækerne blive dog min Trøst. Den forbandede Løgnagtighed, som ved Hegel kom ind i Philosophien, den uendelige Antyden og Forraaden, og Squadroneren og Udtværen af et ell. andet enkelt Sted af det Græske.

Priset være Trendlenburg; en af de ædrueligste tænkende Philologer, jeg kjender.

NB. Ligesom „Forord“ af Nicolaus Notabene, saaledes maa jeg ⁹⁹igjen have en lille polemisk Piece ud. Jeg tænker man kunde gjøre ^{U. D.}det under Navn af: Forskrifter, eller Prøver paa forskjellig Skrift. NB Man parodierer da de enkelte. Dette er tillige for at Ironien kan tage sig bedre ud.

Vildfarelse] sml. B: 15, 11, 40, 14. IV B 13, 22 (og se Noter dertil). gjør Aristoteles det ogsaa] De anima III, 3. 427 a, 29 ff. (Trendelenburg's Udg. S. 83 ff.). Løgnagtighed... Hegel] sml. C 8. 12. Priset være osv.] sml. B 49, 6. — S.V. VII, S. 89.

LØSE PAPIRER

1844

Tidsskriftet inddeles saaledes.

100

U. D.

Præmonenda.

1. Examinatio

Hvorledes fremgaaer ved en fortsat quantitativ Bestemmen en ny Qualitæt?

2. Contemplatio

de omnibus d.

3. Exædificatio

om Troens Forventning

Miscellanea.

Spørgsmaal til Prof: Martensen angaaende den aristoteliske Dydslære.

Til 100:

2d Hefte

101

U. D.

1 Examinatio

hvorvidt er Væren en Categorie. — en Qualitæt.

2. Contemplatio

P. Møller poetisk forflygtiget

---

¹⁰⁰Tidsskriftet] sml. S.V. V, S. 51. Præmonenda] sml. B 96, 17. Hvorledes... Qualitæt] sml. C 1. IV C 87. — S.V. IV, S. 302 f. med Note. de omnibus d.] sml. IV B 1. Troens Forventning] sml. S.V. III, S. 13. IV, S. 139. den aristoteliske Dydslære] sml. IV C 15-27. ¹⁰¹hvorvidt... Qualitæt] sml. IV C 66-70. — S.V. IV, S. 209 Noten.

1844

3. Exædificatio

- a) om det Opbyggelige i altid at takke Gud.
 b) om det Gavnlige i at gjøre Kildestudier, disses Betydning for Personligheden.

Miscelanea

Spørgsmaal til Prof. Heiberg, hvad er
 Poesie.

det Skiulte (en ung Pige har sagt det.)

Weisse noget Lignende strax i første Deel.

102
 U. D.

Vocalisationer

til

Om Begrebet Angst.

loquere ut videam te.

Exempler til Generations-Forholdets Følge.

Högne. (i de nordiske Fortællinger af Rafn.)

Robert le diable. (Schwab Geschichten und Sagen.)

Merlin. (Fr. Schlegel. Samtl. W.)

Drikfældige Forældres Hang forplantet i Barnet.

Hang til Tyverie.

unaturlige Laster.

Tungsindighed

Vanvid som indtræder i en vis Alder.

[det Opbyggelige...Gud] sml. S.V. III, S. 47. VII, S. 147 ff. Kildestudier] sml. IV C 97. [hvad er Poesie] sml. IV C 104-127. [Weisse osv.] formentlig: C. H. Weisse, System der Aesthetik. 1. Theil (Leipz. 1830. — Ktl. Nr. 1379), S. 56 f.
¹⁰² [loquere...te] sml. S.V. VI, S. 371. [Generations-Forholdets Følge] sml. S. V. IV, S. 332 ff. [Högne osv.] sml. II A 584 og se Note dertil. (I A 145. C 84 f. II A 36). [Robert le diable osv.] sml. II A 584 og se Note dertil. (I A 145) [Merlin osv.] sml. II A 20 og se Note dertil.

Til 102:

Enkelte Figurer af Shackspeare.

103
U. D.*Til 102:*

Cenci af P. B. Shelley

104
U. D.*Til 102:*

Her bruges det Anlæg, som findes i No 5 af de oprindelige
Hefter om Angest, samt i Journalen p. 62.

105
U. D.*Til 102:*

ad p. 64.

106
U. D.

det offentlige Fruentimmer, der uden at være forført, besluttede
sig som Møe til at være offentligt Fruentimmer, fordi hendes Søstre
vare det.

Til 106:

Hun heed Frels. (Politi-Assistent Götzher.)

107
U. D.*Til 102:*

Et Forhold mellem Fader og Søn, hvor Sønnen skjult opdager
Alt bag ved, og dog ikke tør vide det. Faderen er en anselig Mand,
gudsfrygtig og streng, kun en enkelt Gang, i beruset Tilstand lader
han nogle Ord falde som lader det Forfærdeligste ahne. Anderledes
faaer Sønnen det ikke at vide, og tør aldrig spørge Faderen eller
noget Menneske.

108
U. D.

¹⁰⁴ Cenci] Die Cenci. Trauerspiel in fünf Acten; i den til 89 anf. Udg. S. 93 ff.
(i 2. Levering). ¹⁰⁵ No 5 af de oprindelige Hefter] sml. B 53, 29. Journalen
p. 62] 3: IV A 121. ¹⁰⁶ Sml. 85. B 100, 26. 178, 3. III A 243. ad p. 64] i Jour-
nalen, 3: IV A 128. ¹⁰⁷ Se B 178, 3 og Note dertil.

1844

109

Aug. 27.

Rapport.

„In vino veritas“ vil det ikke gaa med. Jeg skriver det Enkelte bestandig om og om, men det tilfredsstiller mig ikke. I Grunden troer jeg, at jeg har tænkt altfor meget over den Sag, og derved gjort min Stemning noget ufrugtbar. Her i Byen lader den sig ikke skrive, saa maa jeg reise. Imidlertid er det maaskee neppe værd at skrive den færdig. Ideen af det comiske som det Erotiske er antydet i Begrebet Angest. Modehandleren er en meget god Figur; men Spørgsmaalet er om jeg ikke ved alt Sligt sinker mig fra Vigtigere. I ethvert Tilfælde maa det skrives i en Hast. Kommer et saadant Øieblik ikke saa vil jeg slet ikke. I denne Tid har Produktiviteten slaaet mig feil og gjort mig i eetvæk produktiv over hvad jeg vil producere.

d. 27 Aug. 1844.

110

U. D.

Bestemmelsen af de 5 Taler i „in vino veritas“, hvilke alle ere Karrikaturen des Heiligsten, er at belyse Qvinden væsentligt men dog falsk. Det unge Msk. opfatter blot Kjønnets; Const. Const. betragter det sjælelige Moment Troløsheden ∴ Piattethedens; Victor Er: opfatter Qvindekjønnets sjæleligt som Kjønnets Betydning for Manden ∴ at denne ingen er; Modehandleren det sandsejlelige Moment udenfor det egl. Erotiske i Forfængeligheden som mere er Qvindens Forhold til Qvinder, thi som en Forfatter har sagt, Qvinderne pynte sig ikke for Manden, men for hinanden; Joh. Forførelsen det reent sandsejlelige Moment i Forhold til Er.

111

U. D.

Det er vel nu en 3 Aar siden, at jeg fik det Indfald at ville forsøge mig som Forfatter. Jeg husker det ganske tydeligt, det var en

¹⁰⁹ In vino veritas] sml. B 155-189. IV A 170. det comiske som det Erotiske] sml. B 174,8-19. IV A 170. antydet i Begrebet Angest] sml. S.V. IV, S. 338 ff. Modehandleren] sml. B 182. IV A 135-139. ¹¹⁰ Karrikaturen des Heiligsten] se til I A 250 f. Qvinderne pynte sig osv.] sml. S.V. VI, S. 67. Er.] ∴: det Erotiske ¹¹¹ Sml. S.V. VII, S. 154.

Søndag; nei, bie lidt, — jo ganske rigtigt, det var en Søndag Eftermiddag; jeg sad som sædvanligt hos Conditoren i Frederiksberg Have og røg min Cigar. Uden at have nogen Hensigt, da jeg gik ud, uden at være mig tydeligt bevidst, hvor jeg vilde hen, havde Veien dog som sædvanligt ført mig derud, hvor der tykkes mig saa godt at være, saa hjemligt, saa ganske stemmende En til en vis veemodig Opløftelse over Verden og hvad Verdens er, hvor selv Kongeværdighedens misundte Herlighed er, hvad den jo er herude: en Dronnings Erindring af sin afdøde Herre. For den indfødte Kjøbenhavner faaer Frederiksberg-Have let et veemodigt Anstrøg siden den gamle Konges Død; og Efterfølgeren har ved ikke selv at beboe denne Sommer-Residents tilladt Undersaatterne her paa en skøn Maade at savne den afdøde Konge, saaledes som en god Undersaat savner en afdød, thi en vranten paaskjønner ingen levende paa rette Maade og savner ingen afdød værdeligen. — Men hvad erstatter dog Barndommens uforglemmelige Indtryk af at Kongen det er Kongen, og at Frederik den 6. er Kongen, at et appellativum i dette ene Tilfælde er et proprium og et proprium et appellativum. Hvilken senere Alder formaaer saaledes som den barnlige Uvidenhed, der endnu ikke har oplevet et Kongeskifte, der Intet veed in concreto, at udsmykke Forestillingen om Kongen til et overmenneskeligt Væsen! Uden al Misundelse, uden al Ahnelse om Kongeværdighedens Smerte, uden al Kritik over formentlig gode eller svage Egenskaber, om det er en god eller en viis Konge, er Kongen en næsten uundværlig Figur for ethvert Barn, som uden at have læst Kongeloven uvilkaarligt gjør hvad den byder: tænker Alt, som elskeligt kan være, om Majestæten. En saadan Konge boer naturligviis i et Elfenbeensslot med Altaner, — og saa seilede Frederik den 6. der om Søndagen og han styrede selv, og Sluproerne og Svanerne og Virkelighedens Gjengivelse af hvad Barnet kjendte fra Nürnbergerstykker og sine egne Forsøg, Kongen og Dronningen, de seilede i en Baad og Svanerne seilede bagefter. Og denne Gjengivelse, hvor tro. Thi hvad den Stærke ikke formaaer at bevæge Manden til, det formaaer Barnet

1844

med sin List at bevæge ham til, og hvad den Ældre ikke med hele sin Kraft formaaer at pine ud af Virkeligheden, det faaer Barnet rigeligt og i Overflod ud deraf.

Ja, Frederik den 6. om Søndagen i Frederiksberg Have, og han styrede selv, og saa Sluproerne, og saa Svanerne, — det er forbi, kun Blomsterduften ved Indgangen, kun Erindringen er bleven tilbage, — og selv den bedste Undersaat, han er dog ikke en saadan Undersaat som et Barn er det, og den bedste Undersaat, han har en Forestilling om Kongeværdighedens Smerte, og Kongeværdigheden er ingen Gjenstand for Attraae, men Barnet seer i Kongen den eneste Lykkelige, ak, og det er en Misforstaaelse, — thi det var Barnet, der var den eneste Lykkelige.

See nu boer Kongen der ikke mere; man lader det larmende Liv bag ved sig, og Barnet gik ikke til Vesterbroes Lystighed, nei det gik til Frederiksberg. Modsætningen gjør, at det bliver stille. Man kommer derud, en lille Skare samler sig der, selv ved Kilden er der ingen Trængsel, men Glæden trods sin Inderlighed og sin Skønhed er som en tolereret Sekts Gudsdyrkelse; den løvtætte Have og Vandets dunkle Farve gjør den til et Tilflugtssted for et enkelt elskende Par, der fatter Livets Lyst, og en enkelt Ulykkelig, der her omgaaes med mørke Tanker. Mit Øie fulgte snart det elskende Par, der gennem Snævringen i Baggrunden søgte hen til afsides Dele af Haven, bort fra Larmen, for at vinde sig selv, og nu igjen opdagede det andre, ligesom fjernere Seilere, der langt borte fra søgte hen til Mængden for at tabe sig i Mængden.

Kun henne hos Conditoren er der samlet en lille Flok. Naar man har trukket sig indenfor Conditoriets Befæstning føler man sig paa Afstand fra det glade Folkeliv, og denne Afstand tilkjendegiver en Forskjellighed, der fornemmes i en blandet Følelse af lidt Fornemhed, der vil staae over Adskillelsen, og lidt veemodig Længsel, der vil ligge under for Adskillelsen, efter Folkelivets sunde Nøisomhed, der maa benytte Øieblikket, der pyntet om Søndagen maa benytte Fridagens Øieblik.

Lavendelstrædet

83. til Gaard

Hansen.

1844

112

U. D.

I et Exemplar af „Fire opbyggelige Taler“ 1844, nederst paa S. 60 [S. V. V, S. 127]:

veed Du ikke, at det er derfor at et Selvmord kaldes et Udbrud, fordi den Levende er fangen, at det kaldes at bortrømme, fordi „den Levende er en Krigsmand paa Vagt“. (Socrates). 113
U. D.

¹¹² Ifølge Folketællingsliste boede i Febr. 1845, Lavendelstræde 83 i Bagstuen bl. a.: Enke Inger Marie Hansen, 62 Aar gl., født i Kbh., ernærende sig ved Haandarbejde, og hendes Søn Julius August H., 24 Aar, ugift, født i Kbh., Jernstøber.

¹¹³ Socrates] se Platon, Apol. 28 d ff.

B

TIL:

„PHILOSOPHISKE SMULER“

(1844)

*Udkast til „Philosophiske Smuler“:*1
U. D.

Hvorledes faaer jeg et historisk Udgangspunct for min evig Bevisthed, og hvorledes kan et saadant interessere mig mere end historisk, hvorledes kan jeg bygge min Salighed paa en historisk Viden? ¹

Dette er og bliver Hovedproblemet m: H: t: Forholdet mell. ²
Chrstd. og Philosophie. Lessing er den eneste, der har tydet hen herpaa. Men Lessing vidste ogsaa adskilligt bedre Beskeed om, hvad der skal tales om, end Creti og Pleti af moderne Philosopher.

Lessing bruger det Ord: Spring om det er et Udtryk ell. en ³
Tanke, er ligegyldigt, jeg forstaaer det som en Tanke.

Samtl. W: 6t Bind.

Spørgsmaalet gjelder allerede Apostlene; thi her er ikke Tale ⁴
om en Afstand af Aarhundreder, ell. om det Historiske i engere Forstand (det Traditionelle); men hvorledes kommer jeg overhovedet til at have et Udgangspunkt for min evige Bevidsthed udenfor mig selv — ligger det Alt i Gud og i mit Forhold til ham.

De apologetiske Spørgsmaal om Bibel og Kirke løbe ud paa eet. ⁵
Man negter ikke at Kirken er til, men det at den siger sig at have været til, ja at være apostolisk er dog vel et historisk Spørgsmaal.

¹ Sml. 39. — S. V. IV, S. 173. ² Lessing] se S. V. VII, S. 74 ff. ³ Sml. A 74. C 7. — S. V. VII, S. 78 f. Samtl. W:] se til III A 200. ⁴ Sml. S. V. IV, S. 224.

⁵ Sml. 1,9. I A: 57. 58. — S. V. VII, S. 28.

1844

- 6 Den stive Bogstav-Orthodoxie er forlængst hjemfalden til at afgive et Sidestykke til D. Quixote, hvor de forskellige latterlige Spidsfindigheder ville afgive ypperlige Analogier.
- 7 Den hele Theorie om Kirken istedenfor om Bibelen har kun noget Skuffende ved sig fordi man ikke er vant til at bruge den ved Angrebene. Ellers blive disse de samme[†]. — Der maa dannes en Indledningsvidenskab o: s: v:.
- 8 Saaledes ogsaa ved Sacramenterne. Sacramentet selv er et Nærværende, og det Nærværende negter man ikke, men naar Sacramentet vil være indstiftet af Chrstus, kort alt det Historiske saa maa Beviserne til

Til 1,7:

- 9 [†]Vanskeligheden ved Kirke-theorien (Grundtvig) er ikke, at den siger om sig, at den er til; thi her har den Ret, naar den mener, at dette ikke skal bevises, (thi Tilværelse bevises aldrig), men naar den siger, at den er den apostoliske udsiger den ikke blot en Begrebsbestemmelse, men en historisk, som maa bevises. Et Msk. der staaer ligeoverfor mig har vistnok Ret i, at han ikke behøver at bevise, at han er til; men vil han sige, at han for 400 Aar siden var Konge, ja det behøver Beviis. — Og saa snart Problemet er stillet saaledes, saa blive Indvendingerne de samme som mod Bibelen.

10

Den moderne Stilling.

Forvirringen at man i eetvæk forvexler Striden.

man strider om Bibelen, angriber og forsvarer, men dette er kun en Skuffelse, thi i det Øieblik man har forsvaret hele Bibelen, kan man have tabt Alt, og i det Øieblik man har tabt den, kan man have vundet Alt.

det apostoliske Symbolum — Sacramenterne.

[†]Sml. S. V. VII, S. 24. ⁷Sml. I A 60, S. 30. — S. V. VII, S. 28. [†]] se 1,9. Indledningsvidenskab] sml. I A: 57. 59. 61. — S. V. VII, S. 28 f. ⁹Sml. I, 5. I A: 57. 58. 60, S. 27 f. — S. V. VII, S. 27 f. ¹⁰thi i det Øieblik osv.] sml. S. V. VII, S. 17 ff.

Feuerbach er dog consequent og belyser ved sin Modsætning, ikke just, at man derfor skal behøve at gaae igjennem denne Ild Bæk. (cfr. Anekdot. af Ruge en Afhandling af ham selv.).

Hvilken Vanskelighed maa det ikke have været for Chrsti Disciple, at han ikke arbejdede o: s: v:., ikke realiserede det Ethiske i denne Forstand. — at han forudsagde Noget, som ikke gik i Opfyldelse. — at han skjulte Noget for dem —

Propositio Positio historisk Costume

Der maa staae etsteds i det N.T. Den, Een er underlagt, Den maa han tjene, Den, som gaaer Synd er Syndens Træl.??? hvor staaer det?

<Rom. 6,16 Joh. 8,34.>

Foreløbig Udarbejdelse til „Philosophiske Smuler“, Propositio og Capitel I. [S.V. IV, S. 179—191]

S. 179¹ Propositio.] 1ste Position.

S. 179⁶ A.]

Som bekjendt er Christendommen det eneste historiske Phænomen, der skjøndt det Historiske ja netop ved det Historiske har

Feuerbach] sml. 9.74, s. A14. Anekdot. zur neuesten deutschen Philosophie und Publicistik von Br. Bauer, L. Feuerbach, Fr. Köppen, K. Nauwerck, A. Ruge und einigen Ungenannten. Hrsg. von Arnold Ruge. 1. u. 2. Bd. Zürich u. Winterthur 1843. — Ktl. Nr. 753. Paa Regning til S. K. fra Reitzel anført under Dato 20. Febr. 1844. Afhandling af ham selv] o: af Ruge (Neue Wendung der deutschen Philosophie), i Anekdot. 2. Bd., S. 3 ff., særlig S. 23. 27 ff. 53. ¹¹ Sml. IV A: 47. 62. 73. 103. — Sml. S.V. IV, S. 213. 222 f. ¹² Sml. 3,1. 10.40,6. historisk Costume] sml. 20. IV A 799. — S.V. IV, S. 270 f. ³¹ Sml. 1,12. 10.40,6. ³² Sml. 23,5. 40,7. — S.V. IV, S. 271 Lin. 6—31.

1844

villet være den Enkelte Udgangspunkt for hans evige Bevidsthed; har villet interessere ham anderledens end <blot> historisk; har villet begrunde ham hans Salighed paa hans Forhold til noget blot Historisk. Ingen Philosophie, ingen Mythologie, ingen historisk Viden har faaet det Indfald, om hvilket man derfor kan sige, er dette en Recomendation eller en Misrecomendation?, at det ikke er opkommet i noget Menneskes Hjerter; thi disse tre Sphærer maatte jo afgive Analogier til denne selvmodsigende Duplicitet, hvis saadanne vare at finde. Dette ville vi imidlertid glemme og have glemt, som havde Christendommen aldrig været til, og derimod ville vi, benyttende os af en Hypotheses uindskrænkede Godt-befindende, antage, at hiint Spørgsmaal var et Indfald vi havde faaet, og som vi nu igjen ikke ville opgive, førend Svaret var fundet. Munkene bleve aldrig færdige med at fortælle Verdenshistorien fordi enhver begyndte fra Skabelsen, skal man i at tale om Forholdet mellem Philosophie og Christendom først begynde med at fortælle hvad der er sagt tidligere, hvorledes skal man da — ikke blive færdig — nei komme til at begynde; thi denne Historie vedbliver jo at voxer, skal man begynde med hiin Tænk og Viismand Executor novi testamenti Pontius Pilatus og dog inden man begynder først oppebie det afgjørende Skrift som en eller anden Privatdocent eller Forlægger har bebudet — hvad saa?

Derefter med Blyant: _____

A.

- 3 S. 181¹ Hemmelighed ...⁹ Guden.] Hemmelighed.
- 4 S. 182¹³ ευκαταφορια εις παθος] „ευκαταφορια εις παθος“
(Tennemann Ges. d. Ph. 4d B. p. 129 not.)
- 5 S. 182²⁰ og end ikke ...²² dertil*). *med Note*] om end en Anden
paa en aldeles udvortes Maade foranledigede mig dertil.
- 6 S. 183¹⁵ B.] *tilføjet med Blyant*

---

⁴ Sml. IV A 44 og se Note dertil.

S. 184¹² Usandheden ...²¹ Socratiske.)] U-Sandheden.

7

S. 185¹⁴ Læreren ... 187¹⁴ Forskyldte. *med Note*]

Hiin anden Lærer maa da atter være Gud selv, som Anledning 8
virker han til, at jeg mindes om at jeg er Usandheden og er det
ved egen Skyld, som Gud giver han med Sandheden ogsaa Betin-
gelsen.

I Marginen, med Blyant: Frelser.

Forløser.

Forsoner.

I Marginen: Dersom et Barn for de samme Penge kunde købe
en god Bog — og et Legetøj — naar han havde købt Legetøiet
kunde han da for de samme Penge købe den gode Bog.

S. 187²⁹ hiin Lærer ...³² Sandhed.] ham, ell. Øieblikket, thi i 9
Øieblikket ved ham blev jeg til efter min Sandhed.

S. 188¹ Og nu ...⁶ Fylde.]

I Marginen, med Blyant: πληρωμα του χρονου

10

S. 189⁸ Dersom ...¹⁷ Side.]

Dersom da Øieblikket skal have afgjørende Betydning (og uden 11
dette tale vi kun socratisk; hvad vi jo ikke ville); saa vil Forholdet
see saaledes ud.

S. 190⁷ da maa ...¹⁶ § 151).] da tænker han anden Gang at Gud 12
er til, derved, at han selv er skyldig.

S. 190²³ Medens ...²⁶ at være?]

Medens da nu i den socratiske Tænkning, Erindringen blev 13
Beviset for Sjælens Udødelighed, saa vil Glemselen netop nu være
Begyndelsen til Sjælens evige Salighed; medens Soc. havde Evig-
heden bag ved sig, har man i andet Fald Evigheden for sig.

¹² Sml. A 8. IV A 156.

1844

S. 190²⁷ See ... 191³³ Tanken“.]

- 14 er ikke opkommet i noget Mskes Hjerter — thi det er dog for meget at forlange af et Msk. at han skal opdage, at han ikke er til — og er ikke forekommen før anno 1.

Som en Lazaron, der tager Penge for at forevise, hvad enhver seer, eller som hiin Vædder, der blev foreviist for Penge og Eftermiddag græssede.

Dine Projecter ere just ikke grebne ud af Luften — men laante hos Borgmesters Bord.

Fortsættelse til 3:

- 4 *Foreløbig Udarbejdelse til „Philosophiske Smuler“, Capitel II.*
U. D. [S. V. IV, S. 192—204²]

S. 192² Guden som Lærer og Frelser.]

- 1 Gud som Lærer.

I Marginen udfor Begyndelsen af Texten:

- 2 Capitlets Slutning

Dersom nu nogen vil sige, at det jeg der har digtet, er det lumpneste Plagiat, der nogensinde er forekommet, da det hverken er mere eller mindre end hvad ethvert Barn veed, saa maa jeg vel at finde mig at staa som en Løgner, men kan Digtet ikke være sandt, fordi jeg ikke har digtet det. Og er det usandt, saa er det jo et daarligt Digt, og ikke værdt at tale om, at jeg har plagieret, og er det sandt? — ja saa veed jo ethvert Barn det samme. <hvem er da Forfatteren

Ordsprog —
Vidunderet

ikke opkommet i noget Mskes Hjerter, og derfor skulde Du dadle mig for min Fremstilling>

² Se 4,8. — S. V. IV, S. 202 ff. maa... mig] man kunde rette: faaer jeg vel at finde mig i, eller: maa jeg vel finde mig i

S. 193^{12 ff.} Og dersom jeg osv.] *herudfor i Marginen:*

Mon Socr. var saa kold, mon det ikke gjorde ham ondt, at Alcibiades ikke kunde forstaae ham. 3

S. 193²⁵ Han maa . . . ³¹ men i sig.] Han maa bevæges ved sig selv, og hvorledes skulde vi nærmere bestemme dette, end ved Kjerlighed. 4

S. 195¹ Sæt . . . ¹⁵ Pige.] Sæt da der var en Konge, som elskede en ringe Pige. 5

S. 199³ til at være . . . ²⁶ af sig.] til at være til. 6

En fødende Kjerlighed. *Hertil i Marginen:*

udføres

sml. Symposiet — den græske Kjerlighed —

Ved denne Kjerlighed føder Læreren sig selv, vorder til.

S. 201²⁵ Men . . . ³⁸ uskyldig!] *i Marginen:*

Han maa forlade dem, og de fatte ikke at det er godt. 7

S. 202²³ Dersom . . . 204² Vidunderet.]

Slutning af Capitlet. (cfr. tidligere) 8

<cfr. p. 7 Margenen.>

Foreløbig Udarbejdelse til „Philosophiske Smuler“, Capitel III. 5
[S.V. IV, S. 204³—215²¹] U. D.

S. 204³ Capitel III . . . 205⁵ Dog lad] Lad 1

S. 206¹⁷ (dette . . . ¹⁹ Tilstanden)] som Pagen i Figaro siger 2

S. 207²⁴ Saaledes . . . 208² ikke.] Jeg slutter bestandig ikke til Tilværelsen (thi i saa fald er jeg gal, at jeg vil slutte mig til hvad 3

¹ Se 4,2. ⁵² Figaro] 3: Figaros Givtermal (se til I A 277), S. 21 (i I. Akt, 5. Sc.).

³ Sml. A: 6.7.

1844

jeg veed) men jeg slutter fra Tilværelse, og er nu saa føielig for at behage Msker, at kalde det en Beviisførelse. Det hænger derfor anderledes sammen end som Kant meente det, at Tilværelse er et Accessorium, uagtet han unegtligt deri har et Fortrin for Hegel at han ikke forvirrer.

I Marginen: evig Forudsætning

- 4 S. 208¹⁸ hans . . . existentiam*). *med Note*] *i Marginen:*
cujus essentia involvit existentiam

- 5 S. 209¹ ganske . . . 211⁴ Noget.] men idet jeg siger Guds Gjær-
ninger og gaaer ud fra dem, har jeg jo forudsat ham.

Hertil i Marginen:

dette er den spinozistiske Forbedring af den anselmisk-cartesi-
anske Tanke, der vel dybsindigt men dog bedragerisk tillader sig
et Omslag, ved pludselig at slaae over fra en real Beviisførelse
til en ideal, disse Gjærninger, idealt seet, bevise en tilsvarende
ideal Existents (saaledes ogsaa Digteren, der digter sin Helt; men
videre heller ikke). Det Hele er Kunststykke, der erindrer om de
cartesienske Dukker, man vil at Tanken i det, den staaer paa
Bene, i samme Øieblik man slipper den skal staae paa Hovedet.^[†]
Ganske rigtigt men det at jeg slipper den, det er dog vel unsere
Zuthat, jeg opgiver den. Man gjøre dette Øieblik saa lille som man
vil det er dog tilstæde, og jeg kunde, naar man vil have det glemt,
fristet til at minde om Carneades Svar til Crysipp. Crysipp meente,
at faae en Sorites standset eller til at slaae over i en Qualitæt. Det
negter Carneades. Da foreslog Crysipp for at gjøre det tydeligt,

[†] eller ogsaa kommer det deraf, at den msklige Tanke slet ikke
kan staae paa Bene (staae alene), men strax maa staae paa Ho-
vedet, men saa skeer det jo igjen ikke ved en Slutning, men et
umiddelbart Spring.

---

som Kant... Accessorium] sml. Hegel, Vorlesungen über d. Geschichte d.
Philosophie. 3. Bd. (se til IV B 2,9), S. 583 f. — Sml. Hegel, Wissenschaft der Logik.
1. Theil, 1. Abth. (se til III C 30), S. 83 ff. ⁵ unsere Zuthat] sml. C 1 og se Note
dertil.

at man kunde holde et Øieblik inde i at tælle, saa forstod man det bedre. Da svarede Carneades: vær saa god, for min Skyld kan Du ikke alene holde op et Øieblik, men lægge Dig hen at sove.

(Tennemann 4^d B. p. 344.).

Carneades bestreede nemlig den Sætning, at 2 Størrelser ere ligestore med een og samme tredie, — naar man deraf vilde slutte Noget — Hvori han jo aabenbart har Ret; thi Sætningen er kun en Tautologie, da tre mathematiske Størrelser, der absolut ere hinanden lige, er ikke 3, men den samme Størrelse.

S. 211²⁹ forstyrre.] *der fortsættes*: Skade, at Sophisterne ikke befattede sig med Sligt; thi det havde vist været frelsende for vor Tid, at høre Socr. samtale med dem derom.[†]

[†] *I Marginen*: dersom Socr. havde kjendt det Afsnit, da tænker jeg, han havde selv gjort Gjestebud af Glæde over den Leilighed til at spørge, om de vidste Noget ell. ikke.

S. 213¹⁶ lever af Andres Gods.] *herudfor i Marginen*:
fra Gudens Standpunkt

7

S. 213¹⁹ og ...²³ fjernt.] Ja Forskjelligheden kjender jeg jo hell. ikke, saasnart jeg ikke bliver staaende ved den enkelte Forskjellighed, og kjender jeg ikke Forskjelligheden, kan jeg ikke vide, om den ikke ogsaa her er tilstæde. Saaledes er da det enkelte Msk. blevet Guden; thi dersom Forstanden fastholder noget Kjendetegn, da er det ikke fordi det er Kjendetegnet, men fordi den er vilkaarlig nok til at ville have det skal være Kjendetegnet. Saaledes har Forstanden faaet Guden sig saa nær som mulig, og dog saa fjern som mulig, og det er det meest Ironiske, der lader sig tænke, Guden selv er bleven den rene Negativitet. Historisk kan man maaskee eftervise det meest phantastiske som et Msk. kan hitte paa, om denne Antagelse nogensinde har været historisk ell. ei

gjør Intet til Sagen, men saaledes er Incarnationen ved Forstanden selv bleven et Paradox, som den kun selv kan frembringe.

9

det absolute Paradox er da

(negativt og positivt) en Dobbeltthed, ellers er det
hell. ei det absolute Paradox

10 S. 213³² Du nægter . . . 214³⁷ Lighed.] Thi lader os blive enige om denne Vanskelighed, om det ikke skulde være Forstanden nødvendigt, at Guden aabenbarede sig blot for at blive opmærksom paa Forskjelligheden; thi Du erindrer fra det Foregaaende, at hvis Læreren skulde være andet end Anledning, (under hvilken Antagelse Msket blev det Høieste) maatte den Lærende være Usandheden, og dette kunde han ikke blive sig bevidst ved sig selv. Saaledes ogsaa med hans Viden om Guden, først maa han vide Forskjelligheden, men denne kan han ikke vide ved sig selv. Den Forskjellighed han selv tilveiebringer er identisk med Ligheden; thi ud af sig selv kan han ikke komme. Dersom han nu faaer Forskjelligheden at vide, saa faaer han den absolut at vide, og faaer den absolute Forskjel at vide, og dette er det første Paradox. Nu følger det næste, at uagtet denne absolute Forskjel, skal Guden være identisk med Mennesket, og ikke med Mskheden, men med det enkelte Mske. Men idet Øieblik han faaer at vide, at Guden er absolut forskjellig fra ham, saa faaer han ogsaa at vide, at han selv er absolut forskjellig fra Guden. Derfor sagde vi jo, at idet Selverkjendelsens paradoxe Lidenskab vaagnede da virkede denne forstyrrende tilbage paa Msket, saa han, der troede at kjende sig selv, blev tvivlsom, om han var et Msk. ell. et mere kunstigt sammensat Dyr end Typhon. Men skal Msket være absolut forskjellig fra Guden, kan dette ikke have sin Grund i, hvad Guden selv har givet ham, men maa være grundet i ham selv. Derfor sagde vi, at Usandheden er tillige selvforskyldt. Forskjelligheden bliver da Synden. Men dersom han nu skal vorde Guden liig, er dette da ikke det absolute Paradox?

| Vi har i det Foregaaende digtet Guden som Lærer og Frelser. Saaledes blev han vel et enkelt Msk.; men hans Hensigt var jo dog ikke at drive sin Spot med Mskene ved at aabenbare sig og derpaa at døe saaledes, at aldrig noget Msk. fik det at vide. Ethvert Forstandens Kjendetegn var som saadan intet Kjendetegn, og derfor vilde det slet intet Kjendetegn være, om han var gaaet triumpherende gennem Verden, og havde underlagt sig alle Riger og Lande. Der var derfor i vort Digt et Anstød digtet med, han var ikke ganske som andre Mske, i Smaating var han forskjellig, hvad vi jo gjerne kunde udføre videre i det vi fortsætte Digtet, han arbejdede ikke han befattede sig ikke saaledes med msklige Anliggender. Og da var der endnu en anden Forskel: han var lidende.

Hertil i Marginen: | til det næste Capitel |

S. 214³⁸ Lader . . . 215²¹ den.] *i Marginen:*

Lader dette sig nu tænke, og dog var det jo dette Forstanden 11
maatte ville ligesom Elskoven vil sin egen Undergang, om dette end er et ufuldkomment Billede.

i Lidenskabens Øieblik mærker Elskoven det ikke —

*Udkast til „Philosophiske Smuler“, Tillæg til Capitel III, Ca- 6
pitel IV, Mellemspil og Capitel V. [S.V. IV, S. 215²²—270] U. D.*

Capitel. IV.

1

Forargelsen paa Paradoxet.

cfr. Telegrapheringer fra en mousvoyant
til en clairvoyant.

Hamann. Løgne, Comedier og Romaner maa være sandsynlige.

Jeg vil heller høre Sandheden af en Phariseers Mund
end af en Engel og Apostel.

Vi har osv.] sml. S.V. IV, S. 221 f. ⁶¹Telegrapheringer osv.] sml. IIA786—801. Hamann] sml. S.V. IV, S. 219 f. Løgne osv.] sml. IA237, S. 113. Jeg vil heller osv.] sml. II A: 2.12, S.16. IIIA49.

1844

2 Læreren maa give Betingelsen med — (Troen er Betingelsen).

3 Vi har i det 2^d Capitel digtet Guden *osv. som 5,10, S. 63 Lin 1—3* og derpaa at leve og døe saaledes, at det aldrig faldt noget Meneske ind, at det var skeet. Ethvert Forstandens Kjendetegn var som saadant intet Kjendetegn; at han var gaaet triumpherende gennem Verden, underlagt sig Riger og Lande, havde intet Kjendetegn været. Der var derfor *osv. væsentlig som Lin. 8—11* han beflittede sig ikke paa eller bekymrede sig om jordiske Angiggender og: han var lidende.

4 Med Hensyn til den samtidige Discipel gjelder det ligesaa godt som med Hensyn til den Discipel, der er paa anden Haand — at han faaer et historisk Udgangspunkt for sin evige Bevidsthed, det maa man endeligen passe paa.

5 Capitel V.

Den samtidige Discipel.

6 Guden maa henlede Opmærksomheden paa sig, men selv ikke forraade Noget. (Johannes d. Døber).

7 det at troe (Phantasie? Nei. Erkjendelse? Nei! Historisk Viden? Nei. Haandgribelighed? Nei!).

8 Kun i een Henseende kan jeg derfor prise hiine Øine og Øren salige (thi Vanskeligheden er forfærdelig) at de vare fri for al det Vrævl, hvormed den sildigere f. E. 2000 senere skal plages, og forhindres i Autopsien. thi al Tro er Autopsie.

² Sml. S. V. IV, S. 224. ³ Sml. S. V. IV, S. 221 f. ⁴ Sml. S. V. IV, S. 224.

⁵ Sml. S. V. IV, S. 221. ⁶ Sml. S. V. IV, S. 221 f. ⁷ Sml. S. V. IV, S. 227 ff. ⁸ Sml. S. V. IV, S. 233 f. 264.

Capitel VI. *med Blyant rettet til: Mellemspil.* ⁹**Er det Forbigangne mere vist end det Tilkommende.**

derom maa findes Noget i Piedestalen længst oppe mod Frue Kirke.

Mellem Mand og Mand er og bliver det Socratiske det eneste ¹⁰
Sande, anderledes forstaaet vil Apostelen, hvis det er ham som
giver den Troende Betingelsen, selv være Guden, og Troen være
paa Apostelen som paa Guden.

Den samtidige Discipel kan heller ei troe sine egne Øine; thi ¹¹
umiddelbart kan han jo ikke see, at det er Guden.

Guden maa give Betingelsen med — derfor er han Guden — ¹²
kunde Apostelen ogsaa give mig Betingelsen, da var han Guden
— men han er kun Mand mod Mand og kan aldrig selv vilde Andet,
hvis han ellers har forstaaet sig selv,

derfor kan man endogsaa sige i Forhold til den Samtidige, at ¹³
det er ham godt og gavnligt, at Guden gaar bort og forlader ham.

den samtidiges Efterretning bliver for den Senere Anledning ¹⁴
— derfor er det igjen en Daarskab at spille Tiden paa den nøi-
agtige historiskes Overeensstemmelse, som var det deri at fange
— eller paa hiine samtidige Vidners Troværdighed o: s: v:; thi i
Forhold til dette Faktum er enhver Discipel kun Vidne, men den
sildigste er det ligesaa godt som den tidligste.

den Senere troer da formedelst den Samtidige, men ikke
paa ham, staaer i et ligesaa frit Forhold til Guden som den
Samtidige.

---

⁹ Sml. S. V. IV, S. 235. Er det Forbigangne osv.] sml. IV C62. oppe
mod Frue Kirke] S. K. boede i Aaret 1844 paa Nørregade i Nr. 38. ¹⁰ Sml.
S. V. IV, S. 263 f. ¹¹ Sml. S. V. IV, S. 228. ¹² Sml. S. V. IV, S. 263 f. ¹³ Sml.
S. V. IV, S. 266 f. ¹⁴ Sml. S. V. IV, S. 265 f. den...historiskes] formentlig
Sammenblanding af: den nøiagtige historiske, og: det historiskes nøiagtige

1844

- 15 Af Syndsbevidstheden fremgaaer Troen paa Incarnationen, ligesom af den umiddelbare Bevidsthed Troen paa en Gud.
- 16 det vilde være en Absurditet, at en Tids-Inddeling skulde bestemme det absolute Forhold til det Absolute, og derved viser hiint Faktum sig netop som absolut, at det, skjøndt historisk, dog ikke er afhængigt af Tiden. (dog dette ikke forstaaet retrogradt i Retning af deres Existents før hiint Faktum. Hedningerne før Chrstd.)
- 17 Lader dette sig overhovedet tænke, da den Enkelte jo forholder sig absolut til den absolute Lærer ☉: til Guden. — og da al Tro jo er, som vi have sagt, Autopsie.

18

Capitel VII.

Discipelen paa anden Haand

- 19 Det vil forstyrre, hvis man sætter det sig fast i Hovedet, at det er lettere at være den Samtidige.

Status opgjøres i begge Tilfælde. De forskellige Vanskeligheder og Fordele.

- 20 b) Naar han da ikke vil nøies med Foragt og Ringhed i Verden, da spørger Guden ham ligesom Den, med hvem han levede (cfr. Cap. II § Slut: ☉): hvo er det Du elsker, den Almægtige der for Din Skyld skulde gjøre Miraklet, eller Den, der for Din Skyld fornede sig selv.
- 21 a) Discipelen paa anden Haand fristes ikke til bestandigen at ville løbe hen og see om der Intet er at opdage med det sandse-lige Øie, hvilket Alt er spildt Uleilighed, men en høist sørgelig Møie, indtil man vænnes fra.

¹⁵ Sml. A 10. ¹⁶ Sml. S.V. IV, S. 262. deres] ☉: Syndsbevidsthedens og Troens (se 6,15) ¹⁷ Sml. 6,8. — S.V. IV, S. 264. ¹⁸ Sml. S.V. IV, S. 252. ¹⁹ Sml. S.V. IV, S. 254 ff. ²⁰ Sml. S.V. IV, S. 270. cfr. Cap. I I osv.] sml. S.V. IV, S. 200 f. ²¹ Sml. S.V. IV, S. 268.

Ikke den Samtidiges Status er status absolutus den Seneres ²²
status constructus, men Troens Status er status absolutus baade
for den Samtidige og den Senere.

Dogmatikens apologetiske Forudsætninger eller Tanke-Aproxi- ⁷
mationer til Troen. *U. D.*

Den christelige Dogmatiks apologetiske Forudsætninger. ⁸
ell. *U. D.*

Aproximationer til Troen.

§ 1.

En Yttring af Taknemlighed mod Lessing.

Til 8:

Feuerbachs indirecte Fortjeneste af Chrstd. som forarget In- ⁹
dividualitet; den Illusion der i vor Tid hører til for at blive for- *U. D.*
arget, da man netop har gjort Chrstd. saa spagfærdig som mulig,
saa intetsigende som det Krimskrams en Doctor skriver over
Recepten. — Formationen er ganske rigtig efter det hegelske
sluddervorne Mæglingforsøg.

II Position.

¹⁰
U. D.

Den Uvidende, der vel veed historisk, hvad det er hvorom han
spørger, men søger Svaret. —

²² Sml. S.V. IV, S. 262. ⁷ Sml. 8. — S.V. VII, S. 6. ⁸ Den christelige...
Troen] sml. 7. En Yttring osv.] sml. S.V. VII, S. 47. ⁹ Feuerbachs] sml. I, 10.

¹⁰ Sml. 3, 1 og se Note dertil.

1844

Fortsættelse til 5:

- 11 *Foreløbig Udarbejdelse til: „Philosophiske Smuler“, Tillæg til*
U. D. Capitel III. [S. V. IV, S. 215²²—221³]

1 S. 215²² Tillæg.] *rettet fra: Capitel IV.*

S. 215^{23f}. Forargelsen ... Bedrag.)]

- 2 Forargelsen paa Paradoxet, (synlig i det pathologiske Modspil.) *rettet til: opfattet som Resonants. || et akustisk Bedrag.*

3 S. 218⁸ selv**) *med Note]* selv

- 4 S. 218⁹ o. s. v. ...¹⁰ selv.] Dersom nu den Lærende ikke støder sammen i Øieblikket i Forstaaelsens Sammenstød, som vi have viist det, saa støder Paradoxet ham fra sig, og han tager Anstødet ell. forarges.

Fortsættelse til 11:

- 12 *Foreløbig Udarbejdelse til: „Philosophiske Smuler“, Capitel IV.*
U. D. [S. V. IV, S. 221⁴—234]

- 1 S. 222³¹ Opmærksomhed ... 223¹¹ Tryghed.] Opmærksomhed.
I Marginen: Hvilket jo Alt vel kunde synes utilladeligt, og vi advare derimod saaledes at være ustadig i Livet og tage ind, hvor det aftnes, men Den som ikke gør det af Magelighed han tør vel her undtage sig selv.

- 2 S. 224³ om ...⁷ Dersom] Hvorledes gaaer dette til? Ja dersom

- 3 S. 225¹⁰ Discipel ...¹⁶ tilstede.] Discipel.

---

¹¹¹ Sml. 6,1.

S. 227⁵ Det ...¹⁶ Tilværelse.] *i Marginen*:
al Erkjenden beskæftiger sig enten med Læren ell. med en 4
historisk Viden om Læringen.

S. 229²⁴ men ikke ...²⁸ var ham.] *i Marginen, med Blyant*:
de to Disciple til Emaus — Maria Magdalena. 5

S. 230¹⁰ Troen ...¹⁶ Alt.] Troen. 6

S. 231³⁰ Eller ... 233¹⁵ silentii.] Eller er dette, at være Samtidig, 7
og er dette den Samtidige vi prise, at kunne sige^[†]: „vi aade og
drak for hans Øine, og Læreren lærte i vore Gader“^[*] uden dog
at have kjendt Læreren, hvilket jo kun den Troende (den ikke
umiddelbart Samtidige) gjorde, uden at være kjendt af Læreren*),
og dersom det dog forholder sig saaledes, at Læreren giver Be-
tingelsen, da kan man jo ikke kjende ham uden at være kjendt af
ham, <og> kun kjende ham forsaavidt man er kjendt.†

[†] *I Marginen, med Blyant*: Luc. XIII,26

[*] (udføres i Skildring)

*) *I Marginen*: saa han maatte sige: jeg kjender Eder ikke

† Luc. XIII,26 gjøres til Replik han bliver opmærksom paa, at
jeg igjen har blandet et Ord ind.

S. 233²⁰ en eller ...²⁶ sammen.] en enkelt underlig Gjerning, 8
som man ikke ret kan vide, hvad man skal gjøre ud af,*) saa hans
Glæde bliver ingenlunde saa tryk ell. saa herlig som Dens, der er
Samtidig med hiint keiserlige Bryllup.

*) *I Marginen*: hvor han ikke veed og ikke historisk kan vide,
om han skal beundre, ell. i <sit> stille Sind indignerer sig over at han
er til Nar, thi ved blot at vide historisk Beskeed om Underet
kommer man aldrig videre; med mindre han kom til Forargelsen,
og hvo vil misunde ham den.

S. 234⁴ Vedbliver . . .²⁰ ikke.] i *Marginen*:

- 9 og dersom han vedblev at fable om den Herlighed at være samtidig, saa faaer man at lade ham gaae, men i næste Minut vil man ogsaa see, at hans Vei fører ham hen til hiint keiserlige Bryllup, hvor han ganske hører hjemme, og jo mere han taler om Herligheden, desto længere vil man see han gaaer bort fra Paradoxet forbi Socr., indtil han endeligen — dandser med ved Brylluppet. <og en saadan Herlighed er jo vel værd at rende efter, men Paradoxet er ikke til at rende efter — og ikke του τρεχοντος.>

Fortsættelse til 12:

- 13 *Foreløbig Udarbejdelse til: „Philosophiske Smuler“, Mellemspil,*
U. D. *Indledningen.* [S. V. IV, S. 235—236¹⁴]

- 1 S. 236⁸ ikke . . .¹⁴ Overskrifter.] at Du var daarlig nok til at forstaae*) den nyeste Philosophie, der dette Punkt betræffende, har erhvervet sig en herostratisk Uforglemmelighed. Om en enkelt Mand kan man sige han er distrahit (hvis han da ellers er det), om en heel Tid kan man ulykkeligviis ikke sige det, og dog var det Dette jeg helst vilde sige om den nyeste Philosophie. Nu Ulykken at man ikke godt kan sige det (∴ bruge dette Ord om en heel Tid) er da ikke saa stor, større er den Ulykke, at Tiden alligevel er det.

*) I *Marginen*: og være enig med

Fortsættelse til 13:

- 14 Der er et Ord, naar det nævnes, da gennemgyser det Sjelen
U. D. med ærefrygtsfuld Høitidelighed; der er et Navn, naar det nævnes med Ordet, fra hvilket det er uadskilleligt, da bøier man sig derfor, tager Hatten af, endog den, der ikke kjender Manden, tager Hatten

⁸ του τρεχοντος] se Rom. 9,16. ¹⁴ Sml. 40,13. 41.

af, længe førend han seer Manden, og staaer med Hatten i Haanden uden at see Manden, det er et Ord, der har Noget at betyde og et Navn, der har Noget at betyde: det er den absolute Methode^[†] og Hegel. Den absolute Methode har nu ikke blot hjemme i Logiken, men ogsaa i de historiske Videnskaber. O! jordiske Storhed, hvad er Du dog, o deiligste Rose, hvor skarpe ere ikke Dine Torne; jeg vilde ikke være den absolute Methode ikke for aldrig det, blot at have et saadant Hjem som Hegel har beredet den i Logiken^[*], end sige da i de historiske Videnskaber. At maatte tage sin Tilflugt til Ordspil og Vittighed, at kline Hullerne til med Trækpapir, at maatte braute med Flitterstads, og fortie for sig selv, at det hænger ikke rigtigt sammen, o! det er dyrt betalt, at være den absolute Methode, ikke Protectoren Cromwel kunde være mere ulykkelig i al sin Herlighed end den absolute Methode, selv da naar Trompetstødet forkynnder dens Majestæt. Og dog var jo Hegel en stor Logiker, hvilket vel Ingen vil negte ham, selv om det ikke ud-trompetedes, men ved Siden deraf havde han en stor Forkjerlighed for logiske Snurrepiberier og den psykologiske Mærkværdighed, at han tillagde disse meest Værd, og især var nidkjer paa at blive anerkjendt for disse.^[††] Saaledes blev ogsaa Nero opbragt paa Vindex, der havde gjort Oprør, ikke fordi han havde sagt, at han var en slet Keiser, men fordi han havde sagt, at han var en slet Citharspiller, som hans Ord jo lode: Nero er en slet Citharspiller, men en endnu slettere Keiser.

[†] *I Marginen*: dette Ord er einhaltsschwer, og dog gaaer det besynderlig let nok, som Digteren siger: vom Munde zu Munde,

[*] *I Marginen*: har han ikke beredet den i Logiken et reent Helvede.

[††] *I Marginen*: den philosophiske Majestætsforbrydelse.

Den absolute Methode... i Logiken] sml. Hegel, Wissenschaft der Logik. 2. Theil (Werke, 5. Bd. Berl. 1834. — Ktl. Nr. 554), S. 329 ff.; Rosenkranz, Krit. Erläuterungen des Hegelschen Systems (se til III B 41, 9), S. 11. — Sml. ogsaa Stilling, Philosophiske Betragtninger... (se til IV B 1, S. 131), S. 65 ff. Digteren] 3: Schiller, i: Die Worte des Glaubens (Sämmtl. Werke, 2. unveränd. Aufl. 9. Bdes 1. Abth. 1818. S. 225, sml. S. 226). — Ktl. Nr. 1804-15: Schillers sämmtl. Werke. 12 Bde. Stuttg. u. Tüb. 1838. blev ogsaa Nero osv.] sml. IV: A 13. B 131.

1844

Dog Logiken ville vi ikke her sige et Ord om, vi ville kun be-
 tragte den absolute Methodes Anvendelse paa det Historiske.
 {†} Skade at Hegel ikke, blot for Illusionens Skyld, maatte udfylde
 1843 Aar, da havde han vel faaet Tid til at gjøre det Experiment
 og see, om den absolute Methode, der kunde forklare hele Ver-
 denshistorien, tillige kunde forklare et ganske enkelt Mskes Liv.
 I Oldtiden vilde man vel have smilet af en saadan Viisdom, der
 kan forklare hele Verdenshistorien absolut, men ikke et eneste
 Msk.; thi i Oldtiden gik den Vise ikke saaledes videre, at han ikke
 tillige forstod, hvad den Eenfoldige forstod. Nu det forstaaer sig,
 jeg veed heller ikke, at i Oldtiden nogen Viis har kaldet sin Me-
 thode: den absolute Methode.

Vi ville nu ikke være saa storagtige, at gjøre Alt saa storartet,
 vi ville tale om et ganske enkelt Mskliv saaledes som dette kan
 leves her paa Jorden. Om et saadant gjelder Alt hvad der gjelder
 om Slægtens Historie. Kan man see Gud i Historien kan man
 ogsaa see ham i Individets Liv, at mene, at man vel kan det Første,
 men ikke det Sidste er at bedrage sig selv ved i Forhold til det
 Historiske at hengive sig til den dyriske stupor, der f.E. i Natur-
 betragtning seer Gud ved at belæres, at Sirius er 180000 . . . .
 Millioner Mile borte fra Jorden. Det sandselige Msk. forbauses
 derover, og naar man ikke har reent Brød i Posen gjør man altid
 bedst at tale om det Hele om det Totale o: s: v: dersom ethvert
 eneste Msk. ikke ved at være Msk. er Individ, sig selv og Slægten,
 saa er Alt opgivet, og saa er det ikke Umagen værd hverken at
 høre om den verdenshistoriske Stordaad ell. den absolute Methode.
 Men Verden vil jo bedrages, nu det forstaaer sig det er et Bedragerie
 at faae hele Verdenshistorien istedenfor sin ringe Person, staaer
 man sig ikke godt ved Byttet — og dog er man bedraget, bedraget

---

{†} I Marginen paaskraa: Consequent i Tilværelsen
 Interessant i Historien

forsaavidt man ikke kom til at forstaae sig selv hvad man beviste ved at man vilde mene uden dette, at have forstaaet hele Verden.

Spørgsmaalet saaledes som vi have fremsat det er saa meget simplificeret som muligt og vi skulle i Behandlingen af det igjen stræbe for at simplificere Alt saa meget som muligt; thi selv om det Andet, hvilket man fik isteden for Besvarelsen netop af dette Spørgsmaal, var noget ganske Herligt, det var jo dog egentligen en syndig Adspredelse man hengav sig til og et Tab at man fik det at vide, istedenfor at faae Svar paa det maaskee ubetydeligere Spørgsmaal, men som man vel at mærke engang havde spurgt om. Man kan vist ikke negte, at dette ofte skeer i den nyeste Videnskab netop fordi det er dens Yndlings-Idee strax at blive concret. Men denne Concretion virker ofte forførerisk og berøver Tanken den Sindets Ro, den videnskabelige Nøisomhed der er tilfreds med Tanken selv. Dermed være det ingenlunde sagt, at det er urigtigt af Videnskaben at assimilere sig det concrete Stof, men den begynde blot ikke dermed. Matematikeren er fornøiet med sin Bogstavregning, der slet Intet betyder uden Regningen selv, det sandselige Msk. kan ikke nøies med, men var det derfor rigtigt af Mathematiken strax at opgive Bogstaverne og vælge Rigsdaler Mark og Skilling blot for at den sandselige Msk. skulde bevæges til Deeltagelse idet hans Lidenskab inciteredes. Saaledes gaaer det ogsaa naar man strax begynder med at lade Tanken blive concret og ikke først reent in abstracto tydeliggjør sig den Tanke man vil gjøre anvendelig i det Concrete. Det Concrete er det Mangfoldige og udøver som saadant en fortryllende Magt over Msk. Sæt nu det hende, og hvorfor skulde dette ikke hænde, at Tanken som skulde[†]

[†]I *Marginen*: hvilken man ikke i Begyndelsen havde i Abstraktionens Korthed og Apathie gjort ham tydeligt, men som skulde først blive tydelig ved Slutningen — o: efterat have seet og forstaaet det Forskjelligste, der netop kan distrahere Tanken.

1844

eftervises i det Concrete forblev uklar, men det Concrete selv var saa riigt og saa broget, at det fængslede Sindet, saa den Lærende eller Læseren glad over denne Forlystelse, glemte Tanken, ikke vrededes paa Den, der <dog egl.> havde bedraget ham, men endog meente at skyldte ham meget. Det Historiske (concret forstaaet) har i sig forskellige Tryllemidler, hvilke dog Philosophen, hvis han ellers ønsker at være sig selv tro, bør forsmaae. Det Historiske betyder ham kun det Historiske, ikke dette Historiske, og Den, der blot vil have Phantasiens ell. Videbegierlighedens Fordringer tilfredsstillede han henvender sig forgjeves til ham. Vil han nu eftervise Ideens Forhold til det Historiske, da bliver det Historiske reent abstrakt, og er egl. Timeligheden. Om Timeligheden betyder et enkelt Mskes Liv eller den vidunderligste verdenshistoriske Bedrift er ham aldeles ligegyldigt. Philosophen kan derfor ikke komme ind i den Misforstaaelse, der er en Følge af den sandselige ^[+] Forbauselse og af Overtro, at Ideen viser sig tydeligere i Verdenshistorien end i et enkelt Msk.s Liv. Dette er Philosophens Lidenskab at forsmaae alle disse Forskjelligheder og fremfor Alt at forsmaae ved dem at bedaare Læseren, som havde han sagt Noget (qua Philosoph.) fordi han som Historiker havde belært den Lærende. Skeer dette ikke, da forvirres Alt, og den Lærende kommer i Forlegenhed hvorvidt han skal takke en saadan Mand ell. ikke. Bliver Methoden strax fra Begyndelsen concret, da skeer det enten derved, at han øieblikkeligt vover sig ud i det Historiske Stof, eller at han beskæf-

---

I Marginen: havde forstyrret ham mere, end ved at tale til ham om det Høieste og Helligste, der netop kræver Sjelens Stilhed — paa Dyrehaugsbakken.

Paa Foden af Siden: (eller som hvis Den, der vilde vise ham, hvorledes det ene Instrument, ved sin Indgriben i det Totale — først dannede Helheden — nu ikke først vilde foredrage hiint enkelte Instruments Passage for ham, men strax begynde med det hele Orchester).

^[+] *I Marginen:* Phantasiens Bedaaelser, ubestemte Følelsers ubestemmelige Svigagtighed

tiget med Andres Opfattelser søger i disse at eftervise Ideen. Nu taler han da i det første Tilfælde f. E. om China. Hvo vilde ikke gjerne have noget at vide om China. Han frapperer ved sin Lærdom, man overvældes af det meget Nyt man faaer at vide — man takker ham, hvis man hører til dem, der tidligere egl. ikke vidste noget Synderligt derom, og til dem, der af Glæde derover, glemme, at det er slet ikke Det, man skulde faae at vide. En anden Læser derimod er tilfældigen ganske speciellt fortrolig med det Chinesiske, han opdager, at der er en Feil. Dette yttres, der bliver en Strid. Man er nysgjerrig, man læser begge Parter, man faaer atter Nyt at vide — og glemmer endnu mere, hvad det egl. er man vil have at vide. — nu taler han i det andet Tilfælde om den orientalske Philos., den græske, den jødiske o: s: v: Man faaer ubeskriveligt meget at vide, men uheldigviis ikke det man søger og det han som Philosoph skulde yde. Man geraader i en stor Forlegenhed, man tør næsten ingen betro sin Hemlighed, thi det vilde jo være som var man uskjonsom mod en Mand, der veed saadan Beskeed om Alt. Philosophen vil vise hvorledes Guden griber styrende ind i det Historiske. Han stiller sig da hen ved en eller anden verdenshistorisk Afgjørelse. Han spender den dramatiske Interesse, Riger og Landes Vel, Millioners Skjebne er med indviklet i denne Conflict — og nu udvikler det Skjønne sig deraf — det er Gudens Styrelse. Man er ikke iforveien saaledes kjendt med hiin Catastrophe, man takker Philosophen for den Nydelse man har havt, man beundrer hans Kunst — man glemmer, at det er slet ikke det, man vil have at vide, man glemmer, at den der kun kan see Gudens Styrelse (hvor den er til at see) i den verdenshistoriske Afgjørelse, men ikke i det aller ubetydeligste Mskes Liv, han er ikke Philosoph, har ikke Philosophens Lidenskab — han er kun overtroisk. Snart bliver Enhver der veed Noget, eller veed at fortælle det Godt, en Philosoph, Alle forene sig om at drage Mskenes Sind hen paa det Mangfoldige — over dette at glemme hvad der er Philosophens Sag og Beskæftigelse, hvad Aristoteles saa skjønt, udtrykker, at Philosophie beskæftiger sig med, hvad der kun forholder sig paa en

---

Aristoteles...udtrykker osv.] sml. IV C 23 og se Note dertil.

1844

Maade.^[†] Da Methoden er bleven saa concret, saa behøves naturligviis ingen foreløbig Overveielse, man langer strax til Fadet --- ved Slutningen af Systemet skal det vise sig at Methoden er den rigtige. Ved Slutningen efter at man har brugt ethvert Adspredelsesmiddel for at forstyrre Læseren og bestikke Dommeren. Selv et logisk Problem kan ikke behandles uden at strax den ene Side af den historiske Concretion trænger sig ind som den vidtløftige Efterretning om hvad Andre har tænkt om den o: s: v.: Adspredelses-middel lutter Adspredelses-middel.

[†] I Marginen: το αει κατα τα αυτα ως αυτως εχον
(Plato).

15 Foreløbig Udarbejdelse til „Philosophiske Smuler“, Mellemspil
U. D. § 1—4 og Tillæg. [S.V. IV, S. 236¹⁵—251]

S. 236¹⁵ § 1... 238¹⁸ Nødvendige).]

1 Hvad der er skeet, det er skeet, og kan ikke gjøres om igjen — kun forsaavidt er det Forbigangne forandret, men denne Forandring er ikke en Forandring til Nødvendighed, hvilket jo var en Modsigelse, da hvad der ikke var nødvendigt førend det blev nødvendigt (o: som alt Nødvendigt forudsat som Nødvendigt), det bliver aldrig nødvendigt, da kun det kan blive nødvendigt der var nødvendigt, men altsaa var nødvendigt førend det blev det. Derfor kan det Nødvendige ikke blive til, thi dette er den samme Sætning, som at Intet ved sin Tilbliven ell. i sin Tilbliven kan blive det Nødvendige.

Hvad der er skeet, det er skeet saaledes, som det er skeet, men kunde det derfor ikke være skeet anderledes.

Hvorledes forandres Det som bliver til, det vil sige hvilken er Tilblivelsens Forandring; thi al anden Forandring forudsætter at

Plato] se Sophisten (se til IV B 1, S. 145) 248 b; sml. Timaios 35 a. 38 a. Phaidon 78 d. ¹⁵1 Hvad der er skeet... igjen] sml. S.V. IV, S. 240. Hvad der er skeet... anderledes] sml. S.V. IV, S. 240 f.

det med hvilket Forandringen foregaaer er til, selv om Forandringen er denne at det ophører at være til. Det Tilblivende bliver det ved at blive til større ell. mindre, eller hvis det bestaaer af Dele, foregaaer der nogen Forandring i disse, i disses Forhold og dermed i det Hele o: s: v.; ingenlunde, thi dersom det Tilblivende ikke selv bliver uforandret i Tilblivelsens Forandring, saa er det ikke dette Tilblivende der bliver til men et andet, hvorved Spørgsmaalet kun er forsinket, men ikke besvaret. Det Tilblivende forbliver da uforandret kun lider ell. paatager det sig Tilblivelsens Forandring, men hvilken er denne. Dersom saaledes min Plan f. E., idet den bliver til forandres, saa er den ikke mere min Plan, og det er en anden Plan der bliver til, men dersom den uforandret bliver til, da er det min Plan, der bliver til, deri ligger det Uforandrede, men nu Tilblivelsen er jo ogsaa en Forandring. Denne Forandring er jo fra <ikke> at være til at være. Men denne Ikke Væren, fra hvilken den forandres, maa jo ogsaa være en Art af Væren, thi ellers kunde vi ikke sige, at det Tilblivende forbliver uforandret i Tilblivelsen. Men en saadan Væren der dog er en Ikke-Væren, kunde vi jo kalde Muligheden, og den Væren, i hvilken det Tilblivende ved Tilblivelsen gaaer over, er Virkeligheden. Tilblivelsens Forandring er da Virkelighedens. Det mulige bliver i Tilblivelsen det virkelige. Men kunde det ikke ogsaa blive det Nødvendige. Ingenlunde, og derfor fastholdt vi jo at Tilblivelsen er en Forandring, men det Nødvendige kan ikke forandres, det forholder sig altid til sig selv paa den samme Maade. Alt derfor, som kan blive til, beviser netop derved, at det ikke er det nødvendige. Det Nødvendige er hell. ingen Forandring af Væren, saaledes som Virkelighed i Forhold til Mulighed, hvor Væsenet forblev væsentligen uforandret. Men dersom det Mulige ved at blive det Virkelige blev det Nødvendige, saa vilde dets Væsen være bleven forandret, og ogsaa heraf kan man see at det ikke kan blive det Nødv.; thi hvis det blev det Nødv., var det ikke sig selv mere.

[†] I Marginen, paaskraa: Nødvendighed er Eenhed af Mulighed og Virkelighed.

Det Nødvendige er derfor ingen Værens Bestemmelse, og man siger, selv da naar man udtrykker sig lidt anderledes, siger man ikke, at det er nødvendigt, men at det nødvendige er. man siger ikke, fordi det er, derfor er det Nødv., men fordi det er Nødvendigt, derfor er det.

I Marginen: der bliver slet Intet til med Nødvendighed og dersom Verden f. E. skulde være bleven til med Nødv. da var den slet ikke bleven til. (Dette har Betydning for Creationen — Angeren i Ethiken).

2 S. 239² til . . . 240¹⁰ Aarsag.] til.

3 S. 240^{11 f.} § 3. Det Forbigangne.] *Tilføjelse med Blyant*

4 S. 240^{14 f.} forandres (Stoikeren Chrysipp — Megarikeren Diodor)] forandres

5 S. 241³ Maade . . . ⁸Virkelighed).] Maade.

6 S. 241²⁴ Friheden . . . ²⁸Allarm.*) *med Note*] Dette lod sig kun forklare saaledes, at Friheden var en Illusion, og at det var Nødvendigt førend det blev til ved Friheden : <det> blev slet ikke til.

I Marginen: saaledes at Friheden blev udlagt som Barnefader til hvad Nødvendigheden vedkjendte sig.

S. 243⁸ (En . . . ¹¹Manifestation).] *i Marginen:*

7 thi naar man i næste Øieblik tager Ordet fra Manifestationen — ell. mener, at Manifestationen selv skeer med Nødvendighed, saa er man dog construerende

8 S. 243²³ En . . . ²⁷af.] Men Opfattelsen formaaer det heller ikke; nam sicut scientia praesentium nihil his quæ fiunt, ita praescientia futurorum nihil his, quæ ventura sunt, necessitatis importat. (Boethius Liber V.).

---

⁸ Boethius] den til IV C62, S. 398 anf. Udg., S. 127 (Prosa IV).

S. 244¹⁴ Allerede ...²¹ Fremskriden.] *i Marginen paaskraa*:
 Ordet Methode udtrykker allerede det Teleologiske — der maa 9
 hvert Øieblik holdes inde.

S. 245^{9f.} Uvished, hvilken ...^{11f.} Tilintetgjørelse.] Uvished. 10

S. 246²⁵ § 107.) *) ... 247⁷ Visseste. *med Noten*] § 107.). Det 11
 Samme vedkjender Plato og Aristoteles sig, at Sandsningen og
 Erkjendelsen kan ikke bedrage. Senere Cartesius (*errores non*
tam ab intellectu quam a voluntate pendere — *Longe aliud est*
velle falli quam velle assentiri iis, in quibus contingit errorem
reperiri Principia philosophiæ Pars prima XXXI. XLII. o: fl: St.).

I Marginen: (i Troen ligger der derfor den ophævede Mulighed,
 at den kunde være bedragen).

S. 247¹⁵ I det ... 248⁴ Uvished.] Her strækker ingen Erkjenden 12
 i Kraft af Slutning til; thi al Erkjendelsens Slutning er en en-
 chainement (Leibnitz.) I det Øieblik da Troen gjør Slutningen fra
 Nærværelse til Tilblivelse er dette ingen Erkjendelsens Slutning,
 men er en Beslutning, en Slutning fra Virkning til Aarsag (Leib-
 nitz) al Erkjendelse slutter fra Aarsag til Virkning.

I Marginen: og umiddelbart kan jeg ikke sandse ell. erkjende
 at det jeg umiddelbart sandser ell. erkjender er en Virkning, thi
 umiddelbart er det kun.

S. 248¹⁷ bedrages ...²³ Slutning.] bedrages. Troen slutter, at 13
 han er bleven til, og vil fastholde denne Vished gennem Tvivlens
 Uvished.

S. 249²⁷ Tillæg ...²⁹ Hvad] Hvad 14

S. 249³⁰ hvis Modsigelse*) *med Note*] hvis Paradox 15

¹¹ Sml. 40,14. A 98. IV B 13,22 (og Noter dertil). ¹² Her strækker... Virk-
 ning] sml. IV C 29.

1844

16 *Foreløbig Udarbejdelse til „Philosophiske Smuler“, Capitel V*
 U. D. *Beg. [S.V. IV, S. 252]; i Marginen tilføjet: Dialogiseres og det hele*
overkradset med Blyant

17 *Med Blyant overkradsede, spredte Udkast til „Philosophiske*
 U. D. *Smuler“, Capitel V § 1 [S. V. IV, S. 253—261]:*

1 Den relative Forskjel mell. Disciplene paa anden Haand —

2 hiint Faktum efterhaanden er bleven naturaliseret. — det kan
 vel blive til anden Natur i et Msk., men dette Msk. har da saa
 havt en første Natur — men intet Msk. fødes med sin anden
 Natur saaledes at han ikke har havt nogen første; ei hell. med
 begge paa eengang

3 at Fødselen var Igjenfødselen

4 de der ligge nærmest maa have følt mere Modstand, men jo
 ogsaa være Udspringet nærmere.

18 *Med Blyant overstreget, foreløbig Udarbejdelse til „Philosophiske*
 U. D. *Smuler“, Capitel V, Indledningen. [S.V. IV, S. 252—253²¹ os.“]*

1 S. 253¹¹ Eller . . . ²¹ os.“] Discipelen paa anden Haand er jo den
 ikke Samtidige, og dette have jo alle de følgende Generationer
 tilfælles ligeoverfor den samtidige, at de ikke ere samtidige.

*I Marginen: Du svarede ikke paa mit Spørgsmaal men udfandt
 et nyt.*

---

¹⁷¹ Sml. S.V. IV, S. 253. ² Sml. 19,1, A10. — S.V. IV, S. 258 f. ³ Sml. S.V. IV,
 S. 260. ⁴ Sml. S.V. IV, S. 261.

Foreløbig Udarbejdelse til „Philosophiske Smuler“, Capitel V 19
 § 1 med a og største Delen af b [S.V. IV, S. 253²²—260¹⁶ det.] U. D.

S. 257³ Denne ... 258²⁷ tilspeculere. med Note]

Ligger denne nu fjernt fra Rystelsen, saa har den derimod 1
 Consequentserne at holde sig til, de Consequentser, ved hvilke
 hiint Faktum efterhaanden har omspændt Alt. Den vogte sig vel
 for Consequentserne; thi disse er et ligesaa tvivlsomt Fortrin som
 den umiddelbare Vished; og Den, der tager Consequentserne
 umiddelbart hen, han er bedragen, ligesom Den, der tog den
 umiddelbare Vished for at være Troens Gjenstand. Fordelen
 synes at ligge i, at hiint Faktum efterhaanden jo maa være
 bleven naturaliseret, er dette Tilfælde saa har den senere
 Generation endog ligefrem Fordelen for den samtidige. Uheldig-
 viis lader dette sig imidlertid ikke tænke, om det end skulde fore-
 komme Een og Anden at være dyb Speculation, og at man paa den
 Maade kunde tilspeculere sig hiint Faktum.

Til 19:

Jeg vil nu heller ei dølge længere for Dig, at jeg har i Sinde at 20
 nævne Barnet ved sit rette Navn, og give Spørgsmaalet historisk U. D.
 Costume.

Foreløbig Udarbejdelse til „Philosophiske Smuler“, Capitel V 21
 § 1 b Noten [S.V. IV, S. 257 f.] U. D.

Med Blyant overstreget, endelig Udarbejdelse til „Philosophiske 22
Smuler“, Capitel V § 2, et Stykke [S. V. IV, S. 263⁸ Betingelsen U. D.
...³¹ Guden.]

S. 263¹⁷ Discipel.] Discipel. Det synes saaledes allerede her, 1
 at Spørgsmaalet selv er et Misforstaaelsens Spørgsmaal, men det

¹⁹ Sml. 17, 2. A 10. ²⁰ Sml. 1, 12. — S.V. IV, S. 270.

1844

synes ogsaa, at Vanskeligheden ikke dermed er fjernet, da Vanskeligheden (cfr. det Foregaaende) bliver at indsee Spørgsmaalets Urigtighed tiltrods for Vanskelighederne.

23 *Kladde med endelig Udarbejdelse til „Philosophiske Smuler“,*
 U. D. *Capitel V, største Delen af § 2 og Slutningen med „Moralen“*
 [S. V. IV. S. 263³² En saadan ... 272]

1 S. 264¹⁰ det forstod ...²¹ vel paa.] det vidste Socr., og der behøves vistnok ofte socratisk Uforfærdethed til atter at see det, som der allerede hørte Uforfærdethed til atter at see det, som der allerede hørte Uforfærdethed til for at forstaae, at Alcibiades ikke skyldte Socr. mere end Socr. skyldte ham, hvad der i den nu antagne Formation er lettere at fatte, at det ene Menneske, forsaavidt han er Troende, ikke skylder det andet Menneske Noget, men begge ligeoverfor Guden skyldte ham Alt.

S. 264^{35ff.} saa har jeg osv.] *herudfor i Marginen:*

2 ikke i saa mange Bind, at de ikke kunne rummes paa Jorden.

3 S. 265¹⁵ Troen ...²⁰ Guds)] Troen)

4 S. 268^{16f.} vidtløftig ...¹⁸ Jorden.] vidtløftig, for at ikke den igjen, hvad da egentligen kun kunde skee ved hans egen Tankesløshed, skulde spænde Snarer for hans Sandselighed ligesom den umiddelbare Samtidighed.

I Marginen: og ikke saa mange Bøger, at de kunne fylde hele Jorden (Joh. XXI. Slutning)

5 S. 271⁵ Dog ...³¹ begynde?“] dixi.

I Marginen, understreget med Blyant: Begyndelsen af Capitel I bruges her.

---

²³ Sml. 23,4. ⁴ og ikke saa mange osv.] sml. 23,2. ⁵ Sml. 3,2, 40,7.

S. 272¹ Moralen...¹³ socratisk.]

Dersom det Udviklede ikke forholder sig saaledes, saa staae 6
vi ved det Socr., og det er Daarskab at give det et andet Navn, og
det er altid bedre at blive hos Socr. end at vove sig ud i Noget,
der skal være dette Andet, men dog ikke er saaledes som vi have
fremsat det.

Forord.

24

U. D.

Det er ingenlunde min Hensigt med dette Foretagende at for-
holde mig polemisk, at ville værne om Noget eller at ville bekæmpe
Noget. Den Erklæring, jeg herved bona fide giver er uden al Ironi
(det skulde da være en objectiv. hvilken jo endog det spæde Barn 5
og et Dyr kan afstedkomme), uden nogen mental Reservation, in
optima forma, hvilket synes at gjøre den værst for mig selv: „det
er ikke lykkedes mig saaledes at forene grundigere Lærdom med
Selvtænkning, at jeg kan tilfredsstille begges Fordring, som jeg
ønskede det og som Den bør kunne det, hvis Fordring paa at hen- 10
høre under Videnskaben, er retmæssig.“ Mit Valg er da gjort i
Overeensstemmelse med denne Bevidsthed; jeg pakker min lille
Bylt sammen, erklærer mig for ubemyndiget til nogen videnskabe-
ligt voterende Mening, hvilken ikke kan tilkomme mig, saa fremt
ellers den videnskabelige Undseelse bør være jomfruelig som 15
Qvindens nidkjær paa al Letfærdighed, og saa fremt jeg ellers selv
for min egen Æres og for Videnskabens Helligheds Skyld hellere
vil føre et ærbart Liv udenfor Videnskaben end daarligen være
med i denne. Jeg tager da Afskeed, recommenderende mig paa
bedste Maade, og indtager min Plads i Piece-Litteraturen, hvorved 20
jeg opgiver enhver Fordring paa at participere i den videnskabe-
lige Stræben, eller at erhverve nogen nok saa relativ Berettigelse
som Gjennemgang, Overgang, som Afsluttende Deeltagende,
Forberedende, som Medarbejder eller som frivilligt Følge. Min

²⁴ Sml. 38. opgiver enhver... Følge] sml. S. V. IV, S. 175 Lin. 3—6.

1844

Stemning er ei heller til Sligt; thi jeg er til mode som en stakkels
 Logerende, der har sit lille Kammer paa Qvisten af en uhyre
 Bygning, hvilken man dog vedbliver at udvide og forskjønne,
 medens han med Forfærdelse synes at opdage at | Grundvolden
 5 vakler |^[†]; jeg er tilmode som en Edderkop, der i sin Krog frelser
 Livet ved at være overseet, medens dens indre Skjelven er i For-
 trolighed med | Ahnelsen om et Uveir. |^[*] Saa lade man mig da
 sidde hen; jeg paadutter mig sandeligen ikke Videnskaben, fra-
 terniserer ikke med dens Dyrkere, paanøder mig ikke noget Men-
 10 neske. Min Tænkning og dens Skjebne, er med Undtagelse af mig
 selv, ethvert Menneske det Ligeegyldigste af alt. Hvad jeg gjør,
 gjør jeg proprio Marte, propriis auspiciis, proprio stipendio, kort
 som en proprietarius, forsaavidt man kan være en Saadan uden
 at eie Noget, uden at eftertragte Noget; gjør det oprigtigt, ikke
 15 sofistisk, dersom ellers Aristoteles forklarer rigtigt, at den so-
 phistiske Kunst er den, ved hvilken man tjener Penge; gjør det
 redeligt; thi det er ikke min Hensigt at besvige Nogen. Forsaa-
 vidt jeg efter fattig Leilighed tager Hensyn til en enkelt Tænker,
 skal jeg ærligen citere ham, saa godt jeg kan.[†] Hvad enkelte
 20 Yttringer angaaer, da følger jeg min gamle Skik, at sætte Alt under
 Citation hvad jeg veed, ikke tilhører mig, og hvorom jeg ikke veed,
 hvem det tilhører. Mit Afkald paa Lærdom er ikke svigagtigt, og
 om det end smerter mig at maatte gjøre det, trøster det mig atter,
 at De, der ville være lærde, ligesom De, der ville være rige, falde i
 25 manglehaande Snarer og Anfægtelser, hvad jeg let kan forestille
 mig, thi har det ringe Cursus „til een Drachme“, som jeg har
 gennemgaaet, allerede paa mangel Maade besnæret mig, hvilke

[†] *Paa Foden af Siden, med Blyant*: synes at opdage en Mis-
 forstaaelse, som dog Ingen vil bekymre sig om

30 [*] *Paa Foden af Siden, med Blyant*: bange Ahnelser.

† *Paa Foden af Siden, med Blyant*: thi her viser Vanskelig-
 heden sig give Oversigter over Plato Arist. ikke forstaae dem.

som en stakkels... Uveir] sml. S.V. VII, S. 47 Lin. 6—17. proprio
 Marte... stipendio] sml. S.V. IV, S. 175 Lin. 2f. ikke sofistisk... Penge]
 sml. 26. 40, 9. IV A 63. — S.V. IV, S. 176 Lin. 21—23. det ringe Cursus...

Anfægtelser er da Den ^[†] ikke udsat for, der skal gjenneemgaae „det store til 50 Drachmer.“?

^[†] *Med Blyant*: de Mange

Fortsættelse til 24:

Det her bydes er kun en Piece og bliver ikke til mere osv., ²⁵
ordret som Forordet S.V. IV, S.175 Lin. 8 til S.176 Lin. 20: flittige U. D.
Mennesker. (Lucian.).[†]

Paalangs i Marginen til 25:

Var dette et Sophisme, min Adfærd er det ikke, dersom ellers ²⁶
Aristoteles forklarer rigtigt, — man tjener Penge ved. U. D.

Til 25:

i vor Tid begynder hver anden Dag en ny Epoche ²⁷
U. D.

Til 25:

[†] selv om det for en beundrende Ridefoged blev noget over- ²⁸
ordentligt ligesom den Efterretning om en Ildebrand i Fredericia: U. D.
Sprøiterne fore igjennem Gaderne — uagtet der kun ere en Sprøite,
og den i saa Fald maa have gjort mange Omveie inden den kom til
Brandstedet; thi ellers var den vel ikke kommen igjennem mange
Gader.

I Marginen: Allarmtrommen gik

Fortsættelse til 25:

Hvad nu min Mening er? . . . Ingen spørge mig derom; og næst ²⁹
efter Det, om jeg har en Mening kan jo Intet være en Anden mere U. D.

50 Drachmer] sml. IV B 117, S. 292. 296. — S.V. IV, S. 178 Lin. 12 f. ²⁵ †] Se
28. ²⁶ Sml. 24, S. 84. 40, 9. — S.V. IV, S. 176 Lin. 20—23. ²⁷ Sml. S.V. IV, S. 176
Lin. 33 f. ²⁸ beundrende Ridefoged] sml. 38. den Efterretning... gik]
S.V. IV, S. 177 Lin. 18—25. ²⁹ Sml. 36. 37. — S.V. IV, S. 177²⁶—178¹⁸.

1844

ligeegyldigt end hvilken min Mening er. At have en Mening er mig
 baade for meget og for lidet, forudsætter en Tryghed i Aands-Exi-
 stentsen ligesom i Jordlivet Det, at have Kone og Børn, hvilket
 ikke er Den forundt, som Dag og Nat maa være paaferde. Saa-
 5 ledes er det Tilfælde med mig i Aandens Verden; thi dertil har
 jeg dannet mig og danner mig, altid at kunne dandse let i Tankens
 Tjeneste og saavidt muligt til Gudens Ære, renoncerende paa den
 huslige Lyksalighed og borgerlige Anseelse som det giver, at have
 en Mening. — Om jeg har nogen Løn derfor; om jeg som Den, der
 10 tjener ved Alteret selv spiser af hvad der fremsættes paa Alteret?
 Det lade man mig om, Den hos hvem jeg tjener er god som Penge-
 mændene sige, og anderledes god end Pengemændene forstaae
 det. Saaledes er jeg tilfreds. Hvis derimod Nogen vil indbilde sig,
 at jeg har yttret en Mening, hvis han nu selv laver en Mening som
 15 han antager fordi det er min, da kan Den, som i Havsnød sparker
 et Mske bort, som ved at klamre sig til ham vil gjøre hans egen
 Frelse umulig, ikke sparke lidenskabeligere, end jeg agter at værne
 mig. Mit Liv kan jeg sætte ind, men ikke en Andens, og vil jeg ikke
 tillade Nogen at hænge sig paa mig, saa jeg bliver for tung til at være
 20 med i Livsfare. At lade en Anden vove sit Liv og nu feigt antage
 hans Mening, uden selv at vove Noget, det lader sig, gud skee lov
 ikke gjøre, og jeg takker Guderne for, at jeg er saaledes dannet, at
 Ingen skal formaae at gjøre det med mig, og derved forhindre mig
 at gjøre det eneste jeg kan gjøre for Tanken, jeg som ikke har Lær-
 25 dom at byde den, men kun mit Liv, hvilket jeg strax sætter ind,
 hver Gang en Vanskelighed viser sig. Da gaaer <Solo> Dandsen
 let, thi Tanken om Døden er min Dandserinde, ethvert Msk. er mig
 tungt — og derfor, jeg beder, inclinere Ingen for mig, thi i den
 Betydning dandser jeg ikke

Til 29:

30 og da gaaer det hurtigt som Pilens Flugt, svimlende som Ned-
 U. D. farten i Bjerggruben.

---

⁸⁰ Sml. 29, S. 86 Lin. 26 f. hurtigt som Pilens Flugt] sml. 36, 1.

Til 29:

dersom nu Een vil være høflig nok til at antage, at jeg har en ³¹
Mening, ja drive Høfligheden til den Yderlighed, at antage den, ^{U. D.}
fordi det er min, da gør det mig ondt, at Høfligheden skal falde
paa en Uværdig.

Til 31, med Blyant:

og voldtage min Letsindighed ³²
^{U. D.}

Til 31:

denne Høflighed bliver en Uværdig til Deel. ³³
^{U. D.}

som Heros, ell. dog som relativ Heros, ell. idetmindste som ³⁴
absolut Trompeter. ^{U. D.}

Foreløbig Udarbejdelse til „Philosophiske Smuler“, Forord, et ³⁵
Stykke [S.V. IV, S. 176²³ En saadan ... 177¹⁷ sin Ulykke] ^{U. D.}

S. 176²⁶ falde paa ...³⁰ Goldkalb.] falde paa at tillægge en Piece ¹
verdenshistorisk Betydning ell. at antage, at dens Forfatter er den
forventede Messias.

S. 177¹² „Rabalderfjog“ ...¹⁷ sin Ulykke] Rabalderfjog, hvem ²
jeg om end af en anden skjøndt lignende Grund flyer mere end
Stinkdyret, skulde bringe mig i den tragicomiske Forlegenhed
at maatte lee af min egen Ulykke, som vel den gode Stad Frede-
ricia har gjort det

---

³¹ Sml. S. V. IV, S. 178 Lin. 5—8. ³² Sml. 37. ³³ Sml. S. V. IV, S. 178 Lin. 8.
³⁴ Sml. S. V. IV, S. 175 Lin. 6f. ³⁵ den forventede Messias] sml. IV B 119,
S. 305. — S. V. V, S. 30. ² som vel den gode Stad Fredericia] se 28.

1844

36 *Foreløbig Udarbejdelse til 29:*

U. D.

1 S. 86⁷ Gudens Ære...⁹ Mening. —] Gudens Ære. Snart er jeg en Forkarl, snart Rytter. — skal Tanken hurtigt have Noget undersøgt og farer nu til Siden med Pilens Fart, da er jeg en Jokey. — gaaer den langsomt frem som Ørkenens Hurtigløber, da er jeg den lille Dreng, der sidder med min stimulus og styrer. —

2 S. 86¹⁸ Mit...²⁹ ikke.] Mit Liv kan jeg sætte ind, ikke Andres. Det er det jeg byder Tanken, ikke Lærdom, men et Mskliv, der hver Gang en Vanskelighed viser sig, er villig til at sætte Livet til blot for at løse den.

Forord.

37 Hvad nu min Mening er? ... osv. som 29, med følgende Til-
U. D. føjelser og Ændringer (bortset fra Varianter i Ortografi og Interpunction):

S. 86 *Lin. 4 f.* Den forundt, hvis Stilling gør ham det til Pligt at være paa færde Nat og Dag og bestandigt, hvor der er Fare. Dette er mit Vilkaar i Aandens Verden; dertil *Lin. 6* at dandse *Lin. 7* Tjeneste, saavidt *Lin. 8 f.* og den borgerlige osv. en Mening, og altsaa at kunne stemme og tælle Stemmer. — *Lin. 11* han er god *Lin. 12* sige det *Lin. 14 f.* hvis han vil voldtage min Uskyldighed ved at antage denne Mening, fordi *Lin. 15—24 f.* sparker Alt bort, hvad der vil klamre sig til ham, ikke værne hæftigere om sit Liv, end jeg der jo kun vil forhindre den Andens Undergang og ligesom værne om min. Hvad jeg formaaer, det gør jeg, naar Tanken kalder, da har jeg ikke Lærdom *Lin. 25* flux sætter ind *Lin. 26 f.* Dandsen saa let *Lin. 27—29* er en flink Dandserinde; ethvert Menneske er mig for tungt, og allertungest Den, som vil have en Mening, fordi den skal være min, og derfor jeg beder, per deos obsecro, Ingen inclinere for mig; thi, jeg forsikkrer det, jeg dandser ikke.

³⁶ med Pilens Fart] sml. 30. ³⁷ voldtage min Uskyldighed] sml. 32.

Forord.,

38

U. D.

Det er ingenlunde min Hensigt osv. som 24, med følgende Tilføjelser og Ændringer (bortset fra Varianter i Ortografi og Interpunktion):

S. 83 Lin. 6 og et Dyr kort det Uskyldigste kan afstedkomme i al Uskyldighed S. 83 Lin. 8 grundig Lærdom S. 83 Lin. 11 retmæssig og begrundet paa noget Bedre end en tilfældig Samtids Potteskaar, eller en anerkjendende Ridefogeds udenvælske Beundring S. 83 Lin. 14—17 voterende Mening, og anseer dette Skridt for min Fortjeneste, at jeg gjør mit til at hævde den videnskabelige Undseelse, der bør være jomfruelig som Qvindens, nidkjær paa al Letfærdighed; at jeg for min egen S. 83 Lin. 19 i denne; at jeg derved bidrager Mit til at en forstandigere Beundring maa være prompt til i en gyldig Møntsort at udbetale Beundringens Tribut til Den, der i Sandhed fortjener den, den enkelte Mand hos os, der omfatter en sjelden classisk og moderne Lærdom med Aandens Magt, og saaledes gjør Videnskaben Ære, medens han selv med Ære hører hjemme i Videnskaben. Jeg tager S. 83 Lin. 22 Stræben hvor man erhverver Berettigelse S. 84 Lin. 2 sit lille Loftskammer S. 84 Lin. 3 hvilken dog Travlheden vedbliver S. 84 Lin. 4f. og 28 f. at opdage en Misforstaaelse, som Travlheden ikke vil bekymre sig om S. 84 Lin. 6 f. og 30 er i Forstaaelse med bange Ahnelser. S. 84 Lin. 13f. uden at eie Noget blot derved at man ikke eftertragter Noget S. 84 Lin. 19 og 31f. saa godt jeg kan; men at anvise ham sin Plads i Videnskabens store Kjede, og da maaskee endog*) at kunne bestemme hans Forhold til min Ubedydelighed, hvorledes skulde jeg formaae dette? For saaledes at tage et Exempel, hvad den græske Philosophie angaaer, da har jeg kun med megen Møie <(af Mangel paa Sprogkundskab)> læst nogle enkelte Skrifter af Plato og Aristoteles, men dermed bliver

*) I Marginen: indenfor Videnskaben (hvor jeg selv ikke hører hjemme)

⁸⁸ den anerkjendende Ridefoged] sml. 28. den enkelte Mand osv.] sml. 85, 2. IV B 117 Lin. 9 ff. og se Note dertil.

1844

man dog sandeligen ikke beføiet til at dømme om hele Plato og Aristoteles end sige om den hele græske Philosophie, end sige om dennes Forhold til den christelige Philosophie o: s: v.; og ved Hjælp af et Compendiums Efterretning bliver man det endnu mindre, thi en saadan Viden er netop bestemt udenfor Videnskab, og ved Hjælp af en saadan Viden at ville trænge sig ind i Videnskaben, er foragteligt, saa gjør man bedre i at føre et ærbart Liv udenfor end foragteligt at være med i denne. — Hvad enkelte *S. 84 Lin. 23* at maatte gjøre det, naar jeg tænker paa den ædle Videnskabsmands herlige Vilkaar, saa trøster *S. 84 Lin. 25—S. 85 Lin. 2* og Anfægtelser; thi har allerede det lille Compendie-Cursus til een Drachme, som jeg har gennemgaaet, paa forskjellig Maade besnæret mig, hvilke Anfægtelser ere da ikke de Mange udsatte for, der gennemgaae „det store til 50 Drachmer!“ (Cratyllus).

39
U. D.

Philosophiske Smuler. [*rettet fra: Piecer.*]
<eller
En Smule Philosophie>
af
S. Kierkegaard.

No 1.

Kan der gives [*rettet fra: Hvorledes faaer jeg*] et historisk Udgangspunct for en evig [*rettet fra: min evige*] Bevisthed; hvorledes kan et saadant interessere || mig || mere end historisk; kan man bygge en evig [*rettet fra: hvorledes kan jeg bygge min*] Salighed paa en historisk Viden?

et dogmatisk-philosophisk Problem.

Bedre godt hængt end slet gift.

Shakspeare.

---

⁸⁹ Sml. S.V. IV, S. 173 f. Kan der... Viden] sml. I, 1. Shakspeare] Hellig Tree Kongers Aften, eller: Hvad man vil. Overs. ved A. E. Boye (Kbh. 1829. — Theaterrep. Nr. 22), S. 5 (1. Act, 5. Sc.).

Tryk-Manuskript til: Philosophiske Smuler [S.V. IV, S. 173— 40
272]. *U. D.*

Bemærkning for Sætteren, med Blyant:

Som Hverdags-historiens Fortælling 1

Noterne med meget fint Petit

S. 173^{4—8}] *rettet fra: af* 2

S. Kierkegaard.

S. 173⁹ Kan der osv.] *herover, overkradset med Blyant:*
No 1. 3

S. 173¹¹] *herunder, overkradset med Blyant:*
Et dogmatisk-philosophisk Problem. 4

S. 176²³ Penge.] *herefter først, i ny Linie med Udgang:*

Hvad nu min Mening er? . . . . dette er saa overkradset med 5
Blæksløjfer, og istedetfor i Linien ovenover fortsat med:

Og saaledes betragter jeg min Virksomhed, *men ogsaa dette*
overkradset med Blæksløjfer, og den endelige Text indføjet.

S. 179¹ *Propositio.] rettet fra 1ste Position.* 6

S. 179⁵ Tanke-Projekt.] *herefter, overkradset med Blyant:*

Som bekjendt er Christendommen det eneste osv. som S. V. IV, 7
S. 271, Lin. 6—31, med følgende Varianter (bortset fra Ortografi
og Interpunktion):

Lin. 7 f. der skjøndt det Historiske Lin. 16—19 Hvad her er
sagt ville vi imidlertid glemme og ville vi have det glemt, som
havde Christendommen aldrig været til; og derimod ville vi, be-
nyttende os af en Hypotheses uindskrænkede Godtbefindende,
antage, at det Hele var et snurrtigt Indfald af os, men som vi nu

^{2—4} Sml. 39. ⁵ Hvad nu osv.] sml. 29. 36. 37. ⁶ Sml. 1, 12. 3, 1. 10. II A 799.

⁷ Sml. 3, 2. 23, 5.

1844

ikke ville opgive igjen, førend vi nøiere havde prøvet det. *Lin. 20 f.* fordi Enhver begyndte forfra med Skabelsen *Lin. 29 f.* først oppebie et eller andet afgjørende Skrift, for hvilket der allerede to Gange

Paalangs i Marginen, overkradset med Blyant:

anbringes allersidst i Cap. V, saa den første Deel ender med disse Ord.

8 S. 180 *Note* *) ⁹ Man ... ¹⁴ uforklarlig.)] *i Marginen; i Texten, overkradset med Blæksløjfer:* Man forklarer Tilværelsens Modsigelser ved at statuere et præ som man behøver det (Alexandrinerne); man forklarer Tilværelsens Modsigelser ved et eller andet post (en Vandring paa Stjernerne.).

9 S. 191⁶ Blussel | Blussel |, men sofistisk er jeg dog ikke, dersom ellers Aristoteles har Ret at en sofistisk Viden er den, ved hvilken man tjener Penge |

10 S. 208³ Dersom ... 211¹³ ikke! *) *med Noter] paa et vedlagt Ark, medens i Manuskriptet en anden Redaktion af Texten (uden Noter S. 208 f.) dels er bortklippet dels udstreget med Blæk og Blyant.*

11 S. 211 *Noten] som Note til det tilsvarende Sted i den af Tryk-Manuskriptet udslektede Redaktion findes:*

|| Anm. Vel er jeg ikke Digter og tør forsaavidt ikke tiltroe mig nogen Mening, men skulde det dog ikke kunde frembringe en næsten vanvittig comisk Virkning, om man lod en Mand indbilde sig, at han kunde bevise at Gud var til — og nu lade en Atheist antage det i Kraft af den Andens Beviis. Begge Dele er lige phantastisk; thi saa lidet, som Nogen har beviist det, saa lidet har der nogensinde været en Atheist til, om vel end Mange der ikke have villet lade, hvad de vidste, at Guden var til faae Magt over deres

⁸ Sml. IIA 448. Alexandrinerne] sml. Tennemann, Geschichte der Philosophie (se til IVA 12). 6. Bd. (Leipz. 1807), S. 383 ff., særlig 389 ff. 403 ff. 417. ⁹ Sml. 24, S. 84. 26. — S.V. IV, S. 176 *Lin.* 20—23.

Sind. Det er ligesom med Udødeligheden, sæt Een blev udødelig derved at en Anden beviste det^{*)}, var det ikke uendeligt latterligt. Der har derfor heller aldrig været noget Menneske, der ikke har troet det; men vel Mange, der ikke have villet lade Troen seire i deres Sjele; ikke have villet lade sig overbevise; thi det jeg overbevises om det er til kun at jeg fordyber mig deri. — Med Hensyn til Guds Tilværelse, Udødeligheden o: s: v: kort med Hensyn til alle Immanentsens Problemer gjelder Erindringen, det er altsammen til i ethvert Menneske kun veed han ikke af det; men det følger igjen at Forestillingen kan være saare mangelfuld.

^{*)} *I Marginen*: (ligesom Nille blev en Steen, og Degnen en Hane), sæt der var en Mand, der som en Underdoctor drog omkring, opslog sin Bod, beviste den Enkeltes Udødelighed for Penge, ligesom man solgte Aflad, saaledes, at kun den Enkelte, hvis Udødelighed han beviste, blev udødelig. ||

S. 211²⁷ Paa . . . ²⁹ forstyrre.] *i Marginen*; *i Texten*: | Paa Gudens 12
Bud kaster han ligesom Garnet ud for at fange Hensigtsmæssigheden, thi Naturen selv hiter paa mange Skrækkemidler og paa mange Udflugter for at forstyrre. Skade, at Sophisterne ikke befattede sig med Sligt; thi det havde været de senere Tider saare gavnligt, om Socr. havde indført lidt Mandstugt. Kunde Socr. have kjendt alle de Mange Professorer og Seminarister, der bevise Guds Tilværelse, saa tænker jeg, at han af Glæde over al denne Herlighed selv havde gjort et Gjestebud blot for at faae Leilighed til at samtale med disse Viismænd. |

S. 236¹⁴ Overskrifter.] *herefter dels bortklippet, dels med Blæk-* 13
sløjfer overkradset en Text svarende til Begyndelsen af 14; det bevarede, overkradsede Stykke svarer til 14, S. 71 Lin. 9 ff. i en Redaktion væsentlig som 41, S. 95 Lin. 1 at maatte hjælpe sig osv. til Lin. 13 er som en Throne med en ond Samvittighed, der ikke kan udholde et simpelt Menneskes Øiekast, fylder den Ædle med Indignation. Dog den absolute Methode det var jo Overskriften

¹² Skade, at Sophisterne osv.] sml. 5,6.

1844

— ergo er den jo ogsaa realiseret, og de logiske Snurrepiberier, hvorved dette skete blive Gjenstand for Tilbedelsens Fetisch-

14 S. 246 *Noten* ²Aristoteles.] Aristoteles.[†]

[†] (Vildfarelsen ligger ikke i Erkjendelsen, heller ikke i Sand-
ningen ευρηκας ψευδη δοξαν, οτι ουτε εν ταις αισθησεσιν εστι
προς αλληλας, ουτε εν ταις διανοοιαις, αλλ' εν τη συναψει αισθη-
σεως προς διανοιαν. (Theaetet). — Forestillingerne ere Resultater
af de Indtryk lignende Ting have gjort paa Menneskene; men det
Sande og det Falske fremkommer først, naar Menneskene forbinde
saadanne Forestillinger med Begrebet om Væren og Ikke-Væren.
(Aristoteles. Poul Møller.).

15 S. 249²⁷ Tillæg.] *rettet fra: Capitel V.*

16 S. 257f. *Noten*] *paa et vedlagt Blad.*

41 Der er et Ord, blot nævnet gennemgyser det Sjælen med høi-
U. D. tidelig Bævelse; der er et Navn, blot nævnet med Ordet, fra hvilket
det er uadskilleligt, da bøier Tidens Barn sig derfor, tager Hatten
af, endog den, som ikke kjender Manden: den absolute Methode
og Hegel. Den absolute Methode, dette Ord er einhaltsschwer og
dog gaar det, som Digteren siger, vom Munde zu Munde; men
i enhver Mund er det lige indholdssvært. Den absolute Methode
har nu ikke blot hjemme i Logiken men ogsaa i de historiske
Videnskaber. O! jordiske Storhed, hvor er Du dog svigefuld, saa-
ledes udbrød Stodderen, der misundte hiin rige Lord, indtil han
opdagede, at Hans Herlighed gik paa Krykker, — akkurat ligesom
den absolute Methode gør det. O! jordiske Storhed, hvor er Du
ikke værd at attraae, at være den absolute Methode, og da at have
et saadant Hjem, som Hegel har beredt den i Logiken, end sige da
i de historiske Videnskaber! At maatte tage sin Tilflugt til Ordspil

¹⁴ Sml. 15, 11 og se Note dertil. Poul Møller] Efterladte Skrifter (se til III A 95).
2. Bd. (Kbh. 1842), S. 470. Sml. IV B 13, 7. ⁴¹ Sml. 14 og se Noter dertil.

og Vittigheder og til Udflugter, at maatte hjælpe sig frem med halve Usandheder, at maatte trygle hele Livet igjennem blot for at blive det Absolute, der ikke begynder bittweise, at maatte fortie sig selv, at det ikke hænger rigtigt sammen, o! det er dyrt betalt. Ikke Protectoren Cromwell kunde være mere ulykkelig i al sin Herlighed, mere ustadig, naar han i Natten forgieves søgte et Hvilested. Og dog var Hegel en stor, en udmærket Logiker, hvilket sandeligen Ingen skal kunne nægte ham; og dog var, hvad han havde forstaaet, hvis hans Forklaring kun havde indskrænket sig dertil, mere end tilstrækkeligt for at sikkre ham Betydning og for at lade den yngre Lærende i glad og tillidsfuld Hengivelse forstaae, at Hegel virkelig var en Lærer; hvorimod den absolute Methode er en ond Samvittighed i Purpur. Og den absolute Methode var jo Overskriften — ergo har Hegel jo ogsaa realiseret den; og de logiske Snurrepiberier, hvorved det skal blive Gjenstand for en from Fetischdyrkelse: at tale ilde om dem var den egentlige philosophiske Majestæts-Forbrydelse mod Hegel. Saaledes blev ogsaa Nero opbragt paa Vindex, ikke fordi han gjorde Oprør, ikke fordi han sagde, han var en slet Keiser, men fordi han sagde, at Nero var en slet Citharspiller.

Og nu i de historiske Videnskaber! Skade at Hegel savnede Tid; men naar man skal gjøre det af med hele Verdenshistorien, hvor faaer man da Tid til det lille Experiment, om den absolute Methode, der forklarer Alt, ogsaa kunde forklare et enkelt Menneskes Liv. I Oldtiden vilde man vel have smilet af en saadan Methode, der kan forklare hele Verdenshistorien absolut men ikke engang middelmaadigen et enkelt Menneske; thi i Oldtiden begyndte den Vise ikke saaledes og gik ikke saaledes videre, at han aldrig kom til eller nogensinde ophørte at forstaae, hvad den Eenfoldige forstaaer. I Oldtiden meente man, at Tilværelsen var centraliseret saaledes, at den, der forstod et enkelt Menneske, han vilde være istand til at forklare Historien, hvis han havde de fornødne Kundskaber; thi Regnestykket blev væsentligen det samme. Nu det forstaaer sig, i Oldtiden var der heller ingen

1844

Viis, der opfandt den absolute Methode. Misligheden hos Hegel er let at paavise. Den absolute Methode forklarer hele Verdenshistorien; den Videnskab, der skal forklare det enkelte Menneske, er Ethiken. Denne er hos Hegel tildeels ganske negligeret, og forsaavidt han forklarer Noget, er det i Almindelighed saaledes, at ingen Levende kan existere derefter, og skulde han existere efter det enkelte Bedre, der findes, saa vil han øieblikkelig sprænge den absolute Methode. Med de Døde kan Hegel bedre komme ud af det; thi de tie. Dog vogte han sig vel for dem; thi dette er mit Ønske, om det skal kunne opfyldes veed jeg endnu ikke, at Socrates, der jo efter sit eget Udsagn i Underverdenen vilde spørge de Vise, om de veed Noget eller ikke, at han maa faae fat paa Hegel for at spørge ham om den absolute Methode. Maaskee skal det da vise sig, at Hegel, der i dette jordiske Liv, hvilket ellers er Relativitetens, var bleven saa overordentlig absolut, at han i det evige Livs Absoluthed blev betydelig relativ.

Spørgsmaalet er simplificeret saa meget som muligt, og vi skulle i Behandlingen af det igjen stræbe at simplificere Alt saa meget som muligt, thi vi have ikke saadan Herlighed at byde, at vi ved den turde regne paa at gjøre Fyldest for Forsømmelsen af den simple Pligt at svare paa det, hvorom der spørges. Og dog selv om det Andet, hvilket man faaer isteden for Svaret, var vidunderligt herligt, det var jo dog egentligen en Adspredelse man hengav sig til, og et Tab, at man fik dette at vide istedenfor at faae Svar paa det maaskee ubetydeligere Spørgsmaal, der dog havde den mærkelige Egenskab, at det var det, hvorom man spurgte. Det er derfor en farlig Yndlings-Idee strax at ville være concret i at besvare et abstrakt Spørgsmaal, hvad enten Concretionen ligger i Angivelsen af tidligere Tænkeres Meninger eller i det Historiskes Særlighed. Concretionen virker ofte her forførerisk til at berøve Tanken den Sindsro og Tarvelighed, der er tilfreds med Tanken selv. Mathe-matikeren er fornøiet med sin Bogstavberegning og ønsker ikke at bruge Rigsdaler, Mark og Skilling for at bevæge det sandselige

---

Socrates, der osv.] Platon, Apol. 41 b-c. — Sml. S.V. VII, S. 22 f. Noten.

Menneske til Deeltagelse. Men selv om det Concrete er mere fornødent end det er for Mathematikeren, man begynde ikke strax med at lade Tanken blive concret, men in abstracto tydeliggjøre man sig den Tanke man vil eftervise i det Concrete. Dersom saaledes en Musiker vilde forklare En, at et dominerende Instrument med sin Tone gennemtrængte den hele øvrige Musik og var det Constituerende i denne; da vilde han vel først foredrage særskilt Passagen paa hiint Instrument, indtil den Lærende var fortrolig med den og kunde kjende den mellem hundrede andre, som lode paa eengang; først da vilde han begynde med at lade Orchestret larme, og da bede ham vel at passe paa, hvorledes hiint Instruments Tone overalt var tilstede. Vilde han derimod begynde strax med Orchestrets fulde Musik, da skulde vel Alt forvirres for den Hørende. Det Concrete er det Mangfoldige og udøver som saadant en fortryllende Magt over Sjælen. Sæt nu det hændte, at Tanken, som skulde eftervises i det Concrete, ikke blev tydelig, men det Concrete selv var saa rigt, saa broget, at det fængslede Sjælen, stundom saa vanskeligt, at det gav Arbejde nok, saa den Lærende eller Læseren glad over Forlystelsen, trættet af Arbejdet, tilsidst glemte Tanken og med uskrømtet Taknemlighed følte, hvor meget han skyldte hiin Lærer. Tanken havde Læreren ikke i Begyndelsen gjort tydelig i Abstraktionens lidenskabsløse Korthed, maaskee forsmaaede han en saadan Methode som ufuldkommen; den skulde først blive tydelig mod Slutningen af det Hele, mod Slutningen, det er, efter at den Lærende havde seet og hørt det Forskjelligste, havde været i de forskjelligste Sjælstilstande, havde atter og atter beundret hiin Lærers uhyre Viden, de tidligere Philosophers snart dybsindige, snart daarligere Meninger. — See derfor ville vi tale ganske abstrakt. Vi have ikke Tryllemidler; vinde vi ikke Læseren ved redeligt kun at tale om det opgivne Spørgsmaal, da vinde vi ham neppe ved den fornemme Uredelighed, der strax veed at forbause.

TIL:
„BEGREBET ANGEST“
(1844)

Om
Begrebet Angst.

1844
42
U. D.

En <slet og ret> psykologisk Overveielse i Retning
af det dogmatiske Problem om Arvesynden.

af
S. Kierkegaard
M: A:

Til 42:

Socrates ————— Hamann
+ +
400. f. Chr. 1758 efter Chr.

43
U. D.

Socrates meine Herren war kein etc. (i sokratiske Denkwürdigkeiten).

Til 42:

Motto

44
U. D.

Er det ikke mærkeligt nok, at den største Ironiker og den største Humorist, med et Mellemrum af 2000 Aar, maa slaae sig sammen for at gjøre og for at beundre, hvad man hvis dette Faktum ikke vidnede mod, skulde troe Enhver havde gjort. Haman siger om

---

⁴² Sml. 72,1. — S.V. IV, S. 275. ⁴³ Sml. 44.45.55,14. i sokratiske Denkwürdigkeiten] Hamann's Schriften (om Udg. se til I A100). 2. Theil (Berl. 1821), S. 12. ⁴⁴ Sml. 43.45.55,14. — S.V. IV, S. 276. 365. den største Humorist] sml. II A: 75.78.136, S. 77.

Socrates: „at han var stor derved, at han distinguerede mellem hvad han forstod og hvad han ikke forstod.“ Og i Sandhed hvis Socrates skulde have haft en Gravskrift! Der var Mangen, der tømte Giftbægeret Uskyldig, Mangen der offrede sit Liv for Ideen, men denne Gravskrift blev ene for Socrates: her hviler Socrates, han distinguerede mellem hvad han forstod og hvad han ikke forstod.

eller maaskee bedre blot at citere de Ord af Hamann.

Til 42:

⁴⁵
U. D. Distinctionens Tid er forlængst forbi Systemet hæver den, den, der elsker den maa ansees for en Særling, en Elsker af noget forlængst forsvundet. Det maa saa være, dog hænger min Sjæl ved sin første Kjerlighed ved Socrates, og glæder sig med den der forstod ham, med Haman; thi han har sagt det Bedste, der er sagt om Soc. hvad der er langt Mærkeligere og Sjeldnere end at han underviste Ungdommen og gjækkede Sophisterne og tømte Giftbægeret: Soc. var stor derved, at han distinguerede mell. hvad han forstod og hvad han ikke forstod.

Til 42:

⁴⁶
U. D.

Afdøde

Profs. Poul Martin Møller,

Græcitetens lykkelige Elsker, Homers Beundrer, Socrates Medvider, Aristoteless Fortolker — Danmarks Glæde i Glæden over Danmark[†] — min Ungdoms Begeistring;[§] min Begyndens Fortrolige; min tabte Ven; min savnede Læser

[†], skjønt „vidt forreist, altid mindet i den danske Sommer“

[§] min Opvaagnens mægtige Basune; min Stemnings forønskede Gjenstand;

helliges

dette Skrift

---

⁴⁵Sml. 44 og se Note dertil. — IV B: 128.137. ⁴⁶Sml. 72,3. — S.V. IV, S. 277. Glæden over Danmark osv.] sml. II A 216. min Opvaagnens osv.] sml. II A: 209. 216. 228.

Til 42:

Forord.

47

U. D.

At skrive en Bog osv., væsentlig som VII i „Forord“ [S.V. V, S. 39—50]

S. 40²² er...²³ Viisdom] *rettet fra*: selv naar en fuld Mand ud- 1
ræber det, er bliver den høieste Viisdom

S. 40²⁴ til Husbehov] *rettet fra*: eller den fulde Mand ædru 2

S. 41²² Besynderligt derfor] Medens jeg derfor ofte, men altid 3
noget tvivlende, læser i Adresseavisen, at en Mand tilbyder sig i
3 Timer at lære Enhver, der blot har nogle Forkundskaber, det
franske eller tyske Sprog til Fuldkommenhed, saa forundrer det
mig

S. 42²⁶ Hr. X.] Hr. N. N. 4

S. 43³ overordentlig vel, ja salige.] uforlignelig vel ja salig ved 5
Løfternes Magt, uden forsaavidt Prof: Sibbern engang imellem
griber forstyrrende ind ved virkelig at præstere Noget.

S. 43⁵ at Hr. A. A....⁶ Systemet.] at Prof. Heiberg virkelig skrev 6
Systemet

S. 43⁹ hvis...¹² Systemet.] hvis Prof. Heiberg ikke skrev Sy- 7
stemet, saa skrev Prof. Rasmus Nielsen det — hvad saa? Lader os
dog lære ret at paaskjønne vore Velgjørere, de gode Mennesker
der ere saa gode at hjælpe os ved Løfter.

S. 43¹⁴ Hr. C. C.] Hr. Stilling 8

⁴⁷ Sml. 71. 72, 4. 96, 6 ff. ⁸ at en Mand osv.] sml. II A 4. ⁴ Sml. 96, 7. ⁵ Sml. 96, 8. Prof: Sibbern] sml. F. C. Sibbern, Om Philosophiens Begreb, Natur og Væsen. En Fremstilling af Philosophiens Propædeutik. Kbh. 1843. ⁶ Sml. 49, 5. 96, 9. ⁷ Sml. 96, 10, 11. Rasmus Nielsen] sml. II A 546. III B 192, S. 230 f. ⁸ Sml. 96, 12.

1844

9 S. 44¹² Sag] Sag†

† *Paalangs i Marginen*: Anm. At der maaskee rundt omkring kunde findes adskillige Bemærkninger, er vel muligt, men hvorledes skal man faae det at vide? At ville læse ethvert filosofisk, exegetisk, historisk, poetisk Skrift igjennem der handler om Fortællingen i Genesis vilde være et herculisk Arbeide. Imidlertid skulde jeg ikke unddrage mig det, hvis man ikke nuomstunder skrev Bøger paa en aldeles vanvittig Maade. Naar Enhver vilde see at fatte den ny Tanke, han har at føie til det Tænkte, saa kort som muligt og lade det Tidligere sørge for sig selv, saa gik det nok; men naar Enhver vil fortælle om igjen hvad Creti og Pleti har sagt og meent, hvor skulde da noget Menneske have Taalmodighed til at spille megen Tid paa at læse saadanne Bøger, bortødsle sin Kraft og sit Humeur i en bestialsk litterair Udsvævelse.

10 S. 44¹³ Ret.] Ret. Han skriver uden at blive sig selv vigtig end mindre at han vil være den ganske Verden vigtig, som afsluttede han Alt, eller som skulde alle Slægter velsignes i hans Bog. Hver Slægt har sin Opgave, og behøver derfor ikke at uleilige sig overordentlig med at være Alt for de forbigangne og efterfølgende, hver Enkelt i Slægten kan have nok i at skjøtte sig selv og behøver derfor ikke at omfatte hele Samtiden i sin landsfaderlige Bekymring.

11 S. 45²⁰ Man ... 46¹³ Overgivenhed.] *som Anmærkning paa et vedlagt Blad*

12 S. 47⁷ forudsætte ...⁹ ham] *i Marginen; i Texten, overkradset med Blæksløjfer*: fordybe sig heri, han er vel klog men i samme Forstand, som hiin navnkundige kloge Else var det

13 S. 48¹⁷ kun ...¹⁸ Bevidsthed] kun <har> foretaget <og foretager> en Indenlandsreise fra sin egen Bevidsthed til Arvesyndens Forudsætning i sin egen Bevidsthed

¹⁰ Sml. 35,1. 96,13. — S.V. IV, S. 279 Lin. 13-19. ¹² hiin...kloge Else] sml. II A 775. — S.V. IV, S. 320.

S. 49⁴ benauet.] benauet. Paa en simplere Restauration her i 14
Kjøbenhavn kom engang, fortæller man, 4 lystige Brødre ind. Den
Ene af dem var ordførende, han tiltalte Opvarteren saaledes: Vil
Du give os 4 Portioner Beufsteeg, og 64 Sopkener dansk Brænde-
viin strax paa Bordet. Hvis jeg tænkte mig tilstæde der, og nu den
ene af disse lystige Brødre havde indbudet mig til at deeltage i
deres glade Maaltid, da havde jeg formodentlig svaret ham: O!
Kjære! jeg er noget svagelig, fordøier ikke godt Beufsteeg og
drikker aldrig Brændeviin end sige saa mange <Sopkener>, end
sige, at jeg skulde kunde sympathisere med Eders Glæde over at
see dem strax paa Bordet. Tilgiver mig derfor, at jeg frabeder mig
Eders Indbydelse; thi jeg vilde blot forstyrre Eders Glæde uden
selv at blive glad. Saaledes, og saaledes er det jo; thi Een er stor
i Mad og Drikke, en Anden i ved Hjælp af Mediationen at gjøre
Kaal paa hele Verden, og <Een> ængstes ved at see 64 Sopkener
paa Bordet, en Anden begeistres af dette Syn, og Een ængstes ved
Mediationens uhyre Opgave, en Anden finder sin Lyst i dette
Uhyre.

S. 49¹³ Fortsættelse...¹⁴ Bevægelse.] Fortgang, da der er et Liv 15
og en Bevægelse i det Hele, og det snart skeer med det Gode, snart
med det Onde, uagtet det altsammen er rene logiske Bevægel-
ser ved Hjælp af det Negative, der er det nødvendige Andet, og
som besynderligt nok, i Logikken betyder aldeles det Samme som
i de reale Videnskaber.

Fortsættelse til 47:

Efterskrift. Enhver, der med Erotik omfatter Tænkingens 48
Problemer, der ikke som hiine elendige Qvinder sælge deres Dyd U. D.
for Penge og Gunst og Ære, sælge Videnskabens Interesser og
kjøbslaae med det Hellige, til Enhver Saadan vilde jeg sige, at

⁴⁸ hiine elendige Qvinder osv.] sml. 135, 16. — S.V. VI, S. 265.

1844

nærværende Skrift er udarbejdet temmelig hurtigt, fordi der ikke er Tid at spille, at jeg havde ønsket at samle mere dertil*). Han vil forstaae mig og forstaae, hvorledes og hvorfor jeg siger det, at det ikke er en Capitulation mod Critiken og anden slig Fadhed, hvormed man da igjen blot søger at værne om sin Forfængelighed. Ligeoverfor Critiken som den nu er hos os, ligeoverfor Løftemagere, som vi nu har dem, finder jeg det under min Værdighed**), at tale om Saadant. Lad dem kun vredes, om det saa behager dem, lad dem kun fare frem og slaae mig ihjel — det har vel ingen Nød; jeg tænker de gjøre som hidtil mod enhver nogenlunde Præstation, der om den end er ufuldkommen, dog indeholder en forfærdelig Dom og et drastisk Epigram over deres opsminkede Usandheder og deres hele tomme kun af Løfters usunde Beruselse opdunstede Væsen — de tie.

*) gjøre Studier i de Ældre, der kunde bøde lidt paa det Mismod man har samlet sig ved Læsningen af den nyere Philosophie, hvor man trods alt det Gode, dog bliver bedraget, fordi den bestandig lader forstaae, at der skal skjule sig en uhyre Hemmelighed under det Hele, hvilket ofte har til Følge, at man aldrig veed hvor man er, at man ypperlig kan forstaae Paragraphernes Indhold, men ikke deres Overskrifter, ikke Schemaet som findes trykt foran og som jo skal være Hovedsagen.

**) I Marginen: , ligesom min Indignation paa dem forbyder mig det,

49 *Foreløbig Udarbejdelse til: Begrebet Angst, Indledning* [S.V.
U. D. IV, S. 281—296]

1 S. 282⁴ Virkeligheden] „Virkeligheden“, hvad Hegel har gjort og den hegelske Skole gjort atter og atter

Løftemagere] sml. 47, 6.7 og se Noter dertil. 60. Løfters...Væsen] sml. 220, 3. A 13. ⁴⁹1 Hegel har gjort] se IV C 101 og Note dertil.

S. 282¹⁶ i Dogmatiken ...¹⁷ Umiddelbare] i Dogmatiken*) 2
kalder Tro det Umiddelbare

*) I *Marginen*: (og dette skeer jo hver Dag lige for vore Øine)

S. 283¹¹ Forklaringen ...²⁵ Betydning.] Forklaringen. 3

S. 284⁵ Dogmatiken ...⁸ λογος.] Dogmatiken. 4

S. 284 *Note*¹⁰ og gav ... 285 *Note*⁶ Anordning.] og hans For- 5
tjeneste over al Beskrivelse, da jo baade Hegel og hans Disciple
forsmaa den uforglemmelige Fortjeneste, at have berigtiget de
categoriske Bestemmelser, og absolut vil have Fortjeneste af at
bringe Røre i dem. Ogsaa i vort lille Danmark er man kommen
den logiske Bevægelse til Hjælp. I sit „logiske System“ der trods
al Bevægelse dog ikke kom længere end til § 23. (Begyndelsen
af Læren om Qvantiteten) og trods sin stolte Titel dog ikke var
istand til at løsrive sig fra en temmelig underordnet Existents i et
Tidsskrift, har Hr. Prof. Heiberg faaet Alt til at gaee — undtagen
Systemet, der gik istaae ved § 23, uagtet man skulde troe, at det
ved den immanente Bevægelse maatte gaee af sig selv, saa meget
mere som Forfatteren i „Forerindringen“ antyder Gangen, at den
udgivne Afhandling var „det første Bidrag til en længe næret Plan,
at fremstille det logiske System“ hvad han ikke blot i og for sig
kunde ønske, men hvormed han ogsaa „havde det Formaal, at bane
Veien for den Æsthetik, som det længe har været hans Ønske at
levere“. Her blot et Exempel. Prof. forklarer os, for at danne Over-
gangen fra Qualitet til Quantitet, at det „ikke er tilstrækkeligt at
definere Quantiteten ved den kvalitetløse Væren i Almindelighed;
den er den ophævede Qualitet; det er at sige: Quantiteten er ikke

²Tro det Umiddelbare] sml. A1 og se Note dertil. Sml. ogsaa Rasmus Nielsen, *De speculativa historiae sacræ tractandæ methodo* (Comm. pro gradu Licentiatii. Havniæ 1840. — Ktl. Nr. 697), særlig S. 6; Martensen, *De autonomia conscientiae sui humanæ* (se til IV B 1, S. 115), S. 2 ff. ⁵logiske System] „Det logiske System. Første Afhandling, indeholdende: Paragraferne 1—23“, i Perseus (se til IV B 116), Nr. 2, S. 1 ff. — Sml. IV B 116 Note^{††}. antyder osv.] anf. St., S. 3. forklarer] anf. St., S. 43.

1844

den første forudsætningsløse Væren; men er den Væren, som efterat have forudsat og dernæst ophævet Qualiteten vender tilbage til samme Ubestemthed.“ Dette kan nu være ganske rigtigt; men Vanskeligheden ligger i, at Væren og Qualitet bruges som identiske. Væren er nemlig ingen Qualitet, men er netop logisk talt det Tomme, Indholdsløse, Ubestemte; hvorimod Qualitet selv efter Hegels Definition er einfache Bestimmtheit, og altsaa ikke væsentlig er Væren, men væsentlig er Bestemmethed. Naar man da gaaer ud fra Væren og ophæver denne for atter at vende tilbage til den, saa kommer man aldrig til Qualiteten, og heller ikke til en ny Qualitet. — Magister Adler (i hans populaire Foredrag over Hegels objektive Logik Kjøbenhavn 1842.) gjør Bevægelsen her endnu bedre. Han siger (p. 48.) „Quantiteten træder frem som det Bestemmende, naar Qualiteten er ligegyldig.“ Ham kunde man fristes til at svare med endnu mere Eftertryk end Lacedemonierne gjorde det: naar? —

6 S. 285¹⁸ ikke er.] ikke er.[†]

[†] A n m. Skulde Nogen ønske en nærmere Udvikling af den uberegtigede Brug, der i Logiken gjøres af det Negative, da vil jeg hen-vise til: Die logische Frage in Hegels System, zwei Streitsschriften v. Adolph Trendelenburg Berlin 1843. Trendelenburg er lykkeligviis overordentlig dannet ved den græske Philosophie, og er derfor ikke vant til at tage Snak for Pengene.

S. 288⁵ Egentlig ...²² Vanskelighed.]

7 I Ethiken hører Synden hjemme og til dens Begreb svarer som Stemning det ethiske Alvor, eller rettere Alvoren, (thi ogsaa dette er en Sprogforvirring at man taler om æsthetisk, psykologisk,

Væren...ingen Qualitet osv.] sml. IV C 79 og se Noter dertil. — S. V. IV, S. 209 Noten. Hegels Definition] Wissenschaft der Logik, herausgegeben von Henning. 1. Theil, 1. Abth. (= Werke, 3. Bd. — Se til III C 30), S. 114. Magister Adler] A. P. Adler, „Mag. art., Sognepræst til Hasle og Ruthsker“. — Ktl. Nr. 383. — Sml. C 4. svare...naar?] Plutarch, De garrulitate 17. Die logische Frage osv.] se til IVA 40. Trendelenburg osv.] sml. A 98 og se Note dertil.

metaphysisk Alvor). Den overvinder den ikke metaphysisk; thi den veed i al Alvor, at den har Bestaaen; den flyer den ikke æsthetisk, eller sørger æsthetisk over den, thi den hæver den; den fordyber sig ikke psykologisk i den, thi den veed, at den er ingen Tilstand.

Imidlertid har det dog sin Vanskelighed med at Synden finder sin Plads i Ethiken.

S. 289³ Dyd] Dyd (καλοκαγαθία) 8

S. 290 *Noten* ¹⁸ Modsætning ... 291 *Noten* ²⁵ selv.] Modsætning. 9

S. 292² Dogmatikens ... ⁷ beviser.] Dogmatikens. 10

S. 292¹⁸ Arvesynden ... ²¹ paa.] Arvesynden beviser derfor Dogmatiken ikke, men den forklarer den, idet den forudsætter den. 11

Hvad Grækerne, førend deres Bevidsthed modnedes til, saavidt det var Hedenskabet muligt, at hæve sig til Forestillingen om et Forsyn, hvad Grækerne talede om en Hvirvel der var Alts Ophav, det kan man i videnskabelig Henseende sige om Synden. Den er med overalt som Noget, man ikke kan faae fat paa. Ingen Videnskab kan behandle den paa en tilfredsstillende Maade, og dog fatter det eenfoldigste Menneske den. Endelig tager Dogmatiken sig af den, forklarer den i Arvesynden ved at forudsætte denne.

S. 292³² Den ... ³³ Metaphysik.]

Ifølge det her Udviklede kunde det nu synes, at Synden slet ingen Plads fik i nogen Videnskab, da Metaphysiken ikke kan fastholde den, Psychologien ikke overvinde den, <da> Ethiken maa ignorere den og Dogmatiken forklare den ved Hjælp af Arvesynden, hvilken den forklarer ved at forudsætte den. Dette er imidlertid aldeles i sin Orden, men det er ogsaa i sin Orden, at den vel finder sin Plads i den ny Videnskabeligheds Totalitet, der 12

1844

er præformeret i den immanente Videnskab, og som i samme Forstand begynder med Dogmatik som den første med Metaphysik.

13 S. 293²² πρώτη φιλοσοφία^{*)} med Note] πρώτη φιλοσοφία

14 S. 294³⁰ nødvendig.] nødvendig. Man seer atter her et Exempel paa, hvorvidt Immanentsen rækker, og at man ved den udelukkende Gyldighed kun opnaaer at bringe Confusion i Alt.[†]

[†] Anm. I denne Henseende kan man sammenligne „Frygt og Bæven“, hvor Nødvendigheden af „Springet“ flere Gange indskræpes baade dialektisk og pathetisk, hvilket er Springets Gehalt.

S. 295¹⁴ Ethisk ...¹⁵ aldrig]

15 Denne Mulighed kan naturligviis, som ingen Mulighed, have en empirisk Virkeligheds Detail. Her gjelder derfor med dyb psykologisk Afgjørelse: unum noris, omnes. Idet Syndens Mulighed vises i eet Menneske er den viist i alle, og kun den lagttagelsens ideale Tumbleplads er tilbage, at overveie det mere eller det mindre. I Livet forekommer Syndens Mulighed ligesaa lidet som nogen anden Mulighed

16 S. 295³⁶ Dogmatiken.] Dogmatiken^{*)}.

^{*)} I Marginen: og at dens Stemning bør være den contemplerende, interesserede lagttagen, med æsthetisk Colorit og Observationens skarpe Conturer.

17 S. 295³⁷ Vil ... 296³ Dogmatiken.] Vil man fastholde dette lidt nøiere, da vil man indsee, at hvad den forholder sig til er Læren om den absolute Aand, hvilken er Dogmatiken, medens Ethiken er Læren om den objektive Aand og har i empirisk <og faktisk> Forstand Virkeligheden for sig.

¹⁸ Sml. IV C: 45. 46 og se Noter dertil. ¹⁴ „Frygt og Bæven“... „Springet“] se S.V. III, S. 93 Noten. — Sml. A 74 og se Note dertil. ¹⁵ unum noris, omnes] sml. S.V. IV, S. 347. ¹⁷ absolute Aand... objektive Aand] sml. Weisse, det til A 101, S. 42 anf. Skr. 1. Theil, S. 15.

|| **Caput I.**

50

U. D.

Angest som Arvesyndens Forudsætning og som forklarende Arvesynden retrogradt i Retning af dens Oprindelse.

§ 1.

Arvesynden historisk bestemt indenfor Dogmatiken.

En simpel Paaagten af Sprogbrug forvisser om, at man bruger det Ord: Arvesynd paa en dobbelt Maade. Vil man nærmere følge denne Destination, da vil man kunde bane sig Vei ind til de fineste videnskabelige Bestemmelser, og har da tillige den Glæde, Satisfaction og Betryggelse, at man ikke, hvad vel stundom hænder en Videnskabsmand, kommer som en Taarnvægter ned fra ubekjendte fjerne Egne og derfor bestandig colliderer med den daglige Tale, fornærmer, uden vel selv at være sig det bevidst eller ønske det, Sprogets Genius og de retmæssige Medinteressenter i Sprogets fælleds Eiendom. En saadan Spænding er ubehagelig og i Grunden meest forstemmende for Videnskabsmanden, der altid maa ønske at være forsonet og i Forsoning med det ||

Fortsættelse til 50:

Bogstavrester paa de inderste smalle Rester af 5 Blade.

51

U. D.

| Enhver der er rundrygget er derfor ikke en Atlas.

52

Herre Herre |

U. D.

Foreløbig Udarbejdelse til: Begrebet Angst, Caput I—II [S.V. IV, S. 297—349]

53

U. D.

S. 299¹⁸ det Forfærdelige ... 300⁶ Love. med Note] det Forfærdelige: propter inobedientiam dei (Formula concordiae).

¹⁸ Caput I osv.] sml. S. V. IV, S. 297. Taarnvægter] sml. S. V. V, S. 45.

⁵² Sml. S. V. IV, S. 280. ⁵³ Sml. II A 117.

1844

- 2 S. 302²⁰ det er ...²³ det^{*)}. *med Note*] eller naar man ikke lægger Skjul derpaa, men siger det med blandt meget Andet^{*)}, uden at mærke, at dette har Kraft til at omstøde hele Immanentsen.

^{*)} *I Marginen*: gjentager det som Hegel har gjort og som hans Disciple i en ufuldkomnere Betydning have gjort det, beundrer det hos Hegel som Rosenkrantz har gjort det etsteds i hans Psychologie

- 3 S. 303¹⁸ Menneske ...²³ Aand.] Menneske.

- 4 S. 305²² saa ...²³ begyndte^{*)}. *med Note*] saa falder Begrebet Historie sammen; thi hiin første Synd er Syndigheden, og ved hiin kom denne ind i Adam og paa samme Maade i ethvert Menneske. Ved Adams første Synd kom Syndigheden ind i Adam og fødte i ham actuelle Synder. Ved det andet Menneskes Synd kom Syndigheden ind i ham, og fødte hans Synder.

- 5 S. 310¹⁵ thi ...²¹ Individ.] <thi det er en Modsigelse at ville sørge æsthetisk over Syndigheden. Den Eneste der uskyldig sørgede over Syndigheden og forsaavidt kunde synes at sørge blot æsthetisk over den, var Christus, men han bar jo al Verdens Synd, saa han sørgede ogsaa ethisk over den.>

- 6 S. 312¹⁰ forklare ...¹² sig.] forklare. Hvor mangel lærd Theolog har ikke vidst at forklare Bibel og Kirkefædre og Symbolers og Philosophers Lære om Arvesynden uden noget Øieblik at have beskjeftiget sig med at efterspore Arvesyndens Virkning i sin eller noget andet Menneskes Bevidsthed? Og dog er dette det første ethvert Menneske er anviist, og ethvert Menneske eier i sig, naar han seer nøie til, et fuldstændigere Udtryk af alt Menneskeligt end summa summarum af al den Viden han paa den Maade faaer.

- 7 S. 312¹⁹ hedensk] hedensk (især citeres Seneca)

² Rosenkrantz ... Psychologie] K. Rosenkranz, Psychologie oder die Wissenschaft vom subjectiven Geist (Königsberg 1837. — Ktl. Nr. 744), S. 332.

⁷ Seneca] sml. ad Lucil. ep. mor. IV, 10, 6. XX, 5, 5.

S. 312²⁹ Og ...³¹ Adams.] Da dette Udsagn selv i Forhold til det senere Menneskes Skyld giver sig næsten Mine af at ville lade Ethiken gjøre et uethisk Omslag og lade Skylden fremgaae ved en blot quantitativ Bestemmen, eller lade Skylden fremkomme som en deus ex machina, uagtet Individet aldrig var uskyldigt, saa er det end dristigere at ville bringe dette ind i Adams Uskyldighed, som den underkjøbte Spion, der styrtede ham.

S. 313²⁷ Man ...²⁹ Aand.]

Saavidt jeg veed, ere Naturforskere enige om, at Angst ikke findes hos Dyret, netop fordi det i sin Naturlighed ikke er bestemt som Aand. Det frygter det Nærværende, skjælver o: s: v:, men det ængstes ikke. Det har derfor ligesaa lidet Angst som det kan siges at have Ahnelse.

S. 316²⁷ Den ...²⁸ ad.] Den Vanskelighed er imidlertid kun at smile ad. Man behøver slet ikke at antage det.

S. 318²³ til den.] til den ||, og dersom Een vilde belærende sige til mig: Du kunde jo i Overeensstemmelse med det Foregaaende sige at det er Sproget, saa vilde jeg svare: jeg har ikke sagt det. ||

S. 318 Note³ Omfang ...⁷ Sproget.] Omfang, samt at saa meget staaer dog fast, at det ikke gaaer an at antage, at Mennesket selv har opfundet Sproget, eller som Prof. Madvig saa ypperligt har*) udtrykt det i et Program: at Menneskene traf en Overenskomst om, hvilket Sprog de vilde tale.

*) *I Marginen*: med udtømmelig Ironie

S. 320²¹ en Forklaring.] en Forklaring, og ligegyldige ved at denne er saa umenneskelig, at intet Menneske, der har levet og ønsker at leve, kan forstaae den, da den jo ogsaa skal forklare ham.

⁹ Angst ikke ... hos Dyret] sml. Rosenkranz, Psychologie (den til 53,2 anf. Udg.), S. 331. ¹² Madvig] sml. Indbydelsesskrift til Københavns Universitets Fest i Anl. af H. M. Kongens Fødselsdag d. 18. Septbr. 1842 (indeholdende første Stykke af en Afhandling om Sprogets Væsen, Udvikling og Liv), S. 8 f.

1844

Dersom nemlig Forklaringen om Adam og hans Syndefald ikke vedkommer mig som en fabula, quæ de me narratur, saa kan man gjerne beholde baade Adam og Forklaringen.

- 14 S. 324²⁷ (Cap. V.)] (Dette skal det tredie Capitel udførligere behandle).
- 15 S. 327²⁶ Dersom ...²⁹ protesteret] Man seer atter her et Beviis paa, at denne Undersøgelse ikke forskylder nogen pelagiansk Let-sindighed, der ikke har Magt til at spinde Individerne ind i Slægtens Væven, men lader hvert Individ stikke frem som en Traad-Ende; men man seer ogsaa, at den i en anden Forstand værner om Slægts-Begrebet, at dette ikke skal tage Magten fra Individerne og forvirre baade Individ og Slægt. Dersom ved Adams Synd (εφ' ὧ πάντες ἡμαρτον Rom. 5,12.) Slægtens Syndighed er sat i samme Forstand som at en Slægt af Svømmefugle har Svømmefødder, saa er Begrebet Individ hævet og forsaavidt ogsaa Begrebet Menneskeslægt; thi netop derved adskiller dette Begreb sig fra Begrebet: Dyreslægt. Der blev protesteret
- 16 S. 327⁴² Heri ... 328⁶ Qvalitet.] Heri ligger den større Betydning som Adam har end ethvert andet Individ i Slægten, hvilket ikke er en qualitativ men en quantitativ Forskjellighed, her ligger Sandheden af det Udsagn, at med Adam kom Syndigheden ind i Verden. Det kunde synes at nu blev der dog sagt for meget. Som det foregaaende Capitel indskrænkede Udtrykket derhen, at Syn-den kom ind i Adam, saa var der en Orthodoxie der fornemlig maatte urgere at den kom ind i Menneskeslægten. Hvis da det at den kom ind i Menneskeslægten skulde sige det Samme som og siges i samme Betydning som at den kom ind i Adam, saa forvirres Alt. Det sees derfor let, at det videste Udtryk, at den kom ind i Verden netop faaer Sandhed, fordi det siges at den i samme Forstand kom ind i Verden som ind i Mennesket; thi i den livløse eller

---

¹⁴ Sml. 72,7.

dyriske Natur kan Synden ikke kvalitativt komme ind og i samme Forstand er den kommen ind i Slægten ved Adam.

S. 328 *Noten*⁵ svævende.] svævende. Den bør derimod begynde 17 med Forsoningen og i at forklare den, forklarer den indirect Syndigheden.

S. 329¹⁹ Enkelte ... Skole *med Note*]

Enkelte Mænd især af Schellingske Skole som Schubert, 18 Eschenmayer, Görres, Steffens, *Paalangs i Marginen*:

Jacob Böhme, Schelling[†], „Angest, Vrede, Hunger, Liden“ Sligt maa man altid benytte mistænksomt, snart er det en Efterfølge af Synden, — snart det Negative i Gud — το ετερον

[†] ja Melancholie i hans Afhandling om Friheden, findes citeret hos Rosenkrantz i det sidste Skrift p. 309.

S. 330 *Note*^{*}) ⁵ Saavidt ... ⁶ adulterare.] Latineren bruger vel 19 ikke det Ord: alterare saaledes; men han bruger overhovedet ikke det Ord. Ifølge Scheller forekommer det kun eengang hos Ovid, hvor dog en anden Læsemaade er bleven almindelig: adulterare. (hvilket forøvrigt er ret mærkeligt at Latineren netop for at forvanske bruger dette Ord: ad ulterare).

S. 331¹¹ færdig.] færdig. Saaledes hænder det undertiden, at 20 Een troer at have en Verdens-Anskuelse og dog har et enkelt Phænomen, paa hvilket, som man siger, Forstanden staaer stille, og som han forklarer paa en anden Maade, og stræber at ignorere, for ikke at give den Tanke Luft, om dette Phænomen ikke var istand til at omstyrte hele Anskuelsen, eller om hans Tanke ikke

¹⁸ Jacob Böhme, Schelling] sml. 72, 10. IV B 118, 7, S. 303. snart osv.] sml. Karl Rosenkranz, Schelling. Vorlesungen. Danz. 1843 (se til IV A 185), S. 260 ff. p. 309] i anf. Skr. ¹⁹ Scheller] Ausführliches ... lateinisch-deutsches Lexicon ... in Fünf Bänden. 3. Aufl. (Leipz. 1804. — Ktl. Nr. 1016-20). 1. Bd., Sp. 646. ²⁰ Sml. C 13,4 og se Note dertil.

1844

havde Mod og Behjertethed til med sin Anskuelse at gennemtrænge det.

- 21 S. 331³⁴ psykologisk... Afmagt;] og psykologisk talt skeer altid den første Synd i Afmagt og mangler derfor i een Forstand tilsyneladende Tilregnelighed.
- 22 S. 331³⁸ Forhold.] Forhold. I enhver concret Yttring af Friheden er hele Tilværelsen eller en Deel af den Medarbejder.
- 23 S. 334¹⁸ at Angesten...²⁰ Fuldkommenhedens.] at Angesten er en Ufuldkommenhed. At antage dette røber kun en borneret Feighed, da Angestens Størrelse tvertimod netop er Prophetien om Fuldkommenhedens Vidunderlighed, og det slet ikke at kunne blive angst er et Beviis for, at man enten er et Dyr eller en Engel, hvilken dog selv efter Skriftens Lære er ufuldkomnere end et Menneske. Det Mere der er i Qvindens Sandselighed er derfor kun i sig selv det Ligegyldige og seet i Retning af Ideen er det Udtryk for Fuldkommenheden, da det seet i Ideen altid sees overvundet og tilegnet i Friheden.
- 24 S. 335⁹ uagtet...¹⁰ i den.] om den end bævede om hans plastiske Skjønhed og gjenlød i hans Musik.
- 25 S. 336⁹ at hun...¹⁰ sandselig.] at hun er sandseligere end Manden; thi var hun aandeligere, da kunde hun aldrig have sit Culminations-Punkt i sit Forhold til en Anden. Aanden er den sande Independent.
- Enhver religiøs Betragtning som enhver dybere filosofisk Betragtning seer naturligviis trods denne Forskjellighed Qvinden væsentlig liig med Manden, men derfor er den ikke taabelig nok til at glemme Sandheden af den æsthetisk og ethisk tænkte Forskjellighed.

---

³⁸ Skriftens Lære] sml. 1. Cor. 6,3. Hebr. 1,14. — II A: 1.181.

S. 336¹⁸ Naar...²³ Superioriteten.] Forsaavidt har det altid været ²⁶
 mig paafaldende, at Historien om Eva har været lige stik mod al
 senere Analogie; thi det Ord „at forføre“ der der bruges om hende
 er ellers ved Sprogbrug bestandig myntet paa Manden, og de øvrige
 Udtryk der ligge i denne Sphære er alle pegende paa at Qvinden
 er den svagere (bedaare, besove o: s: v:)[†]. Det lader sig imidlertid
 dog let forklare; thi i Genesis er det en tredie Magt, der forfører
 Qvinden, hvorimod i Sproget det bestandig er kun Forholdet mel-
 lem Mand og Qvinde, der agtes paa og saa maa det være Manden
 der forfører Qvinden.

[†] Anm. Hvis man har psykologisk Interesse for lagttagelser
 i denne Henseende, saa vil jeg henvise til „Forførerens Dagbog“ i
 „Enten—Eller“. Den er, naar man seer nærmere til, noget ganske
 Andet end en Novelle, har ganske andre Categorier i Baghaanden,
 og kan naar man forstaaer at benytte den, tjene som Forarbejde
 til høist alvorlige og ikke just overfladiske Undersøgelser. For-
 førerens Hemmelighed er netop den, at han veed, at Qvinden er
 angest.

S. 336³⁹ Naivetet.] Naivitet. Kun Dyret kan i det sexuelle For- ²⁷
 hold forblive naiv, Mennesket kan det ikke, netop fordi han er
 Aand, og det Sexuelle som Synthesens Yderspidse strax bryder sig
 mod Aand.

S. 337⁴ det Sædelige.] det Sædelige; thi et sædeligt Ægteskab ²⁸
 er ingenlunde naivt og dog er det ingenlunde usædeligt. Derfor
 er det, at jeg bestandig udtrykker mig saaledes, at det er Synden
 der gjør Sandseligheden til Syndighed.

S. 337⁵ Det...³⁷ tvivlsom.]

Hvad jeg nu ganske korteligen maa udføre, det ønsker jeg at ²⁹
 maatte gjøre i den rette Stemning. At sige Vittigheder om det

²⁶ der bruges] se 1. Mos., 3 Indholdsfortegn.; sml. 1. Timoth. 2,14. For-
 førerens Dagbog] sml. t. Ex. S. V. I, S. 402f.

1844

Sexuelle er en fattig Kunst, at advare mod det, er ikke vanskeligt, <at prædike derom, som man jo hører, let nok; thi man udelader Vanskeligheden;> men at tale ret menneskeligt derom at sige Alt og dog sige det sædeligt er saare vanskeligt. Og dog er det vist, at som mangt et ungt Liv blev fordærvet fordi Vittigheden gjorde det letsindigt og det Sexuelle til en Spas, og mangt et ungt Liv blev fordærvet, fordi Rigorismen gjorde det tungsindigt og det Sexuelle til Syndighed, saa blev ogsaa mangt et ungt Liv forspildt, fordi der aldeles blev tiet. Vist er det ogsaa, at det ofte er et daarligt Snerperie der afholder sig fra at tale derom, medens man overlader Ordet til tvende saa heterogene Forkyndere som et Theater og en Prædikestoel, af hvilke den ene generer sig for at sige hvad den anden siger. Psychologien behøver dog vel ikke at genere sig, og dog forpligter jeg mig til øieblikkeligt at skizzere en halvsneet Anlæg, hvori det skal vise sig de uhyre Konflikter, der kunne reise sig af en saadan Tingenes Orden. Den blotte Viden om det Sexuelle er ikke Synd, og en egentlig Naivitet er kun forbeholdt Barnealderen. Det var derfor paa den høie Tid, at man stoppede Munden paa den Usædelighed, der vil have Lov at snakke naivt derom. Enten maa man høit og tydeligt udtale Usædeligheden i den sandselige Lyst, som hiin Forfører i Enten — Eller, hvorfor hans Dagbog netop har sædeligt Værdie, eller man maa gjennemtrænge enhver Tale derom med det Sædelige, og fremfor Alt forsage Naiviteten. Naar der var Digtere til i vore Tider vilde de let see, hvilke fortræffelige Opgaver der ligge paa dette Punkt. Der gives intet saa nedrigt men ogsaa saa ufeilbarligt Middel til at besnære en Pige som at see saaledes paa hende, at man forvisser hende om, at hun er vidende, og nu hilder hende i den Angest, at denne Viden er Synd. Men der gives heller ikke let nogen saa mærkværdig Collision som denne. Det hun fanges i er aabenbart hendes Reenhed, og kun hos det Menneske synes hun at kunne finde et Skjul, da han vel er den Eneste, der er vidende med hende. Hendes Angest er ikke Angest for Synden, men Angest for at hun er i Synden, at hun allerede har syndet.

Der gives intet osv.] sml. A 105 og se Note dertil.

Saa længe den fade Passiar om Naivitet gjøres gjeldende, saa længe priisgiver man enhver uskyldig Pige for en saadan Art Forførelse, og priisgiver først og fremmest de reneste. Lad kun vore Systematikere finde, at en saadan Overveielse er daarlig, da den ikke kan blive en Paragraph, jeg holder mig overbeviist om, at den der interesserer sig for Menneskene han har valgt den bedre Deel, jeg holder mig overbeviist om, at det fremfor Alt er os fornødent at blive lidt mere græske i god Forstand 5: menneskelige, ikke phantastiske ovenud i systematisk Galimathias, som intet Menneske bryder sig om.*) Psychologie er det vi behøve og fremfor Alt dygtigt Kjendskab til Menneskelivet og Sympathie for dets Interesser. Saaledes ligger her en Opgave, inden hvis Løsning der ikke kan være Tale om at afslutte en christelig Anskuelse af Livet. I hvilken Forstand er Sandselighed Syndighed, eller nærmere bestemt det Sexuelle Syndighed? Skal man hver Søndag høre forkynde en Kjerlighed, der er i Aand og Sandhed og lader det Erotiske forsvinde som et Intet, saa Forholdet i Ægteskabet bliver saa aandeligt, at det Sexuelle aldeles er glemt, saa er Klosteret eller Afholdenhed langt sandere. Skal man om Aftenen med Kirkens Tilladelse gaae i Theatret og høre det Erotiske anprise — hvad skal man saa gjøre ud af det Hele. Man skal ikke gaae i Kloster, men man skal gifte sig. Rigtigt, men det er temmelig taabeligt at gjøre det, naar dog den ægteskabelige Kjerligheds høieste Udtryk er en Kjerlighed, der er ligegyldig mod Kjønsforholdet. Og dog staaer Sagen saaledes, eller jeg gad vidst, hvad der er præsteret i vor Tid i denne Henseende, i vor Tid, der i Systemet formodentlig snart har forklaret Alt, men ikke formaaet at forklare det aller Simpleste, hvad næsten ethvert Menneske er interesseret i, om han har levet hedensk eller christeligt i sit Ægteskab. Skal man hver Søndag faae at vide at man er født i Synd og at Eens Moder har undfanget Een i Misgjerning, og derpaa af Digtere

---

*) *I Marginen*: Om derfor end i disse Tider Ingen agter derpaa, saa veed jeg dog, at dersom Socrates havde levet, havde han tænkt osv. væsentlig som S. V. IV, S. 337 Lin. 29—37.

erfare, at deres Heltinder har en Naivitet som end ikke Eva har haft Magen til. Dette er i mine Tanker Nonsens, og naar der ikke for længe siden er gjort Anskrig, saa er det fordi vor Tid har erhvervet en beundringsværdig Tankeløshed i at leve og i at bekymre sig om alt Andet især hvad der klinger høit fremfor om dem selv og om at forvandle deres Liv til et skjønt kunstnerisk udarbejdet Hele. Dette, troede jeg, var Livets Betydning, og den Enkeltes Livs Betydning større og større jo mere han kunde rumme i sit Liv, og Opgavens Concretion større og større i Tidernes <historiske> Fremgang. Hertil troede jeg at enhver Videnskab burde tendere, og at al ørkesløs Viden er noget, der nedværdiger et Menneske, og spilder væsentlig hans Tid, om han end kan nedværdiges langt dybere og spille sin Tid paa en værre Maade; thi Den der sover han synder ikke, men Den, hvis hele Liv gaaer op i en ørkesløs Viden han har dog i en høiere Forstand hensovet sit Liv. Til at fatte og til at udtrykke denne Livets Betydning troede jeg ogsaa at det var i sin Orden, at den Enkelte, der formaaede det, beflittede sig paa Studier af videnskabelig Art; men saaledes at dette Studium bestandig havde sin Gyldighed i denne Uddannelse, hvis høieste Udtryk er at udpræge Ideen i sit Liv. Dette seer man ikke i vor Tid, derimod seer man det ofte nok gjentaget, at et Menneskesjusker sig igjennem Livet fuldkommende alle de reent menneskelige Opgaver i Livet som vedkom det næsten ikke ham, medens han derimod er god at lokke saasnart der er Tale om en eller anden uhyre Idee, om en Forening af menneskelige Kræfter der skal fuldkomme det Overordentlige, retsom om en Forening af Mennesker, der hver for sig ikke formaae det Simple, skulde formaae det Vanskelige, ret som om dette ikke var ligesaa vidunderligt, som at hiin Øltapper skulde blive formuende, der udsolgte sit Øl osv. som S. V. IV, S. 337 Lin. 24—26.

- 30 S. 338¹⁷ selv . . . ²⁰ Merlin.) selv, blot ved Beskuelsen af sig selv, hvorpaa Psychologien let vil kunne anføre Exempler, hvor man dog maa passe paa, at det ikke er en Følge af Lysten.

³⁰ Sml. II A 20.

S. 339¹³ Meningen... 340⁴ Affektation. *med Note*] Det Socrates 31
har meent er at det Erotiske er sat i Indifferents er bleven comisk,
og derfor kan man elske det Stygge.

S. 340⁵ I Christendommen ...¹⁵ Contemplation*). *med Note*]

I Christendommen har det Religiøse igjen suspenderet det 32
Erotiske, ikke som det er skeet ved asketisk Misforstaaelse, som
det Syndige, men som det Indifferent, fordi der i Aanden ikke
er Forskjel paa Mand og Qvinde. Her er det ikke comisk indiffe-
rentieret, fordi Christendommens Tendents er Aandens videre
Udvikling, og der derfor ikke er Tid til at dvæle ved det. I Heden-
skabet derimod afslutter det Høieste sig ikke i en Fordyben i
Aanden; men i at Aanden er sat som Aand og dog forholder sig til
det Erotiske men seer dette comisk.

Paalangs i Marginen, med Blyant: mulieres subintroductæ

S. 341²⁴ Beængstelse.] Beængstelse. Er det Erotiske ikke reent 33
da er Angesten en Vrede, og er Angesten slet ikke tilstæde, da er
det Erotiske bleven det Dyriske.

S. 344⁶ Syndighed ...¹³ tilstede.] Syndighed.[†] Der forekommer 34
Exempler derpaa, at et Individ i Angesten opfatter den ligegyldigste
legemlige Funktion som Syndighed, især blandt Fruentimer. Man
smiler deraf; men der er Ingen der veed, om dette Smil skal frelse
eller styrte; thi hjælper Smilet ikke til at aabne Individualiteten,
men til at lukke den, saa skal et saadant Smil vel stundom have
afstedkommet ubodelig Skade.

[†] I *Marginen*: og naar han nu tillige staaer blottet for alt Tilhold
i en almindligere Anskuelse (som i Middelalderen).

Paa Foden af Siden, med Blyant: Forvexling af de te narratur
fabula — hvis Du gjør ligesaa — hvis?

S. 346³⁷ lægge sig ... 348⁸ Behandling?] lægge sig; det er lige- 35
som naar visse geniale Folk hæver hele Mythologiens Betydning
af Iver for at faae hver Mythe til for deres „Falkeblik“, at blive en

Caprice for deres „Mundharpe“. Paa denne Maade er Begreber og Myther tidt nok bleven prostituerede i Verden.

36 S. 347¹⁵ almindeligt*). *med Note*] almindeligt, hvorved det ikke mere er det Enkelte.

37 S. 347¹⁹ σαυτον**) *med Note*] σαυτον

38 S. 349²² thi...²⁴ Bestemmelse.] thi de vinde hverken den græske Heiterkeit, eller Aandens Frimodighed.

Det Sexuelle er da ikke Synden, først idet jeg sætter Synden, sætter jeg ogsaa det Sexuelle som Syndighed. Deraf følger naturligviis ikke at jeg synder ved at gifte mig, da jeg tvertimod stræber at hæve Modsigelsen*). Det Individ, der skylder mig sin Herkomst er heller ikke bleven syndig ved mig, men bliver det idet han selv sætter Synden og nu selv igjen sætter det Sexuelle som Syndighed.

*) *I Marginen*: at forvandle Driften til det Sædelige; thi kun forsaavidt er det Sexuelle det Syndige, som Driften noget Øieblik viser sig blot som Drift, aandelig talt, i sin Nøgenhed; thi dette kan kun skee ved en vilkaarlig Abstraktion fra Aand.

Fortsættelse til 53:

54 *Foreløbig Udarbejdelse til*: Begrebet Angst, *Caput IV, Indled-*
U. D. ningen [S.V. IV, S. 379—380³ lige.]

S. 379¹ Caput...⁴ Enkelte.]

1

Caput III

Angest som Syndens Følge i den Enkelte.

Hertil paalangs i Marginen:

Dette bliver at bruge som Indledning til IV Capitel

2 S. 379¹⁵ Ondt*) *med Note*] Ondt

³⁷ Sml. 49,15 og se Note dertil. ³⁸ den græske Heiterkeit] sml. II A: 92, S. 58. 102, S. 64. 200. 608. ⁵⁴ Sml. 56,1. 72,11.

Fortsættelse til 54:

Foreløbig Udarbejdelse til: Begrebet Angst, Caput III [S.V. IV, 55
S. 350⁴ Det...378] *U. D.*

S. 351¹⁶ er en ... virkelig^{*)}. *med Note]* er en Tilstand. 1

Paalangs i Marginen:

Overgangen fra Muligh. til Virkeligh. er en $\alpha\lambda\upsilon\eta\sigma\iota\varsigma$ Aristoteles

S. 351¹⁸ Øieblikket^{**)} *med Note]* Øieblikket 2

S. 353² Dog ... 354¹ speculere.] Det er at bære sig ad som en 3
Philosoph gjorde det, med hvem jeg engang havde den Ære at tale.
Da jeg tillod mig at gøre ham opmærksom paa en og anden lille
Vanskelighed, der maa betænkes, førend det blev muligt, at gøre
den dogmatiske Speculation flot, svarede han: det er vel muligt
at De har Ret, men det bør man ikke tænke paa; thi saa kommer
man aldrig til at speculere.

S. 355⁵ simpelt.] simpelt. Havde man videre forfulgt den rigtige 4
gamle Tanke at Mennesket er en Synthese af Sjel og Legeme, der
constitueres ved Aand, da skulde man forlænge siden have tænkt
bestemtere om Synden og Arvesynden, dens Oprindelse, dens
Consequents. Om det nemlig end kan siges, at Aanden tager Bolig
i et besmittet Legeme[†], og dette er da det strængeste Udtryk man
kan bruge, saa følger dog ikke, at Aanden selv er besmittet uden
forsaavidt denne Besmittelse igjen er en Følge af dette Forhold.
Men allerede heri ligger Ligheden med Adam og Uligheden, samt
den nærmere Overveielse om Frihedens Mulighed i Individuali-
teten.

[†] *I Marginen:* staaer dette ikke i Prædikeren eller hos David?

S. 356¹ for ... ² Intet^{*)}. *med Note]* for Forestillingen er det et 5
Nærværende, som dog ikke er, et Total-Nærværende, som dog
ikke er, hvilket her kunde udtrykkes saaledes, at der overhovedet
blev regjeret i 70000 Aar i Indien.

¹ $\alpha\lambda\upsilon\eta\sigma\iota\varsigma$] sml. IV C 47. ³ Sml. IV B 2,11 og se Note dertil.

1844

- 6 S. 358 *Noten*² οφθαλμου . . .¹⁶ foreviget.] οφθαλμου; thi Øieblikket er egentlig Tidens Atom, men er først, idet Evigheden er sat, hvorfor man kan sige med Rette, at Evigheden er altid εν ατομω.
- 7 S. 360³ filosofisk . . . historisk.] mere filosofisk som hos Grækerne, eller mere historisk som naar man har kaldet Guddommen den gamle af Dage. Det Evige er nemlig ligesaa meget det Tilkommende.
- 8 S. 360¹⁶ Forbigangne . . .²⁵ til Grunde).] Forbigangne.
- 9 S. 360³⁰ Synthesen . . . 361²¹ været.] Individet er sandselig bestemt; men som saadant tillige bestemt af Tid i Tid; men det er ogsaa Aand α: det skal vorde det og som saadant det Evige. Saasnart det Evige nu berører det Timelige, da er det Tilkommende der; thi dette er som sagt det Eviges første Udtryk. Ligesom da i det Foregaaende Aanden, idet den blev sat i Synthesen eller rettere idet den skulde til at sættes i Synthesen viste sig som Frihedens Mulighed hvilken i Individualiteten udtrykte sig som Angst, saaledes er her igjen det Tilkommende det Eviges Mulighed, og i Individualiteten som Angst.[†]

[†] Anm. Naar jeg her taler i Tidens Bestemmelse om det Evige vil man see, at jeg i en ganske anden Forstand er i min Ret end naar Logiken gjør det; thi Hemmeligheden i det individuelle Liv er, at Bevægelsens Svingning er Tilstand.

S. 361²⁴ En . . .²⁹ tilsyne.]

- 10 Det var vel muligt, at det lod sig vise, at en meget nøiagtig og correct Sprogbrug sammenknytter Angst og det Tilkommende. Vel er man overhovedet ikke synderlig nøieregnende med Sprogbrug, fornemlig fordi Speculationen efterhaanden har faaet et ganske eget Sprog, som ikke tales af noget Menneske uden af Philosopher. Kunsten er imidlertid, at kunne benytte det samme

[†] har kaldet Guddommen] se Dan. 7, 9. 13. 22.

Ord, som enhver Anden bruger. Sin Bemyndigelse som Tænker kan man da passende vise ved at Ordet i Eens Mund er en klar Tanke. Det Ord Angst har nu hidtil været Priisgods, vi ville forsøge at hævde det en bestemt Betydning, eller rettere her igjen at hævde det i sin bestemte Betydning.

Angst er overhovedet for med et nyt Udtryk at betegne det Sagte Subjektivitetens discrimen (Tvetydighed). Forsaauidt seer man let at det Tilkommende og det Mulige svare dertil. Men naar man nu siger at ængstes for det Forbigangne, saa synes dette at omstøde min Sprogbrug, thi Subjektivitetens Tvetydighed har intet Forbigangent. Vilde jeg nu minde om, at Subjektiviteten dog ikke er færdig paa eengang, og at der forsaavidt kunde blive tale om en Atterkommen af denne Tvetydighed, saa gjelder dette dog ikke i min Gunst, dersom det virkelig er forsvarligt at sige: Angst for det Forbigangne. Men spørge vi nu nærmere i hvilken Forstand der kan tales om Angst for det Forbigangne, da vil Alt klare sig.

S. 362⁷ Syndighed*). *med Note*] Syndighed.

11

S. 363⁷ Sandseligheden*)...¹⁰ Naar man *med Note*] Sandselig- 12
heden.

Hvad her er bleven udviklet kunde jo ogsaa finde sin Plads i Caput I; men netop fordi først med Synden Tiden egentlig bliver til (ligesom i omvendt Forstand med Forsoningen først bliver fyl- dig), derfor har jeg her anviist den sin Plads. For Uskyldigheden eksisterer egentlig ikke.

Men ogsaa af en anden Grund har jeg anviist det her Plads. Naar man nemlig

S. 364³ At...⁵ Liv]

At dette gjelder om Hedenskabet, at dette ligesom er Heden- 13
skabets store Synd, at det aldrig kommer til Sydens store Brud, er let at eftervise, men det Samme lader sig ligesaa let eftervise indenfor Christdommen. Man behøver i denne Henseende hverken at reise til Paris eller London, eller til noget Sodoma og

1844

Gomorra, man kan blot gaae ud paa Gaden og behøver ikke at gaae langt før man har Individet nok paa hvem det passer. Deres Liv

Herudfor i Marginen:

§ 1

<Aandsfraværelsens og> Aandløshedens Angst

- 14 S. 365⁶ Er...¹⁴ aandløs.] Jeg vil anføre et Exempel og gjøre det saaledes, at dets epigramatiske Kraft kan være lidt fremtrædende; thi jeg tilstaaer oprigtigt, det forekommer mig at være et dybt Epigram, at de tvende bedste Hoveder, der maaskee have levet, skal slaae sig sammen derom. Den største Humorist (Hamann) har sagt om den eneste Ironiker (Socrates): at derved var Socrates stor, at han destinguerede mellem hvad han vidste og hvad han ikke vidste. Socrates har selv sagt det, deri ligger det Ironiske, i Reproduktionen ligger det Humoristiske samt i den dømmende Høitidelighed og tilsyneladende Tilfældighed. Hvad skulde der nu være til Hinder for at et trivielt Hoved kunde eftersige det? For Socrates var dette Ord hele hans Livs Betydning, og jeg veed ikke nogen mere passende Gravskrift over ham end denne; thi der var jo Mange i Verden, der tømte Giftbægeret eller paa anden Maade offrede Livet; men der var kun Een, der destinguerede mellem hvad han forstod og hvad han ikke forstod. Det er allerede en forfærdelig Dom over Verden, at de bedste Mænd bleve Offrene, men denne Gravskrift indeholder en langt forfærdeligere Dom.

- 15 S. 365³⁴ Den... 366¹⁷ ham.] Snart tilbeder den derfor en Dosmer snart en Helt, og der er ingen der saaledes formaaer at imponere Aandløsheden som en Charletan. Men denne Fetisch bliver dog strax fortrængt af en Anden, og selv medens han er Fetisch behandlet som de Vilde behandle deres Guder.

Med Hedenskabet forholder det sig anderledens og med alle de Existents-Sphærer, der svare hertil indenfor Christendommen. Disse ligge som Aproximationer til Syndens qualitative Spring,

§ 1] sml. 55,26 og se Note dertil. ¹⁴ Sml. 44 og se Note dertil.

men komme ikke til at gjøre det, og er dog heller ei Uskyldighed. Disse ville vi nu betragte, idet vi minder om, at de blive behandlede her, skjøndt Capitlet handler om Angest som Syndens Følge i den Enkelte; men da de ikke lader sig behandle under Uskyldigheden behandles de vel bedst her.

S. 366¹⁸ § 2.] i Marginen, med Blyant; i Texten: 16

| § 1. |

S. 367¹⁴ Angesten.] Angesten.[†] 17

[†] An m. at Spinozas Substants betyder noget Andet sees let; thi hans Substants er en indre Nødvendighed, i hvilken netop derfor det Tilfældige (det Accidentelle) bestandig forsvinder. Overhovedet er Spinozas Substants et blot metaphysisk Udtryk for det christelige Forsyn, hvilket igjen svarer til Skjebnen saaledes, at det er Eenheden af det Nødvendige og det Tilfældige saaledes, at det Tilfældige vel er for det, men ogsaa saaledes at der for det intet er Tilfældigt.

S. 369¹⁹ Marengo ...³¹ Varsel.] Marengo. Loven i dette Eventyr kan intet Menneske opdage, thi Ingen forstaaer Skjebnen uden han selv. 18

S. 371⁷ bliver ...¹⁴ det.] mangler ham. 19

S. 372¹³ § 3.] § 2. 20

S. 374¹³ Fyrbøder i Magistraten] Skriver i Rentekamret 21

S. 374¹⁸ og det ...³⁴ Godt.] naar man blot kan blive til Noget i Verden, saa er Alt godt, og naar man for at føie Præsten gaaer i Kirke hver Søndag, saa er Alt overmaade Godt. 22

S. 374³⁶ ikke*) med Note] ikke 23

¹⁸ Sml. 55,26 Slutn. og se Note dertil. ¹⁷ Sml. 72,19. hans Substants er osv.] sml. Rosenkranz, Schelling (se til 53,18), S. 259 f. ²⁰ Sml. 55,26 Slutn. og se Note dertil. ²¹ Sml. 56,7.

1844

- 24 S. 375¹ Overveielser...³⁰ vente] Imidlertid faaer man at vente

Paalangs i Marginen:

og jo længere den ydre Opgave er fra det Religieuse desto dybere Besindelse —

Middelalder Kunstnere, der malede Venus, men dog opfattede deres Opgave religieust.

Saaledes er intet Udv: incommensurabelt for det Religieuse. Dette var Middelalderens Misforstaaelse.

- 25 S. 376⁴¹ eller ... 377¹ Samtiden] og udødelig i Historiens Aar-
bøger

- 26 S. 378¹⁶ Gjenstand ...³⁰ Dyb.] Gjenstand. <I Frihedens Mulig-
hed derimod gjelder det, at jo dybere denne opfattes, desto dybere
og nærmere viser ogsaa Skyldens Mulighed i sig, ligesom det
gjelder om det umiddelbare Genie, jo større Genie jo dybere et
Forhold til Skjebne.>

I Frihedens Mulighed segner Friheden. Dette er, som sagt, den
nærmeste psykologiske Aproximation til det qualitative Spring,
der sætter Synden. At sige at Kirken lærer Arvesynden, at den
catholske lærer den saaledes, den protestantiske saaledes, at op-
stille et speculativt Begreb, der forklarer Arvesynden og Synden
overhovedet, dette er jo de Lærde og Vises Opgave i vor Tid.
Den concretere Forstaaen deraf i Individualiteten, hvad det dog vil
sige, hvorledes jeg har at forstaae det, er en simplere og eenfol-
digere Opgave, som jeg har valgt.

Hvad der er udviklet i disse tvende Paragrapher fandt ikke sin
Plads i det foregaaende Capitel, fordi den Tilstand, der her be-
skrives, ikke er en Uskyldighedsstand, og dog ikke ligger efter
det qualitative Spring.

---

³⁰viser...i sig] man kunde rette: viser den...i sig, eller: viser...sig tvende
Paragrapher] sml. 55,13 Slutn. 16. 20. 56,1. 4 (Slutn.).

Foreløbig Udarbejdelse til: Begrebet Angest, Caput IV, Indledning og § 1 samt § 2 Beg. [S.V. IV, S. 380⁴ Naar... 390] 56
U. D.

S. 380⁴ Naar osv.] herover som Overskrift:

§ 3.

1

Angest for det Onde.

Paaskraa i Marginen:

Cap. IV.

<Syndens Angest eller> Angest som Syndens
Følge i den Enkelte.

Her bruges hvad der findes i Hefte 6 som Indledning til Cap. III., samt hvad der fra det Sted i Hefte 6 er noteret med rødt Blyandt.

S. 381¹ liberum ...³ Forklaring.] liberum arbitrium der ligesaa 2
godt kan vælge det Gode som det Onde, er fra Grunden af op-
hæve Frihedens Begreb og fortvivle om enhver Forklaring af
den. Friheden er det at kunne. Godt og Ondt eksisterer intetsteds
uden for Friheden, da denne Adskillelse netop bliver til ved Fri-
heden.

S. 381⁹ allernaturligst ...¹³ (Leibnitz).] allernaturligst.

3

S. 381²⁵ § 1 ... 382¹⁰ Individualiteten.]

Efterat Synden er sat er Angestens Gjenstand Synden. Den 4
satte Synd er en ophævet Mulighed, men den er skjøndt sat tillige
Uberettiget. Her viser Syndens tvende Veie sig strax; thi den vil
enten tilbage over dens Virkelighed i en fingeret Mulighed. Skjøndt
Synden forkynder sig som sat ved Individet, vil han ikke erkjende
det, men eventyrlig spøge som et Gjenfærd i hine taagede Re-
gioner, hvor han famler efter Syndens Mulighed. Eller Synden er
sat og Individet lader den gaae frem i sine egne Consequentser.
Begge Dele ere Former af Synd, fordi begge Dele udelukke
Angeren.

¹ § 3] sml. 55,26 Slutn. og se Note dertil. i Hefte 6 som Indledning] se 54.
noteret med rødt] intet saadant findes.

I Marginen:

§ 1.

Angest for det Onde.

I Marginen, med Blyant: dernæst kan Syndens Consequents føre videre og Ingen har syndet saa meget, at han jo kan synke dybere.

- 5 S. 382¹² i Almindelighed] i Almindelighed*)

*) *I Marginen:* At forklare det kan jeg derfor ikke gjøre, uden jeg vilde forklare det ligesom Philosopherne forklare det Begreb Sjel, hvilken Forklaring Ingen kan forstaae, eller ikke bedre forstaae end om de sagde: Sjelen er $a^2 + 2ab + b^2$.

- 6 S. 382³¹ som ... 383¹ taler] som Schelling*) etsteds har gjort, hvor han taler

*) *I Marginen:* System des transcendentalen Idealismus.

- 7 S. 383⁵ Alt forbi ...⁹ ham.] Alt forbi. Dette har allerede Plato etsteds saa skjønt udtrykt, da han lader Epimetheus spørge Jupiter om han paa en lignende Maade skal uddele Evnen til Godt og Ondt som til Poesie, Musik o: s: v.; saaledes, at Een bliver Digter en anden Taler o: s: v.: Da svarer Jupiter nei; thi denne Evne tilhører ethvert Menneske lige.[†]

[†] An m. Læseren maa undskylde at jeg citerer saaledes. Tanken har altid været mig Hovedsagen, men da jeg aldrig har brugt nogen anden Excerpteren end min Hukommelse, saa kan jeg ikke finde det igjen uden megen Møie hvilken ikke lønner Umagen.

S. 383¹⁰ Ethisk ... Tilstand.]

- 8 De tvende anførte Formationer af Synd enten at ville føre Syndens Virkelighed tilbage til en illusorisk Mulighed, eller lade

§ 1] sml. 55,26 Slutn. og se Note dertil.   ⁶ Sml. 72,21. C 13,4 (se Note dertil).

⁷ Plato etsteds osv.] sml. S. V. IV, S. 374 f. Noten. aldrig har brugt osv.] sml. 72,22.

Synden gaae sin Gang, og opnaae hvad Paulus kalder Frihed fra Retfærdighed, ligge til Grund for al Synd.

Men Synden er ingen Tilstand.

S. 389¹⁹ et ...²⁴ Sag.] et Gjennemsnitstal, at der paa hver Generation i Gjennemsnit gaaer saa og saa mange Portioner Dæmonisk. Og naar man i vore Tider blot har et Gjennemsnitstal, saa er alt forklaret. Derfor falder det saa vanskeligt at forstaae Chrstd., fordi det skete kun eengang for alle, at et Menneske var Gud, naar man derimod kunde beregne, hvor mange Portioner guddommelig Forgyldning der gik paa hver Generation saadan durch die Bank saa var Alt forklaret.

Den medicinsk-behandlende Betragtning anseer Phænomenet for reent fysisk og somatisk.

Spredte Udkast til „Begrebet Angst“, Caput IV § 2 et Afsnit 57
[S.V. IV, S. 391—399]: *U. D.*

Den uskyldigste Form af det Dæmoniske er, naar det er en *1*
Mangel paa Kraft til at gjøre en Tilstaaelse.

et ufrit Forhold til det Gode. *2*

den dæmoniske Indesluttethed

(Aabenbarelse mod sin Villie der selv
udraaber sin Synd)

det Pludselige *3*

det Kjedsommelige *4*

1844

58
U. D.

Her først en Udvikling af det Dæmoniske.

1) den dæmoniske Indesluttethed

ufrivillig Aabenbarelse i Forhold til det Gode —
ved at see paa en Saadan, siger han det selv —
styrter om skjønt han troer, at al Verden kan see det skre-
Act V. vet paa hans Pande, tør han ikke sige det. — af
2 Grunde (enten Frygt for en ny Synd, ell. for
Frelsen).

2) det Pludselige.^[†]3) Det Kiedsommelige.^[*]

uden Continuitet.

} cfr. min Journal.

^[†] det Mimiske er det bedste Udtryk for det Dæmoniske.
Bournonville.

^[*] Indholdsløst (Elverpigen)

Til 58:

59 Visse Folk, der vide ligesaa god Beskeed om Begrebet Ironie
U. D. som hiin ædle Yngling, der til Urtekræmerexamen paa det Spørgs-
maal, hvorfra man fik Rosiner, svarede: vi tage vore hos Prof. i
Tvergaden — saaledes tage de Begrebet hos en ell. anden Prof. i
Tvergaden.

Fortsættelse til 56:

60 <Nu kommer jeg igjen tilbage paa Bestemmelsen Angst for
U. D. det Gode.>

⁵⁸ den dæmoniske Indesluttethed] sml. S.V. IV, S. 391 ff. styrter om
Act V] maaske er der tænkt paa: Oehlenschläger, Erik Glipping (i: Tragødier, 9. Bd.
Kbh. 1844. — Ktl. Nr. 1605), 5. Handling (anf. Udg. S. 114 ff.); opf. 1844, 25. 27. Jan.
2. 6. 12. Febr. det Pludselige] sml. S.V. IV, S. 396 ff. Det Kiedsommelige]
sml. S.V. IV, S. 399. min Journal] se IV A 94. Elverpigen] sml. S.V. IV,
S. 400. ⁵⁹ Sml. S.V. IV, S. 401. ⁶⁰ Nu kommer jeg osv.] sml. S.V. IV, S. 401 f.

Frihedens Tab kan imidlertid kun være en Tilstand, hvorudaf den ny Synd kvalitativt bryder ud; thi kun det Gode kan være en Eenhed af Tilstand og Bevægelse.

Naar jeg forøvrigt her bruger Begreberne det Gode og det Onde, da kan de tages ganske abstrakt. Naar Frihedens Mulighed er Angst for Skyld, da er dette Angst for, at Friheden skal ophæves. Naar det Dæmoniske er Angst for det Onde, da er det den ophævede Frihed der ængstes for at blive Frihed.

Dette kan nu vel forekomme Een og Anden en besynderlig Tale; thi hvo ønsker ikke at være fri? Men den Maade, paa hvilken man imidlertid taler om Sligt, viser netop, at man ingen Forestilling har om den Crisis, der fremkommer, naar Friheden skal ind i Ufriheden. Ønske det vil man nok, thi at ønske er den ussleste og den ufrieste af alle Konster.

Friheden kan imidlertid være tabt paa forskjellig Maade, alt i Forhold til Synthesens Dele. Den kan være tabt dyrisk; intellectuelt; religiøst; men hvorledes den end er tabt og tabes, er den bestandig ethisk tabt og tabes ethisk

a) Friheden tabt dyrisk. Dette er i en vis Forstand det rædsomste Phænomen^[†], og det meest iøinefaldende. Saasnart Mennesket taber Friheden dyrisk, saa staaer han under Dyret, netop fordi han er bestemt oprindeligt over Dyret.

Exempler paa denne Skikkelse af det Dæmoniske frembyder Livet rigeligt. Den ethiske Betragtning seer, hvorledes Synden bestandig bryder kvalitativt ud deraf i ny Synd. Den psykologiske har med Tilstanden at gøre. Det Væsentlige ved Tilstanden er Angst for det Gode. En Dæmonisk i det N. T. siger da Christus

[†] *I Marginen*: Jeg taler her bestandig baade om det prægnante Phænomen, og om de mangfoldige mindre og mindre, tilsidst endog tilsyneladende ubetydelige Aproximationer.

Angst for det Onde] skal være: Angst for det Gode Den kan...religiøst] sml. 72,24. Friheden tabt dyrisk osv.] sml. 72,25. — S.V. IV, S. 402 —404. Saasnart Mennesket osv.] sml. II A 743.

1844

nærmer sig til ham: $\tau\iota\ \epsilon\mu\omicron\iota\ \kappa\alpha\iota\ \sigma\omicron\iota$, dette er Formelen. En anden Dæmonisk beder ham, at drage af en anden Vei.^[†]

Man kan saaledes høre en fuld Mand sige: lad mig gaae for det Skidt jeg er. Deraf lader sig forklare det Sammenhold^[*] som unaturlige Udsvævelser afstedkomme mellem de Medskyldige, hvorpaa Duchatelet anfører Exempler. Angesten er saa stor at kun i denne gjensidige Klamren sig sammen formaae de at væbne sig mod den, fordi denne Sammenklamren dog endnu er et om end falskt Udtryk af noget Godt af Kjerlighed.^[§]

At nu en saadan dyrisk Fortabthed, som forresten ogsaa kan findes i højere Sphærer af Livet, hvor der kan være mere Aandskraft til at frede om den, kan ødelægge Legemet, og dette forsaa vidt være Gjenstand for en medicinsk Behandling, men selv om Medicinen hjælper nok saa meget, kan den ikke vide, om den kun hjælper til ny Synd.

Denne Form af det Dæmoniske vil jeg forøvrigt ikke her nærmere forfølge. Den har været til alle Tider kan ikke bedrage, hvilket derimod andre Former let kunne gjøre.

b) Friheden tabt intellectuelt. Denne Formation osv. væsentlig som S.V. IV, S. 404 Lin. 12—21 som Travlhed, der ikke har Tid, som Spot o: s: v.^[††]

Frihedens Indhold intellectuelt seet er Sandhed; og Sandheden gjør Mennesket fri; (Joh. Evangel.) men paa den anden Side er

^[†] *I Marginen*: eller den Dæmoniske beder Christus at gaae om af en anden Vei.

^[*] *I Marginen*: Derfor det mærkelige Sammenhold mell. saadanne Dæmoniske — Duchatelet om de offentlige Fruentimmer, især saadanne som ved unaturlig Lyst

^[§] *Paaskraa i Marginen*: det Hypochondre.

^[††] *Paalangs i Marginen*: Endogsaa vidende er jeg i et ufrit Forhold til Sandheden, veed ikke dens Betydning for mig.

En dæmonisk Viden, det Ord forekommer hos Apostelen Jakob.

Duchatelet] sml. 72,26; se K. Rosenkranz, Psychologie (se til 53,2), S. 334. Behandling] Eftersætning mangler Friheden tabt intellectuelt] sml. 72,27. Joh. Evangel.] 8,32.

SandhedenFrihedens Gjerning. Sandheden frembringes bestandig. Det følger af sig selv *osv. væsentlig som S. 405 Lin. 1—15* Consequenten, eller om man ikke paa een eller anden Maade forvandler Sandhedens Virkelighed til en Mulighed <for sig>, thi det lindrer naturligviis Angesten

Den hele nyere Videnskab frembyder ofte Exempler paa dette Dæmoniske. Man udvikler Sandheden, men Visheden er man ligegyldig mod. Man beviser Sjælens Udødelighed ved Hjælp af en Combination af alle foregaaende Beviser, men Udødelighedens Sandhed krymper man sig for. Man bedrager sig selv og Andre ved at lade som var det saa uhyre vigtigt med Beviset, det var hvad man behøvede, der over kunde man gjerne glemme Udødeligheden; thi Udødeligheden selv i alle sine Consequentser har en Magt til at omskabe hele Livet som man maaskee frygter. Man frelser da sin Sjæl ved at anstrænge sin Tanke paa at føre Beviset. Naar man har gjort det, saa har man i reen catholsk Forstand gjort en god Gjerning, der gør Fyldest for alt Andet.

Saasnart Inderligheden mangler, Tilegnelsen, saa er Individet i et ufrít Forhold til Sandheden, selv om han eiede hele Sandheden. Der er Noget, der ængster ham og det er egentlig det Gode.

Dette kan man ikke ofte nok gjøre sig Rede for. Dette intellectuelle Dæmoniske straffer sig ikke saaledes som det foregaaende, er ganske lysteligt at see til i Verdens Øine, men er dog Angst for det Gode.

Sandheden kan nu forøvrigt være hvilken den vil, saasnart Inderligheden mangler, har jeg en Bestemmelse af det Dæmoniske. En Tilhænger af den strængeste Orthodoxie *osv. væsentlig som S. 406 Lin. 13—24.*

Naar man vil simplificere Udtrykket for dette Dæmoniske, kan man sige, at enten er det Overtroe eller det er Vantro; thi i begge Tilfælde er Individet i Usandheden (Ufriheden) og saaledes i et ufrít Forhold til Sandheden, da først Tro er fri i Sandheden. Overtroen har bestandig Sandheden udenfor sig, derfor tør den ikke tænke den. Forøvrigt er Overtroens særlige Beskaffenhed aldeles

1844

ligeegyldig, om Een troer, at han bliver salig ved at spise Gulderødder, Een Anden, ved at neie sig for det Hellige, en Tredie, ved at kunne opremse Kategorierne — de ere alle ufrie, og tør i Retning af Frihed ikke tænke den Sandhed, de ville hvile i. Vantroens høieste Form er Spotten, og her kan man ofte nok anvende paa Formelen fra det ny Testament: *τι μοι και σοι*; men derfor gjenslyder Angesten i dens Spot, og den spotter kun jo mere den ængstes. Forsaavidt Vantroen bringer sig sit Forhold til Sandheden til Bevidsthed er den vel, seet i Ideen, at foretrække for Overtroen. Forøvrigt er den i Almindelighed endnu feigere end Overtroen.

Dog Overtro og Vantro ere saa almindelige Ord, og dertil kommer at Tiden er saa klog, at den ikke vil være nogen af Delene. Dermed er den imidlertid ingenlunde fritaget for det Dæmoniske.

For at fremstille de i vor Tid almindeligste Former af det intellektuelle Dæmoniske vil jeg tage Sagen lidt anderledens. Sandheden er som Friheden det Evige^[†], hvis det Evige ikke er, er der hverken Sandhed eller Frihed. Naar man nu vil eftersee de forskellige Maader, paa hvilke man i vor Tid behandler det Evige vil man let see det Dæmoniske. Enhver Bevidsthed der ikke har Evighedens Bevidsthed i sig er eo ipso dæmonisk, den har en Angst for Evigheden, *ο*: for det Gode.

Evigheden er imidlertid en meget gennemgribende Tanke. Saasnart den er sat, saa er det Nærværende et ganske Andet end hvad det er uden den. Det frygter man for. Medens man derfor ofte nok hører Tale om at de enkelte Regjeringer i Europa frygte urolige Hoveder, saa vilde jeg hellere sige, at hele den nuværende Slægt er en Tyrann, der lever i Frygt for et uroligt Hoved, og det er Evighedens Tanke. Denne Tanke maa bestandig holdes nede og dog kommer man bestandig i Berøring med den, man vil tænke den og man tør ikke tænke den.

Her møder nu Spotterne, som mene at skrække den bort. Man

[†] *Paalangs i Marginen*: Inderligheden er Evigheden
Derfor lader Alt sig henføre hertil.

For at fremstille osv.] sml. S.V. IV, S. 417 Lin. 6 ff. Evigheden er osv.] sml. S.V. IV, S. 417 Lin. 19 ff. Her møder nu osv.] sml. S.V. IV, S. 417 Lin. 33 ff.

forkynder Øieblikket, men iler dog saa forskrækkeligt, hvorfor, fordi man frygter noget, og dette Noget er Evigheden.

Her møder de phantastiske Forestillinger. Man bøier Evigheden ind i Timeligheden. Man lader Phantasien tage den. Nu bliver Tanken om Evigheden en phantastisk Syslen[†]. (Bettinas Breve).

Man lærer, at Evigheden er comisk, eller rettere at man der vil bevare en comisk Bevidsthed om Endeligheden. Denne Viisdom skyldes især de 3 a 4 sidste §§ i Hegels Æsthetik. Hos os blev den foredraget af Hr. Prof. Martensen i et af Bladene. Uagtet Hr. Professor, der ellers ikke har undladt lige siden sin første Optræden efter sin Hjemkomst i Maanedsskrift for Litteratur at forsikke at han er kommen ud over Hegel, er han dog her ikke kommen videre. Hr. Prof. M. er overhovedet blot deri forskjellig fra de lovende Philosopher, at han er forsikkrende. Det Comiske er en Categorie som netop tilhører Timeligheden. Det Comiske ligger bestandig i Modsigelsen (Widerspruch.). Men i Evigheden vil al Modsigelse være hævet og derfor bliver det Comiske^[†] udelukket. Evigheden er netop den sande Gjentakelse[§], hvor Historien faaer Ende, hvor Alt forklarer sig.

[†] *I Marginen*: Man lader Evigheden kigge ind i Øieblikket, som Maanens Lys i en oplyst Skov ell. Sahl.

Paalangs i Marginen: at Kunst er Anticipation af det evige Liv.

Det Apocalyptiske, hvor man, ikke som Dante, suspenderer Dommen, ethisk tænkt. I ethvert Fald blot Phantasie-Anskuelse.

Her møder de osv.] sml. S.V. IV, S. 418 Lin. 14 ff. Bettinas Breve] 3: [B. v. Arnim,] Goethe's Briefwechsel mit einem Kinde. Seinem Denkmal. Berl. 1835; i 4. Aufl., hrsgeg. von Herm. Grimm (Berl. 1890), f. Ex. S. 135. 157 ff. — Sml. 72, 32. Man lærer osv.] sml. S.V. IV, S. 419 Lin. 7 ff. de 3 a 4 sidste osv.] Hegel, Vorlesungen über die Aesthetik, hrsgeg. von Hotho. 3. Bd. (Werke 10. Bd., 3. Abth. — Berl. 1838), S. 534. 559 ff. 580. (Sml. III C 34). — Sml. 72, 33. et af Bladene] Fædrelandet 1841, Nr. 398 (se til IV B 46, S. 203). Hr. Professor, der ellers] man kunde rette: Hr. Professoren ellers i Maanedsskrift osv.] sml. II A: 7. (260. 697) og se Noter dertil. de lovende Philosopher] sml. 48 og se Note dertil. Det Comiske er osv.] sml. 174, 8. A 85. — S.V. IV, S. 420. Widerspruch] sml. Hegel, Vorlesungen über die Aesthetik (se ovfr.). 3. Bd., S. 534. Evigheden ... Gjentakelse] sml. S.V. IV, S. 417 Noten. at Kunst... Liv] sml. S.V. IV, S. 418 Lin. 23 f. Det Apocalyptiske] sml. S.V. IV, S. 418 Lin. 27 ff.

c) Friheden religiøst tabt.^[*]

En Activitetens Form (mandlig)

f. E. Hyklerie   Stolthed

En Passivitetens Form (qvindelig)

f. E. Forargelse. Den der bliver i Forargelsen
er ligesaa dæmonisk som den anden.

Feighed.

[†] *Paalangs i Marginen*: Der er Ingen maaskee, der bedre veed,
hvad Tiden vil have end jeg.

§ Anm. cfr. Gjentagelsen p. 142.

[*] *Paalangs i Marginen*: Saasnart jeg ikke er fri i det Religiøse
er der noget Dæmonisk deri.

61 | Jo concretere det Religiøse er (altsaa det Gode) desto større
U. D. Omfang af Nüancer.† |

62 | Man har Exempler paa at Folk ere angst for at gaae til Alters.
U. D. — det er dog ikke dæmonisk, men Anfægtelse — |

63 | Görres Mystik maa indeholde Exempler; men jeg tilstaaer
U. D. oprigtigen, at jeg aldrig har turdet læse den Bog ordentligen, saa
unheimlich er den. |

En Activitetens...Feighed] sml. S.V. IV, S. 410 f. hvad Tiden vil
have] sml. IV B 101 og se Note dertil. Gjentagelsen p. 142] S.V. III, S. 254.
Saasnart jeg ikke osv.] sml. S.V. IV, S. 407. ⁶¹Sml. 66 c); S.V. IV, S. 408.
†] se 64. ⁶²Sml. S.V. IV, S. 408 f. Note *) ⁶³Sml. S.V. IV, S. 409 Noten. Görres
Mystik] sml. I A 329, S. 144 og se Note dertil.

Til 61:

| † Forhold til det Historiske.

64

U. D.

En dæmonisk at ville angribe det Historiske ved det N. T., som var det Hovedsagen. —

Endnu har Ingen stillet Tvivlens Problem i Forhold til Chrstd. frit og aabent — den Eneste maaskee Lessing. |

Inderligheden er Alvor.[†] — de mærkelige Ord af Machbet.^[†]

65

U. D.

Naar Inderligheden er borte, er Aanden endeliggjort — Inderligheden er Evigheden.

a.) Schema.

66

U. D.

b) hvad er Inderlighed.

1) Alvor.

2) Evigheden.

i vor Tid de forskjellige Opfattelser af Evigheden.

a) man flyer Evigheden.

b) man opfatter den phantastisk

c) man opfatter den comisk.

metaphysisk.^[*]

|| c) jo concretere det Religieuse er, (altsaa det Gode) desto større Omfang af Nüancer.

⁶⁴Sml. 66^c); S.V. IV, S. 409 Noten. Lessing] sml. S.V. VII, S. 74. ⁶⁵Sml. 66. — S.V. IV, S. 412. 417. †] se 67. [†] se 68. ⁶⁶Schema] sml. S.V. IV, S. 407. hvad er Inderlighed] sml. 65. Alvor] sml. 65. 68. 69. Evigheden] sml. 60, S. 136 [†]. i vor Tid osv.] sml. 60, S. 136. flyer] sml. 60, S. 136 f. — S.V. IV, S. 417^a) phantastisk] sml. 60, S. 137. — S.V. IV, S. 418^c) comisk] sml. 60, S. 137. — S.V. IV, S. 419. metaphysisk] sml. S.V. IV, S. 418 f. ^d) jo concretere osv.] sml. 61.

positiv Religion.
det Historiske. ||

[*] d) man behandler den som Tillæg til Systemet. Derfor havde P. Møller Ret, at Udødeligheden maa være tilstæde overalt, og ikke anbringes som et Tillæg til Systemet at drikke af Lethe er til en vis Grad sandt

Til 65 :

67 † Definitionen af Gemyt hos Rosenkrantz i Psychl: kan lægges
U. D. til Grund for Alvor, kun tages Friheden tydelig med.

Til 65 :

68 †† Alvor kan man derfor ikke sige noget om i Almindelighed,
U. D. den er ikke den rene Subjektivitet, og andre saadanne rene Taabeligheder, Alvoren er kun tilstæde i den allerfineste Concretion (det empiriske Selv) og som Frihedens Bestemmelse. Forsaavidt man ellers taler om Alvor er det en Misforstaaelse. Der gives ingen sikkrere Maalestok for hvad en Individualitet i dybeste Grund duer til, end naar man erfarer, hvad der gjorde ham alvorlig i Livet, det vil sige i prægnant Forstand; thi man kan godt med et vist Alvor behandle forskellige Ting, men det, hvorfra en Individualitet egl. daterer sit Liv. Alvorlig over Statsgjelden, ell. sin egen Gjeld, ell. Astronomie o: s: v.: Deri viser netop den sunde Aand sig, at alt Andet kan den ligesaa godt behandle sentimentalt som spøgende, netop ligesaa godt, kun i Forhold til Alvoret taaler den ingen Sentimentalitet og Spøg. Vil den gjøre det, da kan det hænde

positiv osv.] sml. 64. man behandler den osv.] sml. S. V. IV, S. 419. P. Møller] Efterladte Skrifter (se til IV B 13,7). 2. Bd. (Kbh. 1842), S. 188 ff., særlig S. 197. — Sml. II A 17. drikke af Lethe] sml. III A 214 og se Noter dertil. ⁶⁷ Sml. S. V. IV, S. 413 f. Rosenkrantz] se til 53,2. ⁶⁸ den er ikke osv.] sml. S. V. IV, S. 417. Forsaavidt man ellers osv.] sml. S. V. IV, S. 415 f. Statsgjelden] sml. III B 122,1 og se Note dertil i Supplement.

den, ligesom Albertus[†] Magnus, der trodsede paa sin Speculation, at den pludselig bliver dum.

[†] cfr. etsteds i Journalen.

Alvoren er den erhvervede Oprindelighed.

69

Forskjellig fra Vane — der er Selvfølelsens Forsvinden

U. D.

(cfr. Rosenkrantz Psych.)

Derfor er egl. Gjentagelsen — Alvor.

Emerentius Omphalopsychita.

70

U. D.

Udfor Overskriften til det som VII i „Forord“ optagne Stykke (sml. 96,6), der oprindeligt har været bestemt til Forord til „Begrebet Angst“, findes i Marginen, overkradset med Blæk:

71

U. D.

NB. Dette bruges ikke, da det vilde være at distrahere Opmærksomheden fra Sagen. Derfor har jeg skrevet et lille Forord, der skal trykkes med Bogen.

Tryk-Manuskript til: Begrebet Angst [S.V. IV, S. 275—429]

72

U. D.

S. 275]

| Om |

1

Begrebet Angst.

En simpel psykologisk <-paapegende> Overveielse i Retning af det dogmatiske Problem om Arvesynden.

af.

Vigilius Haufniensis.

i Journalen] se IVA174. ⁶⁹Sml. S.V. IV, S. 414. Rosenkrantz Psych.] S. 157 f. (se til 53,2). ⁷⁰Sml. II A: 187.793. — S.V. IV, S. 350 f. ⁷¹Sml. 47.72,4.

1844

- 2 S. 276] *under Mottoet, overkradset med Blyantsmasse:*
S. K.
- 3 S. 277⁶ Min ...⁷ Savn] *i Marginen, med Blyant; i Texten som 46*
S. 279² Efter]
- 4 || At skrive en Bog osv., væsentlig som VII i „Forord“ S. V. V,
S. 39—40 Lin. 7. ||
Efter
- 5 S. 280⁹ Hvad ...²⁴.-Commissionen.] *hertil (foruden den endelige Redaktion), overkradset med Blyant:*

Hvad min egen ringe Person angaaer, da vil jeg tilstaae i al Oprigtighed, hvorledes man nu end vil forstaae min Bekjendelse, at jeg, vel vidende, at jeg er som Forfatter betragtet, en Konge uden Land, har bestræbt mig for at sætte Tæring efter Næring, og være en Forfatter uden Fordringer. Skulde det derfor synes en i skjøn Forstand misundelig Nidkjærhed allerede for meget, at jeg bærer et latinsk Navn, da tjener til behagelig Efterretning, at jeg med Glæde, hvis Nogen ønsker det og jeg saaledes kan være ham til Tjeneste, skulde kalde mig Christen Madsen, da jeg helst ønsker at betragtes som en Øltapper, Vertshusholder eller anden Læg-Mand, der gaaer op og ned af sit Gulv og spekulerer, uden at ønske, at hans Spekulats skulde ansees for Speculation. Men fornemligten vilde jeg ikke, for alt i Verden være Auctoritet, end ikke for det ubetydeligste Menneske, da jeg anseer det at være Auctoritet for det Kjedsommeligste af Alt. Derimod beflitter jeg mig paa i Forhold til enhver Anden at være lige saa from i min Auctoritets-Tro, som Romeren er tolerant i sin Guds frygt. Hvad msklig Auctoritet angaaer, da bekjender jeg mig til Fetischismen, og tilbeder lige fromt en Hvilken som helst, naar det blot tilstrækkeligen ved Trommeslag vorder bekjendtgjort, at nu er Den og Den bleven Auctoritæt og Imprimatur iaar; hvad enten det nu afgjøres ved Lodkastning, ell. denne Værdighed skal gaae paa Omgang, ligesom een af de 36 Mænd efter Tour sidder i Forligelses-commissionen.

---

⁴ Sml. 47.71.96,6 ff.

- S. 324²⁴ behandlet.)) behandlet i Cap.   ). 6
- S. 324²⁷ (Cap. V.)] (Cap.   ). 7
- S. 326³⁷ § 1.] || **Sectio 1.** 8
    Begrebet Angest. ||
    § 1
- S. 327⁹ i et senere Capitel.] i Cap. *tom Plads* 9
- S. 329 *Note*¹ Schelling selv] Schelling selv, | især siden den Tid 10
 han indfrie sit Løfte, at studere Jacob Böhme |,
- S. 350⁴ Det] || Ved det qualitative Spring kom da Synden ind i Verden og 11
 kommer bestandig saaledes ind. ||
 Det
- S. 351 *Note*^{*})² κινησις.] κινησις.[†] 12
 |[†] I *Marginen*: Aristoteles bestemmer selv κινησις nærmere
 saaledes: den hører hverken med til Mulighed eller Virkelighed.
 Den er i Forhold til Quantiteten αυξησις — φθισις; i Forhold til
 Qualiteten: αλλοιωσις (det ny T:s Sprogbrug har Ord heraf dan-
 nede om Forsoningen   ); i Forhold til Tiden: πορα.
 (cfr. Tennemann Geschichte der Philosophie   p. 127.28.) |
- S. 352 *Noten*³² at beundre... 354¹⁶ væsentlig.] *paa et vedlagt Ark* 13
- S. 353 *Noten*⁸ Bevægelse.] Bevægelse. (αλλ' ή εξαιφνης αυτη 14
 φυσις ατοπος τις εγκαθηται μεταξυ της κινησεως τε και στασεως,
 εν χρονω ουδενι ουσα, και εις αυτην δη και εκ ταυτης το τε κινου-
 μενον μεταβαλλει επι το εσταναι, και το εστος επι το κινεισθαι
 § 156. D. E.).

⁷ Sml. 53,14.   ¹⁰ Sml. 53,18. IV B 118,7, S.303. indfrie sit Løfte osv.]
 se Karl Rosenkranz, Schelling (se til IV A 185), S. 303.   ¹¹ Sml. 54 (S.V. IV, S. 379).

¹² Sml. C 6. IV B 117, S. 290 og se *Note* dertil. Tennemann osv.] i: 3. Bd. (se
 til IV B 2,15); se ogsaa sstds. S. 129 f. — Sml. IV C 47.

1844

15 S. 353 *Noten*^{23f.} have Tidens Bestemmelse] have Tidens Bestemmelse (μετεχειν του χρονου)

16 S. 354 *Noten*⁸ ældre.] ældre, || ου γαρ που πορευομενον γε εκ του ποτε εις το επειτα υπερβησεται το νυν. || προϋον γαρ ουκ αν ποτε ληφθειη υπο το νυν (§ 152 C.).

17 S. 361²⁰ Tilkommende...²¹ været.] *understreget med Blyant; fra „eller“ Tilføjelse.*

18 S. 362⁷ Syndighed*). med Note] Syndighed. *Noten paa et vedlagt Ark.*

19 S. 367¹⁴ Angesten.] Angesten.[†]

† An m. At Spinozas Substants osv. væsentlig som 55,17.

20 S. 380³ lige.] Lige.

|| —————

§ 1.

Angest for det Onde. ||

21 S. 383¹ etsteds] etsteds i hans System des transcendentalen Idealismus *herudfor i Marginen, med Blyant: NB*

22 S. 393³⁶ det.] det. Jeg for mit Vedkommende er i denne Henseende betrygget ved min egen Erfaring i en anden Retning; thi medens jeg aldrig har brugt at excerpere og saaledes bærer hele min videnskabelige Lærdom i Hovedet, medens jeg bestandig læser videre, og atter overlader dette til Hukommelsen, medens jeg kan have fuldt op med min egen Produktivitet at gjøre, og medens jeg under alt Dette har sytten andre Forretninger, og taler hver Dag med en c. 50 Mennesker af alle Aldere, forpligter jeg mig dog til, strax at kunne sige, hvad ethvert Menneske, jeg har talet med, sagde den sidste Gang, den næstsidste Gang, endsige da et

¹⁶ || ου...νυν. ||] Platon, Parmenides 152 b. ²⁰ Sml. 56,1. ²¹ Sml. C 13,4 og se Note dertil. ²³ aldrig har brugt osv.] sml. 56,7.

Menneske der er Gjenstand for min Opmærksomhed, hans Yttringer, hans Sindsbevægelser staae øieblikkeligt levende for mig, saasnart jeg seer ham, om det end er lang Tid siden jeg saae ham.

S. 401¹¹ ikke...Ironie.] ikke forstod sig mere paa Ironie*) | end 23
jeg paa Astronomie. |

*) *I Marginen*: end en Kameel paa et Naaleøie.

S. 402¹⁹ Rubrikker ...²⁰ pneumatisk.] to [rettet fra: tre] Ru- 24
brikker: Friheden tabt || dyrisk, Friheden tabt intellectuelt, og
Friheden tabt religieust. ||

I Marginen: somatisk-psychisk, Friheden tabt pneumatisk.

S. 402²⁸ Sphærer.] Sphærer. 25
|| a.) Friheden tabt dyrisk. ||

S. 404³ i sit Værk] i hans Værk | les fils prostitutes | 26

S. 404¹² a) Almindelige Bemærkninger]
| a). intellectuelt. | a) Almindeligere Bemærkninger 27

S. 412²² tabt.] tabt.^[†] || Young siger i hans 6te Brev af „der nicht 28
fabelhafte Centaur“, nogle Ord angaaende Prædikerens Bog, hvil-
ken han tilskriver Salomo. Jeg lader dem her aftrykke i en tyds-
k Oversættelse, da jeg selv ikke kan Engelsk, og Flere vel forstaae
Tydske end Engelsk (cfr. Einige Werke v. Dr. Edvard Young über-
setzt v. J. A. Ebert, Braunschweig und Hildesheim 1777 2^d D. p.
398.): „Ich glaube diesem weisen und erfahrenen Fürsten, dessen
Weisheit und Erfahrung bestimmt wurde künftigen Jahrhunderten
ihre eigene betrubte Erfahrung in der Thorheit zu ersparen. Ich bin
mit seiner letzten Gesinnung, als dem Indbegriffe seiner göttlichen

[†] *I Marginen*: | Her stod et Citat af Young af 2^d D. p. 398. |

²⁴ Sml. 60, S. 133. ²⁵ Sml. 60, S. 133. ²⁶ Sml. 60, S. 134. ²⁷ Sml. 60, S. 134.

²⁸ Einige Werke osv.] se til III B 190,2.

1844

Philosophie[†] vollkommen enig, und behaupte das mancher Philosoph mit Recht für einen Thoren gehalten werden könne; dass gleichwie nur ein Gott, eine Prüfung, ein grosser Richterstuhl, eine Seligkeit ist, so auch nur eine Weisheit sei; dass alles was diese nicht besitzt, und sich doch ihren Namen anmasst, nur Thorheit von verschiedenen Farben und Graden sei; lustig, ernsthaft, reich, gelehrt, häuslich, politisch, bürgerlich, militarisch, einsiedlerisch, pralerisch, demüthig oder triumphirend; und das es in der Sprache der Engel, noch der einzigen authentischen und unveränderlichen Redensart der Ewigkeit, wirklich so heisse.“^{††}

[†] Anm: der Verfasser zielt auf den Schluss des Predigers Salomons: „Lasset uns die Hauptsumma aller Lehre hören: fürchte Gott und halte seine Gebote, denn das gehöret allen Menschen zu. Denn Gott wird alle Werke vor Gericht bringen, das verborgen ist, es sey gut oder böse.“

^{††} Anm. dette er af et Citat temmelig langt; men naar jeg vil have den Taalmodighed at afskrive det, saa vil Læseren vel ogsaa have den Taalmodighed at læse det. ||

29 S. 413⁴ Andet.] Andet.[†]

[†] Anm. Den overveiende og overhaandtagende Begrebs-Udvikling og Begrebs-Beskjæftigelse i vor Tid viser ogsaa, at Tiden er demoraliseret, eller dæmoniseret.

30 S. 413 *Noten*² baade . . .³ *Skrivende*] i *Marginen*; i *Texten*:
| og frelser tillige den *Skrivende* fra den Fristelse, at blive sig selv vigtig ved at skrive om filosofiske Gjenstande paa samme Maade, som hvis Een vilde udgive en Bog, der ikke var beregnet paa Skolebørn, om, at amo hedder af verbum: amavi, amatum, amare. |

31 S. 417 *Noten*² Gjentagelse.] Gjentagelse. Hvor det dog er Skade, at Prof. Heiberg har den fixe Idee, at han er den Mand, der skal

⁸⁰ Sml. IV B 117, S. 300 og se Note dertil.

berigtige. Hvilken Lykke, at Hr. Prof. nu har kastet sig paa Astro-
nomien, saa er da forhaabentligen Enhver, der vil skrive om de re-
ligieuse Problemer forskaaet for hans Berigtigelser. Denne Tanke
er mig den glædeligste Tanke, som hans forgyldte Nytaarsgave har
vakt hos mig, der ikke er hverken theoretisk eller praktisk eller
Ogsaa-Astronom.

S. 418²⁰ mig.] mig. | Som Exempel herpaa kan anføres Betinas 32
Breve. |

S. 420² Betydning.] Betydning. | Den hele Viisdom om det Co- 33
miskes Superioritet skyldes forøvrigt de 3, 4 sidste §§ i Hegels
Æsthetik, om den end med Bravour er bleven foredraget ogsaa
af Een, der forlængst var kommen ud over Hegel, og som i sit
Foredrag, medens han forbausede Qvinder og Børn, mindst lod
sig mærke med, at det var Hegels. |

---

hans Berigtigelser] sml. IV B111. forgyldte Nytaarsgave] sml.
IV B 101 og se Note dertil. ³²Sml. 60, S.137 og se Note dertil. ³³Sml. 60, S.137
og se Noter dertil.

TIL:
„FORORD“
(1844)

Forord.

1844
73
U. D.

<Statens Vel afhænger af Familiens, Familiens Vel af Ægteskabet ergo.>

<enten—eller>

Til 73:

Foreløbig Udarbejdelse til „Forord“, Forordet [S.V.V, S.5—7⁹], 74
overskrevet: Forord. U. D.

S. 5^{9ff}. En Fortale er osv.] hertil i Marginen:

Grækerne brugte egl. slet intet Forord. men sagde strax i det 1
første Punktum alt hvad Bogen skulde handle om.

S. 5²¹ ligesom Klædedragterne] som Mandfolkenes Hatte og 2
som Fruentimmernes Skjørter

S. 5²¹ Snart . . . korte] Snart lange snart korte, som Skjørterne 3
vexle

S. 5²² snart stive, snart skjødesløse] snart stive snart skjødesløse 4
som Mandfolkenes Halsbind

S. 6²⁷ Den nyeste . . . ³⁰ Enhver]

Har end den nyeste videnskabelige Methode først gjort mig 5
opmærksom paa at det maatte komme til et Brud, og bliver det
end min Fortjeneste ligesom Feuerbachs at gjøre Alvor af det med

---

⁶ ligesom Feuerbach⁶] sml. I, 10 og se Note dertil.

1844

Brudet, saa har jeg dog ogsaa paa andre Maader vidst at gjøre Skjebnen elastisk og overbevise mig om, at det dog tidlig eller sildig maatte komme dertil. For saaledes at beraabe mig paa noget Phænomenologisk; enhver

Fortsættelse til 74:

75 *Udkast til: „Forord“, Forordet [S. V. V, S. 7¹⁰—8³¹]*
 U. D. *Blandt Udkastene findes følgende, i det Trykte helt eller delvis ubenyttede Optegnelser:*

- 1 S. 7²⁶ ligesom...²⁸ Stykke] ligesom at lægge den venstre Schenkel an, stramme Tømmen til Høre, slaae an til en kort Galopp, høre Gangeren sige Pst! og selv blæse hele Verden et Stykke
- 2 at skrive et Forord er ligesom at staae og stirre ned i et Hyttefad og see Fiskene røre sig i Vandet
- 3 at hilse Echos vinkende Indbydelse med et Fingerkys.
- 4 ligesom at kysse paa Fingeren af hende, naar hun vinker med Sløret —
- 5 ligesom at faae Lov til et Øieblik at være Kjæledægge, at faae Alt, hvad man peger paa

76 | Det er nu omtrent tre Maaneder siden, at jeg ved en stille Fest-
 U. D. lighed indviedes til at begynde den Opdagelsesreise, der dog er og bliver den betydningsfuldeste noget Menneske foretager sig, uagtet ingen Digter engang vil kunde sige om ham: πολλων δ'ανθρωπων ιδεν αστεα και νοον εγω, da han ikke kommer af Stedet og han kun

² staae og stirre osv.] sml. III A 245. IV A 132, S. 50. ⁴ naar hun osv.] sml. A 48. ⁷⁶ Opdagelsesreise] sml. S. V. VI, S. 87. πολλων...εγω] Odysseen I, 3.

Selv-Anden, og Herligheden netop, at han hverken bliver sig det Første eller det Sidste for meget bevidst. Priset være Ægteskabet, priset Enhver der taler til dets Ære; hvis en Begynder tør tillade sig en Yttring, da vil jeg sige, at netop derfor forekommer det mig 5 saa vidunderligt, fordi Alt dreier sig om Ubetydeligheder, hvilke dog det Guddommelige i Ægteskabet ved Miraklet forvandler til Betydelige for de Troende. Af samme Grund lader heller Intet sig forud optage eller udtømme ved Beregning; thi dertil er det Alt for ubetydeligt, og medens Forstanden staaer stille, og Phantasien løber med Liimstangen, og Beregningen regner feil, og Kløgten 10 fortvivler, saa gaaer det ægteskabelige Liv fort, og ved Troens Mirakel foregaaer bestandigen Forvandlingen, og medens det vilde falde mig lettere at forudsige Europas Skjebne og Philosophiens Gang end at forudsige, hvilke Ubetydeligheder, der skal udfylde den Dag imorgen for mig og min Kone, saa er dog igjen disse Ube- 15 tydeligheder mig kjærere dyrebarere vidunderligere end Europas Skjebne og Philosophiens Gang.

Som da en Dag min Kone og jeg sidder sammen ved Middagsbordet, jeg saadan i mine egne Tanker, min Kone beskæftiget med Anretningen, just som hun har taget Laaget af et Ragoufad, standser 20 hun pludseligen, beholder Laaget i Haanden og siger med en vee-modig og bebreidende Mine: „nei! det er ubegribeligt! Der er i de sidste fjorten Dage foregaaet en Forandring med Dig, som ingenlunde er til det Bedre. Dit muntre Sind er vegen fra Dig, Din Snaksomhed er forstummet, Du spinder Dig ind i Tankefuldhed 25 fra Morgen og til Aften, men især er det paafaldende ved Middagsbordet.“ Jeg sad som paa Forundringsstolen; men Forstanden staaer stille, Phantasien løber med Liimstangen, Beregningen regner feil, Kløgten fortvivler. Hun reiste sig fra Bordet, hun staaer ved min Side, hun lægger Armen paa Stolens Ryg, og omslutter mig saa- 30 ledes, medens hun byder mig den anden Haand. „Jeg veed det, Du er i Grunden en Lækkermund, og Du har altid været en Ven af hvad der smager godt, og Du veed det, at det er min Glæde at

³Priset være osv.] sml. S.V. VI, S. 88. ²³nei!...²⁶ Middagsbordet] sml. S.V. V, S. 11 Lin. 23-26. ²⁸Du veed det osv.] sml. S.V. V, S. 11, Lin. 28-32.

1844

sætte frem, hvad Huset og Din Kone formaaer, det er mig en ubetalelig Moro, at see Dig spidse Næsen efter hvad der vel maatte komme. Jeg veed det, Du er en Kaffe Søster, Du veed det, at det er min Glæde, selv at tilberede den til Dig, selv sætte den paa
 5 Bakken, selv byde <Dig> den, og at nieie for Dig, medens Du kommer Sukker i; o! det veed Du meget godt, jeg fordrer ingen Løn, thi det er mig for kjært til at være en Fortjeneste, men naar jeg da opdager, at Du er adspredt, fraværende, da kan jeg ikke, Din Opmærksomhed er min Føde, Dit Bifald, Din Tak, Dit Smil, Spøgen
 10 paa Dine Læber er min Begeistring; den tilkommer mig med Rette, tilstaae mig den, for min Skyld, for min Glædes Skyld, at jeg dog med Glæde maa kunne gjøre hvad der er min høieste Glæde.“ Der sad jeg net i det; jeg forudsaae let, at jeg havde tabt. Hun lagde Armen om min Hals trykkede mig fastere i Haanden, og bøiede
 15 sig for over imod mig sagde hun: forklar Dig, jeg beder, siig mig, hvad det er, eller tilstaae, at min Formodning er sand, Du er ifærd med at blive Forfatter. Hvortil ellers disse store Bøger, der ligge opslagne paa Dit Arbeidsværelse, og hvorfor lukker Du ellers for Dine Papirer, naar Du gaaer ud? Og deraf Din fremmede Mine,
 20 og dit drømmende Væsen. Du veed det maaskee ikke selv, Du sidder stundom og seer hen for Dig, og naar jeg da seer mig om i Værelset, men Intet opdager, og da atter seer paa Dig, saa sidder Du ligesom Keiser Nabocodonasser og læser formodentlig en usynlig Skrift.“ Min Kone mangler ikke Methode, ved Bønner vidste hun
 25 først at gjøre mig blød, og da skulde det Hele ende med en Spøg, i en spøgende Tone skulde jeg tilstaae Alt, og love Alt. Imidlertid var jeg dog altfor opsat paa at blive Forfatter, til at ville lade mig fange saa let. Ved en høist naturlig Vending mindede jeg hende om, at Maden vist blev kold; og formodentlig tilfreds med at have
 30 helbredet mig saavidt, blev Sagen udsat indtil videre.

77 Udkast og foreløbig Udarbejdelse til 76 til S. 154 Lin. 24: Skrift.
 U. D.

⁸ Din... ¹² høieste Glæde] sml. S. V. V, S. 11 Lin. 6-13. ^{20 f.} Du sidder...

²⁴ Skrift] sml. S. V. V, S. 11 Lin. 27 f.

Fortsættelse til 77:

I Begyndelsen vilde jeg ikke vedgaae det, søgte Udflugter, da det var min Hensigt at holde det hemmeligt for min Kone. Men ved de utallige Midler, som et Fruentimer har til sin Raadighed, fik hun Tilstaaelsen ud af mig, og nu lagde hun ganske roligen Laaget paa Fadet og sagde med Værdighed

78
U. D.

det er en Utroskab, min Anskuelse af Ægteskabets æsth. Gyl-
dighed er at Manden skal hænge hart ved sin Hustru og videre har han ikke at gjøre, hvad ogsaa Præsten sagde.

5

Præsten — min kjære Pige, der har Du nok ikke hørt ret efter, jeg er bange for, at jeg kommer til at lade Dig gaae om igen hos Præsten. Seer Du Ægteskabet er en særlig Pligt, og alle Pligter kan inddeles i Pligter mod Gud og mod sig selv og Næsten

[*]
10

Nær var over Alt Dette Maden bleven kold, men det forsømte blev indhentet, idet jeg mindede derom, og skjøndt hun blev lidt ærgerlig derover, da det ikke var det, hvorom hun nu talte, hvilket jeg gjerne indrømmede med den Bemærkning, at jeg havde mindet om det, fordi jeg var bange for at hun havde glemt det.

15

Hun troede hun havde seiret; og dog havde hun kun bragt mig dertil, at jeg besluttede at gaae mere forsigtig tilværks. da vaagnede hendes Mistanke igjen.

20

Det var en Eftermiddag, da det begyndte at dunkles hun fik fat i mig, atter tog mig i Skrifte. Med gode Ord, Smiger, Sukke, lidt Veemod, og paa enhver Maade holdt hun fast ved, at det var en Art Utroskab mod hende, at jeg vilde være Forfatter. Forgjeves søgte jeg at aabne hendes Øine for de lysende Udsigter, naar engang mit Navn skulde prange i Bladet. Dette bekymrede hende ikke, hun forlangte blot at beholde mig, som hun engang havde modtaget mig, saaledes havde hun elsket mig, saaledes vilde hun vedblive at elske mig, og gjøre Alt for <at> glæde mig. Men at

25

[†] *I Marginen paaskraa: præterea censeo*

30

[*] *I Marginen: man skulde næsten ikke troe, at Du er bleven retteligen confirmeret.*

⁴ Tilstaaelsen] sml. S. V. V, S. 9 Lin. 12. ⁶ det er... ¹³ Næsten] sml. S. V. V, S. 12 Lin. 12-20. ³⁰ præterea censeo] sml. S. V. V, S. 11 Lin. 34.

1844

jeg havde Lyst til at være Forfatter, havde jeg aldrig ladet mig forstaae med. Hun vidste at udmale alle de forfærdelige Følger for en Hustrue af, at hendes Mand blev Forfatter, hvor lumskelig hun blev fornærmet, uden engang at skulle have Lov til at for-
 5 tøernes, uden at have Nogen at blive vred paa, thi man kunde dog ikke blive vred paa trykte Bøger. Hun vilde Intet høre, intet smigrende Ord om, at det var hende der begeistrede mig. Dette forsikkrede hun, at hun ikke troede, og at hun aldrig havde ønsket, og at hendes ægteskabelige Lykke og den ubeskrivelige Tidsfor-
 10 driv hun havde lovet sig, ikke skulde komme derfra. Da var hun atter kommen til sit Thema, at Ægteskabets æsthetiske Gyldighed bestoed i at Manden holdt hart ved sin Hustrue, mere forlangtes ikke.

Lidt utaalmelig udbrød jeg: paa den Maade faaer jeg en saare
 15 ringe Ansættelse i Livet, jeg bliver kun et encliticon ornans. Vil^[†] Du ikke sige det paa Dansk for de Ulærdes Skyld. Ja min bedste Josephine det kan nu ikke saaledes oversættes. Det betyder, at jeg bliver i Alt en uadskillelig Partikel. — Ja ere vi da ikke uadskillelige — Ih Gud Fader bevares jeg har jo aldrig tænkt paa at
 20 søge Skilsmisse, men en uadskillelig Partikel er dog noget Lidet for en Mand — Ja men jeg ønsker jo heller ikke at være mere*) — Da maa jeg dog inderlig ønske, at du seer at blive noget Mere end Intet, thi at være en uadskillelig Partikel til Intet, er noget Lidet. Dette var efter hendes Mening mit sædvanlige Drillerie, og
 25 det vidste hun nok, naar jeg engang var bragt dertil, saa var der hverken Ende ell. Begyndelse. Dog vilde hun med Glæde finde sig deri, deels fordi jeg gjorde det godt, og deels naar jeg blot vilde lade være at blive Forfatter.

Da Intet hjalp tog hun mig tilsidst fortrolig under Armen, saae
 30 saa indsmigrende paa mig som muligt, og sagde da med en høist

[†] *I Marginen*: uagtet dog Manden skal være den Herskende

*) *I Marginen*: jeg vil være slet Intet, kun at Du bliver hos mig af din hele Sjel

¹¹sit Thema osv.] sml. S. 155 Lin. 6 ff. ¹⁴paa...²⁴Drillerie] sml. S. V. V, S. 13 Lin. 5-13. ³¹uagtet...Herskende] sml. S. V. V, S. 13 Lin. 3-5. ²⁹tog hun...

elskværdig Pathos: kjære William, jeg har ikke villet sige Dig det ganske uforbeholdent, fordi jeg haabede paa anden Maade, at faae Dig til at afstaae derfra, uden at behøve det; men naar Du da endelig ikke vil, saa vil jeg sige Dig ganske oprigtigt: jeg troer ikke Du duer til at være Forfatter, men derimod kunde Du blive et Vidunder af en Ægtemand, naar Du blot vilde — og tilføiede hun saa insinuant som muligt derved vilde Du gjøre mig hver Dag, hvert Øieblik saa ubeskrivelig lykkelig, og denne Løn er vel at sammenligne med at blive roest i et ell. andet Blad.

Er det ikke som jeg siger, Ægteskabet er en Opdagelsesreise hvis Hændelser Ingen forud kan beregne. Min Kone havde seiret, hun tog det høitidelige Løfte af mig, at jeg vilde opgive, hun truede med Krig hvis jeg vedblev aabenbar Feide, hun vilde brænde Alt. Da hun havde faaet sin Villie, saa — Dog forbeholdt jeg mig een Ting, at jeg skulde have Lov til at skrive Forord, jeg beraabte mig paa Analogier, at Mænd havde faaet Lov af deres Koner mod at aflægge at snuse Tobak, at have ligesaa mange Tobaksdaaser som de vilde. Hun indvilligede, idet hun formdl. regnede paa, at man dog ikke kunde skrive et Forord uden at skrive en Bog, og hvis man vilde tænke sig det, kunde det kun gjelde om berømte Forfattere, hvilket jo ikke er Tilfældet med mig.

Kladde med endelig Udarbejdelse til: „Forord“, Forordet [S.V.V, S. 8³² Skjøndt... 15] 79
U. D.

S. 13³⁴ Kjære!] kjære William, 1

S. 14^{3f}. Forfatter...⁸ Taksigelse.“] Forfatter.“ 2

At være Skribent i Danmark osv., næsten ordret enslydende med: *Forord II, S. V. V, S. 18 til S. 23 Lin. 24: Indfald. Stykket er med Rødkridt overskrevet: II* 80
U. D.

⁹ Blad] sml. S. V. V, S. 13⁸⁸—14⁸. ¹¹ Min Kone...¹² opgive] sml. S. V. V, S. 14 Lin. 17f. ¹³ hun truede...¹³ Alt] sml. S. V. V, S. 9 Lin. 15f. ¹⁴ Dog...³¹ mig] sml. S. V. V, S. 14 Lin. 22-30.

1844

- 1 S. 19¹⁵ naar ...¹⁶ er.] Forfatteren er ikke den, han var i gamle Dage.
- 2 S. 20²³ Leier.] Leier.[†]
[†] Anm. Man tilgive mig, at jeg forraader en Viden i Sphærer, hvor man maaskee neppe ahnede det. Jeg bekjender frit, jeg er stolt deraf og danner mig i Lighed med Prof. Heiberg. Af Intelligentsbladet No 35 især p. 244, seer jeg, at han veed, hvad enhver theologisk Student veed. Skade at han citerer sin Kilde (Winers biblisches Realwörterbuch.) ellers vilde jeg sværge paa, at det var hentet fra afdøde Bröchners Collegier, hvor næsten ordret den samme Passus forekommer.
- 3 S. 21¹³ Idet...¹⁶ antyde.] Idet jeg slog Bogen op, da Reitzels Bud bragte mig den, og stak Næsen ind mellem Bladene, læste jeg disse Ord: man maa tvivle om Alt, hvorpaa jeg strax lukkede Bogen og sendte den tilbage; thi denne Phrase er mig en stinkende Gied, der fordærver Alt.
- 4 S. 21³⁷ af...22³ Barselstue?] deraf. Maaskee kan Barselkonerne takke Holbergs Barselstue for at de have Fred; hvorfor skriver der Ingen en litterair Barselstue.

Fortsættelse til 80:

- 81 U. D. Hvad i det Foregaaende er sagt ganske i Almindelighed om den synlige Læseverden og Recensenterne staae i intet speciellere Forhold til den Bog af Chr. Winther, som jeg nu gjør mig en For nøielse af at anmelde. Jeg skylder derfor at bede dens Forfatter om

² Intelligentsbladet No 35] Dobbeltnumret 35—36 er dateret 1. Septbr. 1843; det indeholder Heibergs Afhandling: „Om Principet for Historiens Begyndelse“. afdøde Bröchners] o: Hans B., f. 1796, død 12. Aug. 1843. Efter theol. Embedsexamen (1817) manuducerede han i Theologi. ³ stinkende Gied] Horats, Epod. 12, 5. ⁴ Bog af Chr. Winther] maaske: Fire Noveller (Kbh. 1843), der i Berl. Tid. 1843, Nr. 238 (5. Septbr.) omtales som udk. i „disse Dage“; eller: Digtinger (Kbh. 1843), anmeldt som udk. i „disse Dage“ i Berl. Tid. 1842, Nr. 311 (22. Novbr.).

Tilgivelse, at jeg har anbragt det Foregaaende med. Det Følgende, haaber jeg, skal føre Beviset for, at jeg ikke er en Røver, der overfalder en udkommen Bog af en navnkundig Forfatter for at faae Plads og Gehør for mine Bemærkninger, ikke en Recensent, der med sædvanlig Vigtighed af en udkommen Bog tager Anledning til selv at sige Noget, ikke en Burre, der hænger sig fast ved et berømt Navn. Tilgivelse behøver det, det er idetmindste min Mening, at jeg, skjøndt Artiklen er overskreven med Titlen paa hans Bog, i flere Spalter ligesom har glemt ham og min egentlige Rolle. Forfatteren vil ikke negte mig den, det haaber jeg, naar han i det Følgende forvisser sig om, at jeg trakter efter, hvad der altid er Lønnende, at fortabe mig i en Frembringelse af Chr. Winther, at jeg bestræber mig for, at være, hvad jeg kun ønsker at være, hvad en Recensent, i hvo han saa end er, qua Recensent altid bør sætte sin Ære i at være — en tjenende Aand.

Til 81:

I Marginen udfor Begyndelsen:

Hvad har da Kritiken at gjøre?

82

U. D.

Understregning med Blyant af S. 159 Lin. 2 ff.: at jeg ikke er en Røver, der overfalder en udkommen Bog . . . for at faae Plads og Gehør for mine Bemærkninger, ikke en Recensent, der med sædvanlig Vigtighed af en udkommen Bog tager Anledning til selv at sige Noget

Over S. 159 Lin. 2 tilføjet: ikke som en Sludder-Mads.

Understregning med Blyant af S. 159 Lin. 14 f.: qua Recensent altid bør sætte sin Ære i at være — en tjenende Aand.

Dog saa længe vi leve i en saadan Tingenes Orden frabeder jeg mig al Critik, thi at behandles af en af vore velmeriterede Critici er mig ligesaa modbydelig som at lade en Barber med sine klamme

83

U. D.

⁸² Sml. S. V. V, S. 24 Lin. 4-12. ⁸³ Sml. S. V. V, S. 24 Lin. 14-21.

1844

Hænder gramse mig i Ansigtet. Som man da læser i Adresseavisen, at den Sørgende frabeder sig al Condolence da det kun vil forøge Smerten, saaledes frabeder jeg mig al Kritik, thi den volder mig blot Smerte, da jeg ellers Gud skee Lov er glad og fornøiet, og forvisser mig om Tabet — af al illusorisk Tro paa Læseverdenen.

Til 83:

⁸⁴ Især naar Sagen er bragt paa den lyriske Spidse
U. D.

⁸⁵ *Foreløbig Udarbejdelse til Forord IV* [S. V. V, S. 27—30], over-
U. D. skrevet No IV.

1 S. 27^{2f}. det skrivende Forretningsfolks] det skrivende Prakker-
folks

2 S. 27¹⁸ Til enhver . . . S. 28⁷ læses.]

Under saadanne Omstændigheder vil det vel ikke undre Dig, kjære Læser, at jeg vælger en anden Aarstid. Og dette Valg er let. Til enhver anden Aarstid er man <fri> for den Forlægger-Kunstmani, der med Djævels Vold og Magt vil have Een udstaferet som en Haidukke med Fryndser og Fallerblade. Man udsættes ei for at komme i nogen Collision, der kan foranledige ubehagelig Misforstaaelse, da enhver Misforstaaelse er umulig. Undtager man nemlig hvad en ganske enkelt Forfatter laver, en Forfatter, med hvem man destoværre ikke kan forvexles, en Forfatter, der vel tilhører Danmark, forsaavidt han er dets Ære, men som dog i en anden Forstand ikke tilhører Danmark, da han med fuld Ret anlægger en europæisk Maalestok, og stundom endog benytter et fremmed Sprog, undtager man en saadan enkelt Forfatters Arbejder, da kan man lykkeligviis heller ikke forvexles med hvad der

---

⁸⁵ Fryndser og Fallerblade] sml. IV B 112. en ganske enkelt Forfatter osv.] sml. 38. IV B 117 Lin. 9 ff. og se Note dertil. fremmed] sml. 87, 1.

forøvrigt præsteres, hvilket ikke er stort Mere eller stort Andet end det Øvrige, som den lille sorte Høne yder. Skaaler, Bebudelser, Becomplimenteringer, Subscriptions-Vræl, gjentagne Forsikringer om paa et andet Sted udførligere at begrunde o: s: v.; fjerne Skrig fra en Anachoret, der samler sig paa større Værker, Prophetier, Forjættelser, Apocalypser om hvad der skal komme, alt Dette kan umuligen komme nogen Præstation i Veien eller afstedkomme Forvexling, men kun forhjælpe Een til paa en underfundigere Maade at komme den for Øie, af hvem man ønsker at læses.

Dansk Literatur bliver fremtidig formodentlig kun et pium desiderium; thi naar man ikke vil være Gjøgler i Bajads-Literaturen ved Nytaar, hvilket da ikke er at være Forfatter, saa udfordres der høist besynderlige Egenskaber. En dansk Forfatter maa nemlig ikke blot have Aand, Kundskaber og andet Deslige, hvad man vel altid har anseet for ønskeligt, men han maa tillige have Penge og fremfor Alt et ganske eget Temperament, for at finde Tilfredsstillelse i at bortgive sin Tid, sin Flid—og sine Penge, uden at have stort Andet end Utak derfor. Den, der giver sine Penge til Asylerne, han faaer dog Tak i Adresseavisen; Den, der anvender sin Tid ved at arbeide for Asyler o: s: v., han faaer dog Tak derfor, men en dansk Forfatter faaer hverken det Ene eller det Andet; med mindre han er saa lykkelig at kunne skrive for Theateret, thi der faaer man dog altid Noget, selv naar Stykket bliver pebet ud.

Saaledes staaer Sagerne, og kun Den, der har et afgjort Hang til Paradoxer, kan finde det muntert, ja endogsaa begeistrende at være Forfatter paa det Vilkaar. En humoristisk Individualitet, der vil drive sin Spot med Menneskelivet kan aldrig vælge nogen bedre Ansættelse end som Forfatter i dansk Literatur. Og selv om der intet andet Stof var til Morskab, Journallitteraturen, der ret egentligen lever fra Haanden i Munden og christeligt af Vrag, er et uudtømmeligt. Dens Politik kan være svag nok, men er dog et Noget, men forøvrigt er den i Forhold til Literaturen, si placet,

det Øvrige...yder] sml. S. V. VI, S. 54. Asylerne] sml. IV B 126.127, S. 317.129.133.135, S. 321. christeligt af Vrag] sml. Holberg, Peder Paars. 1. Bog, 2. Sang (i A. E. Boye's Udg., Kbh. 1823, S. 18).

ja i Forhold til Literaturen er den som den kan være i Forhold til en saadan Literatur. Den er et Echo, der ikke engang altid nøiagtigt gjentager det Sagte, men som Echo i enkelte af vore Kirker slaaer det Sagte hen i Sladder eller slaaer Sladder paa det Sagte, hvad der, forsaavidt det Sagte ikke var Sladder, er en kostelig Moerskab, der gjør Forfatterernes Stilling endnu interessantere. *) Og dog er denne Literatur kritisk, ja myndig, og kan bedømme Alt, er „Alts Maal“, og har <—> Maalet i Munden. Jeg veed intet bedre Udtryk for at betegne, hvor subjektivt-tilfældigt Alt er. Læseren derimod veed maaskee ikke, hvorfra dette Udtryk har sin Oprindelse. Det skyldes ikke mig, men „en gammel Militair“, af hvem jeg første Gang hørte det for en Deel Aar siden paa Nørrefælled. Tropperne vare opstillede, Revüen skulde begynde, man ventede hvert Øieblik Majestæten. Ingen Soldat turde forlade Geledet, kun Officierer og Underofficierer gik lidt friere omkring. Min Underofficier, der formodentligen anede, at det vilde blive en varm Dag, ansaae det for passende endnu for sidste Gang før Slaget at indtage en Sopken. I den Hensigt nærmer han sig en Marketenterskes Bord. Hun har endnu ikke faaet udpakket, men faaer dog snarligen Brændeviinsflasken fremtagen. I samme Øieblik slaaes der Apel; hun kan ikke finde Maalet, og den gamle Militair ikke undvære Sopkenen. Hvad var der altsaa at gjøre? Han tager Flasken fører den op til Munden med disse Ord: behøves ikke, thi jeg har Maalet i Munden. Men Marketentersken var en fattig Kone og havde ingen ubegrændset Tillid til Maalet i Munden, hun tog Flasken fra ham. Held Den, der kan gjøre ligesom Marketentersken!

*) I *Marginen*: især naar han ved Hjælp af Forbedringen endogsaa bliver beundret.

- 3 S. 28¹⁰ vor] den || forhenværende ||
- 4 S. 28¹³ Intelligensbladet] Intelligentsbladet *rettet fra*: Intelligentsbladets Halvtimeslæsning; thi selv om der kommer et Dob-

„Alts Maal“] sml. 88,4 og se Note dertil. Maalet i Munden] sml. IV B 55. en gammel Militair] sml. Guldkorset (se til I A 175), 2. Act, 21. Sc. ⁴ Sml. IV B 51 og se Note dertil.

belt Numer, ja 3 Numere paa eengang Intelligentsbladet bliver
dog Halvtimeslæsning

S. 29¹ Justitsraad] himmelske Justitsraad 5

S. 30¹¹ afhente ham — ...¹³ os Alle] afhente ham o: s: v: o: s: v: 6

S. 30¹⁸ Min ...²¹ Dig.]

M: k. Læser skulde, i Betragtning af, at denne Bog ligger i et
confinium til det Æsthetiske, en eller anden Lærer i poetisk Skøn-
skrivning foranlediges til atter at forvexle og lade det vorde vitter-
ligt, at han har forvexlet Stil og Skønskrivning, saa skal Du ikke
lade Dig forstyrre' deraf, ligesaa lidet som vi agte at forstyrre ham.
En Saadan ville vi ingenlunde formene at fortsætte Næringsveien
samt at udspinde sin Passiars tynde Traad, selv om det skulde
lykkes ham at give sit Spind en Smule Betydning, ved at faae det
betragtet som Fryndser til Prof. Heibergs Intelligentsblade. Lad
ham beholde denne Lykke, der formodentlig begeistrer en Saadan
mere end Muser og Gratier. Naar der er Tale om at sætte Punktum
og Comma paa rette Sted, er en Saadan vel berettiget til at være
med, men hvor der er Tale om Ideer, Tanker, om vilde Lidenskaber,
om Sjelens inderlige Rørelser, om Fortvivlelsens Skrig og Hjertets
dybe Sukke er en Saadan altid ude, om han end giver sig Mine
af at være hjemme.

*Med Blyant overkradset foreløbig Udarbejdelse svarende til 85, 86
første Stykke og Begyndelsen af andet (85,2) til Lin. 6 „Collision“.* U. D.
Stykket overskrevet: No IV.

*Brudstykker af Fortsættelse til 86 med foreløbig Udarbejdelse 87
svarende til 85,2 fra Lin. 6 til S. 161 Lin. 21 „hverken“.* U. D.

Lin. 13 fremmed] død 1

⁵ Sml. IV B 110, S. 260 og se Note dertil. ⁷ Lærer i poetisk Skønskriv-
ning osv.] sml. IV B 48 og se Noter dertil.

1844

88 *Fortsættelse til 87 med foreløbig Udarbejdelse til 85,2 fra S. 161*
 U. D. *Lin. 21 det Ene til S. 162 Lin. 10 Oprindelse.*

1 S. 161²¹ Andet...²³ ud.] Andet. For at kunne være Forfatter maa han forene tvende Ting, der sjældent forenes, hverken <at> have Løn eller Forretninger, og naar han da beslutter sig til at være Forfatter, da forener han igjen tvende sjeldne Ting, *tom Plads*

2 S. 161²⁶ En...²⁸ Literatur.] I Noveller fra en vis Periode skildres stundom en humoristisk Individualitet, der for at drive sin Spot med Msklivet lod sig engagere ved en omreisende Truppe, — vil man nu drive sin Spot med Msker, saa vælger man at blive Forfatter i dansk Litteratur.

3 S. 162⁴ paa...⁶ interessantere *med Note*] paa det.

4 S. 162⁸ Maal“] Maal (παντων χρηματων μετρον ανθρωπον ειναι)

Til 88, med Blyant:

89 Hvad mon nu Prof. H. vil sige til denne Bog — eller man faaer
 U. D. vel at vide hvad „man“ siger.

Til 88, med Blyant:

90 Prof. H. er nu bleven en Anachoret.
 U. D.

Til 88, med Blyant:

91 forsaavidt Bogen er æsthetisk vil H. P. H. nok være med — cfr. i
 U. D. Pulten. —

---

⁴παντων...ειναι] „Mennesket er alle Tings Maal“, Udtalelse af Protagoras, se Platon, Theaitetos 152 a. (Kratylos 385 e). — Sml. S. V. IV, S. 205. ⁸⁹Sml. IV B: 42. 43. 45-47. — S. V. V, S. 28 Lin. 8. ⁹⁰Sml. 85,2, S. 161. — S. V. V, S. 28 Lin. 2. ⁹¹Sml. 85,7. IV B 48.

Foreløbig Udarbejdelse til Forord V Begyndelsen [S.V.V, S. 31² 92
At skrive . . .²⁵ forgieves.], *overskrevet*: No V. U. D.

S. 31^{19 ff.} dette Selskabs Interesse osv.] *hertil i Marginen*: 1
hvilket jeg tilhører fastere end Hustruen tilhører sin Mand.

Kladde med endelig Udarbejdelse til: Forord V [S.V.V, S. 31— 93
34], *overskrevet*: No V. U. D.

S. 32⁶ det skandinaviske Samfund] det skandinaviske Selskab 1

S. 34²⁰ Men...^{27 f.} Beruselsen.] Men da skulde maaskee det unge 2
Msk. lære Alvor af mig og gaae ind i Total-Afholdenheds-Selskabet.

Foreløbig Udarbejdelse til Forord VI [S.V.V, S. 35—38], *med* 94
Rødkridt overskrevet: VI U. D.

Til 94, med Blyant:

Biskop M. er derfor hell. ei bleven recenseret. 95
U. D.

Tryk-Manuskript til: Forord [S.V.V, S. 3—71] 96
U. D.

S. 3^{2 ff.}] Morskabslæsning for enkelte Stænder efter Tid og Lei- 1
lighed af *rettet fra*: Besynderlig Morskabslæsning af

S. 12^{4 f.} ubi prædicamentale og ubi transcendentale.] *materies* 2
striata. tom Plads

S. 27^{2 f.} det skrivende Forretningsfolks] *tom Plads* 3

S. 29¹⁶ apokalyptiske Digt afslørede Himlens Hemmeligheder] 4
apokalyptiske Digt *tom Plads* afslørede Hemmeligheder

⁹⁶2 *materies striata*] sml. Holberg, Jacob von Thyboe, 3. Act, 4. Sc. ³ Sml. 85, 1.

1844

- 5 S. 37^{18f.} den grublende Prof. Heiberg.] den grublende Genius Hr. Prof. Heiberg.
- 6 S. 39¹ VII.] No VII *rettet fra*: Et almindeligere Forord. [*hvorover NB.*] *rettet fra*: Forord.
- 7 S. 42²⁶ Hr. X.] Hr. | N.N. | *i Texten*; *i Marginen med Blyant*: XX
- 8 S. 43³ salige.] salige, | uden forsaavidt Professor Sibbern en Gang imellem griber forstyrrende ind. |
- 9 S. 43⁵ Hr. A. A.] *i Marginen*; *i Texten*: | Prof. Heiberg |
- 10 S. 43⁹ Hr. A. A.] *i Marginen*; *i Texten*: | Prof. Heiberg |
- 11 S. 43⁹ Hr. B. B.] Hr B B *i Marginen*; *i Texten*: | Prof. R. Nielsen |
- 12 S. 43¹⁴ Hr. C. C.] Hr. C C. *i Marginen*; *i Texten*: | Hr. Stilling |
- 13 S. 44¹³ Ret.] Ret. Han skriver ikke for at blive sig selv vigtig, end mindre at han vil være den ganske Verden vigtig, som afsluttede han Alt, eller som skulde alle Slægter velsignes i hans Bog. Hver Slægt har sin Opgave, og behøver ikke at uleilige sig saa overordentligt med at være Alt for de foregaaende og efterfølgende. Hver Enkelt i Slægten kan have nok i at skjøtte sig selv, og behøver derfor ikke at omfatte hele Samtiden i sin landsfaderlige Omsorg eller lade Æra og Epoche begynde med sin Bog.
- 14 S. 46² Torvet.] Torvet“ (cfr. Diogenes af Laerte om Socrates 2,15,21.).
- 15 S. 48^{17f.} indenfor sin egen Bevidsthed] *rettet fra*: fra sin egen Bevidsthed til Bevidsthedens Forudsætning i sin egen Bevidsthed

⁵ Sml. IV B 116. ⁶ Sml. 47. 71. 72, 4. ⁷ Sml. 47, 4. ⁸ Professor Sibbern] sml. 47, 5 og se Note dertil. ⁹ Sml. 47, 6. ^{10.11} Sml. 47, 7. ¹² Sml. 47, 8. ¹³ Sml. 47, 10. — S.V. IV, S. 279 Lin. 13-20. ¹⁴ Sml. IV B 116, S. 280. 15] urigtigt for: 5 (Cap.)

S. 50] *under sidste Linie:*

| København 1844. |

16

S. 51] *oprindelig Overskrift, overkradset med Blyant:*

Præmonenda.

17

S. 53⁵ N. N.] *rettet fra:* Mag. Kierkegaard.

18

S. 64² *reperitur.] hertil i Marginen:*

eller: νους δε πας ὁμοιος εστι και ὁ μειζων και ὁ ελασσων.

19

cfr. Tennemann Ges. d. Ph. 1ste B. p. 327 not.

S. 65¹ Existents.“] Existents.“[†]

20

[†] cfr. Perseus. Fortale.

S. 71⁵ Striden, — ...⁶ Begreber.] Striden. Det behøver vel heller
ei at forklares, hvorfor „Forordene“ ikke ganske blev som Forordet
lod formode.

¹⁷ Sml. A 100. ¹⁹ Tennemann... 1ste B.] se til IV A 20.

TIL:

„SKYLDIG—IKKE-SKYLDIG“

(1844)

Udkast til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Morgen- og Midnats-
Stykker:

97
U. D.

<Hun er taus> | Morgen

1

Jeg har læst en Prædiken for hende.

<Hvad mon hun tænker om min Bevægelse?
At det er Forelskelsen, at det skulde være
hende, der bevægede mig saaledes.>|

| Morgen

2

Jeg taler med hende som med et Barn. Hun reflekterer slet ikke
jeg kan ikke sige et Ord uden det er reflecteret.

Smaasnakken — jeg er dog i mange Maader skikket til at
være en Ægtemand.

I Marginen: Hun er taus |

<Hun er taus> | Morgen

3

Jeg kan gjøre Alt med paa mit kunstige Been, vi ere muntre og
et Par unge Forlovede, hun i Kraft af de 19 Aar. — og jeg — paa
mit kunstige Been. Jeg lærer det Comiske fra Grunden af, og dog
er det til at tabe Forstanden over.

I Marginen: Captain Gribskopf

<Jeg vil naae det Religieuse, det er en Forsigtighed
ligesom at sætte i Enkekassen.>|

---

¹ Sml. IV A 142, S. 54. — S. V. VI, S. 210. ² Sml. S. V. VI, S. 227 f. ³ Sml. S. V. VI, S. 234. Captain Gribskopf] „Apothekerens og Doktoren“ var sidst opført Febr., Marts og Novbr. 1840 og 25. Jan. 1841; Gribskov udførtes af Phister.

1844

4

| Morgen

Hun troer vist jeg gjør Nar af Alle kun ikke af hende.

|| *I Marginen*: <cfr. tør Du sige> ved Gud. ||

5

| Morgen

Jeg tilstaaer hende, at hun offer sig for mig, jeg har bedet hende om Tilgivelse, at jeg saaledes har revet hende med ud. |

6 | Midnat.

Enhver danner Gud i sit Billede, jeg som Intriguant troer at Gud er det ogsaa.

I Marginen med Blyant:

Wer keinen hat muss auch zu Bet. |

7

| Morgen.

Jeg kan ikke rigtigt erindre det Lysere i Partiet. |

8

| Midnat.

Brevet til hende paa anden Haand. |

9

| Midnat.

Møde paa Gaden.

<(hvis jeg ikke var saa scrupuløs flyttede jeg ind hvor hun boer, for at øve hende i at see mig. det er gavnligt, at hun ikke bliver sløv.)> |

10

| Midnat

Møde paa Gaden. |

---

⁴ Sml. S.V. VI, S. 222. 223. ⁵ Sml. S.V. VI, S. 230. Kske Papirer, S. 99. ⁶ En- hver osv.] sml. S.V. VI, S. 217. Wer keinen osv.] se Arnim und Brentano, Des Knaben Wunderhorn (se til I C 101). 3. Bd. (Heidelb. 1808), Kinderlieder, S. 68. — Sml. S.V. VI, S. 216. ⁷ det Lysere i Partiet] sml. II A 687. III B 41, 10. ⁸ Sml. S.V. VI, S. 231 f. ⁹ Møde paa Gaden] sml. IV A 97. — S.V. VI, S. 228. hvis jeg ikke osv.] sml. S.V. VI, S. 231. ¹⁰ Sml. IV A 97. — S.V. VI, S. 230 n.

| Midnat.

11

Hun søger mig. Hauserpladsen. |

| Midnat.

12

I Kirken. |

| Midnat

13

|| 2d Gang i Kirken

cfr. Journalen

Methoden forandres. || |

| Midnat.

14

Veemod er egl. Sorgens Gratie; men man maa først krybe før man lærer at gaae, og først skrige før man lærer at være veemodig. |

| Midnat.

15

Mit Hoved er træt, o! at jeg turde være lidt veemodig, erindre — men saa bedrager jeg hende. hvorfor jeg gjør Alt dette, for Ideens Skyld, fordi det er Frihedens høieste Lidenskab og i mit Væsens dybeste Nødvendighed — Feilen hos Simon Stylita var ikke at han gjorde det, men at han indbød Andre til at see derpaa. |

| Midnat.

16

En egl. religious Individualitet er jeg hell. ikke, jeg er en ypperligt construeret Mulighed dertil, opdager al den religious Katastrophe primitivt, men idet jeg vil gribe efter de religieuse Forbilleder kommer min uhyre filosofiske Tvivl, det er forfærdeligt at kunne fatte det Religieuses Trang saa dybt og dog have en saadan Tvivl. Dog vil jeg holde ud,[†] jeg vil ikke løbe fra, ikke søge Selskab

¹¹ Sml. S. V. VI, S. 230 f. 234 f. ¹² Sml. Kske Papirer, S. 83. ¹³ Sml. S. V. VI, S. 281. — Kske Papirer, S. 84. Journalen] 3: IV A 97.] ¹⁴ Sml. S. V. VI, S. 290. ¹⁵ Sml. S. V. VI, S. 238 f. Simon Stylita] sml. IV B 78. ¹⁶ Sml. S. V. VI, S. 243 f.

1844

med en jodlende Hellig der naar han betragter Verdenshistorien
og Tilværelsen udjodler halvt norsk: det er saa vidunderligt.
det Comiske

† naar jeg først bliver færdig med mit Forhold til hende, saa er
Øieblikket til absolut at styrte mig ned deri. |

17 | Midnat.

Hun vilde være noget Overordentligt jeg ligger og venter i
Lodsbaaden for skjult at understøtte |

18 I 3^d Afdeling (de to Maaneder)

Morgen

at have saa meget paa eet Bræt, hendes Fader er mig lige saa
kjær som hun er mig kjær, den hele Familie

19

I 1ste Afdeling.

| Morgen

Næsten hele Martsmaaned igjennem staaer der blot ganske
kort: intet nyt Symptom. lidt ubetydeligt fortælles og pyntes ud. |

20 | I Begyndelsen af April er det saa, at han skal see efter hvad
Virkning det har havt paa hende, hvorledes det Hele staaer sig
og see hun siger at hun bryder sig slet ikke om ham, hun vil ikke
svare er mopset reent fandenivolsk: O! Tungsind hvor Du dog har
et Mske til Nar, nu har jeg der arbeidet af yderste Evne, bestandigt
ængstet for at jeg skulde gjøre hende ulykkelig, og saa er det Hele
blind Allarm. — Alt mit Tungsind er borte, og jeg kan behandle
hende som jeg har behandlet ethvert andet Msk. |

betrakter Verdenshistorien osv.] sml. N. F. S. Grundtvig, Kort Begreb af
Verdens Krønike, betragtet i Sammenhæng (Kbh. 1814), S. XXIV. XXX f. 3 ff. —
Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum. (Kbh. 1817. —
Ktl. Nr. 1970), S. 116. 601. 662 ff. ¹⁷ Sml. S. V. VI, S. 229. Hun... Overordent-
ligt] sml. IV A 107, S. 42 f. — Kske Papirer, S. 84. ¹⁸ 3^d Afdeling] sml. 97, 25.
98, 1. de to Maaneder] sml. 97, 28. — S. V. VI, S. 310. Kske Papirer, S. 80. 87.
103. at have osv.] sml. 97, 51. 98, 8. — S. V. VI, S. 348. Kske Papirer, S. 77.
¹⁹ Sml. S. V. VI, S. 236. 239. 242. ²⁰ Sml. S. V. VI, S. 251. April] sml. 97, 38, 39.

Paaskraa i Marginen til 97,20:

| Vægterne i London. |

21

Paalangs i Marginen:

| I anden Afdeling.

22

Martz. Morgen.

Og naar saa en lykkelig Udsigt for vor Fremtid har viist sig, da iler jeg <til> hende, naar jeg har Glæden at bringe, da søger jeg aldrig Omveie |

Hoved-Resultat.

23

Det han egl. strander paa er | Syndsforladelsens^[†] Problem og | Vielsen. Indenfor dette Faste arbejder hans Reflexion uafbrudt for at finde en Frelse for hende.

[†] *Herover med Blyant: NB*

| Morgen

24

Saa kom da for sidste Gang Du Magt Ironie — hjælp mig.

„laan Maane mig Din Lethed i Omskiftelse.“

Lauge Urne.

i Erik og Abel.

et religiøst Eenheds-Punkt kan vi ikke have under saadanne Forhold.

I Marginen:

Jeg er altsaa ligesom viet til hende.

Gud — og min afdøde Moder.

det er uerotisk handlet.

Ietsindigt at vove sin Ære |

²¹ Sml. S.V. VI, S. 294. ²² Sml. S.V. VI, S. 236. anden Afdeling] sml. 97,29.30. ²³ Syndsforladelsens Problem] sml. 148,36. 149,3. — S.V. VI, S. 447 ff. Vielsen] sml. 97,51. IV A: 107, S. 43.133. — S.V. VI, S. 331 f. Kske Papirer, S. 97.99. ²⁴ Saa kom osv.] sml. S.V. VI, S. 310 Lin. 28 ff. Erik og Abel] 1. Handling; i: Oehlenschlägers Tragødier (Ktl. Nr. 1601-5). 5. Bd. (Kbh. 1842), S. 134 (Replik af Lauge Gudmundsøn). et religiøst osv.] sml. S.V. VI, S. 310 Lin. 14 ff. Jeg er altsaa osv.] sml. S.V. VI, S. 309.

25

I 3^d Afdeling.

| Morgen.

hun sagde, at hun egl. troede jeg var gal. (ved nærmere Eftersyn et blindt og vildt Skud af hende, hun vidste ikke selv, at hun rammede, havde ikke Sigte.). |

Morgen.

26 Hvis hun nu pludselig blev syg under alt dette — og jeg som slæber paa al min Forstillelse.

27

Morgen

| hun har sagt: hun indsaar nok, at jeg vilde have det bedre, ved at blive fri, men jeg blev dog aldrig glad alligevel, saa kunde jeg ligesaa gjerne tage hende med. |

28

Morgen

Jeg gjør i disse 2 Maaneder alt for at forvirre hende, kun eet holder jeg fast, og siger hende alvorlig, at hun altid var god nok til mig, det er det Sidste jeg sagde til hende og saa alvorlig som mulig jeg kan ikke nænne hun skal krænkes.

Hver ottende Dag spørger jeg hende, om vi skal skilles ad, eller blive Striden ved.

Hun leer med til en vis Grad, saa brister Latteren og Taarer komme, hun har altsaa ingen Uendelighed.

Ikke Spor af Resignation fra hendes Side. Og alt dette foregaaer imellem os. Ingen aner Noget.

29

| I 2^d Afdeling

Midnat.

Sæt hun blev Gouvernante — Jeg er som et Barn, der skriver Stiil over opgivne Ord.

²⁶ Sml. S.V. VI, S. 359. 3^d Afdeling] sml. 97, 18. 98, 1. ²⁶ Sml. S.V. VI, S. 363.
²⁷ Sml. 119, 12. — Kske Papirer, S. 78. ²⁸ 2 Maaneder] sml. 97, 18 og se Note dertil.
 Hver ottende osv.] sml. S.V. VI, S. 327. Hun leer med osv.] sml. S.V. VI, S. 326. ²⁹ 2^d Afdeling] sml. 97, 22. 30. Sæt hun osv.] sml. S. V. VI, S. 240.

et Ord om at hendes Fader tog ud paa en Herregaard.

Midnat.

Kjører derud. 20 Miil Postillonene. |

| I 2^d Afdeling.

30

Morgen

Hvilken er den lykkeligste Existents? en ung Piges paa 16 Aar.
(findes i den sorte Berliner-Mappe, som ligger i den Mahogni-
Kasse, hvori Alt denne Sag betræffende findes). |

| lemlæstet.

31

Glædens Klæder |

| Midnat.

32

Jeg lider egl. sympathetisk, det for mig dannende deri. |

| Midnat

33

Hvis hun nu blev vanvittig

Nina

en psykologisk Construction af qvindeligt Vanvid

I Marginen:

at skulle opleve Vanvid sympathetisk. |

| Midnat.

34

Næsten alle Rapporter i den sidste Afdeling af Midnat skal
handle om et Gjensyn i Evigheden.

Klopstock Meta maa jeg see at finde. |

Kjører derud osv.] sml. S.V. VI, S. 241 ff. ⁸⁰ 2^d Afdeling] sml. 97, 22.29.
Hvilken osv.] sml. 102, 9. IVA 107, S. 42. B: 140.141. — S.V. VI, S. 247. ⁸¹ lemlæstet] sml. S.V. VI, S. 249 Lin. 22. Glædens Klæder] sml. S.V. VI, S. 249 Lin. 31. ⁸² Sml. S.V. VI, S. 250. ⁸³ Sml. 102, 15. — S.V. VI, S. 252 ff. Nina... Vanvid] sml. J. L. Heiberg, Nina, eller Den Vanvittige af Kjærlighed. Skuespil i fem Acter; i Skuespil (Ktl. Nr. 1553-59), 5. Bd. (Kbh. 1835), S. 111 ff. ⁸⁴ Sml. 98, 7. — S.V. VI, S. 357 f. 364. Klopstock Meta] sml. S.V. VI, S. 145.

1844

35

| Midnat.

Hvis Skuespilleren kunde sin Rolle og blot ventede paa Stikordet, men Souffleuren var falden i Søvn, og han turde ikke vække ham. |

36

| Midnat.

Jeg var i Selskab, nogle aandrige Damer, der fjernt antydede, at naar Pigen ikke er aandrig nok, saa er det i sin Orden at hæve Forbindelsen.

O! at skulde tie, for at hun ikke faaer noget at vide. — Ellers skulde jeg have knust dem.

I Marginen:

summa summarum af hendes skjulte og aabenbare Yndigheder.

elske — || hore ||

spil — drik — elsk NB. |

37

| Midnat.

Jeg har Alt færdig, blot for Mulighedens Skyld, hos Marchandiser staaer for min Regning et fuldkomment Indbo. Mit Locale er stort nok. Blot Øieblikket er der, i samme Secund gjør jeg Alt godt, og anvender al min Opfindsomhed paa at fortrylle hende. |

38

| I April

Morgen.

Hun er lidt fastende — lidt forfippet, hun har trumfet for tidlig ud, og paa urette Sted, nu havde det været Tid at tale saa, og nu gjør hun det ikke. |

39

| I April

Morgen.

Jeg bliver saaret ved en Fægte-Øvelse. — det hjælper hende — nu det under jeg hende. |

---

³⁵ Sml. S.V. VI, S. 270. ³⁶ Jeg var osv.] sml. S.V. VI, S. 271 f. summa... Yndigheder] sml. S.V. VI, S. 273. elske osv.] sml. 103,5 og se Note dertil. — S.V. VI, S. 274. ³⁷ Sml. S.V. VI, S. 276. ³⁸ April] sml. 97,20.39. Hun er osv.] sml. S.V. VI, S. 280. ³⁹ April] sml. 97,20.38. Jeg bliver osv.] sml. S.V. VI, S. 280.

| Midnat.

40

Jeg læste forleden i Avisen om en ung Pige der havde aflivet sig selv. — jeg forstaaer allehaande Vers om mig.

Med Blyant: Borgekoner — Dødsfald i Avisen |

| Midnat.

41

I Middelalderen frelste man sin Sjæl ved at bede en Rosenkrands visse Gange, kunde jeg saaledes frelse min Sjæl, ved at repetere min Lidelseshistorie saa var jeg frelst. |

| Midnat.

42

Jeg har seet hende. Der foregaaer en Bevægelse i hendes Ansigt om det er Graad ell. Latter veed jeg ikke, jeg kunde skrive en heel Bog derom. |

| Midnat.

43

Jeg gik med en Anden, vi mødte hende, jeg vidste, han kjendte hende ikke, jeg sagde: hvor den Pige saae daarlig ud, han svarede nei. Det glædede mig ubeskriveligt. Tilfældigviis skulde hun netop samme Vei tilbage, vi mødte hende atter, og jeg sagde: Du har Ret, hun seer ikke daarlig ud, og han sagde: det var jo det, jeg sagde. hvilken Lykke. Saaledes fik jeg dog en Syns-Forretning. |

Paalangs i Marginen:

| Midnat.

44

Om jeg ikke kunde bibringe hende et mildere Indtryk af mig. — skjøndt det er min Sjæl imod med disse halve Forklaringer, — til en vis Grad |

I Marginen:

| Midnat.

45

den Historie om Perikles 2^d Deel af Plutarch p. 239. og 238. Han græder for Sønnen, kalder Loven om de ægtefødte tilbage, Athenienserne troe, at han er straffet af Guderne. |

⁴⁰ Sml. S.V. VI, S. 279. ⁴¹ Sml. 98,8. — S.V. VI, S. 348. Rosenkrands] sml. III B 156. ⁴² Sml. 98,10. — S.V. VI, S. 313. ⁴³ Sml. 98,11. — S.V. VI, S. 344 f. ⁴⁴ Sml. 98,3. — S.V. VI, S. 295 f. (313. 315. 317. 322 ff.). ⁴⁵ Sml. S.V. VI, S. 298. Plutarch] 2: Plutarchs Levnetsbeskrivelser oversatte... ved Stephan Tetens (se til IV A 199). 2. Deel. Kbh. 1803.

1844

46

| Midnat.

End ikke hvad jeg her skriver er min inderste Mening, thi den tør jeg ikke betro til Papiret, — en Lap Papir den kan jo komme bort. |

47

| Midnat.

En meget opflammet Replik ud af Raserie over den tabte Ære og Stolthedens Nederlag. |

48

| Morgen

Jeg byder: mit halve Liv for det Øvrige med hende;! mit hele Liv for 1 Aar! Er der Ingen der vil høre, skeer der intet Hammerslag? mit hele Liv for et halv Aar! for otte Dage. blot at holde Bryllup og saa døe. |

49

| Morgen.

Tilfældig Yttring i et Selskab, at man bliver mager ved at være forlovet; men feed naar man gifter sig. Han beraaber sig paa sin Fader der har været gift 2 Gange og dog blev mager |

50

| Morgen

Jeg sagde til hende: Seer Du Du kunde sige til Din Fader: ja det er saaledes, jeg føler vel Agtelse for ham og saaledes, men Kjerlighed — hun svarede leende: aa det kan jeg slet ikke sige for jeg føler ingen Agtelse for Dig men jeg elsker Dig. Ja veed Du hvad uden Agtelse og saaledes |

51

Morgen

Under hele Ironiens Operation overveier han i Stilhed, om det dog ikke lod sig gjøre. Da hun kaster sig hen for saa ringe en Priis og hans Betænkelighed var jo dog væsentlig sympathetisk. Han betænker dette ogsaa for sin egen Skyld, hvor langt lettere det vil

⁴⁶ Sml. 98,14. — S.V. VI, S. 360. ⁴⁷ Sml. 98,15. — S.V. VI, S. 327 ff. ⁴⁸ Sml. S.V. VI, S. 358 f. 360. ⁴⁹ Sml. S.V. VI, S. 346 f. — Kske Papirer, S. 79. ⁵⁰ Sml. S.V. VI, S. 359. — Kske Papirer, S. 79. ⁵¹ Under hele osv.] sml. S.V. VI, S. 345.

gjøre ham Livet.^{*)} Da støder han paa Vielsen, og derved paa sin egen Indesluttethed, selv om han vilde gjøre Alt, og hun tillod det, han skal aflægge en Eed. Ved en Eed binder han sig selv. <og har kun med sig selv at gjøre, han kunde undgaae en Vielse, en reen romantisk Forbindelse, er en Fornærmelse. Ideen absolut krænkethed.>

I Marginen:

^{*)} ogsaa i Henseende til den hele Omgivelse, som er ganske efter hans Hoved. At have saa meget paa eet Bræt.

En Velgjerning mod hende jeg hendes Velgjører — Gud frels mig derfor — lider hun af qvalt Sukke, saa lider jeg af qvalte Tanker — den hulker — Fisken gisper.

Hun vælger vel Skriget — jeg vælger Smerten.

52

Udkast til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Midnats-Stykker:

98

U. D.

Midnats Rapporterne, der svare saa omtrent
til 3^d Afdeling i Historien.

1

| Midnat.

2

At reise bort gaaer heller ikke an; hun kunde leve sig ind i en Illusion. — nei det gjelder at blive aldeles uforandret, slet Intet at gjøre. |

I Marginen:

| Midnat.

3

Den mildere Fortolkning hun skal bibringes — nu gjøres Experimentet. |

I Marginen:

| Midnat.

4

Mit Standpunkts dialektiske Vanskeligheder. |

Da støder han paa Vielsen osv.] sml. 97,23 og se Note dertil. den hele Omgivelse osv.] sml. 97,18 og se Note dertil. En Velgjerning osv.] sml. S.V. VI, S. 346. ⁵²Sml. A 88. — S.V. VI, S. 368. ⁹⁸ 3^d Afdeling] sml. 97,18,25.

² Sml. S.V. VI, S. 324. ³ Sml. 97,44 og se Note dertil. ⁴ Sml. S.V. VI, S. 333.

1844

I Marginen:

5 | Midnat.

Erindre hende tør jeg heller ikke. Adam kunde og turde ikke erindre Eden — Engelen med Glavind. |

6 | Midnat.

Jeg var i al min Tungsind en Sværmer, mit Tungsind er egl. mit Sværmeries Form. Jeg gennemskuede tidlig Mskene; da vilde jeg samle al romantisk Ild i min Sjel, medens mit Ydre skulde være kold Forstandighed. Det var at dømme Verden indirecte. Dog maatte mit Skjold være reent. Alt er nu forstyrret, jeg har faaet en Plet paa Skjoldet, jeg var jo virkelig kold forstandig, lumpen. See! det er min Tilintetgjørelse, værre end hendes. |

7 | Midnat.

Næsten alle Rapporter i den sidste Afdeling skal handle leilighedsviis om et Gjensyn i Evigheden.

Klopstock — Meta — maa findes.

I Marginen:

Erindringer af hende træde leilighedsviis frem, af hendes Liv med ham, netop fordi han nu mener at <maatte> opgive hende i uendelig Forstand.

8 | Midnat.

I Middelalderen frelste man sin Sjel ved at bede en Rosenkrands visse Gange. Kunde jeg saaledes frelse min Sjel ved at repetere min Lidelseshistorie, var jeg frelst. — Er det maaskee fordi min Repitition ikke er bedende? men man skal jo ogsaa arbeide.

I Marginen:

det var dog ogsaa besynderligt. Alt var ypperligt anlagt, Familien som jeg ønskede det, hun ogsaa, det tiltog — og saa kom

---

⁵ Sml. S. V. VI, S. 327. ⁶ Sml. S. V. VI, S. 327 f. da vilde jeg osv.] sml. II A 649. III B 179, 65. en Plet paa Skjoldet] sml. II B 16. ⁷ Næsten alle osv.] sml. 97, 34 og se Noter dertil. ⁸ I Middelalderen osv.] sml. 97, 41 og se Noter dertil. det var dog ogsaa osv.] sml. 97, 18 og se Note dertil.

pludselig mit Tungsind — dog forstaaer jeg nu at mit Tungsind
gør mig al Fortrolighed umulig.

en Tak til Gud.

lære Medicinal-Raad D. at kjende, og de deeltagende Familier
istedenfor Gud. |

| *I Marginen, med Blyant: Min Undskyldning* |

| Midnat.

9

Hele denne min Existents er blot molimina. |

Midnat.

10

| Jeg har seet hende. Der foregaaer en Bevægelse i hendes
Ansigt. Er det Graad eller Latter? Barm — Halsmuskler. |

| Midnat.

11

Jeg gik med en Anden; vi mødte hende; jeg vidste han kjendte
hende ikke. Jeg sagde: hvor dog den Pige saae daarlig ud. Han
svarede: nei! det glædede mig ubeskriveligt. Tilfældigviis kom
hun samme Vei tilbage, vi saae hende atter, jeg sagde: Du havde
dog Ret, hun seer ikke daarlig ud; han sagde: det var jo hvad jeg
sagde. Hvilken Lykke. Saaledes har jeg dog en Vidneforklaring,
en Syns-Forretning. |

I Marginen:

| Midnat

12

Jeg er ikke just noget Paradigma, men jeg er som et Prøve-Msk. |

I Marginen:

| Midnat

13

Som Barn troede jeg at den lille Fiske-Park var det store Hav—
udføres — nu er det ligesaa hele Verden er formig denne lille Pige.

dog forstaaer jeg nu osv.] sml. S.V. VI, S. 349. en Tak til Gud osv.]
sml. S.V. VI, S. 353 f. (S.V. V, S. 105). Min Undskyldning] sml. S.V. VI,
S. 355. ⁹ Sml. S.V. VI, S. 362. ¹⁰ Sml. 97, 42. ¹¹ Sml. 97, 43. ¹² Sml. S.V. VI,
S. 341. Prøve-Msk.] sml. 118, 3. IV A 197. — S.V. VII, S. 223. ¹³ Sml. S.V. VI,
S. 339 f.

1844

14

| Midnat.

End ikke hvad jeg her skriver er min inderste Mening. At betroede den til et Stykke Papir. Det kunde jo komme bort. |

15

| Midnat.

En meget opflammet Replik ud af Raserie over den tabte Ære og Stolthedens Nederlag. — Kan Ære sætte et Been paa siger Falstaff; nei men den tabte Ære kan spænde Been for Een. |

16

| Midnat.

Om jeg nu ikke undseer mig ved at være en ulykkelig Elsker? |

I Marginen:

17

| Midnat.

At jeg ikke har faaet hendes Tilgivelse — Umuligheden her af belyses. |

18

| Midnat.

Jeg saae hende idag. Hun saae ikke mig. Hun gik munter og glad med en anden ung Pige. Altsaa bliver hun maaskee kun bleeg naar hun seer mig. Jeg er som dømt paa Kongens Naade. Saasnart jeg seer hende glad og sund, saa formildes min Skjebne. Er hun gift — saa er jeg sat paa fri Fod.

I Marginen:

Ved et Tilfælde var jeg kommen ind hos ham min gl. Conditor. Altsaa det er, som var Alt ved det Gamle. |

19

Slutning.

d. 6. ell. 7^d Juli.

Midnat.

Nu hører jeg op, min Dvale Tid begynder. Den 3^d Januar begynder Uroen forfra. Godt at det ikke var et heelt Aar, thi da vilde

¹⁴ Sml. 97, 46. ¹⁵ Sml. 97, 47. Kan Ære osv.] sml. S.V. VI, S. 330. siger Falstaff] Shakespeare, Kong Henrik den Fierde. 1. Deel. 5. Act, 1. Sc.; i: Will. Shakspeare's Tragiske Værker, overs. af P. Foersom. 3. Deel (Kbh. 1815. — Ktl. Nr. 1889-96). Kong Henrik IV, S. 155. ¹⁶ Sml. 122, 4. ¹⁷ Sml. S.V. VI, S. 355 ff. ¹⁸ Sml. S.V. VI, S. 365 f. paa Kongens Naade] sml. S.V. III, S. 247. ¹⁹ Sml. S.V. VI, S. 369.

jeg have et Sørgeaar ligesom et Kirkeaar, e et Sørgeaar, ja det vil sige længere er Aaret jo ikke, men saa begynder det forfra.

Endnu er jeg ustadig og omvandrende. Jeg kan huske en gl. Kone pleiede at sige, naar Vægteren begyndte at raabe: nu er han nok vildfarende. Og den Vildfarende raaber jo ogsaa. Saaledes begynder jeg igjen den 3d Januar at raabe, dog ikke til noget Msk.

I Marginen:

Høiere og Venstre omkring — mig hjælper dette ikke.

Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Morgen- og Midnats-Stykkerne [S.V. VI, S. 185—189¹⁰ det.] 99
U. D.

Som Overskrift, overkradset med Blyant:

Fremlysning.

1

Ovenover Begyndelsen:

NB Det der skrives om Morgenens er Reproduktionen af Forelskelsen, altsaa hvad der skete for et Aar siden. Det der skrives ved Midnat er det Senere, hvad der skeer i det løbende Aar.

S. 186²¹ hvo det saa end er] om det er min Karl, ell. et Barn 3

S. 186²⁹ Bag...³³ Sikkerhed.] Dette kan jeg præstere, naar forlanges, det veed jeg. 4

S. 187³ Saa... ikke.] Dette behøver jeg ikke. Hvis saa var, saa var alt forvirret, thi skulde jeg have et Msk. til Medvider, saa er jeg knust. 5

S. 187⁷ Livet.] Livet, da jeg tvertimod troer, at om Himlen ellers giver sin Velsignelse, da vil Den, der næres ved den, trives og have det vel. 6

---

¹ Sml. 143. — S.V. VI, S. 177.

1844

S. 187⁷ Min. . . ¹¹ derunder.] *I Marginen*:

- 7 Jeg ønskede ogsaa lidt Glæde i Livet, lidt Glæde i Tilværelsen, paa hende vil jeg sætte Alt, hvor saligt, naar mine lykkelige Tider ere der, da at dele ja at forfordele mig selv, og det Mørke derinde, skal jeg vel tvinge, idetmindste skal hun ikke komme til at lide derunder.

- 8 S. 188^{11 f.} Latterens Dæmon] det skulde være en Trediemand, der vil fortælle mig om en Pige, og jeg skulde vide hvad jeg veed betræffende hendes Kraft i Udholdenhed, jeg tænker, hiin Samtale blev ikke som min eensomme med mig selv i Taarer, men under Latter. Vittighedens Dæmon

- 9 S. 188¹³ Abracadabra.] Abracadabra en lille Emeline, der vil døe af Kjerlighed.

S. 188³¹ hvor ganske . . . ³⁷ mig!] *i Marginen*:

- 10 Gud i Himlene seer Evighedens Tilsigelsesmænd saaledes ud, naar jeg seer denne Bleghed, dette næsten brustne Blik saa gaaer Døden over min Grav.

- 11 S. 188⁴¹ Maaskee! . . . 189¹⁰ det.] hvo kan beregne dette Indtryk. — Dersom hun døer, barmhjertige Gud, jeg skyder mig en Kugle gennem Hovedet. Ikke før, ak jeg har været fristet nok, men gjør jeg det før, da giver jeg hende en Forklaring, som jeg vil ofre mit Liv for at holde borte fra hende. — Altsaa kold, rolig, besindig i Forstandighed, aabenhjertig næsten til Barnlighed, og derhos opmærksom paa Alt, vidende om Alt, beregnende hvad mit Øie, naar Leiligheden engang tilbydes, lærer mig, og hvad Rapporterne indeholde. Sandelig da jeg friede til hende, da var jeg ikke intriquant, nu er jeg bleven det.

---

⁸ Vittighedens Dæmon] sml. II A 67. ⁹ Emeline, der osv.] sml. IV A 165, S. 62 og se Noter dertil. — S. V. I, S. 226. 246 f. Kske Papirer, S. 81. ¹⁰ gaaer Døden over min Grav] sml. C. Molbech, Danske Ordsprog, Tankesprog og Riimsprog (Kbh. 1850), S. 308: Døden gik over min Grav: siges, naar man pludselig, uden Anledning, føler en indvortes Gysen. — Sml. S. V. IV, S. 196.

Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Morgen- og 100
Midnats-Stykkerne [S.V. VII, S. 190⁹ d. 8. . . . 219²¹] *U. D.*

S. 190³⁷ og . . . Udvortes.] og være sporløst forsvunden. Jeg kan ¹
 næsten føle det som en Smerte over Livets Beskaffenhed, at en
 ung Piges Liv skal være saaledes priisgiven, at jeg, hvis jeg nu
 var en Bengel, kunde tillade mig at gjøre Cour til hende. Vel er
 det sandt, at Selskabet ogsaa straffer Courmageren, at man leer
 af ham, at man dømmer ham, men hvad er det mod den Skade,
 han kan gjøre.

S. 191⁸ saa vilde . . . ¹² skeet.] saa vilde jeg vel blive saa forfærdet, ²
 at Intet mere vilde trøste mig, fordi jeg ikke engang vilde troe
 hende selv, om hun forsikkrede det Modsatte, da jeg vilde tro, at
 hun gjorde det for at skaane mig.

S. 191²⁰ men ogsaa . . . ²¹ Tilbagetog.] men ogsaa Smerten som ³
 nager, at jeg har forstyrret det Religieuse, og hvor skal jeg da finde
 Tilflugt.

S. 193³⁰ Skole.] Skole. Ak! saa meget vovede jeg ikke. ⁴

S. 193³¹ ex . . . ³³ domum.] *hertil i Marginen:*
 Act. I., Sc. II. v. 39. ⁵

S. 194²¹ at . . . ²² tilbage] snart, han tæller Øieblikkene ⁶

S. 194²⁴ Aande-Røst . . . ²⁶ Næste.] Røst af en Aand, nu taug han. ⁷
 Han taug vel et Par Minutter, derpaa rømmede han sig og sagde
 med Lærerens sædvanlige Stemme: vil | nu | den Næste (nemlig
 Discipel) gaa videre.

S. 194³⁵ Hvis . . . ^{37 f.} Indbildning] thi, store Gud, det skulde dog ⁸
 ikke være en Illusion, jeg opelsker, jeg der er saa reflekteret som

⁸ Act. I., Sc. II. v. 39] i: P. Terenti Phormio. Ed. C. G. Elberling (Havniae 1833.
 — Ktl. Nr. 1292), S. 5 v. 38-40.

1844

var jeg lutter Reflexion, og det skulde være derfor, at jeg føler mig lykkeligere i Mulighedens Fjernhed. Forfærdeligt! Men det er ikke saa

9 S. 195¹¹ lykkeligt...¹⁷ Tilværelsen.] lykkeligt.

10 S. 196⁵ i en... Ro] stille og ubemærket, hun færdes ikke i Assebleer og Fjanterier

11 S. 196¹⁰ Pleti.] Pleti ell. i høitlarmende Adspredelsers tomme Bedøvelse.

12 S. 196^{18f.} vovede jeg ikke.] det er et Vovestykke, som jeg ikke vover. Hvis saa var, saa vælger jeg hell. strax en ulykkelig Kjerlighed, der dog kun gør Een ulykkelig.

S. 197^{14ff.} Vi vare altsaa osv.] *herudfor i Marginen:*

13 jeg havde atter for en Time siden ønsket en Leilighed, ønsket den saa inderligt som Hjorten, der tørster efter den kjølige Kilde.

14 S. 200¹³ Og...¹⁵ levet.] saa kan jeg tage fat paa mit Arbeide.

15 S. 202²³ og dog...derfor.] hvilket der dog nu egl. ingen og ingensinde har været Sandsynlighed for.

16 S. 202²⁶ en Pige...²⁷ hun har] en Pige der med Sorg i Hjertet dog behersker Livet — ell. det er en lille Gaas, der har

17 S. 202³¹ Altsaa... Ære.] og altsaa ned i Hullet igjen.

18 S. 202³⁴ syntes...³⁶ Nar.] syntes. — Det er dog klart, at det eneste jeg med Vished veed om den Pige, er at jeg er forelsket.

19 S. 203¹⁷ Eller...²¹ Passiar!]) ell. skal hun maaskee have svedet det Hele ud som en Narrestreg, have taget Skade paa sin Sjel ved at være bleven kløgtig, — og det skal være min Skyld, min Taus-

hed skal have fordærvet hende, fordærvet hende værre end om jeg havde forført hende.

S. 205³ Det ...⁶ Intet.] men med Gud, det er religiøse Kampe ²⁰
der trække sammen over mig, det er min Livsanskuelse der fordrer
en Gjenfødelse. Hvilken Sorg. Der sidder jeg, med den Liden i min
Sjel, og hos mig sidder den unge Pige, hun aner ikke, hvorledes
alt dette angaaer hende, kun jeg seer Sværdet over vore Hoveder,
og jeg ældes, og hun hun er min Elskede.

S. 205²⁹ Og ...³⁴ Halvhed.] Og dog er det saa vanskeligt at fore- ²¹
tage sig Noget, thi at hun fik det fjerneste Vink om at jeg bekymrede
mig om den Sag, det er i mine Tanker det eneste Livsfarlige. Derfor
tør jeg end ikke selv gaae om af en anden Gade for at see hende,
for ikke at besværes af denne Bevidsthed, at hun skulde holdes
hen ved et Haab og ledes saa langt ud i Tiden, at hun var tabt for
stedse.

S. 206⁴ ikke ...¹⁶ modtaget] ikke for Livs og Døds Skyld, ikke ²²
tør det, fordi man ikke tør tale, ikke tør have en Medvider. De
relativ Nærmeste, absolut mig nær har jeg Ingen, har jeg med-
deelt Lidt, en lille Smule, men naturligviis redigeret i en bestemt
Form, hvilken jeg endog har dannet som en Formular, jeg i den
Anledning pleier at sige. Ganske at tie vilde blot vække Deres
Mistanke, men at tale saaledes derom: Deres meget ærede af d.
25 o: s: v:, det er at sige Noget, og dog at sige Intet.

S. 206¹⁷ Dette ...¹⁹ det.] Det kniber stundom, men jeg har især ²³
lært at være opmærksom paa, at kunne bryde af paa en aldeles
tilfældig men vel at mærke ulidenskabelig, blot converserende
Maade. Jeg har selv brugt den modsatte Taktik mod en Indesluttet,
derfor kjender jeg Vanskelighederne.

S. 206²² forfølger.] forfølger. Da gjelder det at kunne see paa ham ²⁴
i samme Secund; thi taler man længere med ham, da fordriver han
ved Talens Hjælp Indtrykket.

1844

- 25 S. 207¹² at have ...¹³ Noget] at have ham saaledes, at han er bunden, som Politiet ønsker det, fordi jeg kunde røbe hans Liv og derved kan tvinge ham
- 26 S. 208¹¹ Hvis ...¹⁹ Hele.] Mere behøver jeg ikke. Hvis min Ansøgning ikke var bleven afslaaet, naar jeg allerunderdanigst anholdt om allernaadigst at maatte blive henrettet, mod selv at betale Omkostningerne (skulde dette blive afslaaet, som man afslaaer en Piges Ansøgning om at nedsætte sig som offentligt Fruentimmer) saa havde jeg taget en Vogn og kjørt ud med ham i en ell. anden elsket Skovegn, — og saa havde der været Mening i det Hele.
- 27 S. 208²⁹ Det ...³⁰ forfra.] Det maa da være, at en Pige ifølge sit Væsen er Piat, at hun snakker væk, og ogsaa i aandelig Forstand har en maanedlig Udtømmelse, saa hun glemmer Alt, og begynder forfra.
- S. 209¹² Lad ...¹⁵ sværge.]
- 28 Har Imogen da Ret til at sige:
Der Männer Schwüre sind der Frauen Verräther,
saa bliver det en Trøst for det andet Kjøen, at deres Eder ikke kan bedrage Nogen, da de slet ikke kan aflægge Eed ell. sværge
- 29 S. 210³⁶ hine] hine, jeg som vidste at jeg overgik endogsaa min Fader i Virtuositet
- 30 S. 212⁵ Fodtrinnet.] Fodtrinnet. Sandeligen vil hun sysle med Erindring, hun har nok, thi at have havt med et Msk. at gjøre der er som Indbegrebet af al Reflexion, det giver rigeligt Arbeide.
- 31 S. 213¹⁷ Kun ...levet] Men jeg har næsten fra min tidligste Tid kun levet intellectuelt. Tanke, Idee, Dialektik det er mit Liv, mit Høieste

³⁶ Sml. IV A 34. en Piges Ansøgning osv.] sml. A 106 og se Note dertil.

S. 215¹² hvis ...¹⁵ hvis] hvis

32

S. 215¹⁸ varm ...²² den] varm.

33

S. 215³¹ Høieste.] Høieste, at jeg ret kunde faae hende stolt igjen
som hun engang var. 34

S. 216²³ Troløse ...³² deri.] Troløse Reflexion Den der træder
paa Dig han see sig vel for. Saa maa da denne Tanke vel tages
op med. Man maatte troe, at Den vilde quæles, der omsluttet af
en saadan Reflexion, og dog veed jeg det, denne Reflexion er saa
elastisk, at hun aldeles ikke mærker den. 35

Jeg læser høit for hende, jeg taler med hende, hun synes at
finde en vis Behag deri. Dog er hun stille, taus, tilbageholdende

S. 217¹⁷ og desuagtet ... 218³¹ Fornødne.] og saa anvender jeg
andre Timer af Dagen til at erindre hiint Forhold, og Nattens Timer
til at udkaste Planer og til at holde mig selv i Aande. 36

S. 219¹⁷ men om ...¹⁸ Conclusion.] men Tale om et Livs-Indhold,
om hvad der gjør et ungt Mskes Alder til en Oldings. 37

Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig — Ikke-Skyldig“, Morgen- 101
og Midnats-Stykkerne [S.V. VI, S. 221²⁹ d. 7. ... 236¹⁵] U. D.

S. 221^{29ff.}] herudfor i Marginen, med Blyant:NB

1

d. 5te Midnat

En Spedalsks Selvbetragtning.

S. 222²³ og min ...²⁵ Overordentligt.] religieust er jeg lige med
Enhver, og religieust har jeg ydmyget mig under dette Forhold. 2

¹ En Spedalsks Selvbetragtning] se: 124.126.129. (S.V. VI, S. 219³³—
221³⁶). — Sml. IV A 110.111.

1844

Hvis en ung Pige kunde faae en saa ulyksalig Idee, at et gammelt Msk. skulde ved hende blive en Afgudsdyrker.

3 S. 223² da sees... Ildhav.] da seer man at den lille Ubetydelighed, denne i en vis Forstand almindelige Begivenhed det var en vulkansk Ildebrand.

4 S. 223²⁹ og ...³⁰ Daler.] hvor Religieusiteten bestaaer i at man uden videre venter at faae, hvad man ønsker.

5 S. 223^{35f.} er Uendelighedens Størrelse] er i den store Tabel

6 S. 224⁸ Secunder ...¹⁶ holde ud.] Secunder.

7 S. 225¹³ men med ...²⁷ bitte.] men med en af de andre Vertshusholdere.

8 S. 226⁷ Magthaver...²⁰ end jeg.] Magthaver, thi giennem hende sympathiserer jeg egl. med Mskheden.

9 S. 227³³ en lille...^{34f.} Bemærkningen.] med en lille Modification skulde man troe det var en polemisk Yttring af en temmelig fin lagttager, saaledes morer jeg mig over Bemærkningen.

S. 228¹¹ d. 13de Februar.] *herudfor i Marginen:*
10 skal være en Onsdag.

11 S. 228²² vel, ... 229¹³ bleg.] vel.

12 S. 229²⁸ i mit ...³⁰ Noget.] i mit Forhold til den Enkelte, jeg talte med, at føle mig begavet, og i mit stille Sind at vente, at der aldrig kom Andet ud af mig end en snurrig Snegl, der gik op og ned af Gulvet og røg Tobak.

---

¹⁰ Sml. 101, 15, 17.

S. 230⁷ Men ...¹⁵ Overmaade.] da vil jeg fryde mig over hende, ¹³
og vide med mig selv, at jeg skjult har arbeidet for hende af yderste
Evne.

I Marginen: Den anonyme Novelle som jeg tog feil af.

S. 230³¹ Spøg ...³³ Misforholdet.] Spøg. ¹⁴

S. 230³⁴ d. 20. Februar.] *herudfor i Marginen:*
skal være en Onsdag. ¹⁵

S. 231³⁰ Saaledes...³¹ Venskab.] Jeg fatter ikke, at den hele Sag ¹⁶
om Skolelærernes Bæren Breve kan vække saa stor Sensation,
min Correspondence bliver altid besørget ved Venskab.

S. 234²⁷ d. 28de Februar.] *herudfor i Marginen:*
skal være en Onsdag ¹⁷

S. 236² Naar] Gjennem det Religieuse naaer jeg mere og mere ¹⁸
Virkeligheden. Naar

Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Morgen- ¹⁰²
og Midnats-Stykkerne [S.V. VI, S. 238¹ d. 7de ... 259²²] ^{U. D.}

S. 238^{1 ff.}] *herudfor i Marginen, med Blyant:*
5te Martz. Midnat. ¹
Salomos Drøm

S. 243⁶ Godt] Naar man har lidt Talent er det ikke vanskeligt ²
at prædike i hvilkensomhelst Stil og bestandigt ved hver Stileart

¹⁸ Den anonyme Novelle osv.] i Berl. Tid. 1842, Nr. 339 (20. Decbr.) aver-
teres som „idag udkommen“: Udtog af en ung Piges Dagbog og Brevskaber. En
Novelle. (Kbh. 1842). ¹⁶ Sml. 101,10.17. ¹⁶ den hele Sag osv.] sml. Fædrelandet
1844, Nr. 1690 (24. Septbr.); Kjøbhvnsposten 1844, Nr. 274 (22. Novbr.). ¹⁷ Sml.
101,10.15. ¹⁰² Salomos Drøm] se 124.125.130. (S.V. VI, S. 236¹⁶—237). —
Sml. IV A 114.

1844

at tilfredsstille nogle Visse, men det er vanskeligt at klare sig selv.
Godt

- 3 S. 243^{12f.} Tvivl . . . Menneske.] Tvivl, som jeg aldrig tør betro til noget Msk. Midt i al min Nød og Elendighed har jeg bestandigt et Øre, hvormed jeg lytter ud efter hvad der præsteres i vor Tid. Ja! tag det der.

- 4 S. 243³⁰ jeg vil ikke . . . 244² vidunderligt.] jeg vil ikke nøies med at snakke derom, fordi Andre nøies dermed, jeg vil ikke være snild i Vendinger, hvorved man siger, her er ikke Stedet, denne Gang kunde vi ikke tale derom, jeg vil ei heller søge Selskab med en Sekt med en jodlende Hellig, der naar han betragter Livet og Tilværelsen og Verdenhistoriens Gang udjodler paa norsk: det er saa vidunderligt.

- 5 S. 244¹⁴ En . . . ¹⁸ behøves.] Naar blot det var gjort, naar man istedenfor at spille Tid paa Kritik og Indledning og Systemer, eller Ord paa at dømme og anklage de Opvaktes Hyklerie, havde leveret en god comisk Tegning af en saadan Figur.

- 6 S. 245¹ Ogsaa . . . ²⁵ prøve.] det var tvertimod mit eneste Ønske at gjøre det, og havde jeg end ikke ønsket, jeg havde dog giftet mig, jeg tænker altid Lydighed er Gud kjærere end Væderens Fedme, og Gud trænger ikke til noget Msk. Sandeligen saadant Dumdristighed var langt fra min Sjæl. Jeg tænker ofte hvor dybt det vilde krænke mig, hvis blot en høitstaaende Mand iførte sig sin Fornemhed og da med Rette, med Rette NB sagde til mig, der havde villet trænge mig frem: bliv hvor Du er, som jeg selv vel ogsaa stundom siger om en Daare: Skomager bliv ved Din Læst. Og Gud i Himlene han kan da hvis ellers Nogen være fornem, hvilken Forfærdelse naar jeg svandt hen i et Intet for hans Majestæt og det heed: bliv hvor Du er. Maaskee forvandt jeg det aldrig. Dog jeg kan tænke en Hellig han finder den Tale spøgende, han

---

⁴ jeg vil ei heller osv.] sml. 97,16 og se Noter dertil.

vilde vel have at jeg skulde bande gudeligt, ligesom man ellers bander ugudeligt. Men naar jeg nu fornåm denne Forfærdelse saaledes, var det da ikke Alvor? Hvorfor forstaaer man det saa godt, at tale om en ophøiet Mands Fornemhed, hvorfor forstaaer man saa godt, hvor ydmygende det maa være saaledes at forsvinde som en Usandhed for hans Fornemhed, og hvorfor skulde man ikke forstaae det samme om Gud?

S. 245³¹ Gud ...³³ tilladt!] Maaskee er jeg trods alle Anstrængelser blevet noget forandret, men Herre Gud 9 Maaneder i saadanne Lidelser og i saadanne Spændinger, det kan man ikke holde sig ganske uforandret, dog er jeg strax rede, men endnu er Contra-Ordren i Kraft.

S. 246¹² sæt, hun ...¹³ mig] kort sæt at vi i Sandhed var adskilt, sæt, hvad der blev mig rapporteret idag, at hun, efter eget Udsagn, aldrig havde brydt sig Noget om mig

S. 247¹⁷ Hvilken ... 248³ derfra!]

Hvilken er den lykkeligste Existent? En ung Piges paa 18 Aar. ⁹
(denne lille Opsats findes i min Berliner-Mappe, som ligger i Mahogni-Kassen, hvor alle disse Papirer, betreffende Skyldig- og Ikke-Skyldig? ligge.).

S. 248¹⁴ Om ...²⁹ Applikation!] Er det ikke her, som den Gang ¹⁰
da Redskaberne til Redning vare i Huset tæt ved Stranden, hvor den Døende laae, men Nøglerne til Bygningen var hos Commandanten, der*) ikke var hjemme ja var jeg blot selv flot, jeg skulde snart være der i min Baad. Hvor et Ord dog kan vække meget i et Msk., og have en uendelig Magt over Sjelen.

*) I *Marginen*: boede langt derfra og

S. 248³⁵ Væsen.] Væsen for Vinden, som en Havfrues flagrende ¹¹
Haar.

⁷ Contra-Ordren] sml. II A 347. ⁹ Sml. 97, 30 og se Note dertil.

1844

- 12 S. 250³³ men derimod ... 251¹⁰ af.] men jeg kan fortvivle over et evigt Ansvar.

S. 251¹⁹ Kort ... ²¹ Nichts.] *i Marginen:*

- 13 Det Hele ad modum (Benedicts^{*)} og) Beatrices Kjerligheds-erklæring i Viel Lärmen um nichts. 5t Akt. 4d Sc. p.196 n.: i 7d Bind af Tieck og Schlegel.

^{*)} thi jeg spillede ikke Benedict

- 14 S. 251³³ Var ... ³⁴ Magten] Var jeg blot ganske sikker, saa jeg turde bruge Magt imod hende, fordi jeg var vis paa, at gjøre hende lykkelig

- 15 S. 252²⁷ Først ... 253¹³ gjort.] Jeg kunde raadføre mig med en Digter. Nina blev vanvittig af Kjerlighed, det staaer der i Stykket, og Plakaten siger det Samme. Hun saae den Elskede, hun ikke kunde faae, springe i Havet, hun saae et blodigt Hoved dukke op, — og Bevidsthedens Dag forvandles til Vanvids Taage. Dette passer ikke. Hun har ikke seet mig springe i Vandet, ei hell. har hun seet et blodigt Hoved dukke op, ergo —. Hvad det er for en Trøst at have en Digter, der med psykologisk Genialitet veed at sætte Problemet; thi Nina blev vanvittig af Kjerlighed, det var ikke af Frygt, af Gysen over det blodige Hoved, det var end ikke en Consequents af den rædsomme Ironi, hvormed Faderen havde forvandlet deres Forhold til en Spøg, og for Spøg givet sit Ja. Det skulde man troe var nok til at gjøre en Pige vanvittig, mere end nok, men Digteren tager det blodige Hoved til Hjælp.

- 16 S. 255⁷ Vanvittig ... 257²² beregnet.] *hertil kun Udkast i Marginen.*

- 17 S. 258⁹ Og ... ¹⁰ Gud?] jeg disputerer colloquio privatissimo med Gud i Himlene.

---

¹⁸ 7d Bind af Tieck og Schlegel] Ktl. Nr. 1883-88: Will. Shakspeare's dramatische Werke, übers. von Aug. Wilh. v. Schlegel u. Ludw. Tieck. Neue Ausg. 12 Bde. Berl. 1839-41. ¹⁹ Sml. 97, 33 og se Note dertil.

S. 258¹² hvert ...²⁰ Livet.] hvert Ord hun har sagt, og som danner
Tungsindets mørke Drømme,*) jeg behøver i den Forstand ingen
Lindring, det hjælper mig ikke, det lader sig ikke gjøre, Sagen er
gaaet ind for Høieste-Ret, jeg bryder mig ikke om nogen Grad, ei
heller om gradus ad Parnassum, jeg bryder mig kun om mit Ansvar.

*) *I Marginen med Blyant*: det kunde jeg ikke ønske, thi da vilde
hun komme til at staae aldeles Ubetydelig.

S. 259¹⁹ Selv ...²² ad.] Selv i hendes Opsætsighed er der en An-
erkjendelse af min Magt thi hun er som en lille Pige, der gjør Nar
af sin Fader. Dersom hun følte sig som min Forlovede, vilde hun
jo vide, at hun har ligesaa megen Magt som jeg, og Den, der har
Magten bærer sig aldrig saaledes ad.

Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Morgen- 103
og Midnats-Stykkerne [S. V. VI, S. 270¹² d. 6. ... 302¹⁴] U. D.

S. 270¹²] *herudfor i Marginen, med Blyant*:

d. 5^t April Midnat 1

En Mulighed.

S. 274¹² Vaudevillen] Recensenten og Dyret 2

S. 274¹⁷ at en gal Mand tager] at gale Meyer tog 3

S. 274¹⁹ at Don Juan ...²⁰ have.] at D. Juan gaaer med 1003 4
Elskerinder i Lommen, thi det var ikke mere værd.

S. 274²¹ Sproget ... 275¹⁵ sinkes.] Man skulde ikke | forandre 5
Sproget. Jeg tænker paa en Replik af Tjeneren i Kong Salomon

¹⁹ en lille ... Fader] sml. 99,9 og se Note dertil. ¹⁰³¹ En Mulighed] se 124.
127.131.135. (S.V. VI, S. 259²⁸—270¹¹). — Sml. IV A: 65.68.105.147. ⁵ Replik
osv.] 5. Sc.; i: J. L. Heiberg, Skuespil (se til 97,33). 2. Bd. (Kbh.1833), S. 324. —
Sml. 97,36.

1844

og Jørgen Hattemager: spil saa meget Du vil, Drik saa meget Du vil, elsk saa meget Du vil. Fader Holberg havde ikke her været sky, han havde sagt: hoer saa meget Du vil. |

Men Forelskelsen den giver absolut Betydning, og Troskab i sin Forelskelse det er Idealiteten. Skjøndt jeg ellers aldrig følger Liig den ringeste Tjenestepige, der var sin Kjerlighed tro hende vilde jeg med Fornøielse følge til Graven.

6 S. 276¹⁸ mine Værelser ...¹⁹ Bryllup] mine Værelser ere dobbelt saa mange, som jeg bruger dem, og netop beregnede paa et Bryllup

7 S. 276³³ Intet.] det slet ikke. Der staaer i en lille svensk Vise, „kniber det, saa maa man selv staae Fadder“, nemlig naar man ingen Faddere kan faae, og saaledes ogsaa, naar man ingen Kone kan faae.

8 S. 276³⁴ har ...³⁶ Hviid.] er en yderst alvorlig Sag, og saa vigtig som 2 Sk. er for den samvittighedsfulde Bogholder, at ikke Regnskabet skal blive forstyrret, saa vigtig er her enhver Ubetydelighed for mig, og saa glad som en Bogholder kan blive, naar Regnskabet stemmer paa 2 Sk., saa glad, eller rettere uendeligt meget mere glad skal jeg engang blive, hvis jeg faaer Lov at opgjøre mit Regnskab.

9 S. 278¹⁴ Blot ...¹⁸ godt.] vil hun begynde og formdl. for at sige noget ganske andet, saa bryder jeg af igjen og siger: men Gud søde Pige kan Du ikke huske det*). — deels fordi hun frygter, at jeg som Geert Westphaler, skal falde hende, som Jørgen Handskemager, i Flanken, naar hun vil føre nogensomhelst politisk og courieus Discours. Vexler jeg et Ord med hende alene, da altid om ligegyldige Ting, kun naar jeg converserer i et Selskab, blander jeg Hentydninger ind men altid med omvendt Lidenskab, thi jeg ønsker just ikke Medvidere.

*) *I Marginen*: det var jo igaar aftes, eller var det (og i samme Øieblik er min Mine et Secund forandret og kun forstaaelig for

⁹ som Jørgen Handskemager] se Holberg, Mester Gert Westfaler, Komædie i 5 Akter. 3. Akt, 2. Sc. (sml. 5. Akt, 7. Sc.).

hende,) for 3 Aftener siden. (For 3 Aftener siden da vare vi ikke Fjender.).

S. 279⁸ Men ...⁹ anderledes.]

Og dog hvis det udvikler en Trods i hendes Sjel, hvis hun blev 10
for mig, hvad jeg engang har været for Den, der elskede mig høit
som Ingen har gjort, en Bekymringens Gjenstand! Men derfor
trækker jeg ikke det Religieuse bort, under dette er vi dog begge
lige, og derfor unddrager jeg hende ikke min Opmærksomhed, thi
jeg vaager nu mere end nogensinde.

S. 279¹³ Maaskee ...¹⁶ Ret.] Maaskee ville de Fleste være til- 11
bøielige til at antage Saadant for en Overdrivelse, som det ogsaa
var Tilfældet med hiint Msk. Og dog havde han paa en underlig
Maade baade Ret og Uret, hvorfor han altid har interesseret mig
som et psykologisk Phænomen.

S. 279²⁴ Men ...²⁵ mig!] Man bruger stundom den Forsigtighed, 12
naar der er en stor Mortalitet blandt Barselkoner, at fortie Efter-
retningen derom for de levende; men hvor skulde Nogen falde
paa at bruge Forsigtighed imod mig.

S. 279²⁸ Er ...³² øvet.] Hvor meget har jeg ikke lidt paa denne 13
Maade. Er min Vei forøvrigt strøet med Torne, saa er disse til-
fældige Berøringer en egen Art, der pine bitterligen. I Vers i til-
fældige Yttringer, i Mystificationer i Blade seer jeg bestandigt
Vink, seer Spøgelser, og jeg tør ikke engang lade mig mærke
med at jeg forfærdes. Da jeg selv er indviet og øvet i utallige My-
stificationer, saa kan jeg ikke lade være at tiltro hende lignende
Færdighed. Jeg troer virkelig en Politie-Officiant kunde lære no-
get af mig. Han skulde see mig, naar jeg kommer paa et eller andet
Sted, hvor jeg veed hun ogsaa kommer, han skulde see mig anstille
en Husvisitation, naar jeg troer hun har været der. Ja naar man
tør befale at aabne alle Gjemmer, saa er det endda ikke saa svært,
men naar man skal hitte paa eet Paafund for at faae Lov at see i en

Bordskuffe, naar man skal beundre en Vase med kunstige Blomster for i den store Blomst at see om der ikke skulde ligge en Seddel, naar man skal snuble, fordi man kun i den Stilling kan see ind under et Sybord o: s: v: det er noget Andet.

- 14 S. 280²⁹ Faderen] Moderen indstreget med Blyant og i Marginen, med Blyant: NB.

S. 281¹² d. 14. April.] hertil i Marginen:

- 15 skal være en Søndag.

- 16 S. 281¹⁹ Idag] Om hun veed det, veed jeg ikke, men jeg kommer i de Kirker, jeg pleier og næsten altid paa mit sædvanlige Sted. Idag

- 17 S. 281³¹ Ak! ...³⁸ hende] Om det var Spændingen hun var i, eller hvad det var, hun saae meget bekymret ud. Jeg forstod imidlertid denne Hilsen paa min Viis. Jeg rakte mit Hoved i Veiret og lod det falde ned paa Brystet omtrent som Den, der byder paa en Auction og siger ja, men gjorde det tillige som Den, der synger en Psalme meget høit*) gjør det, idetmindste har jeg lagt Mærke til at Hiorthøy gjør det. Saa forsvandt hun, jeg saae hende ikke mere

*) I Marginen: hvilket jeg tillige gjorde, saa de Omstaaende saae paa mig, desto tryggere kunde hun ogsaa gjøre det.

- 18 S. 283³ mere.] mere. Hvis jeg selv blev Den, der skulde fortælle hende dette Budskab, hvilken Situation: jeg med mit Ønske og Ønsket for os Begge, og hun har tabt Sandsen for dette Sprog.

- 19 S. 285⁹ og ...¹¹ vil.] og jeg nægter det ikke, at jeg vel ikke med Ligegyldighed, men dog med Rolighed har undertegnet mere end een Dødsdom, det vil sige, har fra mit Standpunkt maattet dømme, at det Liv var Jadsk.

---

¹⁷ Sml. IV A97 og se Note dertil. Hiorthøy] formentlig Justitsraad og Archivar i det kgl. danske Cancellie Chr. Julius Fr. Hiorthøy († 1843, 73 Aar gl.; se Berl. Tid. 1843, Nr. 130).

S. 286⁹ raadet.] raadet. Under Latterens og Kaadhedens Form har jeg i sin Tid sonderet hende i denne Henseende. Ganske usandsynligt var det mig just ikke, men sandeligen der er ikke vexlet et alvorligt Ord mellem os, om hvad hun skulde gjøre. 20

S. 286¹⁴ deraf.] deraf. Min Tanke vilde oprøres, hvis jeg vilde vove at bedrage den, men Qvindens væsentlige Forskjellighed fra Manden trøster mig. 21

S. 287¹⁵ Har ...¹⁸ igjen.] Og dog har jeg maaskee gjort et for stærkt Indtryk. Det er saa sjeldent at jeg vil Noget i Endelighedens Verden, det er derfor vel muligt, at jeg, naar jeg vil noget med afgjort Lidenskab, som det her var Tilfældet, har gjort netop ved det korte, simple Ord det stærkeste Indtryk. Det er vel muligt, at, naar en Pige er aldeles uvidende om et Msk. Lidenskab, og naar da Øieblikket er der, og han blot med hele sin Lidenskab men ogsaa med dens Modsætning med rolig Holdning siger disse Ord: „det er Dem, jeg har søgt, det er Dem, jeg søger, — jeg elsker Dem.“ at dette kan gjøre et for stærk Indtryk, og langt stærkere end alle erotiske Gestikulationer. Sæt det var saa, at hun dog var bleven overrumplet! Ja saa gaaer det. 22

S. 287³³ Alt ...³⁵ skrøbelig.]

Dette var da en Begivenhed. Godt at det er skeet. Og dog var det egl. ikke ganske rigtigt af hende, at hun paa den Maade vil holde en Communication med mig. Hvad Indtryk hun kan gjøre paa mig, veed hun slet ikke; men hun stoler formdl. paa, at jeg kan taale Alt. 23

S. 287⁴¹ for ... 288³ derimod.] for at jeg kan holde det ud i Længden. 24

S. 288¹² hvorledes ...¹³ forbi!] og saaledes er det afgjort med hende, min <stolte> Sol, ell. rettere med hende min lyse Maane,— 25

²² Sml. Kske Papirer, S. 76.

1844

„som Solen varm som Maanen elskovsfuld“. Ja hun fortryller mig.
At der kan skee saa meget, i saa kort Tid!

- 26 S. 289²⁰ som ogsaa . . . 290⁸ har.] som ogsaa en Deel af Frygten. Jeg venter ikke Døden, ikke Vanvid, heller ikke en Potensation af hendes timelige Existents, heller ikke et energisk Udtryk for, at hun er tilintetgjort, heller ikke en storartet religiøs Bevægelse.

Saa kunde jeg have sparet mig al min Anstrængelse. Jeg fortryder den dog ikke, og er endnu bestandig færdig til atter at anvende hele Dagen paa det Ubetydeligste, der kunde angaae hende. Og dog opnaaer jeg Intet. I en vis Forstand er jeg den klogeste i hele min Omgivelse, i en anden Forstand den dumme. Inden for min Forudsætning er jeg den klogeste, men denne Forudsætning, som altid er ideal, gjør mig med al min Klogskab til den Dumme, saaledes, at et Msk., der er halvt saa klog som jeg, men som ikke indlader sig med saadanne Forudsætninger, er i Virkeligheden langt klogere end jeg.

Men jeg fortryder ikke min ideale Forudsætning, i den holder jeg hende og mig selv i Ære.

- 27 S. 291²⁴ Hiin . . .³³ over!] Mit Væsen har jeg nu ganske i min Magt. Hiin Misforstaaelse har i denne Henseende skadet mig. At jeg seer alvorlig ud, mærker hun nok. Hun troer formdl., at det <er> for hiin Strids Skyld. O! det er til at tabe Forstanden over.

- 28 S. 294²⁵ sovet.] sovet. — Dette er min Kugle. —

- 29 S. 296³⁷ Og denne . . . 297¹ Alle.] Og dog er denne Maalestok den courante, ja hvad mere er, den som Digterne*) bruge, naar de maale Helte, Goethe har ikke saa meget som een ordentlig Slyngel eller een alvorlig Charakter paa sit Repertoire, det er alle sammen Compositions Msker. Scribe er den Flinkeste af dem alle.

*) *I Marginen*: Goethe

---

som Solen . . . elskovsfuld] Oehlenschläger, Aladdin, eller den forunderlige Lampe. Et Lystspil, 3. Akt; i: Poetiske Skrifter (Kbh. 1805. — Ktl. Nr. 1597-98). 2. Deel, S. 241. — Sml. III A 149.

Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Morgen- 104
Stykkerne [S.V. VI, S. 307⁴ d. 6.... 311²¹] U. D.

S. 307⁴] *herudfor i Marginen, med Blyant:*

NB d. 5te Mai Midnat 1

Indenads-Læsning.

S. 308³⁷ formaaede Noget] formaaede Meget 2

S. 309⁹ hun ...¹⁴ andet.] hun beder mig for Gud i Himlens Skyd, 3
 hun beder mig ved min Moders Minde ikke at forlade hende.

S. 309¹⁸ det er ...²¹ Beslag.] det er Guds Navn og min afdøde 4
 Moders. Ja Den, der tør og er berettiget til at bruge disse Vaaben
 mod mig, han har Magten over mig.

S. 310¹⁹ Nei! ...²⁸ hende.] Nei! See skal hun mig, jeg skal gjøre 5
 Alt hvad et Msk. formaaer for at hjælpe hende. Men adskilte ere vi.

S. 310³² Fjas] Vittighed med Blyant rettet til: Fiantethed 6

S. 311³ Fra ...⁹ respektere det.] Fra imorgen begynder Striden *) 7

*) I Marginen, med Blyant: Rædselsperioden

Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Morgen- 105
Stykke [S.V. VI, S. 314²⁴ d. 15.... 315⁸] U. D.

S. 315⁶ Pulver ...⁸ mig.] Pulver. 1

¹⁰⁴ ¹ Indenads-Læsning] se 124. 133. 136. (S.V. VI, S. 302¹⁵—307⁸). —
 Sml. A 45.   ³ Sml. Kske Papirer, S. 102.   ⁷ Rædselsperioden] sml. Kske
 Papirer, S. 94.

1844

106 *Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Morgen-U. D. Stykke* [S.V. VI, S. 326²³ d. 22. . . 327⁷]

1 S. 327⁵ mig . . . ⁷ flot.] mig.

107 *Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Morgen-U. D. Stykke* [S.V. VI, S. 331²⁰ d. 30. . . 333¹³]

1 S. 332²² det Hele . . . ³¹ Stolthed.] det Hele.

2 S. 332³⁴ af en . . . ⁴² Øine.] egl. Svaghed og en Art Selvkjerlighed.

3 S. 333³ og derved . . . ⁹ Side.] for min Skyld. Jeg beskæftiger mig væsentligen kun med hende, hun beskæftiger sig væsentligen kun med sig selv, og dog kan jeg ikke lade være at elske hende.

S. 333⁹ Helt . . . ¹³ tilstrækkelig.] *I Marginen med Blyant:*

4 Helt duer jeg ikke til — kun Forhold til Kategorien. — og mere Lidende.

108 *Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Morgen-U. D. Stykke* [S.V. VI, S. 335⁶ d. 5. . . 336²⁶]

1 S. 335¹¹ at . . . ¹² hende.] at Ideen til en Forførelse næsten udgaaer fra hende. Saaledes er det hele Forhold rystet som i et Jordskjælv, at tilsidst et skjødesløst Udtryk for vor Forstaaelse skulde vælges fordi min Trofasthed var for overspændt til at nøies med det trofasteste Udtryk.

2 S. 335³⁴ paa Omtale] paa Omtale (hendes Forelskelse, vor Adskillelse, om hun har Agtelse for mig og saaledes, at hun vel har Agtelse og saaledes, men ikke føler Kjerlighed, hendes Fremtid)

S. 336¹⁹ saa . . . ^{25f.} Høimodighed.] saa stod hun sig langt bedre ³
ved at faae en ulykkelig Kjerlighedshistorie, hvori hun ingen Brøde
har, holde den fast og gjøre en religiøs Transport. Men det kan hun
ikke, at begynde herpaa hjælper slet ikke, og havde hun været en
Saadan, havde hun heller ikke baaret sig ad, som hun bærer sig ad.

Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Morgen- ¹⁰⁹
Stykke [S. V. VI, S. 345⁹ d. 12. . . 347] ^{U. D.}

S. 345¹⁰ Naar . . . ²³saa]

Men kunde jeg ikke føie hende, for min egen Skyld? Naar jeg ¹
faaer Lov at blive den jeg er, og hun vil finde sig i Alt, saa indseer
jeg jo vel, hvad Glædeligt det kunde have for mig, at der var et
Msk., der vilde bekymre sig om mig, ret inderligt som en Kvinde
kan det. Og naar hun nu ikke blot vil finde sig i Alt, men beder
mig, beder mig derom som om en Velgjerning, for hvilken hun vil
takke mig hele sit Liv, en Velgjerning, som næsten hendes hele
Omgivelse (hvilken jeg har fundet elskværdig, som jeg ventede
det) vil komme til at takke mig for

I Marginen: naar jeg bildte mig selv ind, at mit Brud med Ideen
var priseligt, da det var for hendes Skyld og saa tog hende paa
Lidenskabelighedens Ord og paa Ordet

S. 345³⁸ Kan . . . 346² Galskaben.] Naar Den, der er bleven for- ²
vandlet af onde Aander til et Dyrs Lignelse seer sig selv, da for-
tvivler han, og hvis jeg kom til at see mig selv og saa at jeg var
bleven forvandlet: at jeg var bleven en Velgjører, hendes Velgjører!

S. 347²⁴ saaledes . . . ²⁶ Mislighed.] saaledes aabner jeg ogsaa her ³
en lille Communication med min Inderlighed. Jeg veed det vel, jeg
burde det ikke, men jeg kan ikke her bringe det over mit Hjerte.

1844

- 110 *Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Morgen-*
U. D. Stykke [S. V. VI, S. 358³¹ d. 19.... 360³]

- 1 S. 360¹ Dette...³ løs.] Det der trøster mig, er, at denne Betragtning findes i hendes Sjel, naar hun engang skal bearbejdes af andre Fortolkere, som jeg nok skal hidse mod mig saaledes, at de hjælpe hende.

- 111 *Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Morgen-*
U. D. Stykke [S. V. VI, S. 360²⁵ d. 26.... 361]

- 1 S. 361^{29f.} gjette, hvo...³⁷ Overbeviisning.] gjette hvad denne Situation betyder.*)

*) *I Marginen*: Og gjet saa, hvad betyder det? Hvorfor græder Pigen? Og han der sidder ved Siden hvem er han. Og hvo af dem lider saa meest? Og om han der sidder hos hende ikke havde nogen religieus Forudsætning, naar han efterat have seet denne Qval kun kunde finde Hvile i de vildeste Adspredelser, om han blev en Forfører, han vilde dog kun i den Forførte see Lighed med hende, fordi han kun elskede hende. Men da han ikke er saaledes, at det just nærmest er at befrygte, da vil han vel holde hendes Minde fast, ak indtil sit sidste Suk. Kom saa og fortæl ham Noget, I der have seet det Forfærdelige i Livet, I der have reist vide om, fortæl ham Du forsøgte Søe-Helt at Du har ligget paa Havet, hvor Skibet ikke vilde lystre Roret, hvor Ankeren ikke kunde holde det, Herre Gud han har dog seet eller troet at see en Forvirring i Tilværelsens Love, hvor Oprøret ikke vilde lystre en redelig Villies Ror. Fortæl om et Blikstille, — han var en stakkels Elskende der indtil Fortvivelse havde ethvert Seil ude for at fange efter Vinden, men der var ingen — Fortæl om Omvæltninger — han var en stakkels Elskende, der myrdede Den han elskede ikke ved Vaade, men efter sin redeligste Overbeviisning.

Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Morgen- 112
Stykke [S.V. VI, S. 363] U. D.

Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Morgen- 113
Stykke [S.V. VI, S. 367¹⁴ d. 7....369⁹] U. D.

S. 369⁴— Mig...⁹ Sandhed.]

Hvad mig selv angaaer, da lærer min Forstand mig, at jeg har 1
havt den Fordeel af disse 2 Maaneder, at hun endnu mindre har
nogen Forestilling om mig og min Personlighed. Det vilde være
mig en forfærdelig Tanke, at skilles fra et Msk., hvem jeg havde
betroet noget af mit Livs inderste Indhold, især fra en ung Pige,
der maaskee hurtigt nok vilde forelske sig paa ny, og da have mit
Livs Indhold at jadske med under Forelskelsens Favnetag. Lad
dem favnes og kyskes, det vedgaaer ikke mig, men min Personlig-
hed den var og er en lukket Bog for hende. Har min Indesluttethed
knust mig, saa har den ogsaa her gavnet mig, at den har gjort mig
mistænkelig endog mod Den, jeg kaldte min Elskede.

Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Midnats- 114
Stykker [S.V. VI, S. 311²² d. 8....314²³] U. D.

S. 314¹⁰ Naar...¹⁴ tælle.] Jeg kan huske jeg kom engang i største 1
Skynding løbende i en af de Gader i Nærheden af Nicolai Taarn.
Jeg skulde være et Sted bestemt Kl. 3, og jeg troede Kl. var over 3.
Da hørte jeg eet Slag fra Taarnet. Jeg indsaae, at jeg var kommen
for sildig, at Kl. var 1 Kvarter til 4. Og dog var det galt. Lydens
Forplantelse har en Grændse, det tænker man ikke paa, naar
Skilleveien ligger saa nær. Klokken slog virkelig 3, det var det

¹¹³ 2 Maaneder] sml. 97,18 og se Note dertil. ¹¹⁴ 1 Sml. I A247.

1844

sidste Slag, men da Uhret slog det andet Slag har jeg endnu ikke været saa nær, at jeg kunde høre Kirke Klokken, deraf kom det, at jeg troede den var 1 Qvarter til 4.

115 *Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Midnats-U. D. Stykker [S. V. VI, S. 315⁹ d. 16. . . . 326²²]*

S. 316²⁴ Den . . . ²⁶Augustin.]

- 1 Hvad den projecterede Jalousie angaaer, da frygter jeg egl. ikke, det bliver neppe min Sorg, det vilde jo ogsaa være det Latterligste, at jeg blev jaloux, fordi en Anden fik, hvad jeg ikke vilde have. Til Jalousie udfordres dog, at jeg selv vil have det, og at saa en Anden faaer det.

I Marginen: thi Augustin (in doctrina Chr:) bemærker meget rigtigt: non enim in carendo difficultas, nisi quum est in habendo cupiditas.

- 2 S. 317¹⁷ Jeg . . . ¹⁹hvorfor det er til] Sandelig jeg troer at Young har Uret, og efter ham Talleyrand, naar de sige: at Sproget er til for at skjule Tankerne, jeg troer ogsaa, at en senere Forfatter har Uret, naar han siger at Sproget er til ikke for at skjule Tankerne, men for at skjule, at man ingen Tanker har

- 3 S. 318³¹ At være . . . ³⁵Verden.] thi at være et Dyds-Mønster ell. en Hellig er deels en meget generende Ansættelse i Livet, deels, og dette er det Farligste, misligt for Dyden og Helligheden. Det gjør saa godt, det begeistrer at vide, at man tjener hvad man anseer for det Gode pro virili og gjør det gratis. Den, der ret elsker et ell. andet Studium med Sværmerie, han vil nødtigt gjøre dette Studium

¹¹⁵ ¹in doctrina Chr:] Aurelii Augustini de doctrina Christiana libri IV. Lib. III, cap. XVIII. — Ktl. Nr. 135: Udg. af C. H. Bruder (Ed. stereot.) Leipz. 1838. Se ogsaa til IV B 148, S. 335. ² Sml. IV A 86.

til sit Levebrød, om han end vaager aarle og silde for det. Saaledes ogsaa Den, der ret elsker det Gode, han ønsker hell. ikke at denne hans Begeistring bliver en Levebrøds Begeistring, ønsker heller ikke at blive forfulgt af Verden som var det et Beviis for, at man var saa dydig, ønsker hell. ikke og fremfor alt ikke en halv-Snees applauderende Venner. Naar man ønsker ret at have Sikkerhed paa sig selv, er det altid bedst at existere under et Bedrags Form. Bedraget kan være dobbelt, man kan bedrage ved i sit Hjerte at være en Slyngel og dog saa ærbar i det Udvi., man kan ogsaa bedrage omvendt.

S. 320⁴ Tilfældige...¹⁷ Modgang.] Tilfældige.

4

S. 320²⁵ Men] Det forstaaer sig der hører en Art Selvfornægtelse dertil, som da i mine Øine ikke er stor, den nemlig, at være Intet og have Mening i sit Liv fremfor at synes Noget, hvori der ingen Mening er, og med Salvelse at opfordre Andre til det Samme. Men

5

S. 320³⁰ disse... 321²⁴ mig] Jeg veed det vel, Enhver vilde smile af mig, naar jeg indviede ham i min Tvivl, thi hvad Præsten siger, kan jo Enhver forstaae, og det jeg siger er forvirret. Dog var jeg villig at lade mit Liv for Sandheden af min Indvending, men det vilde være inconsequent af mig, at indvie Nogen deri, thi saa maatte jeg jo indbilde mig, at jeg skulde berede Herrens Vei hos Andre, ved at forkynde Tvivl, men det bilder jeg mig ikke ind, jeg har kun med mig selv at gjøre.

6

Med Hensyn til hende er det en anden Sag; dog trøster det mig

S. 324¹ Og...¹¹ mismodig.] Jeg beskylder visseligen ikke hende derfor, jeg har aldrig søgt min Skyld hos et andet Msk. Er end netop min umyndige Alder forstyrret ved Indtryk, man skulde have frelst Barnet fra, jeg søger aldrig Skylden hos nogen Anden, men hos mig selv, at det Forstyrrende virkede forstyrrende paa mig. Hvad

7

Naar man ønsker osv.] sml. IV A86.

1844

hjalp det mig at klage et andet Msk. an — og leve uden Mening, thi der er ingen Mening i, at en Anden kan fordærve mig. Enhver saadan Betragtning er kun en verdslig Adspredelse, der ikke vil forstaae ethisk, hvad der kræver en religious Beroligelse.

8 S. 325³⁶ Det ...³⁸ Forelskelse.] Det er en skøn Forelskelse, hvor man seer efter, om det betaler sig, det er nok saa skjønt som hvis en Præst under Talens Begeistring kunde see, hvor meget Enhver gav i Tavlen. Naar jeg blot maa beholde indtil mit sidste Aandedrag Bønnens Inderlighed, saa forlanger jeg Intet videre. I dens Begeistring er jeg stærk nok til at forlade Alt, og udenfor den er jeg elendigere end en Spæde-Kalv, hvad hjælper saa Verdens Herlighed mig!

9 S. 326¹² saaledes ...¹⁵ smelde.] Dette er ligesaa latterligt, som naar en Mand ikke kan tale uden paa en Generalforsamling, ja uendeligt meget latterligere. Men det forstaaer sig, da man jo veed, at man kan faae Gud gratis i Tale, saa maa man ellers see at have lidt Fordeel deraf. Saaledes er Mskene. Lad et Msk. arbeide af yderste Evne for at finde Sandheden, men lad ham derhos have Begeistring nok til, (mindende sig om, at det aldrig bør sees paa en Dandser, at han puster) at sige: det koster ingen Ting — saa siger Verden: han er et selvkjærligt Msk. Lad ham arbeide halvt saa meget, men sige: det koster saa og saa meget, da siger Verden: det er virkelig et dygtigt Msk., et nyttigt Medlem af Samfundet. Og hvorfor er han dygtig og nyttig? fordi han lader sig betale.

Dog gad jeg ikke disputere derom med noget Msk., end mindre faae et høistæret Publikum ell. en sammenløben Menighed indbildt, at de vare kaldede til at afgjøre, hvo der har Ret. Det er min sidste min inderste Overbeviisning, at ethvert Msk. er Gud lige nær, naar han selv vil det. Vil Nogen ikke forstaae det, vil han maaskee hellere til lidt Adspredelse spille sin og venskabeligst ogsaa min Tid paa at kævles, mig skal han ikke narre; thi mit Ydre er netop beregnet paa at være fri for alt Compagnie.

---

⁸ I dens Begeistring osv.] sml. IV A 90.

Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Midnats- 116
Stykker [S.V. VI, S. 327⁸ d. 25 ... 331¹⁹] U. D.

S. 327¹⁶ ved ...²⁰ hende.] ved Havets eensformige Bølge vilde 1
 min Sjæl henvugges i hendes Erindring, i Vintertiden vilde jeg
 bedrage mig selv, som ilede jeg til hende.

I Marginen: Saa vilde jeg gaae ud paa Toldboden og bilde mig
 ind hun kom med Dampskibet, saa vilde jeg sidde hos min gamle
 Conditor og see hende gaae forbi.

S. 327^{21 f.} Erindringen...²⁴ betyde.] jeg har kun Evighedens An- 2
 svar, og Erindringens Green er for mig ingen Mandelstav, men et
 Dommens Sværd over mit Hoved.

S. 327²⁷ erindrer ... jeg.] erindrer Du ..... Hvis han selv vilde 3
 vende tilbage til Eden, da stod jo Engelen med det luende Glavind,
 stod den samme Engel ikke for Erindringen.

Tungt for Petrarca, at Laura tilhørte en Anden, men han turde
 dog tænke paa hende. Han havde ingen anden Bebrejdelse end
 den, at Smerten blev bittre jo mere han drømte, men ingen høiere
 Magt forbød ham det.

S. 328¹³ Styrelsen ...¹⁶ Skin]

Jeg forstaaer det vel, Gud i Himlene har fanget mig i min egen 4
 Snare. Min Existentses Idee var stolt, nu er jeg knuust. Jeg veed
 det nok, jeg kan skjule det for Andre, jeg kan sætte Latteren i
 Bevægelse, jeg kan ogsaa holde dumme Øiekast i Ave, hvis man
 skulde ville dømme mig, men jeg har tabt, tabt hvad der var den
 egentlige Fynd i min Existents, min Ironies sikkre Befæstning

S. 328²² Jeg] Saaledes var det ikke min Mening. Jeg 5

S. 329¹² Vil...¹⁵ Forvandlingen.] Vil jeg ikke finde mig i at bære 6
 Nødvendighedens Kors, ikke finde mig i at lide Nødvendighedens
 Smerte, saa er jeg tilintetgjort er slet Intet, og har dog intet Sted

² Mandelstav] sml. II A 717.

1844

at være uden hos Msk. i Misforstaaelsen. Først naar jeg bærer dette Kors, og føler denne Smerte først da forvandles Korset til en Stjerne og Smerten til en Jubel.

- 7 S. 329²⁴ Jeg veed ... 330¹⁴ Angeren.] jeg kjender Eder, I rædsomme Tanker, som dog ere mit Væsen fremmed, jeg veed man kan med Tale bedaaere hende, jeg forstaaer, hvorledes det gik til at Richard d. III kunde overvælde den Qvinde, der var hans svorne Fjende, og forvandle hende til sin Elskerinde, jeg veed, at der er Intet der virker saa sikkert paa hende, som Usandhed Løgn naar den foredrages med vild Begeistrings Flamme med Lystens usunde Ophidselse, jeg veed det, hun elsker egl. ikke et saadant Msk., hun har næsten Modbydelighed for ham, men hun bliver svimmel, bedøvet, hun giver sig dog hen. Det var som en ond Aand der vilde bringe mig i sin Magt, (thi disse Anfægtelser lade dog af, og man bliver træt af at skrige, og træt af at græde, og træt af at rase, naar det ikke bliver til mere), den bød mig allerede som Haandpenge en Forudfølelse af overmenneskelige Kræfter, hvorved jeg skulde fuldkomme det Store — paa den Maade at redde min Stolthed og frelse min Ære. O! det er en tung Gang den Overgang fra at være i overnaturlig Størrelse i det Ondes Vold til at være Intet, slet Intet mindre end Intet, og endnu mindre ved sin Tankes forudgaende Forvildelse.

- 8 S. 330³⁰ Er der ...³⁷ mere —.] Hvad er saa < Mskene og > Himmel og Jord og det Hele for Den, som venter en ny Himmel og en ny Jord, og hvad er Æren for Den, der forventer en ny Ære.

117 *Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Midnats-*
U. D. Stykke [S. V. VI, S. 333¹⁴ d. 3. ... 335⁵]

- 1 S. 334² Sympathetisk ...⁹ Udgang.] Det er denne Udgang vi nærme os mere og mere. Sympathetisk ønsker jeg det ikke, fordi

---

Korset til en Stjerne] sml. II A 82.

denne Udgang sætter Uendeligheden imellem os. Sympathetisk ønsker jeg da, at hun bliver uendeliggjort i religiøs Forstand.

S. 334¹¹ blidt...¹²sterbend.“] blidt som „Barnet der slumrer hen 2
ved Moderens Bryst, med Brystet i Munden“.

I Marginen: So mild und leise wie das Wiegenkind

Mit seiner Mutter Brust im Munde sterbend.

Schakspeare Tieck og Sch. 3d B. p. 71. n:

Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Midnats- 118
Stykker [S.V. VI, S. 339²⁸ d. 7.... 345⁸] U. D.

S. 339²⁸] *herudfor paaskraa i Marginen, med Blyant:*

NB

1

d. 5te Juni

Midnat

Nebucadnezar.

S. 340³⁴ I denne ... 341¹¹ selv.] I denne Henseende er al min 2
Lidelse ligefrem en Begunstigelse, thi selv den meest begavede
Aand kommer dog ikke til at forstaae sig selv, uden at saaledes
en Situation hjælper ham.

I Marginen: Om jeg end aldrig bliver færdig der hvor hun; thi
sæt hun blev en Andens, saa vilde jeg altid have den Anfægtelses
Mulighed tilbage, at det pluds. gik op for mig (ved at læse et Skrift
— ved et tilfældigt Ord, som stundom virker stærkest) ell. jeg i mig
selv opdagede, at mit Tungsind ikke var habituel, ell. et Ægteskab
lod sig construere tiltrods derfor, sæt dette skete, saa vilde jeg have
Leiligheden til at fornemme Smerten reent æsthetisk.

S. 341¹⁹ Jeg er ...²¹ sig for.] jeg er som et Msk. kunde behøves 3
i verdenshistoriske Kriser, jeg er som en Prøveklud Tilværelsen

² Schakspeare Tieck og Sch.] se til 102,13. ¹¹⁸¹ Nebucadnezar] se
124.132.137-141. (S.V. VI, S. 336²⁷—339²⁷). — Sml. IV A 119. ⁸ Sml. 98,12 og se
Note dertil.

1844

bruger for paa mig at see, hvordan det tager sig ud. Saaledes har Kunstneren en Skizze, paa hvilken han snart sætter lidt til og snart tager lidt fra, førend og medens han arbejder paa sit Kunstværk; saaledes kaster Chemikeren en Beregning hen, og beregner igjen inden han skrider til at sætte det i Værk. Og saaledes er jeg en Skizze, en Beregning.

4 S. 341²³ faaer jeg slet ingen.] skulde jeg jo faae en absolut Betydning, og derfor faaer jeg slet ingen.

5 S. 341^{32 f.} Alvor.] Alvor. Relativ Alvor er egl. Bornerethed.

6 S. 343⁵ enten ...⁸ mig.] det Comiske saaledes have vaagnet, at jeg ikke kunde holde igjen.

119 *Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Midnats-U. D. Stykker [S. V. VI, S. 348—358³⁰]*

1 S. 348³⁹ at hendes ... 349² forstaaer det.] at hendes Forhold til mig vilde fra hendes Side blive en Maisalliance, idet jeg fik al Magt hun slet ingen, jeg vil blive Ihændehaver af hendes hele Sjels Indhold, hun kun forsaavidt det vil behage mig selv.

2 S. 349¹⁵ Men ...¹⁷ hinanden.] Jeg kan bekymre mig om et Msk., maaskee som ikke mange kan det, men jeg kan ikke modtage en andens Bekymring, der skal være min Fortrolige, thi han bliver det dog ikke.

3 S. 349²⁶ Undflye ... 350¹² o. s. fr.] Undflye det kan jeg ikke, jeg maa holde Tanken ud indtil jeg finder en religiøs Beroligelse, og da først er jeg fri, indtil atter noget Nyt møder. Saaledes greb engang den Tanke mig, at det maatte være rædsomt at blive levende begravet. I samme Nu stod <det> mig tydeligt, at det maatte

hænde mig; thi uagtet jeg har den meest begeistrede Forestilling om at Gud er Kjerlighed, saa har jeg tillige en Forestilling om, at man i Tiden og Timeligheden maa være forberedt paa at lide Alt, og at det kun er sandselige og kjødelige Forestillinger om Gud, at man er fritaget derfra.^[†] Først søgte jeg, om jeg ikke kunde udfinde et ell. andet Middel for at sikkre mig. Jeg har engang optegnet dem alle, og Den der ikke er meget intriguant vilde vist frapperes over den Snildhed hvormed alt var beregnet. Men da tog mit Tungsind og lagde Beslag paa min Klogskab og nu maatte jeg udtænke lige-saa sindrige Indvendinger, indtil det var klart, at der ingen, ingen Vished er i den vide Verden, ikke om jeg havde al Verdens Klogskab, ikke om hele Mskheden vilde gjøre Alt for mig, ingen Sikkerhed for, at det jo kunde hænde mig. Hvad saa? Saa maatte jeg altsaa see at finde en religious Beroligelse. Jeg øver mig da i at tænke Tanken, og tænke min Forestilling om Guds Kjerlighed med i den. Efterhaanden bliver jeg da fortrolig med den, fortrolig med, at det vil hænde mig, men ogsaa med, at Gud dog bliver Kjerlighed, og at Alt dog bliver godt, og at man dog dør engang, selv om man blev levende begravet. Nu besøger Tanken mig af og til. Det varer kun et Minut, i samme Minut er jeg orienteret i min religieuse Opfattelse, og det Hele forstyrrer mig slet ikke; men Tanken har jeg dog.

[†] *I Marginen*: Sammenblanding af Jødedom og Chrstd.

i Forhold til Den, der endeligen vil Noget, gjelder det at holde Forfærdelserne borte, i Forhold til det Religieuse gjelder det at have Modtagelse for Forfærdelserne, at aabne sig for dem, — men ogsaa at føres til Seiren gjennem denne Tilintetgjørelse.

S. 350²⁶ taaler...²⁹ derimod.] taaler. Naar Opgaven var den at skjule sit Tungsind, saa vilde jeg være omnibus numeris absolutus et perfectus, og det siger jo alle Opgaven at være, og det troede jeg selv, indtil jeg indsaar, at Vielsen er en guddommelig Protest derimod.

⁴ omnibus... perfectus] sml. Plinius, epist. IX 38. (Cicero, De natura deorum II 13,37. De officiis III 3,14).

1844

- 5 S. 350³⁴ Tanker, ...³⁷ Udvortes,] Tanker,
- 6 S. 350³⁸ Grunde ... 351³ derfor.] Grunde.
- 7 S. 351⁹ Havde ...²¹ derover.] Jeg var jo provianteret til Overflod og tænkte hende et 4d og et 5te Forsigtighedsmiddel som hun slet ikke drømte om. Ved Hjælp af min Dialektik gjorde jeg dem gjeldende, og hun har stedse takket mig for at jeg hjalp hende.
- 8 S. 351³⁸ Lad ... 352¹ mig] Hun vilde da maaskee tænke sig 3 Forsigtighedsregler, og jeg havde allerede tænkt 99. Jeg vil gjøre mig Situationen tydelig, thi jeg kan tale ligesaa godt med et Msk., naar jeg er alene, som naar Msket er tilstæde. Hun vilde da sige: for det første kan Du jo bestemme det i dit Testamente, at Du vil begraves saa sildigt som muligt, dernæst kan Du fordre det af Din Docter, at han bruger enhver Forsigtigheds-Regel, og endelig har Du mig
- 9 S. 353⁸ da ...⁹ Vished.] saa bringe de mig til en Glæde og Salighed som ogsaa er sær nok, da den virkelig overgaaer min Forstand.
- 10 S. 353¹⁶ ham ...²² Verdenshistorien.] Gud.
- 11 S. 355²¹ og hvad ...²³ Mand.“] selv i dette Øieblik er jeg vis paa, at næsten Enhver, jeg vilde raadsørge om hvad en Tungsindig skulde gjøre for ikke at martre en Hustrue, at man da vilde svare: han skal som en Mand slutte det inde i sig selv. Vilde jeg dertil svare: det er jeg Mand for, saa vilde man smile mistroisk af mig, som var jeg en Pralhans, men man vilde ikke forstaae min Tvivl, at det netop strider mod den ethiske Forpligtelse i Vielsen at være indesluttet. At der nemlig ikke deraf følger, at en Ægtemand skal plapre Alt ud, men at deraf følger, at han ikke maa gjemme Noget, hvorom han kan sige, det kan jeg ikke indvie hende i.
- 12 S. 356¹⁸ Netop] Hun yttrede det selv at jeg vilde blive langt lykkeligere uden hende. Netop

---

¹³ Sml. 97, 27. — Ksks Papirer, S. 78.

S. 356²⁰ Min ...^{24f.} saaledes] Efter hendes Opfattelse gjaldt det om ved Pligtens ved det Helliges Myndighed at bevæge mig religiøst, ved hendes Elendighed at røre mig sympathetisk. Skulde jeg nu have talet, da maatte jeg sige: „det er mit høieste Ønske at blive hos Dig, og det frister mig just ikke at lade Dig og min Stolthed i Stikken“. Hun havde formdl. ikke engang faaet Tid at høre det sidste, hun havde jublet, hun havde sagt 13

S. 357³saa var ...⁴ Billet.] saa kunde hun ogsaa være bleven min. 14

S. 357⁸ Forsaavidt ...¹⁰ En officiel] See derfor har jeg den ikke. Klage derover kan hun ikke, thi hendes Fordring paa mig er bleven til uendeligt meget mere end hun ved sig selv kunde gjøre den til. En officiel 15

S. 357^{34f.} Virkeligheden.] Virkeligheden. Kun i Kraft af et Brud, hvorved jeg blev skyldig, idet jeg saa en gudd. Protest mod det Hele, fandt jeg ogsaa et religiøst Udgangspunkt for det Hele. Dette er min sidste Instants. I Melleminstantsen har jeg af yderste Evne gjort Alt hvad min Forstand kunde lære mig at være hende tjenligt, jeg har gjort det muligt for hende at antage at jeg var en Bedrager, et Vrølelhoved, en Letsindig, og alle saadanne Bestemmelser ligge netop for hendes Væsen, det er Noget hun kan forstaae. 16

S. 358^{1f.} og den ...³ satirisere.] det gyser i mig, naar jeg tænker paa, hvis hun nu pludselig cum emphasi kom til at forstaae, hvorledes jeg endnu hænger ved hende. Hvilket Virvar, og hvilken Satire over Adskillige. 17

S. 358^{6f.} Enhver ...⁸ ethisk.] Enhver prosaisk Fusken i at ville hævne sig f. E. ved at tage en Anden er i Sammenligning dermed kun en Spas. 18

S. 358¹⁶ Mildhed ...²³ tydeligt] Mildhed. Dette er og bliver mig min rige Trøst, min oprindelige Tro paa Tilværelsens Consequents: at det maa blive tydeligt 19

1844

120 Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Midnats-
U. D. Stykke [S. V. VI, S. 360⁴ d. 24. ...²⁴ borte.]

121 Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Midnats-
U. D. Stykke [S. V. VI, S. 362]

1   ²⁰ saa ...²¹ svagt.] saa være det mig forbuden at blive mismodig.
Desuden har jeg endnu ingen Grund, og faaer jeg først Grunden,
saa veed jeg vel, jeg bliver ikke mismodig. Dette Mismod er en
Mulighedens Frugt.

2   ^{25f.} Overvægten ...³⁵ mig.] Magt.

122 Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Midnats-
U. D. Stykker [S. V. VI, S. 364—367¹³]

1   S. 364²² Men ...²³ hen?] I Tiden vil jeg være en ulykkelig Elsker,
mere forlanger jeg ikke, jeg har aldrig forstaaet at Tiden duede
til andet end til at gjøre et Msk. ulykkeligt — og saa lykkelig i en
Evighedens Bevidsthed.

2   S. 364³⁵ Evne ...³⁶ Vildfarelse.] Evne og i Grunden altid elsket
hende mere end mig selv, ulykkelig derved, saa ulykkelig, at En-
hver vilde sige det var Usandhed.

3   S. 366⁸ Og dog ...²⁹ faaet.] Ja havde jeg fra først af kunnet have
en saadan Anden i Kikkerten, saa troer jeg dog næsten det var
bleven umulig for mit Tungsind at faae fat i mig, men havde da
vidst bedre at taxere hendes Lidenskab og hendes Mimik.

I Marginen: Og det bliver hendes første Kjerlighed hun vender
tilbage til — saa har hun Intet tabt i mine Øine. Fordybet i mig
selv har jeg ikke mærket, at der var noget Saadant til i hende,
hun har ikke havt Leilighed til at yttre Noget, og altsaa er det dog
muligt. At Sligt har kunnet hænde mig, er jo lidt Spot over mig,

men det er det Samme, naar hun blot holdes i Ideen, saa forlanger jeg intet Mere. Hun havde muligen forstyrret mig min Livs-Anskuelse, nu gjør hun det ikke. Og godt, at jeg aldrig har vidst af noget Saadant, det havde forstyrret mig i at sørge.

S. 366³² saa ...³³ mig.] thi den er saa ganske svarende til mit 4
Væsen, at jeg kan sige: saaledes og kun saaledes kunde jeg forsøge mig i det Erotiske. Saasnart jeg tør kalde den en Begivenhed er Begivenheden netop ligesaa comisk som den er tragisk. Det Comiske ligger deri, at vi har byttet Roller. Hun skriger, jeg lider, hun dør, jeg lever, hun elsker om igjen, jeg bliver den samme, hun bliver anden Gang lykkelig, jeg forbliver den Ulykkelige. Og hvad der er endnu mere comisk kun paa den Maade kan min Historie blive forstaaelig for Andre. Neppe døende tør jeg tilstaae Sagens Sammenhæng, at ikke det ærede Ligfølge skulde usømmeligen komme til at lee ved at begrave en saadan ulykkelige Elsker.

S. 366³⁵ Skulde ...³⁶ prutte?] Hvad skulde jeg sige? Skulde jeg 5
modificere Bedraget lidt og søge en Forstaaelse i: saa gjør jack og saa gjør Du, saa gjør alla — det var jo en ny Usandhed, thi jeg er aldeles uforandret, og det er aldrig faldet mig ind at tænke paa nogen anden Pige.

S. 367¹¹ Kun ...¹³ Hele.]

Nei kun naar jeg tier, kan jeg holde min Sjel pathetisk, at ikke 6
hun og Livets Hvirvel slynger mig hen i det Latterlige. Jeg er saa forberedt som muligt paa hvad der vil skee, det er min Trøst, at jeg troer mig istand til at holde igjen.

Foreløbig Udarbejdelse til „Skyldig—Ikke-Skyldig“, Midnats- 123
Stykke [S. V. VI, S. 369¹⁰ d. 7. . . 370] U. D.

⁵ saa gjør jack... alla] se Seidelins Visebog (se til II A 127, S. 74), S. 353 ff.

1844

Herefter med Blyant:

I

Efterskrift
af
Frater Taciturnus

¹²⁴ De smaae Opsatser som skal lægges ind i „Skyldig?—Ikke-
U. D. Skyldig?“.

- 1) Fader-Bekymring. cfr. Journalen p. 25 og 26 ø. cfr. p. 77 ø.
- 2) En Spedalsks Selvbetragtning cfr. Journalen p. 55.
- 3) cfr. Journalen p. 57. smgln. p. 75 n: og 76 ø.[†]
- 4) Erindringer af mit Liv af Nebucadnezar cfr. Journalen p. 59.
- 5) Abælard. cfr. Journalen p. 96 nederst og p. 13 øverst.
- 6) Den stille Fortvivlelse. cfr. Journalen p. 121.
- 7). cfr. Fenelon Lebensbeschreibungen und Lehrsätze der alten
Weltweisen .. Perianders Liv. bemærket i mit Exemplar
fra p. 79 o: fl.

Til 124:

¹²⁵ † dette Stykke kunde kaldes Salomos Drøm, hvori et tungsindigt
U. D. Ungdoms Indtryk af David at han ikke var Guds Udvalgte, men
kun paa Skrømt, medens den onde Samvittighed nagede ham indv.

Til 124:

¹²⁶ Den Spedalske har opfundet en Salve, der kan skjule det for
U. D. Andre, men den smitter dog — den ene vil nu hævne sig paa Msk.,
den anden vil blive derude mell. Gravene.

---

¹ Se 148-151. (S.V. VI, S. 371—459). Frater Taciturnus] sml. Mailáth, Magyarische Sagen. Märchen und Erzählungen. 1. Bd. (2. Aufl. 1837. — Se til II A 449), S. 154 ff. („die Erzählung des Bruders Taciturnus“ i: Der Schatz). ¹²⁴ Journalen p. 25 osv.] ∴ IV A: 65.147. Journalen p. 55] ∴ IV A: 110.111. Journalen p. 57 osv.] ∴ IV A: 114.144. Journalen p. 59] ∴ IV A 119. Abælard] sml. 148,2. — S.V. VI, S. 380. Journalen p. 96 osv.] ∴ IV A: 177.31. Journalen p. 121] ∴ A33. Fenelon osv.] sml. A 45 og se Note dertil.

O! dumme msklige Sprog, hvem tilkommer vel Medlidenhed uden den Ulykkelige, og saa er det omvendt, det er den Ulykkelige der har Medlidenhed med den Lykkelige.

den Forarmede der holdes i Skakkerjødernes Hænder, hvad ender det med, det ender i Slutteriet, og saaledes med den msklige Medlidenhed, naar de uden Fare for dem selv kan drive Aager med deres Godgjørenhed, og faae det hundrede Gange igien hisset — men ellers ender det med at de sende Een herud.

den anden hedder Manasse.

Til 124:

ad No 1. Den Mand, der for Spøg sagde som en staaende Vittighed, at Ingen kunde vide hvor mange Børn han havde. — Dette bidrog til at han blev gal. Hans pathetiske Fortvivlelse og den Andens Kaadhed. 127
U. D.

<No 1.>

Den stille Fortvivlelse.

128
U. D.

Endelig Udarbejdelse [S. V. VI, S. 189¹³ Da ... 190⁸ døde.]

<No 2.>

En Spedalsks Selvbetragtning.

129
U. D.

Endelig Udarbejdelse [S. V. VI, S. 219²⁴ (Scenen ... 221²⁸ Typhus....)]

S. 221²³ besmittet.] besmittet. 1

Men saa Taushed, at aldrig Nogen faaer Noget at vide, thi hvad hjalp det ellers.

S. 221²⁸ Typhus....] en Smule Typhus i et Huus, saa tør man ikke engang gaae derind. 2

¹²⁸ Sml. 124. ¹²⁹ Sml. 101,1 og se Note dertil.

1844

130

U. D.

No 3

Salomos Drøm.

Endelig Udarbejdelse [S. V. VI, S. 236¹⁸ Salomos ... 237]

- 1 S. 236²³ at maatte ... Ansigt,] i Tanken at maatte nærme sig ham med bortvendt Aasyn som Kams Sønner
- 2 S. 236³¹ Kongens ...³² Udvalgte!] den Udvalgtes Søn, og det kongelige Purpur der allerede blander et jordisk Øie, det blendede, naar David traadte frem det iført, dobbelt fordi han var en Aandens Konge.
- 3 S. 237¹² at den ...¹⁸ Modsigelse] at al den ydre Glands er Guds Vrede over ham, at han maa bære Purpur til Straf, <at> han maa sidde paa Thronen til Straf, han maa høre Folkets Velsignelse til Straf
- 4 S. 237²⁴ Alt.] Alt, og han forargedes paa Gud.
- 5 S. 237³⁰ Kræfter] Kræfter, og Handlingens spirende Skud havde een Vinterfrost knækket, og han kom aldrig til Kræfter

131

U. D.

No 4.

Fader-Bekymring.^[†]

Det var i en lille Landsbye, der levede en meget høi og mager Mand, han gik hver Dag visse Gange udenfor sit Huus, alle Børn kjendte ham.^[*]

[†] *I Marginen:* En Mulighed.

Den forlorne Søn.

[*] *I Marginen:* paa Christianshavn.

(det Idylliske udføres.).

---

¹⁸⁰ Sml. 102,1 og se Note dertil. ¹ som Kams Sønner] skal være: Noah's Sønner, se 1. Mos. 9,23. ¹⁸¹ Sml. 103,1 og se Note dertil.

Nogle paastode, at han i sin Ungdom havde været forelsket i en Dronning af Rusland, —

Men visse Tider paa Aaret foretog han sig en Reise, især naar Storken kom, reiste han bort. Saa reiste han vidt omkring, og naar han var hjemme, var der kun een Ting der beskæftigede ham. Dem betragtede han saa nøie, saa det var forskrækkeligt, gik hjem og saae efter i store Bøger, og regnede ud og regnede ud. Thi han havde et meget stort Bibliothek, men kun af physiologiske Værker.^[†]

Han troede han var Fader, — et Ungdoms Feiltrin — vidste ikke hvor Pigen var bleven af, ell. hvo det var, ell. om der var et Barn. nu studerede han Loven for de physiologiske Forhold, Familie-Lighed o: s: v:.

Det var i hans <tidligste> Ungdom. Der var gaaet nogle Aar hen, uden han ret havde tænkt derpaa, da stod det pludselig saa levende for ham. Nu trak han sig tilbage fra Verden og hensank i Grublerier. Den eneste Slægtning han havde var en gl. Onkel han havde. Denne var een i Livet temmelig forfaren Mand, nu gammel, og ikke just ærværdig, men med den gammelmands Vittighed, som klæder graa Haar saa ilde. Han talede tidt om Sligt og pleiede altid at sige, at Ingen kunde vide hvor mange Børen han havde.^[*]

Saa blev han sindssvag og levede nu saaledes.

Hver 14 Dags Aften kom han | i Klubben ||^[§] og talte med en

^[†] *I Marginen:* Man kunde ogsaa kalde ham: Rottefangeren fra — ja hvad er det Byen hedder, ham der førte alle Børn bort ved sit Spil.

Hameln.

^[*] *I Marginen:* Og denne Taushed og denne Vittighed arbeidede saa længe paa ham, at Forstanden tilsidst besluttede sig til at skifte, fordi den ikke kunde holde ud at tjene i en saadan Husholdning — og han omskiftede Forstanden med Vanvid.

^[§] *I Marginen:* hos en Conditor paa Christianshavn
der har jeg seet ham lee.

Rottefangeren fra... Hameln] se t. Ex. Arnim und Brentano, Des Knaben Wunderhorn (se til I C 101). 1. Bd., S. 44 ff. (Der Rattenfänger von Hameln).

1844

gammel Skibscaptain, der troede, at han var 60 Aar gl., uagtet han kun var 39.

| Journalen p. 49. kan bruges. |

132
U. D.

Nebucadnezar.

Sidder paa sin Throne. De Vise blive kaldte frem, for at forklare, hvorledes det gik til, at han blev en Oxe, de kunde det ikke.

Derpaa lader han en nøiagtig Fortælling opsætte derom, sig selv afbilde, og en Slave maa bestandigt omgive ham der forestiller ham som han saae ud da han var en Oxe.

Han befaler en stor Fest skal indføres hvert Aar til Erindring om at han var en Oxe.

Paaskraa i Marginen: Was ich erlebte da jeg var en Oxe.

133
U. D.

Min Indenads-Lectie.[†]

Min Lection
Periander.

[†] Den er udarbejdet til Skolebrug og derfor skjønnes det ikke nødv: at indlade os paa de Vanskeligheder m: H: t: de to Periandere, og Herodots Forskjellighed o: s: v:

I Marginen: Bog-Kjende.
Læsning til Tidsfordriv

134
U. D.

Indlægene i „Skyldig?—Ikke-Skyldig?“ skulle alle være af Dato d. 5te [*med Blyant rettet fra: 3die*] i enhver Maaned. d. 3die Januar begyndes.

Journalen p. 49] o: IV A 105. ¹⁸² Sml. 118,1 og se Note dertil. Was ich erlebte] sml. til IV A 158. ¹⁸³ Sml. 104,1 og se Note dertil. ¹⁸⁴ d. 3die Januar] sml. S.V. VI, S. 185. 369.

Foreløbig Udarbejdelse til „En Mulighed“ [S. V. VI, S. 259²³ 135
d. 5. . . . 270¹¹ København.] U. D.

S. 259^{23f.}] *med Blyant:*

<En Mulighed

1

5t April Midnat>

S. 259³⁵ Spektakel.] Spektakel. I den Henseende har Livet paa 2
Gader og Stræder i en Hovedstad stundom noget Ydmygende for
den Fornemme, og stundom noget Bedaaende for den simplere
Klasse, thi den høivelbaarne Hr. Ceremoniemester han maa sprin-
ge ud af Fortouget og vige Pladsen for en Tjenestepige med sin
Torvekurv, og Omnibuskudskens blæser af Herskabs-Eqvipagerne,
thi da han ikke kan kjøre af Veien for dem, maa de kjøre af Veien
for ham.

S. 260² Bevægelse . . . ⁴ ønske det.] Bevægelse.

3

S. 260⁴ Man . . . ¹⁰ Ikke-Ledere.] *i Marginen; i Texten:* Herlig- 4
heden er ikke at finde herude, og Elendigheden er saaledes tilhuse,
at det end ikke falder den Elendige ind at ville flye fra den over
Havet per mare pauperiem fugiens.

S. 260²¹ hvor . . . ²² Idyl.] thi en Elendighedens Idyl^{*)} stemmer 5
dog elegisk.

*) *I Marginen:* in aprico

S. 260²² Man . . . ³⁴ selv.]

Christianshavn er som en Kjøbstad. Christianshavn har megen 6
Stemning.^[†] — Naar man staaer paa Snurrebroen. Børnehuset. et
Par dømte Personer, der have en Conference ved Frelserens Kirke.

Christianshavn har ligesom Kjøbstæder enkelte Figurer som
alle kjende. Saaledes har næsten enhver Kjøbstad en Sindssvag.

[†] *I Marginen:* det Veemodige.

¹³⁵ Sml. 103,1 og se Note dertil. ⁴ per... fugiens] sml. III B 122,6.131.

⁵ in aprico] sml. Horats, Sat. I 8,15.

1844

- 7 S. 260³⁶ Overgaden over Vandet] Overgaden neden Vandet
- 8 S. 261⁶ saaledes ...⁷ ham.] Saaledes ogsaa med vor Vandringsmand.
- 9 S. 261²¹ paa ...²² Gaden.] <paa> Gaden.
I Marginen, med Blyant: mellem Børnehusbroen og den søndre Ende af Gaden
- 10 S. 261³⁵ havde ... 262¹⁸ Forsøg] havde da naturligviis i Stilhed mange Gisninger om Grunden til hans Lidelse. Nogle mente saaledes, at han engang havde forelsket sig i en Dronning af Spanien, og hvad man ellers saaledes kan falde paa. Dette var dog mislykkede Forsøg
- 11 S. 262²² at hilse ...²³ Bogholderen] at hilse paa ham, som hun selv gjorde det
- 12 S. 262²⁸ Situationen ...³⁹ til.] Situationen røre mig ofte dybt, thi Godtgjøreheden havde her faaet en besynderlig Ligelighed. Den fattige Kone trængte til Pengene, dem fik hun, men paa den anden Side skulde den fattige Kones Sind ikke let fristes til at blive misundelig paa den Lykkelige, thi hun følte det vel, at denne hendes ædle Velgjører (det er jo Fattigmands-Udtrykket) var mere ulykkelig end hun. Derfor havde hun igjen en Glæde af at være taknemlig mod ham. Havde han været en Lykkelig, da havde maaskee denne Tanke krænket hende, at han vel ikke brød sig stort om hendes Taksigelse. Havde det været en Lykkelig, der var hendes Velgjører og gik hende forbi uden engang at røre ved sin Hat ell. see paa hende, saa var hun blevet krænket, nu derimod formildedes hun ved Tanken om hans Lidelse.
- 13 S. 263⁷ forundres ...²³ Børn.] forundres.
- 14 S. 264²² en underordnet ...²³ Kaar] af borgerlige Forældre
- 15 S. 264²⁹ Huus ... Barn.] Huus.

S. 265⁹ Paa ...²⁵ selv.] Paa den anden Side havde upaatvivlelig
de Andre ikke Skade af hans Selskab, thi hans Forlegenhed, men
ogsaa hans Reenhed lagde et gavnligt Baand paa de Andres Lystig-
hed, at den ikke blev for vild. Men Forlegenhed er just ikke en
Magt som et verdsligt Sind i Længden respekterer, og hvad enten
hiint Veemod der stundom greb den med Verden Ukjendte netop
da har gjort ham noget vildere, ell. hvorledes det gik til, det veed
jeg ikke. Men dette er Faktisk, at en Skovtour endte med et ualmdl.
glimrende Aftensmaaltid. Ophidsede af Viin agtede de ikke hans
Forlegenhed, han som da ogsaa havde nydt for meget. Nu førte
de Andre ham med sig, og i Exaltationen var han bleven et ganske
andet Msk. De besøgte ogsaa et Huus,^[†] hvor qvindelig Foragtelig-
hed lader sig betale. Hvad her forefaldt vidste han end ikke selv.

^[†] *I Marginen:* hvor man ikke skal sige, at qvindelig Dyd er tilfals,
men qvindelig Foragtelighed.

S. 266²⁷ men ...²⁸ Regnskab.] men det forekom ham en Spøg, 17
thi for sit evige Regnskab kunde han ingen Slutning finde.

S. 266³⁰ og som ...³¹ barnløs] Og som han havde elsket sin Bog- 18
holder som var han hans Søn

S. 266³⁴ Nu ... 267¹³ havde.]

Hans bekymrede Erindring var maaskee endnu ikke bleven 19
ham en fix Idee, men Livet forfulgte ham. Den eneste Slægtning
han havde tilbage var en gammel Mand, en Pebersvend,^[†] hvem
han besøgte daglig, og som fra tidlig Tid havde haft Indflydelse
paa ham, hvorfor han ikke kunde løsrive sig. Denne Pebersvend
havde just ikke ført det reneste Liv, og behagede sig nu selv i
Vittigheder, der røbede tvetydig Erfaring. Er det vist, at det simple,
eenfoldige Ord i en gammel Mands Mund kan faae en Vægt som
det ellers aldrig har, er det saa trøsteligt saa styrkende mod feige

^[†] *I Marginen:* hos hvem han var flyttet hen efter Forældrenes
Død, i hvis Huus han havde et Par Værelser og hos hvem han spiste.

1844

Klager over Livet, at tilsidst*) bliver det eenfoldigste Ord**) det Betydningsfuldeste af Alt, saa er det ogsaa vist, at det letfærdige Ord i den Alderstegnes Mund har en Væmmelse som neppe Gjerningen har det hos den Yngre. Blandt andre Vittigheder, som den Gamle formdl. vilde tage med sig ind i Evigheden, var ogsaa den en staaende: at ingen Mand med Bestemthed kunde vide, hvor mange Børn han havde.

*) *I Marginen*: naar Alt er hørt og det meste glemt

**) *I Marginen*: i Oldingens Mund

- 20 S. 268^{27 f.} Overgaden over Vandet] Overgaden neden Vandet
- 21 S. 268³⁷ og talte ... 269² ham.] Bogholderen var et ganske andet Msk., og saa skalkagtig saa man neppe kunde kjende ham igjen.
- 22 S. 269¹³ og saa ... 270¹¹ Kjøbenhavn.] og saa om Indien, hvorledes naar man kommer derover, medens Skibet fragtes, leier sig et Landsted, og har sig en Tøs. Derpaa klinkede de i Samtalens Løb og Captainen sagde: ja det var i vor Ungdom, og saa klinkede de igjen.
- Stakkels Bogholder, det var det eneste Vederlag han fik for en tabt Ungdom. Den hele Situation var saa godt humoristisk anlagt, Bedraget med de 60 Aar saa dybsindigt, at det indskærpede mig, hvor meget man ogsaa kan lære af en Sindssvag.
- Saa døde tilsidst Bogholderen.^[†] Jeg fulgte ham til Jorden. Jeg kjørte hjem fra Graven, med hans gl. Pebersvend. Han begyndte at tale om den Formue han efterlod sig, jeg sagde det var Skade, at han ikke havde været gift, og efterlod Børn. Skjøndt virkelig bevæget ved Dødsfaldet, mere end jeg havde troet, kunde han dog ikke lade være at sige: ja ingen Mand veed med Bestemthed, hvor mange Børn han efterlader sig. Det var et Mundheld. Imidlertid fik jeg et langt mildere Indtryk af ham end jeg før havde havt. Det Forsonende laae i, at jeg indsaae, at det var et Mundheld, men det Sørgelige laae i, at han ikke kunde lægge det af. Saaledes

har jeg seet i Straffeanstalterne Forbrydere, i hvis gudelige Tale pludselig de afskyeligste Udtryk blandede sig, uden at de egl. vare dem det bevidste; thi de vare virkelig opbyggede og rørte.

[†] *I Marginen*: — han var syg i nogle Dage, og hans Indbildning svandt hen, Døden gjorde det igjen godt, han havde Intet havt at ængstes over, hvad hiin Mulighed angaaer.

Foreløbig Udarbejdelse til „Indenads-Lectien. Periander“ [S.V. 136 VI, S. 302¹⁵ d. 5. . . . 307³ myrdet.] *U. D.*

S. 302¹⁵ d. 5. . . .¹⁷ Periander.]

Min Indenads-Lectie.[†]

1

Periander.

Hvorvidt Tyrannen P. ogsaa er den vise P., hvorvidt noget enkelt Udsagn af ham bør tilskrives en anden af samme Navn P. fra Ambracia, hvorvidt Forskjelligheden i Oldtidens Opfattelser betinge en væsentlig Forskjellighed: alt Dette kan ikke beskæftige os, ell. med Rette tildrage sig dens Opmærksomhed der kun udarbejder en Læsebog for de første Begyndere, <og betragter saaledes den Fortælling, med hvilken han fordriver sig Tiden.>

[†] *I Marginen*: „mere knuset mindre angrende“

S. 302²⁵ det er . . . 303⁴ Skamme.] det er meget paafaldende, at 2 Grækerne iblandt de Visers Tal har kunnet regne en saadan Nar <un fat.> med, som Periander var. Vel maatte man sige det er paa-faldende at den Uvidende kan tale saa viist, og ikke selv vide af det. Men haver ingen anden forstaaet dette Ord, saa haver Guderne forsendt det, som i deres Vrede ledte Periander gennem Livet, saa hans Liv blev en Spot over ham selv, og forherligede Nemesis fremfor Periander.

¹³⁶ Sml. 104,1 og se Note dertil. ¹ mere knuset osv.] sml. 136,10. ² det er . . . var.] sml. det i A 45 anf. Skr., S. 78 og Noten S. 79. forsendt} nemlig: forstaaet

S. 303⁵ Da ...¹¹ Alt.]

- 3 Da han blev Tyrann udmærkede han sig ved sin Mildhed, ved sin Viisdom, ved Retfærdighed mod de Foragtede, og ved at hjem-søge Forbryderne. Og dette var den Vises Ord: Flid gjør Alt, og Tyrannens Forklaring var, at ville gennemgrave Isthmen, thi P. sagde: Flid gjør Alt. (Diog.).

I Marginen: havde gjort Guderne et Løfte og holdt det ved Volds-gjerning mod Qvinderne, som han frarøvede deres Smykker.

- 4 S. 303¹⁶ Tvende ...¹⁸ Umenneske.] tvende Mske: den Vise og Tyrannen.

- 5 S. 303²² Cratia ...²³ ties.] Kratia (Diog.).*)

*) *I Marginen:* <da han> formdl. havde glemt ell. endnu ikke hørt det skønne Ord af sig selv: gjør ikke det, som bør ties (Diogenes).

- 6 S. 303²⁵ Han ...²⁷ Ufrie] *herudfor i Marginen:* (Diogenes)

- 7 S. 303²⁸ quit] af med igjen*)

*) *I Marginen:* (O! Nemesis!)

- 8 S. 303³⁰ berøvet.] berøvet. (Stobæus).

- 9 S. 303³³ Gravhvælving.] || Pragtgrav || (Diogenes).

I Marginen: Grav-Monument

- 10 S. 304²⁵ „mere ...²⁶ angrende.“.] „mere tilintetgjort mindre angrende.“ (mas perdido y menos arrepentido).

I Marginen, med Blyant: cfr. Journalen p. 11 n:

- 11 S. 304²⁹ hvad ...³⁰ nævnes] hvad der burde forties

⁸ Diog.] iden til III B 30 anf. Overs. 1. Bd., S. 45. ⁵ Diog.] anf. Overs. 1. Bd., S. 43. gjør ikke... (Diogenes)] anf. Overs. 1. Bd., S. 44 staaer: før ikke ud [o: røb ikke] det som bør ties. ⁹ Diogenes] anf. Overs. 1. Bd., S. 44. ⁸ Stobæus] Johs. Stobæi Sententiæ ex thesauris Græcorum delectæ ... et in Sermones ... digestæ (Basileæ 1549. Fol. — Ktl. Nr. 244), S. 245. ⁹ Diogenes] anf. Overs. 1. Bd., S. 43.

¹⁰ Sml. 136, 1. Journalen p. 11 n:] o: IV A 26.

S. 305¹ som ...² Melissa] eller som han selv havde kaldt hende 12
Melissa hertil i Marginen, med Blyant:

elskede saa høit, at han skal have havt Omgang med hende efter hun var død

S. 305²¹ Paa ...²⁷ Taushed] Og Cypselus agtede ikke paa det 13
 sagte Ord, men Lycophron gjemte det i sin Sjæl og talte aldrig derom til Nogen. End ikke til Faderen vilde han sige det, men han værdigede ham aldrig at svare ham et Ord, hvad Faderen saa end sagde. Da blev Faderen forbittret,^{*)} saa meget mere som han ved mange Spørgsmaal endelig kom Cypselus's Hukommelse til Hjælp, saa han erindrede det sagte Ord, || og han jagede Lycophron bort fra sig. ||

^{*)} *I Marginen:* og jog L. bort fra sig <og> erfarede nu af C.

S. 306⁹ paa ham ...¹⁴ Corcyra.] han havde jo ogsaa glemt hvad 14
 Prokles sagde ham ved Afreisen. Kun L. var tilbage. Og han sendte Bud til ham, men han svarede nei, og han sendte sin Datter til ham, men han svarede nei.

I Marginen: at den lydige Datter maatte lede den Forvildede tilbage til Ærbødighed for Faderen.

Nebucadnezars sidste Villie og Endeligt.

137
U. D.

1. Erindringer af mit Liv, da jeg var et Dyr paa Marken og aad Urter, jeg Nebucadnezar, til alle Folkefærd og Tungemaal.

2. Var ikke Babylon den store Stad og den største blandt alle Folkene, jeg jeg N. haver bygget den.

3. Og der var ingen Stad som B. i Navnkundighed, og ingen Konge som jeg, hvis Ære B. forkynder.

4. Og stor var min Viisdom og som en mørk Tale, hvilken Ingen af de Viseste kunde forklare.

---

¹⁸⁷ Sml. 118 og se Note dertil. 1 ... 5.] sml. 141 v. 1-5; S.V. VI, S. 336f. v. 1-5.

5. At de ikke kunde sige mig, hvad jeg havde drømt, og jeg lod dem henrette.

6. Men Herren Herren er vældigere, og hans Viisdom er som en mørk Tale i Gjerning, ja som det dybeste Mærke i Uforklarlighed.[§]

I Marginen: ja som en Drøm, for hvilken han ene raader, og som en Drøm, hvis Udtydning han ikke har givet i noget Mskes Magt, og den kommer over Een som en Drøm og holder Een i sine stærke Arme.

7. Og Ingen veed hvor han boer, at jeg kunde erobre hans Lande. <ell. sende Budskaber til ham og slutte Forbund med den Vældige.[†]>

[†] *I Marginen:* pege og sige der er hans Trone, ell. føre ham frem af Veien og sige: her er Din Grændse

8 Thi han boer ikke ved mit Riges Grændse^{*)}, og ei heller^{**)} yderst i Verden indtil mit Riges Grændse, at jeg kunde naae ham.

^{*)} *I Marginen:* som min Nabo

^{**)} *I Marginen:* fra det yderste Hav indtil mit Riges Grændse som en Omskandsning

9. Hans Guldkar og Sølvkar har jeg taget fra ham og ødelagt hans Tempel og var stærkere end han.

I Marginen: Og i sit Tempel boer han hell. ikke, thi jeg har taget hans Guldkar og Sølvkar

[§] *I Marginen:* Og han har ingen Raadgivere, at man kunde købe hans Hemmelighed, han har Ingen til hvem han siger: hvad skal jeg gjøre, og Ingen siger til ham: hvad gjør Du.

I Marginen, med Blyant: Og han har ingen Speidere ude, at man kunde fange dem og faae noget at vide, og han gjør ingen Forberedelse

I Textkolonnen, paa Foden af Siden, med Blyant: og han siger ikke: imorgen men: idag.

---

og... henrette] sml. 140. 141 v. 28; S. V. v. 30. 6.] sml. 140. 141 v. 13; S. V. v. 13. ja som en Drøm osv.] sml. 141 v. 14; S. V. v. 14. 7.] sml. 141 v. 15; S. V. v. 15. 8] sml. 140. 141 v. 16; S. V. v. 16. 9.] sml. 141 v. 17; S. V. v. 17. Og han har ingen Raadgivere osv.] sml. 141 v. 18; S. V. v. 19. Og han har ingen Speidere osv.] sml. 141 v. 19f.; S. V. v. 20f.

10. Og der blev sagt mig, at jeg skulde forvandles som et Dyr, der aad Urter paa Marken, <medens 7 Tider skiftede over mig.>

11. Og jeg samlede alle Hærskarer, at jeg kunde være rustet.

12. Men Ingen vovede at nærme sig det stolte Babylon, og jeg sagde er dette ikke det stolte Babel, som jeg, jeg N. har bygget, og alle Folkene tilbade mig.

13. Men da hørtes der et Ord og jeg blev forvandlet til et Dyr paa Marken.

14. Og saa aad jeg Græs paa Marken og saae Stjernerne, og Ingen kjendte mig, <men> jeg kjendte Babel, at det var den store Stad.

15. Og jeg raabte er det ikke Babel, men Ingen fornam min Tale, fordi den blev som Dyrets Brølen, der den lød

16. Og der voxede lange Negele som Kløer paa mig og Ingen vidste hvad jeg vidste at jeg var N.

17. Og Herren Herren har ingen Rentemester og Fogeder, og Slyngekastere, og Vægttere, og dog haver han gjort det alene.

18. I hans Haand er Kongernes Hjerne som Vox i Smelteovnen, og deres Hærskarer som en Avne for Vinden, naar Vreden er i hans Næseboer.

19. Og han boer ikke paa Jorden, at han kunde tage Babel fra mig, og dog lade mig Noget tilbage, ell. at han kunde tage Alt fra mig og selv tage det i Besiddelse som den mægtige Konge i Babel.

20. See. derfor vil jeg prise ham som Den, der er mægtigere end N., og søge hans Venskab at jeg kunde lære, at gjøre det Samme.

21. Da de 7 Aar var forløbne blev jeg atter N.

22. Og jeg sammenkaldte alle Vise, at de ved min Naades Fortabelse kunde forklare mig, hvorledes det var skeet mig.

23. Men de kastede sig ned paa deres Ansigt og sagde: store N. det er en Indbildning, hvo skulde kunne formaae dette.

24. Men nu er Babel ikke det mægtige, og mine Hærskarer sikkre ikke min Trone, og det hjælper ikke, at Nattevagterne sidde paa Udkig, om Fjenden skulde komme.

10...15.] sml. 140.141 v. 6-11; S. V. v. 6-11. 16.] sml. 141 v. 24. 17.] sml. 141 v. 21. 18.] sml. 140.141 v. 22; S. V. v. 24. 19.] sml. 141 v. 23; S. V. v. 25. 20.] sml. 140; S. V. v. 18.31. 21...23.] sml. 140. 141 v. 25-27; S. V. v. 27-29. 24.] sml. 141 v. 30 f.; S. V. v. 32 f.

I Marginen: 24. [med Blyant rettet til: v. 17 adde.] Og jeg grundede længe i mine egne Tanker og beholdt mine Tanker i mit Sind thi Ingen kunde fornemme andet end en Røst i Lighed med Dyrets.

25. Thi Herren kan Ingen see, naar han er kommen, og førend Nattevagterne kan raabe til de Sovende, er jeg maaskee bleven som en Fugl i Træet.

26. Eller som en Fisk i Vandet, som kun er kjendt af de andre Fiske.

27. Men jeg, jeg N. vil ikke være misundelig paa ham, om jeg end ikke troer paa ham, ell. vil give hans Sølvkar og Guldkar tilbage, men jeg vil at dette skal opbevares.

28. Og hvert 7^d Aar skal der være Høitid i Landet, stor Høitid blandt Folket, og den skal nævnes Omskiftelsens Høitid.

29. Og den Viseste i Folket skal føres gennem Gaderne udklædt som en Oxe, og alt Folket skal raabe Herren Herren, Herren er den Vældige.

30. Thi nu er mine Dage talte og mit Herredømme udløbet som en Nattevagt, og jeg veed ikke, hvor jeg vandrer hen, om jeg kommer til hiint usynlige Fjerne, hvor Herren boer, at jeg maatte finde Naade for hans Øine

31. Og jeg veed ikke om det er ham, som tager Livsaanden fra mig, at jeg bliver som et aflagt Klædebond, som mine Forgjængere bleve det, at han da maatte finde Velbehag i mig.

Dette haver jeg, jeg N. gjort <bekjendt> for alle Folkefærd og Tungemaal, og det store Babel skal fuldkomme min Villie.

Med Blyant:

138
U. D.

| de første 5 Vers. |

24.] sml. 141 v. 12; S.V. v. 12. 25.] sml. 140. 141 v. 31 f.; S.V. v. 32 f. 26.] sml. 141 v. 32; S.V. v. 33. 27.] sml. 140. 141 v. 29; S.V. v. 31. 28.] sml. 140. 141 v. 33 f.; S.V. v. 34 f. 29.] sml. 141 v. 35 f. S.V. v. 36 f. 30.] sml. 141 v. 37 f.; S.V. v. 38 f. 31.] sml. 141 v. 39; S.V. v. 40. Dette haver jeg osv.] sml. 141 v. 40; S.V. v. 41.

Med Blyant:

Eusebius præparatio evangelica 9,41.

139

U. D.

Herren Herren

140

U. D.

thi denne Konge er ikke som en Grændse-Nabo, et Folk man kan stride med. han har ingen Grændser.

Vel troer jeg ikke paa ham, men det skylder jeg ham at tilstaae, at han er den Mægtige, jeg Neb. —

I Hans Haand er en Konges Hjerne som Vox i Smelteovnen, og Kongers Tanker som en Sytraad i et Barns Haand.

Og uagtet det blev forudsagt troede jeg det dog ikke. jeg troer det hell. ikke endnu

Men jeg skylder ham at lade hans Magt vederfares Ære.

Derfor skal hvert 7^d Aar en Fest holdes til Erindring derom til Ære for ham som var større end Nebucadnezar.

Og jeg sammenkaldte de Vise om de kunde forklare mig hvorledes det var gaaet til. Men de svarede og sagde: store N. det er <en> Indbildning, og jeg lod dem henrette.

Kunde jeg lære hvorledes han bar sig ad, da var jeg ligesaa mægtig

Men jeg haver ingen Glæde af min Vælde, hvad hjælper alle mine Spyddragere mig, da jeg ikke veed om jeg kan blive til en Fugl, som de tage Feil af og skyde, ell. til et Træ af hvis Grene de danne Piler.

Foreløbig Udarbejdelse til „Nebucadnezar“ [S. V. VI, S. 336³⁰

141

U. D.

1. Erindringer ... 339²⁷ Villie.]

1. som i S. V.

2. som i S. V.

¹⁴⁰ Herren Herren] sml. 137 v. 6. thi denne osv.] sml. 137 v. 8. Vel troer osv.] sml. 137 v. 27. I Hans osv.] sml. 137 v. 18. Og uagtet osv.] sml. 137 v. 10. Men jeg skylder osv.] sml. 137 v. 27. Derfor skal osv.] sml. 137 v. 28. og jeg sammenkaldte osv.] sml. 137 v. 22 f. og...henrette] sml. 137 v. 5. Kunde jeg osv.] sml. 137 v. 20. Men jeg haver osv.] sml. 137 v. 25. ¹⁴¹ 1.2.] sml. 137 v. 1 f.

3. som *Vers 3 i 137.*

4. Mit Herredømme var over Nationerne og min Viisdom som
osv. som Vers 4 i 137.

5. som *i S. V.*

6. Og der blev sagt ved Belzazars Mund til mig, at jeg skulde
forvandles som et Dyr *osv. som i S. V.*

7. Da samlede jeg alle mine Høvdinger med deres Hærskarer,
at jeg kunde være rustet.

8. som *i S. V.*

|| 13. ||

9. Men en Røst hørtes og jeg *osv. som Vers 13 i 137.*

10. Og jeg aad Urterne, og Duggen faldt paa mig, og Ingen
kjendte mig. Men *osv. som Vers 14 i 137.*

11 og jeg raabte er det ikke Babel men Ingen *osv. som i S. V.*

12 Og jeg grundede længe *osv. som Marginal-Tilføjelsen til
Vers 24 i 137.*

13. som *i S. V.*

14 ja som en Drøm *osv. som Marginal-Tilføjelsen til Vers 6 i 137*
kommer over Een pludseligen og holder Een i sine stærke Arme.

15. Og Ingen veed hvor han boer, at man kunde pege og sige:
see her er hans Trone, og man kunde reise gennem Landene til
man sagde: see her er hans Herredømmes Grændse.

16. Thi *osv. som i S. V.* og ei hell. *osv. som en Omskandsning,*

17 Og *osv. som i S. V.* taget fra ham *osv. Templet øde.*

18. Og han har ingen Raadgivere, at man kunde købe hans
Hemmelighed, Ingen til hvem han siger: hvad skal jeg gjøre, og
Ingen som siger: hvad gjør Du?

19. Og han har ingen Speidere ude til at speide *osv. som Vers 20
i S. V.*

20. Og han gjør ingen Forberedelser, som et Msk. førend han
vil udføre det, og hans Fjende haver ingen Frist, thi han siger: det
skee, og saa skeer det.

5.] sml. 137 v. 5. 6.] sml. 137 v. 10. 7.] sml. 137 v. 11. 8.] sml. 137 v. 12.
11] sml. 137 v. 15. 13.] sml. 137 v. 6. 15.] sml. 137 v. 7. 16.] sml. 137 v. 8.
17] sml. 137 v. 9. 18.] sml. 137 § 19... 20.] sml. 137 Blyants-Tilføjelserne.

21. Herren Herren haver ingen Rentemestere, og Fogeder, og Slyngekastere, og Spyddragere og Vægtere, og gjør Alt ved sig selv alene.

22. Dette haver han gjort med mig; og i hans Haand osv. *som Vers 24 i S. V.*

23. Og dog osv. *som Vers 25 i S. V.* og selv være den vældige Konge i Babel.

24. Saaledes tænkte jeg i mit Sinds Lødom, da Ingen kjendte mig og jeg eiheller taledede med Nogen medens Neglene voxede som Kløer.

25. Da de syv Aar var forløbne blev jeg atter Herre i Babel, og Ingen vidste, hvorledes det gik til.

26. Og jeg sammenkaldte alle Vise, at de skulde forklare mig, hvorledes jeg var bleven som et Markens Dyr

27. Men de faldt paa osv. *som Vers 29 i S. V.* formaae dette.

28. Og jeg lod alle de Vise nedhugge.

29. Men jeg osv. *som Vers 27 i 137* paa hans Vælde, om jeg osv. og ikke giver ham osv. tilbage.

30. Men Babel er ikke mere det navnkundige Babel, og jeg ikke N. og mine Hærskarer sikkre mig ikke

31. Og det hjælper ikke, at Nattevagterne sidde paa Udkig, thi Ingen kan see Herren, om han skulde komme

32. Og kommer han er der ikke Tid til at raabe, førend jeg maaskee er bleven osv. *som Vers 33 i S. V.*

33. Derfor osv. *som Vers 34 i S. V.* skal være Høitid i Landet

34. *som Vers 35 i S. V.*

35. Og den Viseste i Folket skal føres gennem Gaderne udklædt som et Dyr paa Marken

36. Og han skal æde Urter, og alt Folket raabe: Herren, Herren, Herren er den Vældige.

37. Thi osv. *som Vers 38 i S. V.* udløbet som osv. vandrer hen,

---

21.] sml. 137 v. 17. 22.] sml. 137 v. 18. 23.] sml. 137 v. 19. 24.] sml. 137 v. 16. 25.] sml. 137 v. 21. 26.] sml. 137 v. 22. 27.] sml. 137 v. 23. 28.] sml. 137 v. 5. 30.] sml. 137 v. 24. 31.] sml. 137 v. 24f. 32.] sml. 137 v. 25. 33... 34.] sml. 137 v. 28. 35... 36.] sml. 137 v. 29. 37.] sml. 137 v. 30.

1844

38 om jeg kommer til hiint usynlige Fjerne, hvor Herren boer som den Vældige, at jeg da maatte finde Naade for hans Øine

39. og osv. som Vers 31 i 137 liig mine Forgængere, at han osv.

40. Dette haver jeg N. gjort bekjendt osv. som Vers 41 i S. V.

142
U. D.

Skyldig?—Ikke-Skyldig?

En Lidelseshistorie.

Psychologisk Experiment

|| udgivet ||

af

Frater Taciturnus.

143 *Endelig Udarbejdelse til „Fremlysning“* [S. V. VI, S. 177—181]
U. D.

1 S. 179¹⁸ som ...²⁹ fortiet.] som var det skeet for Guds Aasyn, og nedlagt til at fremtages paa Dommens store Dag. Det næsten gøs i mig, at jeg saaledes skulde bringe Uorden i den himmelske Retfærdigheds Archiver. Dog nu er det bag efter, jeg beder Himlen og den Ubekjendte om Tilgivelse. Han er formodentligen død, eller han har betragtet sig selv som en Død, afsluttet sit Regnskab, og hans sidste Tanke har vel været, at han engang ved den første Lyd af Dommens Basune, hvor han end fandtes, vilde ile til hiint stille Vand med sin dybe Grund for med sin Skat under Armen at træde frem. Og Gjemmestedet var godt valgt; man betaler ingen Afgift for sit Depositum og er sikkert Taushed. Man priser en Collecteur, der uddeler Lykkens Gevinst, at han fortier Navnet, for at Lykken ikke skal vorde den Lykkelige til Plage; men den Ulykkelige, for ham er Taushed en ikke mindre Tjeneste.

2 S. 179³⁴ en flad ...³⁶ Silkebaand.] en flad Guldring, med Datum indgraveret, en meget svær Guld kjede; et Halssmykke bestaaende af et Kors af Brillanter befæstet i et lyseblaat Silkebaand.

38] sml. 137 v. 30. 40.] sml. 137 v. 31. ¹⁴²Sml. S. V. VI, S. 175. ¹⁴⁸Sml. 99, 1.

S. 179³⁷ et udrevet... S. 180³ Stykket.] et udrevet Stykke af det ³
ny Testamente, der indeholder fire Vers af Johannes Brev, og andet
Lignende, der kun for Eiermanden kan have havt lige Værd med
det høist værdifulde Smykke. Manuscriptet er aldeles uforandret
som jeg fandt det.

S. 180^{4f}. Sommeren 44] Sommeren 43 ⁴

S. 180¹² Eiermanden] Eiermanden, hvis han endnu skulde leve, ⁵

S. 180¹⁷ Hr. ... 181¹⁶ F. T.]

Hvad Datoer angaaer, da har jeg ved at regne efter i den af ⁶
Hr. Bonfils udgivne Tabel, fundet at det Hele passer til Aar 1750
eller det Aar da Syvaarskrigen begyndte. Man nødsages da til at
gaae noget tilbage i Tiden ell. antage, at der er indløbet Feil i
Angivelser, ell. at det Hele er et digterisk Forsøg, og at han har
kastet det i Vandet fordi han blev kjed deraf.

Hvad Recensenter angaaer — det skulde da være, at der pludse-
lig fremtraadte en ny og berettiget — vil jeg tale ganske oprigtigt:
det er min Bøn, at de ville tie bom stille. Naar man paa saa let en
Maade kan erhverve sig et Krav paa et Mskes Taknemlighed, kan
man sagtens: det skulde da være, at det var Recensenter umuligt
at tie.

NB cfr. p. 7.

Skyldig?—Ikke-Skyldig?

144
U. D.

Mit Livsspørgsmaal.

Min Trængsel. portio mea et poculum.

Min Smerte.

Mit Ophold.

Min Tilintetgjørelse.

---

⁶ p. 7.] se 147. ¹⁴⁴ portio ... poculum] sml. Ps. 16,5.

1844

145

U. D.

Saaledes sætter den rige Bonde i Norge en ny osv.
som S. V. VI, S. 183 Tusinde han osv. en Streeg for
hver osv. og saaledes osv.

146

U. D.

periissem, nisi periissem.

Til 143,6:

147

U. D.

Fortsættelse af Forordet.

Lidt Psychologie, lidt Iagttagelse vil Alle have, men naar denne
Videnskab ell. Kunst ret viser sig i sin Uendelighed, naar den for-
lader Smaa-Omsætningerne paa Gaden og i Husene, for at smutte
efter sin Yndling: den Indesluttede, da blive Msk. trætte.

148

U. D.

Udkast til „Skrivelse til Læseren“ [S. V. VI, S. 371—450]

1

Efterskrift af

Frater Taciturnus.

2

| Bogen skal ende med nogle: Tillægsbemærkninger, hvor der
udvikles, at denne Konstruktion er specifique fra enhver tidligere
af de navnkundigere ulykkelige Kjærlighedshistorier.

Petrarca.

Abelard.

Romeo.

Axel.

der vises hvilken Betydning dette kunde have for Æsthetiken.
— Lidt Hensyn til Heibergs Taabeligheder om det Drama, som
Tiden nu fordrer o: som Martensen og andre Cavalerer applaudere.

¹⁴⁶ Sml. IV A 123. — S. V. VI, S. 184. ¹⁴⁸ ¹ Sml. 123, 1. ² Bogen skal osv.]
sml. S. V. VI, S. 377 ff. Petrarca osv.] sml. S. V. VI, S. 380. Abelard] sml. 124.
Heibergs osv.] sml. S. V. VI, S. 384 f.

I Marginen til 148,2:

|de Elskende er kun uend. bestemte altsaa ikke frie i deres 3
Lidenskab, har ikke ligesaastor Magt til at kunne opgive den. |

| Min kjære Læser! dersom Du paa nogen Maade er en Mand af 4
Faget vil Du let see, at den Figur jeg har lagt an er en dæmonisk
Individualitet i Retning af og Approximation til det Religieuse. Sligt
har altid sin Interesse, netop for det Religieuse, — og for Liebhabere.
Hvad den qvindelige Individualitet angaaer, med hvem han for at
bruge et Dandse Udtryk, figurerer, da er hun holdt ganske alminde-
ligt. Det er en elskværdig Pige o: s: v.: Kun Eet har jeg fastholdt i
Anlægget for at hun netop kan belyse ham, det er, at hun mangler
religieuse Forudsætninger.

Pigen er holdt ganske almindelig,^[†] netop en saadan belyser ham
bedst; thi det han saa lider igjen ved, er, at han med Fortvivlelsens
Anstrængelse vil have hende til noget Stort.

^[†] *I Marginen:* det er hvad man kalder en rar Pige. |

I Marginen til 148,4:

Min Interesse er det ikke at være Digter, men at udfinde det 5
Religieuse. At man ikke skal troe, det Religieuse er for
Labaner[†] og dumme Mske — det er det jeg vil med
denne Historie.

[†] *I Marginen:* og Ubarberede.

|1) Pigen er bleven ham langt større efter at han har forladt 6
hende.

Forskjel mell. Morgen og Midnat-Rapporter.

2) Hvad hans Indesluttethed betyder siger han aldrig.

det der engang har bundet ham i
Tungsind siger han, men ikke det,
der binder ham. |

⁸ Sml. S. V. VI, S. 387. uend.] skal være: umidd. ⁴ Sml. S. V. VI, S. 371 f.

⁵ Sml. S. V. VI, S. 372. ⁶ Pigen er osv.] sml. S. V. VI, S. 395. Forskjel mell.
osv.] sml. 148,7. Hvad hans osv.] sml. 148,29. — S. V. VI, S. 399.

1844

Til 148,6¹⁾:

- 7 | Historien begynder derfor to Gange. Natterapporterne er Mulighedens og hans egen Idealitets Opfattelse. Det er et godt Modbillede mod dem, som blusse stærkest op i det første Øieblik. I Morgen Rapporterne har han allerede seet (o: altsaa i Virkeligheden) at det ikke bliver saa farligt, har tænkt sig hende forbundet med en Anden, og i Natterapporterne varer det længe før han naaer det. — Saaledes er Tungsindet. |

Til 148,7:

- 8 | det Vers af Shakspeare hos Börne 7^d B. p. 245. Hendes farligste og meest kritiske Øieblik er da hun har vovet Alt og nu forsvinder hans Billede allerede i de 2 Maaneder, da hun seer ham, end mere da han har forladt hende. Han omvendt, hun bliver større og større, indtil hans Sympathie bliver mismodig, det er Kraftens og Sundhedens Crise. |
- 9 | Latone kunde ikke føde fordi en Bremse forfulgte hende — saaledes er denne Pige en Bremse for ham, og jeg har med Flid holdt Modsætningen saa stærk som mulig. |
- 10 | At ville raade et saadant Msk. hjælper ikke. Jeg kan jo snart see, hvori Knuden stikker. |
-
- 11 | Det halve Aar før d. 3 Januar har han ligget i Dvale, i Afmagt. |
-
- 12 | Morgen og Midnat er netopet Udtryk for hvor reflecteret han er. |
- =
- 13 | Forhold til det unge Msk. hos Constantin Constantius. |

¹ Sml. S.V. VI, S. 394. ⁸ Sml. S.V. VI, S. 394 f. Börne 7^d B.] Ktl. Nr. 1627 —1629: Ludw. Börne, Gesammelte Schriften. 2. Aufl. 1.-8. Theil. Hamb. 1840. de 2 Maaneder] sml. 97,18 og se Note dertil. ⁹ Sml. S.V. VI, S. 416. ¹⁰ Sml. S.V. VI, S. 376. ¹¹ Sml. S.V. VI, S. 394. ¹² Sml. S.V. VI, S. 394. ¹³ Sml. S.V. VI, S. 375 f.

=

| En ulykkelig Kjerlighedshistorie hjælper saa ypperligt til at 14
belyse det Religieuse. |

=

| Sammenligning med Hamlet. | 15

Til 148,15:

| Röttscher 16

Börne som en passant kalder Hamlet en „christelig Tragedie“. Feilen hos Shakspeare er netop, at Hamlet ikke har religiøse Tvivl, har han nemlig ikke disse, saa er det kun Vrøvlerie og Ubesluttethed, at han ikke strax gjør det af. |

| Den Ufuldkommenhed ved det Tragiske indtil Dato, at det skal 17
være store Mænd, store Begivenheder, historisk vist. — Vantro paa Ideen — det Comiske har derfor indtil Dato en høiere Idealitet man er villigere til at troe at et Msk. er latterlig end at han er stor (cfr. *Æsthetica* i Piedestalen nærmest ved Døren).

De religiøse Forbilleder ligesaa. Den som i Forhold til det Samme ikke forstaaer: ab posse ad esse valet consequentia forstaaer hell. ikke ab esse ad posse valet consequentia, men bilder sig det ind. Kun Idealiteten er den sande Controlleur, en Virkelighedens og historisk Nøiagtigheds Controlleur er Nonsens. |

Til 148,17:

| det ethiske Resultat cfr. *Æstetica* i Piedestalen 18
p. 1 2^d Spalte medio. |

I Marginen til 148,17:

| dersom det havde været en æsthetisk Fortælling burde der 19
gives Udfaldet, men en religiøs Udvikling har intet Udfald, thi sit sikreste Udfald har den kun sikket i Troen. (det Negative

---

¹⁴ Sml. S. V. VI, S. 372. ¹⁵ Sml. S. V. VI, S. 421. ¹⁶ Sml. S. V. VI, S. 421 f. Röttscher] sml. 150,21. C 8 (og se Note dertil). ¹⁷ Sml. S. V. VI, S. 407-409. *Æsthetica*] ∅: IV C 102 ff.; sml. bl. a. især IV C 121. ¹⁸ Sml. S. V. VI, S. 411. *Æstetica*... p. 1 osv.] ∅: IV C 115. ¹⁹ dersom det osv.] sml. S. V. VI, S. 410 f. det Negative osv.] sml. A 90. — S. V. VI, S. 413.

1844

høiere end det af dumme Msker og deriblandt nogle Genier priste Positive.). <det at troe, at man er færdig er netop Fortabelse. De dumme Præster, der have Resultat og troe at det at troe er at boldre sig paa Landjorden, da det er at svømme, og altsaa troe, at det at svømme er at boldre sig paa Landjorden. Alle Opgaver ligge i det Usynlige (om man nu virkelig har gjort det) og ere ligegyldige ved quantitative Differentser (den æsthetiske Helt skal være navn-kundig anseet o: s: v: — det dreier sig ligesaa godt om en Hund som om Riger og Lande.).>|

- 20 | Den som vilde spørge mig, om mit Experiment var en virkelig Historie, har slet ikke forstaaet det, thi Forstaaelsen ligger netop i at det er uendeligt ligegyldigt, det er den Aandens uforfærdede Sikkerhed der behøves. Det er Aand at spørge om to Ting: 1) er det muligt 2) kan jeg gjøre det; aandløst at spørge om to Ting: 1) er det virkeligt 2) Har min Nabo Christophersen virkelig gjort det. |

- 21 | Det Comiske og det Tragiske i at parre det Ulige sammen i Elskov, som her ham og hende.

(Hvad Socr. siger i Phædon om Lænken der tages af og har voldt Smerte, og nu volder Velvære, og det Comiske og Tragiske heri, som Æsopus skulde have digtet.). |

I Marginen med Blyant: cfr. p. 2

cfr. p. 6.

cfr. p. 7.

p. 11 n:

- 22 | Misforstaaelse har sin comiske Side. Jeg havde en Tjenestepige, der vilde gjøre Alt for at behage mig og pleie mig, men hun kunde ikke forstaae Andet end at det var deilig om Vinteren at

²⁰ Sml. S. V. VI, S. 409 f. 415. min Nabo Christophersen] sml. Holberg, Jeppe paa Bjerget. 1. Act, 3. Sc. ²¹ Sml. S. V. VI, S. 390. p. 2] o: 148,4-8. p. 6.] o: 148,27.28. p. 7.] o: 148,29.30. p. 11 n:] o: 148,34 næstsidste Stykke. ²² Sml. 150,9. — S. V. VI, S. 391 f.

have Brænde nok og saa at fyre i, og jeg kunde ikke taale Varme — og hun fyrede og dog holdt hun ubeskriveligt af mig.

I Marginen: Gulivers Reise |

Til 148,22:

| En døv Mand, der lukker en Dør langsomt op som knirker — 23
han troer han gør det saa godt, istedenfor at gøre det rask, saa var det forbi. |

| Han kan slet ikke forstaae det som væsentligen bliver hendes 24
Lidelse, og hun kan slet ikke forstaae det, som væsentligen bliver hans Lidelse. (Ansvaret).

<med Blyant: p. 11 n:>

Han er væsentligen Tænker, hun intet mindre. —

Han religiøs — hun verdslig (i god Forstand)

han sympathetisk <da han anden Gang lider sympathetisk.> —
hun egoistisk. <— dog cfr. p. 10.>

han lider bag efter — hun strax.

han bevarer det samme — hun fortvivler og saa trøstes hun.

Indtryk for Evigheden

<Han handlende — hun lidende og dog er det omvendt.

han skyldig — hun uskyldig og dog have de begge Skyld

cfr. p. 6. n:> |

Til 148,24:

| Han væsentligen[†] indesluttet — hun kan end ikke være det, om 25
hun vil (hvorfor ikke? den dialektiske Reduplication som mange Consonanter foran een Vokal kan Qvinden ikke udtale, kun Vocale.).

[†] Betydningen af de under den 5te i hver Maaned indlagte
Stykker. |

Gulivers Reise] Ktl. Nr. 1899-1906: Dr. J. Swift, Satyrische und ernsthafte Schriften. Aus d. Englischen. 3. Aufl. 1.-8. Theil. Zürich 1756-66. ²³ Sml. S.V. VI, S. 392. ²⁴ Han kan slet ikke osv.] sml. S.V. VI, S. 403. p. 11 n:] 2: 148,34 næstsiste Stykke. Han er væsentligen osv.] sml. S.V. VI, S. 401 f. han sympathetisk osv.] sml. S.V. VI, S. 403. p. 10.] 2: 148,33. han lider osv.] sml. S.V. VI, S. 404. han skyldig osv.] sml. S.V. VI, S. 405. p. 6. n:] 2: 148,28. ²⁵ Han væsentligen osv.] sml. S.V. VI, S. 398 f. Betydningen osv.] sml. S.V. VI, S. 400.

1844

- 26 | Hun troer, at han har fornærmet hende ved at slaae op, og dog har han egl. kun fornærmet hende ved at begynde, hvilket hun slet ikke troer.[†]

† hvorledes han er kommen til at begynde? |

- 27 | Dersom han nu bliver fri, og hun en Andens, hvad saa?— vil han da slaae sig løs? Nei det er en psykologisk Umulighed, da vil han først ret begynde at angre, ikke dog, at han opgav hende (det er en æsthetisk Betragtning han allerede længst har ladet bag sig) men at han begyndte derpaa og blev en Morder. Denne Tanke vil han nu kunde fastholde i sin Forestillings Idealitet, uforstyrret af Virkeligheden, som han ikke var, da han skulde bekymre sig, om hun nu virkelig døde o: s: v:— Han er atter indesluttet i sig selv, og har hele sin Idealitet. |

- 28 | Udtrykket for de paaviste Misforstaaelser er egl. at han ikke kan elske. (cfr. p. 11 n:), hun heller ikke. Han har valgt det ethiske Udtryk af Kjerlighed, hun har valgt det Selvkjerlige.

han mangler Umiddelbarheden, har Villiens Kraft, hun har den umiddelbare Vedholdenhed, kan ikke leve uden ham, men det er ikke at elske, thi hun mangler Resignationen for i Sandhed at kunne siges at elske ham.

<cfr. p. 11 n:> |

- 29 | Hvad hans Indesluttethed indeholder, siger han aldrig.

Lad os simpel antage, at hans Tungsind indeholder slet Intet. Thi den Tungsindige kan nævne mange Bekymringer, der har holdt ham bundet, men den, der binder ham, kan han ikke nævne.

Eller lad det være Skyld. Eller Sindssvaghed.

- 30 | Med Flid har jeg dannet hele hans Livsforhold saaledes, at han aldrig har en Begivenhed, en Vished, men Alt bliver ham dialektisk.

²⁶ Sml. S. V. VI, S. 404 f. ²⁷ Sml. S. V. VI, S. 406 f. ²⁸ Sml. S. V. VI, S. 406. p. 11 n:] 2: 148,34 næstsidsste Stykke. ²⁹ Sml. 148,6. — S. V. VI, S. 399 f. ³⁰ Sml. S. V. VI, S. 396 f.

Han seer hende, hun er bleeg. det beviser egl. slet Intet, kan
have mange Grunde.

Han seer hende 3 Gange paa Hauserpladsen. Kan være reent
Tilfælde

Han seer hende i Kirken — beviser slet Intet, maaskee er
det end ikke saaledes, som han troer.

Anderledens kunde jeg ikke holde ham, jeg har ikke som No-
vellister en Virkelighed at holde mig til. Ideen fordrer, at han
faaer hende at see igjen, men Ideen fordrer, at han faaer hende
saaledes at see, at han ingen Vished, intet Faktum har. |

| Hvor anstrængende det maa være, at være Indesluttet, kan jeg 31
bedst see deraf, at det er anstrængende at tænke det, ja udmattende
og trættende at passe paa i Smaa-Ting.

Saaledes det Stykke af Midnat 13 Febr. Der kunde blot have
staaet: „Læge-Efterretningen lyder paa, at hun befinder sig vel.“
de fleste Læsere vilde vel ogsaa have fundet det tilstrækkeligt, og
dog var det hele Anlæg fordærvet, thi der havde da været et eneste
lille Punkt hvor han havde faaet en umidd. Efterretning, istedenfor,
at han skal have Alt dialektisk, saa han aldrig faaer faktisk Vished.
Den gode Læser vilde ogsaa strax have spurgt: hvorledes fik han
denne Læge-Efterretning. |

| Man kan næsten altid indrømme en Indesluttet, at der er meget 32
godt i ham, men han er ogsaa en fiin Conditor og hans luvslidte
Side skal man ogsaa vende ud. — Jeg skal nok tumle ham, jeg selv
har manet frem, uagtet jeg ikke kan disputere med ham, thi det kan
Satan selv ikke. |

| Naar han siger om hende, at hun mangler qvindelig Resigna- 33
tion, saa er det sandt, men ikke at hun slet ingen Sympathie har
for hans Lidelser; thi han glemmer her at calculere, at han jo selv

⁸¹ Sml. S.V. VI, S. 396 f. Noten. det Stykke af Midnat 13 Febr. Jse S.V. VI,
S. 228 ff. ⁸² Sml. S.V. VI, S. 397 f. ⁸³ Sml. S.V. VI, S. 403 f. 417 f.

ved sit Bedrag vil forhindre hende i at see, at han lider. Jo bedre hans Bedrag altsaa er, desto mindre opdager hun Noget.

Her har jeg ham i en Vanskelighed. |

- 34 | Jeg skal nu drille ham lidt. Som f. E. ved at erindre om en Bemærkning af en anden Forf., ved at spørge: om han blev gal, fordi han var hende tro, ell. han blev hende tro, fordi han var gal. Det er jo i en vis Forstand ogsaa snurrt nok, at see en saadan Uhu, Troglodyt ell. Huleboer, komme luskende frem, efter i al Stilhed at have lyttet til Mskenes Tale, og nu vilde gjøre der efter. I det 19 Aarh. Godt er det han ikke viser sig i den udv. Virkelighed, thi saa fik han vel Drengene efter sig. At antage for Alvor al det Lirumlarum, som enhver godt kjender om at elske engang, o: s: v: hvad man kun tilgiver et ungt Msk og det engang kun eengang i hans Liv og saa en fuld Mand. Ungdommens Tid er jo Forberedelsens Tid, og vi proviantere derfor alle i den for Livet; saa tager da ogsaa Enhver et lille <Mund-> Forraad af Sværmerie med sig, hvormed han hjælper sig hele Livet igjennem efter Bestemmelsen: er selskabelig i Venskab, er venskabelig i Selskab og overhovedet behagelig og bestandig venskabelig. Men det er kun saadant Noget man siger, det er en Slags Kidt ell. Mundliim, hvormed man klistrer det selskabelige Liv sammen.

Dog det Erotiske interesserer mig mindre. Det Religieuse er Hovedsagen, og han har i Grunden lagt Alt ethisk an førend han forlover sig. Han duer ikke til at elske, han kan blive Pigen en mægtig tjenende Aand, der ligesom Lampens, føier hende i Alt, ell. han kan blive det han blev, men Elsker er han ikke.

Forøvrigt er det mærkeligt ved denne Uhu, at han slet ikke er synlig i det Udv. og forsaavidt kan han ikke faae Drengene efter sig. Han er ikke som andre Sværmere, der vilde omskabe Verden og yttre sit Sværmerie, han er fri i sit Sværmerie ikke bunden, thi netop Modsætningsformen gør ham fri. |

---

³⁴ Bemærkning af osv.] sml. S.V. VI, S. 373 f. Det er jo osv.] sml. S.V. VI, S. 374. Dog det Erotiske osv.] sml. S.V. VI, S. 372. han har i Grunden osv.] sml. S.V. VI, S. 405 f. Forøvrigt osv.] sml. S.V. VI, S. 377.

Det prækes der nok om, at visse Lidelser (Sygdom o: s: — Phi- 35
loktet) ikke kunne blive Gjenstand for poetisk Opfattelse og poetisk
Interesse. Min Lidelseshistorie er hell. ikke Poesie. Men hiin Sæt-
ning er at sammenligne med naar man siger til et Barn, der spørger:
det er et dumt Barn, istedenfor, at sige, at man selv ikke kan svare.

Enhver Lidelse hvor Lidelsen tillige bliver Anledning til noget
Høiere, en Kamp, hvoraf det Ædlere udvikles er eo ipso poetisk.

Saaledes kunde Armod blive det.

Desuden er den ægte Tilskuer-Medlidenhed ikke en ubarberet
Umiddelbarhed, men skal være dannet i Dialektik.

Aristoteles: vække <Frygt> Medlidenhed og luttre

I Marginen: cfr. Börne S. S. 2^d B. p. 165 o: f:

Egentligen er det Syndsforladelsen den hele Udvikling ten- 36
derer til.

Men Sagen er her at Angeren er dialektisk, om den ikke
skal til at handle, om der ikke er noget at gøre, om det ikke
er at gøre om.

Det gaaer nemt nok, naar man antager Skylden liggende
færdig og afsluttet, og nu har Angeren blot at fortære den,
men her er Vanskeligheden om Angeren ikke snarere kunde
træde til itide og forhindre at Skylden blev konstitueret.

Man tager David (Urias og Bathzeba) man lader det være
skeet (Urias faldet — Bathzeba hans Hustrue) nu angrer
han; men lad ham have udstædt Befalingen om at stille Urias
i Vanskelighed, og nu begynde at angre, og nu ikke kunde
faae Vished om det er skeet, denne Tilstand in suspenso.

Forøvrigt er Syndsforladelsen et vanskeligt Problem. Alvorlige
Msk. have talet godt og dygtigt for at bevise, at den er til, men hvor-

⁸⁶ Det prækes osv.] sml. S.V. VI, S. 425 f. Enhver Lidelse osv.] sml.
S.V. VI, S. 427. Saaledes osv.] sml. S.V. VI, S. 429. Desuden er osv.] sml.
S.V. VI, S. 429 f. Aristoteles osv.] sml. IV C 110. — S.V. VI, S. 428. Börne
S.S. 2^d B.] se til 148,8. ⁸⁶ Egentligen osv.] sml. 97, 23. 148, 39 (Slutn.). 149, 3. —
S.V. VI, S. 447. Men Sagen er osv.] sml. S.V. VI, S. 420. Det gaaer osv.]
S.V. VI, S. 416 f. Man tager osv.] sml. S.V. VI, S. 419. Forøvrigt er osv.]
sml. S.V. VI, S. 448 ff.

1844

ledes den nu ytrer sig, hvorledes den msklige Existents (ikke hele Verden og Mskheden, det er saa fornemt) men hvorledes en Enkelt existerer i Kraft af den, hvilken Indflydelse det har paa ham, hvad det tager bort og hvad det lader ham beholde, om al den æsthetiske Side af Livet vender tilbage igjen.— Her behøves mange Existents-Oplysninger.

37

Hvad det er at være Helt?

Skulde han, min Figur, have været Helt i almdl. Forstand, saa maatte han være blevet det dæmonisk ved at sige: jeg seer at min Existents Idee kræver, at hun skal bort, ergo, og denne Vei over hende fører mig til mit store Maal. Derimod maatte han ikke sige omvendt, at han var det Hovedsagen, at han kom til at lide mere end hun. Det er en religiøs Helt. Den er den største Helt, som seirer meest,— Den er den største Helt, som lider meest

Feuerbach i Wesen des Christenthum forarges
over Pascals Levnet, at det er en Lidelseshistorie.

Fr. Schlegel i Lucinde: at Sundhed er det Eneste
Elskværdige.^[†]

Hun kunde ogsaa være bleven Heltinde; men kun æsthetisk. Saaledes har jeg ikke villet holde hende thi der skulde falde et nyt Lys over hans Sympathie; hvor det smerter ham, at hun bryder med Ideen.

Var hun bleven Heltinde skulde jeg have bukket mig for hende, (skjøndt det Æsthetiske interesserer mig mindre) thi der er Intet heller jeg vil end at bukke; Gud give der var Nogen at bukke for; de fleste Msker troe derimod at der er meget at bukke sig efter i Verden. Jeg er poetice et elegant en Opsigtsbetjent, jeg tænker paa de tvende Kherrer, der aabnede Døren for Napoleon og sagde: Keiseren.

Man kunde gjøre Enhver til Helt, naar han vil betro sig til mig. Jeg skal skaffe ham i Livsfare, saa klarer det sig nok.

⁸⁷ Hvad det er osv.] sml. S.V. VI, S. 423 f. Feuerbach osv.] se til A 14. — Sml. S.V. VI, S. 428. Fr. Schlegel osv.] sml. S.V. VI, S. 426. [†] Se 148,38. Hun kunde osv.] sml. S.V. VI, S. 424. Kherrer] 3: Kammerherrer

de Fleste (Pluraliteten) passer Baggesens Ord paa:

Vor Herre tog lidt Pølse
og sagde bliv: en Mand
bliv pølseklod og pølseglad.

Til 148,37:

[[†]] At gjøre Sundhed til det Høieste er et dyrisk Princip saaledes 38
betragter man et Dyr, er det ikke sundt saa duer det til Ingenting.
Men Msket er Aand. At udsige dette Princip er Synd mod den
hellige Aand, det rædsomste Oprør mod Sympathien.

Om det Princip:

39

Intet at angre er den høieste Viisdom
et æsthetisk Princip (dialektisk i Retning af Skjebne
og Tilskikkelse) der har brugt et ethisk Udtryk.

man seer, at en Anden gaaer under, hvorledes dette sympathetisk virker paa Een, og hvorledes man skal dømme om ham, ell. hvorvidt man tør lade det være, og holde sig i sig selv.

det Forfærdelige i saadanne Anskuelse som Börne 8^d B. p. 96. og 97., hvilke han selv dog troer er Viisdom. det er beregnet paa at afstumpe Sympathien.

<Med Blyant: gl. Fichte.>

Experimenterende har jeg atter her lagt Alt til rette for det Religieuse: Syndsforladelsen.

Paaskraa i Marginen: Jeg har taget min Spiller paa det Yderste, behøver det, naar man agter paa det Dialektiske i Retning af Sympathien.

Baggesens Ord] se: Jens Baggesens danske Værker (se til I C78). 4. Bd. (Kbh. 1828), S. 234. ⁸⁸ Sml. S.V. VI, S. 427. ⁸⁹ Om det Princip osv.] sml. S.V. VI, S. 441 ff. man seer osv.] sml. S.V. VI, S. 443 f. det Forfærdelige osv.] sml. S.V. VI, S. 445 ff. med Noten. Börne 8^d B.] se til 148,8. gl. Fichte] sml. S.V. VI, S. 442. Experimenterende osv.] sml. 148,36 og se Note dertil. — S.V. VI, S. 447. Jeg har taget osv.] sml. S.V. VI, S. 445. (371).

1844

149 Udkast til „Skrivelse til Læseren“ og „Slutningsord“ [S.V. VI,
U. D. S. 371—459]

1

Cap. 6.

δι' ελεους και φοβου περαινουσα την των ταιουτων παθηματων
καθαρσιν.

2

| A.

Det erotiske Forhold. |

<Med Blyant: § 1>

1) ulykkelig Kjerlighed.

<Med Blyant: § 2>

2) Misforstaaelse som Princip for det Tragiske.
hans Misforst. i Forhold til hende.

<Sammenligning med Hamlet.>

| <han har ikke fornærmet hende i det Senere
men i at begynde cfr. p. 11 nederst.> |

<Med Blyant: § 3>

3) det Tragiskes Trang til det Historiske fremfor det
Comiskes. <og denne Differentises Forsvinden i
Experimentets Form>

<Med Blyant: § 4>

4) Angeren dialektisk som Overgang til Angeren
ethisk.[†]

Confiniet mell. det Æsth. og Ethiske.

<cfr. d. sorte Bog p. 3 ø. | med Blyant: p. 6 |>

<Med Blyant: David (Urias)>

<Han har selv noget Skyld ved Bedraget,
at han fik det saa Forfødeligt.>

¹ Sml. IV C 110.— S.V. VI, S. 423. ² ulykkelig Kjerlighed] sml. S.V. VI, S. 377. Misforstaaelse osv.] sml. S.V. VI, S. 388. Sammenligning med Hamlet] sml. S.V. VI, S. 421. han har ikke osv.] sml. 148,26.— S.V. VI, S. 405. p. 11 nederst] 3: 148,34 næstsidsste Stykke. det Tragiskes osv.] sml. S.V. VI, S. 407. Angeren osv.] sml. S.V. VI, S. 416. d. sorte Bog p. 3 ø.] 3: 148,9. p. 6] 3: 148,27-28. David (Urias)] sml. 148,36.— S.V. VI, S. 419. Han har selv osv.] sml. 148,33.— S.V. VI, S. 417f.

† man kan ikke komme til at angre, fordi det er som skulde man handle — ell. omvendt, at lade være at tænke paa sin Skyld er det ikke at opgive Angeren, og dog kan det være fornødent.

denne Svæven er ligesom det at træde Vande.

| Det religiøse. |

3

§ 1 [med Blyant rettet til:] 5

Begrebet Helt — Lidelse — „Tragoedien vække Frygt og rense Lidenskaber“ — Tilskuerens Sympathie. (forskellig indenfor de forskellige Verdens Anskuelser).

§ 2 [med Blyant rettet til:] 6

Det Princip: ikke at angre er den høieste Viisdom.

§ 3. [med Blyant rettet til:] 7

Syndsforgældelse.

§ 5.

4

Tillæg.

om de selvgjorte Lidelser.

æsthetisk skal de behandles
comisk.

En fiffig Religiositet, der siger at Gud kan nok bringe dem over Een, derfor skal man ikke selv
[†] bringe dem frem. — det er i Grunden Forhærdelsens Princip derimod, thi tilstopper jeg Receptiviteten, saa lad see, hvad Gud formaaer.

Principet er at opdage Forhærdelsen, men at trænge igjennem, dersom jeg ikke trænger igjennem saa er Lidelsen selvgjort.

[†] herudfor: altid være glad.

---

man kan ikke osv.] sml. S.V. VI, S. 420. ^a Begrebet Helt osv.] sml. S.V. VI, S. 423. Det Princip osv.] sml. S.V. VI, S. 441. Syndsforgældelse] sml. S.V. VI, S. 447. ⁴ Tillæg osv.] sml. S.V. VI, S. 433. En fiffig osv.] sml. S.V. VI, S. 435. Principet er osv.] sml. S.V. VI, S. 437.

- 5 <m: k: Læser! — dog til hvem taler jeg, der er maaskee ingen bleven tilbage.>

Det gaaer maaskee mig med mine Læsere som hiin Ridder der reed hjem, og der fulgte ham tredive Svende, men der han reed over den Bro, da reed den Herre alene; her dog af omvendt og modsat Grund fordi de ride fra mig

<jeg er en Søndagsrytter, en Udrider, hvem Alle rider fra>

- 150 *Foreløbig Udarbejdelse til: Skrivelse til Læseren fra Frater U. D. Taciturnus. [S. V. VI, S. 371—459]*

- 1 S. 372²² Pige*) med Note ... 373¹⁰ hjemme.] Pige, hverken mere ell. mindre.

- 2 S. 377²⁵ ved ...²⁶ in mente.] i *Marginen*; i *Texten*: || i to Hovedafdel.: 1) om det erotiske Forhold 2) om det religieuse. og under hver af disse vil jeg igjen føre Tanken tilbage til bestemte Punkter, i hvis Udarbejdelse jeg altid har ham in mente. ||

|| Hvad er ulykkeli ||

|| A

Det erotiske Forhold. ||

- 3 S. 381¹⁹ Netop ... 382⁶ Ærlighed.] Især vil en Digter blive en brugbar Figur som Hovedperson i en saadan Komædie; thi hvor herligt begavet han end er, naar han har kunnet glemme at Poesie og Lidenskab ikke kan adskilles, og han dog har villet være Digter, saa er han comisk, og naar han har tilfredsstillet Tidens Fordringer, saa er hele Anlægget i den aristophaniske Comik.

- 4 S. 384²³ Men ...²⁷ Bordet.] Men Poesien kan ikke have med Selvmodsigelse at gjøre og den begeistres ikke ved Forsikringer af Manden selv, ell. af hans Ven, der bander paa, at han en Aften

⁵ Sml. S. V. VI, S. 450 f. ¹⁵⁰ ² Sml. 149,2.

da de gik sammen hørte ham sige: jeg vil offere mig for den gode Sag; ell. af en Tilreisende, der har hørt ham sige i sin egen Stue: jeg vil træde frem for Monarken og tale saaledes: o: s: v:

S. 385⁷ populair.] populair. Vel skal det speculative Drama være 5
Tidens Fordring, og Tiden gaaer jo frem, naar dette Drama da kommer, saa vil man faae at see, hvilke uhyre Fremskridt man har gjort siden Shakspeare.

S. 385²⁸ Individualiteten ...³⁴ derpaa.] Individualiteten. 6

S. 387³⁴ menige ... 388⁸ Sted.] menige Mand. Saaledes har jeg 7
hørt Sælgekoner benytte kantske Udtryk. Nei det der er upopulairt, det som Folk, der kunde ryste Terminologier af sig ikke kunde gjøre, er at holde ud med een Tanke, og det som altid er og bliver upopulairt er at tænke med ethisk Lidenskab.

S. 390³ At ...¹⁰ op.]

At det Modsatte er paa eengang kan Poesien ikke antage, thi 8
i samme Øieblik hører den selv op.

S. 392¹⁰ Denne ...²⁰ Samme.] Man vil forøvrigt see, at her er 9
et Slags svagt Eenhedspunkt, thi han vil jo netop ikke forstyrre, derfor er ogsaa paa en Maade i en svag Dæmring det comiske og det Tragiske tilstæde, men ikke væsentligen, fordi Lidenskabens Gehalt ikke er sat. Et andet Exempel, hvor man maa sige, man veed ikke om man skal lee ell. græde deraf, fordi her er lidt mere Bevægethed men dog ikke Pathos. En Mand tager et fattigt gl. Mske i sit Huus som sin Opvarter. Han er i høj Grad velvillig mod ham, og den tro Tjener ham i Liv og Død hengiven. Manden er velhavende, og Tjeneren kommen fra trange Kaar. Den, der har levet saaledes som hint stakkels Msk., han veed, at fattige Folk pleier at sige og tænke, at det dog maa være deiligt om Vintren, at have Brænde nok at komme i Kakkellovnen. Den rige Mand har

⁹ Et andet Exempel osv.] sml. 148,22.

nu Brændsel nok, men forkjelet i nte Potens, kan han kun taale en vis Temperatur. Den tro Tjener fyrer i og fyrer i og kan ikke forstaae Andet end at han gjør det saa saare godt. Her er imidlertid hell. ingen væsentlig Lidenskab sat.

10 S. 392^{33f}. Heltinden . . . 393³ an.] Min Ridder kan ikke ganske see den saaledes.

11 S. 393¹⁴ og saaledes . . .²⁰ Kategorier.] Saaledes holdes de paa eengang sammen i Elskov og adskilles i Misforstaaelse. Men dette er netop paa eengang ligesaa comisk som Tragisk.

12 S. 400³³ I det . . .³⁵ allergaleste.] *i Marginen; i Texten:* || I det Hele vil Læseren maaskee agte paa den Ærbødighed med hvilken han behandler den Pige, som han dog er saa langt overlegen, men han veed det ikke, og vil ikke vide det. ||

13 S. 401⁸ for . . .¹⁰ frem.] først da kan det Religieuses oprindelige Mulighed som maa være givet i Barndoms Indtryk bryde frem.

14 S. 401²⁷ tragisk.] tragisk, og medens man kun sjeldent i Virkeligheden seer den dybe Ærbødighed for en Pige, som han har, saa seer man ofte nok, at en Pige ikke forstaaer sig selv.

15 S. 406¹⁴ Skulde det] Skulde det være fordi jeg ikke er den Paa-gjeldende; skulde det dog

S. 406²⁶ men . . .²⁸ selv.] *herudfor i Marginen:*

16 Var det ikke kommen til Katastrophe, kunde de være blevne yderst lykkelige i en vis Forstand, men den kan uheldigviis ikke tænkes borte

17 S. 408⁹ Eller . . .¹⁷ døe?] Dette vil jeg ikke afgjøre, men hell. forklare det deraf, at det Comiske ligger i metaphysiske Bestemmelser,

det Tragiske i æsthetiske Bestemmelser. Det Comiske efterlader derfor et heelt Indtryk thi da det efterviser Modsigelsen med Ideen, saa er Tilværelsen forsonet, idet Tilskueren leer deraf. Det Tragiske forsoner ikke med Tilværelsen. Jeg seer Helten falde og Ideen seire, men det at Helten falder indeholder jo en sørgelig Betragtning for Tilskueren, der ikke engang er Helt.

S. 413³¹ saa ...³² ham] *i Marginen*; *i Texten*: || saa tilstaaer jeg, 18
at det upaatvivlelig er lykkedes mig at forstaae ham, og endda uden altfor store Anstrængelser. ||

S. 414⁹ ud af.] ud af. 19

Naar man saaledes vil tage Experimentets to Figurer, saa er det aabenbart, at Heltinden er en ganske anderledes positiv Figur end Helten. Hun løber ikke paa det Uvisse, hun holder sig til det Positive.

S. 419¹⁹ Først ...²² Lidenskabsløshed.] *i Marginen*; *i Texten*: 20
|| Netop paa Grund heraf vil han have Lyst til at holde ud med Virkeligheden, og dog bestandigt være i min Tjeneste. ||

S. 422¹² Röttscher ...¹⁵ Existens-Kategorier.] Röttscher har ganske 21
rigtigt gjort ham til en Reflexionssyg ||, og det er ubegribeligt, at Goethe har kunnet gjort saa store Anstrængelser for at holde paa Hamlet ||. Röttschers Udvikling er ypperlig, og den har tillige en anden Interesse for Den, som ønsker^[†] at controlere Systematikere lidt nøiere; thi R. er som bekjendt Hegelianer, men i psykologiske Udviklinger af æsthetiske Charakterer er han en Anden, der bruger han stadigt væk og er nødsaget til at bruge Existents-Kategorier, som f. E. Springet, hvilken han dog ikke lægger en saadan Vægt paa som Vigilius Haufniensis, og dette er mig ufatteligt, at man kan bruge dem uden ret at mærke, hvad deraf følger for Systemet.

[†] *i Marginen*: at see, hvorledes Systematikere nødsages til at bruge Existents Kategorier som f. E. Springet.

³¹ Sml. 148,16. C8 (og se Note dertil). Goethe] se I C 72, S. 226.

1844

- 22 S. 428¹ „Halte...⁴ selv.] Halte, Krøblinge, Fattige er mine Helte, ikke de Rige og Mægtige.
- 23 S. 439¹⁰ udslette.] udslette. | Naar en Konge for at være ukjendt gik klædt aldelessom en Spekhøker, og nu netop lignede en bestemt Spekhøker, som jeg kjendte, og lignede ham, saa man ikke kunde skjelne dem fra hinanden, saa vilde der i disses Forhold være en Eenhed af det comiske og det Tragiske. Spekhøkeren loe man af, fordi han ikke var Kongen, og den anden Spekhøker loe man af, fordi han var Kongen. |
- 24 S. 445²⁵ Indtrykket...²⁶ Menneskeven.] Indtrykket[†]. Han beraaber sig paa et Exempel af sin egen Praxis. En fornem Dame i Paris havde en Kammerpige der paa en ynkelig Maade kom af Dage. Hun tog sig det meget nær, men hvad gjør B. ved Hjælp af tabellariske Oversigter faaer han hende beviist, at Sligt før er forekommen, og hun trøstedes. Dog det kan man kun gjøre i Paris, som B. rigtigt bemærker, hvor der er en saadan Conflux af Msker.
[†] *I Marginen*: og <formodentligen> bidrage til — at Børne blev en Menneskeven.
- 25 S. 449 *Noten*⁴ Umiddelbarheden] Umiddelbarhed | (som Hegels hele Levnet er en temmelig erbarmelig Umiddelbarhed, hvis højeste Crisis er, hvilket Universitet, der convenerer ham bedst som Docent[†]) |
 | [†] hvad selv hans ivrigste Beundrere have indrømmet uden Ironie og Humor end ikke i Omgang end sige da i at existere. |
- 26 S. 449 *Noten*²⁴ saa...³⁰ Tilværelsen.] *paa en løs Lap*; i *Texten*: || slendre hen fra Student til Professor, saa blæse med en saadan Tænker*), og var det hans Overbeviisning har han gjort det har han mandigen trodset enhver Anfægtelse i denne Retning, fordi

²³ Sml. IV B 117, S. 282 Lin. 30 ff. ²⁵ hvilket Universitet osv.] sml. Karl Rosenkranz, G.W. Fr. Hegel's Leben. Supplement zu Hegel's Werken (Berl. 1844), særlig S. 296 ff. 315 ff. uden Ironie] sml. anf. Skr. S. 355 f.

den ikke skulde respekteres, sandeligen, da vilde hans Stiil svulme i Pathos, fordi det var bleven ham et Livsspørgsmaal.

*) som vilde blive udleet i Grækenland. ||

S. 454¹⁵ opbevaret.] opbevaret. Hvor meget er der saaledes ikke 27 skrevet om Barmhjertighed mod Trængende, hvor mange Exempler derpaa, hvor ofte nævne ikke Aviserne saadanne, og dog det Bedste derved, det Elskeligste, det lille psykologiske Træk, der giver Gaven uendelig Værdie, og hvis det mangler gjør Pengesummen til klingende Mynt, det beskrives ikke. Jeg har kjendt en Mand, der selv levede i trange Kaar, og ikke havde stort at bortgive, og aldrig blev nævnet, ja ikke engang var istand til pseudonymt at sende sine Bidrag, og dog har jeg lært af ham mere end af alle Avertissementer. Han gav stundom paa Gaden til en Fattig, men naar han gav, skjult saa vidt muligt, da tog han altid sin Hat saa ærbødigt af for den Fattige som var det en Foresat, og saa venligt som var det en Ligemand. 4 Sk. ell. 1 Mk er for Lidet til at nævnes i Bladet, men Inderligheden, Humaniteten kommer hell. ikke i Bladet.

S. 456¹⁵ Dersom ... 459⁵ Dixi.]] Hvis en Enkelt læste dette, og 28 fortalte det til mine Landsmænd, da ville Nogle sige: hører ikke paa ham, han er en Forfører — (det om Forføreren den løse Lap, som findes i Journalen).

Saaledes vil han forføre Eder til at sidde berusede i Drømme, og troe at det angaaer det enkelte Msk., og bringe Eder til at svigte de store Opgaver, der behøve forenede Kræfter, mærker I ikke Tilværelsen skjælv, hører I ikke Krigsmusikken, hvorfra disse Veer, hvis Tiden ikke var svanger. Troer ham ikke thi han vilde maaskee sige, at det er med Veer som med Qualme, og at Qualmen er værst for den Brækkende, naar Maven er tom. Derfor agter ikke paa ham forfølger ham ikke, hidser ham ikke, thi saa kunde han maaskee blive farlig, men lader ham gaae for hvad han er. |

Endelig Udarbejdelse til „Slutningsord“, Slutningen [S.V. VI, 151
S. 456¹⁵ — Dersom ... 459⁵ Dixi.] U. D.

1844

152

U. D.

| NB. det staaer der vel. Han forhindrer hende jo netop i at
komme til at vise Sympathien. |

153

U. D.

Addenda til Skyldig?—Ikke-Skyldig?

| 1) den hele Situation i Kirken er et Intet, paa en saadan Afstand,
hun har maaskee hilst en Anden, maaskee slet ikke hilst. |

| 1) en saadan højærværdig Monolog o: s: v: adde der vidner om
<den> christelige Tro |

| 2) „en Mulighed“ denne Fortællings Betydning er at Experi-
mentets quidam gienemtænker den Categorien*), som
er Tungsindets Form. cfr. Slutningen af Dagbogen.

*) og lader den føre til Afsindighed. |

3) selv bedraget af Livet o: s: v: adde ved at ville være lagt-
tager.

| 4) Jeg seer det ikke saaledes, jeg seer kun Eenheden af det
Comiske og det Tragiske — er det maaskee fordi
jeg ikke er den Paagjeldende.
disse Ord udslettes. |

154

U. D.

| NB [med Blyant i Marginen]

I Forlovelsens Tid gør hun Alt, hvad en elskværdig Pige
vilde gjøre. Hun er tilbageholdende, hvad Under, da hans hele Be-
synderlighed just ikke er opmuntrende for en ung Pige, saa bryder
Elskoven frem, saa gjør hun et lille allerkjæreste Knæfald for ham,

¹⁵² Sml. 148, 33. ¹⁵³ den hele Situation osv.] sml. 148, 30. — S.V. VI, S. 397.
en saadan osv.] sml. S.V. VI, S. 431 Lin. 24 f. „en Mulighed“ osv.] sml. S.V.
VI, S. 400. selv bedraget osv.] sml. S.V. VI, S. 457 Lin. 24 f. Jeg seer
det osv.] sml. 150, 15. ¹⁵⁴ Sml. S.V. VI, S. 372 f. Noten.

og han opfatter det i sine Kategorier, saa besværger hun ham^{*)} at blive hos hende, hun viser ham al mulig Sympathie ved at ville finde sig i Alt med ham, det er og bliver Sympathie, om han ogsaa har et andet Begreb derom. Efter den Tid gjør hun slet Intet, men hans Lidenskab seer Alt. Selv om hun antages at have nikket af ham i Kirken er Afstanden en saadan, at det blev vanskeligt at iagttage, og selv om det er saa, thi vi have jo ingen faktisk Vished, saa vilde det være ligesom hiint Knæfald, og kun for hans Øie have denne uhyre Betydning.

^{*)} *I Marginen*: ved en lille Billet, hun selv bringer |

TIL:

„VRANGEN OG RETTEN“

(1844)

Forord.

<Forerindring.>

Hvad er dog saa forførerisk at nyde som en Hemmelighed, hvor slugen kan man ikke være derefter, og dog hvor betænkeligt kan det ikke være at have nydt den, hvor sjældent bekommer den Een 5 vel! Dersom nemlig Nogen troer, at man ved Nydelsen paadrager sig <blot> den Vanskelighed at skulle vaage over ikke at forraade den, da er han lidt befaren, thi man paadrager sig jo ogsaa det Ansvar, at man ikke glemmer den; hvilket er uforsvarligt for de Paagiældendes Skyld og betænkeligt for Eens egen Skyld. Saale- 10 des strider Glemsel og Erindring om Hemmeligheden, for ethvert Menneske skal den være glemt som havde den aldrig været til og for Een selv skal den være erindret. Glemselen er det Silkegardin man drager for den, Erindringen den vestalske Jomfrue der aldrig slumrer.^[†] Men Erindringen selv maa osv. som S. V. VI, S. 15 Lin. 15 16-18 inden den spundses til. I denne Henseende fordrer Erindringen et langt omhyggeligere Studium end man i Almindelighed troer, naar man forvexler Erindring og Hukommelse. Som Druen osv. som S. 15 Lin. 18-20 saa lader det Oplevede sig heller ei erindre til enhver Tid, ei heller er enhver Tid og enhver Om- 20 givelse gunstig for at foretage den Forvandling, med det Oplevede, hvorved det bliver Erindring. Man kan saaledes godt huske en Begivenhed indtil Punkt og Prikke uden at man kan sige man erindrer den, thi Hukommelsen er den forudgaaende Betingelse, ved Hukommelsen osv. som S. 16 Lin. 1f. Indvielse. Enhver der 25

^[†] I Marginen: gaaer ind bag Gardinet

kan huske, er derfor ikke Digter, men Enhver, der kan erindre, har noget af en digterisk Sjel i sig. Dette viser sig ved Betragtningen af Menneskealdernes Forskjellighed. Oldingen kan ikke huske, taber Hukommelsen, og dog ansees Oldingen for prophetisk og den Døende for gudbeaandet, og Oldingen kan netop erindre.^[†] Oldingen kan ikke huske, derimod kan han erindre, har det poetiske Fjerntsyn. Hans Blik er dannet som de Glas, ved hvilke man ikke kan see nær, men kun paa Afstand. Med Barndommen er det omvendt, den har i høi Grad Hukommelse og Nemme, men
 10 har egentligen slet ikke Erindring. Et gammelt Ord siger, hvad man i Barndommen nemmer det glemmer man ikke i Alderdommen, i nærværende Forbindelse kunde man sige: hvad Barnet husker, det erindrer Oldingen. Imidlertid er denne Alderdommens Erindren ligesom Barndommens Lykke Naturens Naadegave, der med speciel Omsorg omfatter de tvende hjælpeløse^[*] Afsnit af Livet, og
 15 Kunsten derimod fordrer at komme Naturen til Hjælp eller i den øvrige Deel af det jordiske Liv, at Mennesket hjælper sig selv. Svagheden hos Oldingen er at han ikke kan huske, hans Sjel bliver ligesom hans Øie, thi gamle Folk kunde i Almindelighed ikke see
 20 nærvæd, dertil bruge de Brillen, skal de see paa Afstand, da skyde de Brillen bort. Barnets Ufuldkommenhed er at det slet ikke kan erindre; dets Sjel er ligesom Øiet stærkt nærvæd, stærkt i Momentet, fixeret i Momentet, men kan Intet faae paa Afstand.

Til den Kunst at erindre udfordres da først en Eenhed af disse
 25 Modsætninger: at kunne huske som et Barn, erindre som en Olding, at kunne see nærvæd indtil det Fineste og strax at kunne faae det paa Afstand. At kunne gjøre dette er ogsaa en Naadegave, men Aandens, og er tillige Frihedens Gjerning. Men da fordres dernæst et nøiagtigt Kjendskab til og Studium af Stemnings Modsætninger.
 30 At kunne gjøre dette Changement hurtigt og nøiagtigt og lykkeligt, der er vanskeligere end baade at kunne leve paa Landet og i Vandet,

[†] *I Marginen*: og Erindringen er netop Oldingens Trøst

[*] *I Marginen*: og dog i en vis Forstand lykkelige

²⁴ Til den Kunst osv.] sml. S. V. VI, S. 18 Lin. 32 ff.
 osv.] sml. S. V. VI, S. 19 Lin. 10 f.

²⁸ Men da fordres

at være dette Amphibium der baade er Barn og Olding, opnaaes kun ved megen Øvelse. At leve hen i en Illusion*) er let nok, og i denne Henseende løber det ufuldkomne Menneske af med Fordelen, men at kunne trylle sig ind i en Illusion, lade denne fuldelig virke paa sig, og dog bestandigt vide af, at man er i en Illusion, 5 det er en fri Kunst, som destoværre for Menneskene, altfor meget negligeres. Hukommelsen kan man komme umiddelbart til Hjælp Erindringen kun reflecteret, deri ligger Forskjellen, en Forskjellighed der viser sig i mangfoldig Misforstaaelse i Livet. Hjemvee er saaledes ikke noget Husket men noget Erindret. Vil man blot huske 10 Fødeegnen, saa kan man reise hen og see sig om, skal man føle Hjemvee maa man være borte. Men Kunsten er nu, skjøndt man er hjemme at kunne føle Hjemvee, dertil hører en stor Virtuositet i Illusion. I Almindelighed forvexles atter her Hukommelse og Erindring, ja man kan ved denne Forvexling ret studere et Menneskes 15 Dybde. En Mand har beboet en Landeiendom, hans Kone er maa-skee død der, og dette Tab har han dybt følt: da vil han aldrig mere see dette Sted. Han frygter aabenbart Hukommelsen, og erslet ikke bange for Erindringen. Et saadant Menneske er altid en Prosaist, thi ellers vilde han netop frygte Erindringen og snart erfare, at der egentligen Intet er, der bedre dræber Erindringen end netop at skærpe Hukommelsen paa det samme Punkt. Da nu hiin Mand maa have manglet den Sjælens Inderlighed, der fordres for at erindre, bar han sig meget rigtigt ad, thi han afskar blot Hukommelsen. Havde han havt Dybde nok til at erindre, da vilde han vel have 25 lært, hvis hiin Smerte der netop ved Erindringen blev gigantisk, blev ham bitter, da at bruge Hukommelsen derimod. Hukommelsen vilde han komme til Hjælp ved hver Dag at besee det samme Sted, den vilde snart have beriget ham med en Masse Details der havde qvalt Erindringen. Saaledes kan man strax see paa de El- 30

*) I *Marginen*: hvori det bestandigt dæmrrer aldrig dages.

² At leve hen osv.] sml. S. 268 Lin. 10 ff. — S.V. VI, S. 19 Lin. 3-6. ⁷ Hukommelsen... ¹⁴ Illusion] sml. S.V. VI, S. 18⁸²-19⁸. ¹⁴ I Almindelighed... ¹⁶ Dybde] sml. S.V. VI, S. 16 Lin. 20-22. ¹⁶ En Mand osv.] sml. S. 269 Lin. 3 ff. — S.V. VI, S. 19 Lin. 21 ff. ²¹ hvori... dages] sml. S.V. XIII, S. 9.

1844

skende, hvad Idealitet der boer i dem, ved at agte paa, om de i et Adskillelsens Øieblik tye til Hukommelsen eller til Erindringen. Saaledes ogsaa i Forhold til Sjælens Udødelighed^{*)}; thi der gaaer mangt et Menneske ud af Livet, om hvem man fristes til at tvivle, 5 hvorvidt han kan blive udødelig, da han ikke tager en eneste Erindring med sig, men kun efterladersigen velnæret Hukommelse.^[†]

Forholder dette sig nu saaledes, da indsees let, hvor megen Øvelse der fordres for at have sig selv saaledes i sin Magt, at man i Forhold til Illusionen, der er Betingelse for Erindringen, kan paa 10 en lignende Maade som Pelikanen behjælpe sig selv.^[§] At reflectere sig ud af al Illusion er endda ikke saa vanskeligt, men at reflectere sig til Illusion og dog være vidende om den, er en stor Kunst. Det gjelder her om at forstaae sig paa Contrapunktet, at kjende Stemningers og Situationers og Omgivelers Modsætning, og den lykkelige 15 Modsætning er dog ikke altid den ligefremme Modsætning. Det gjelder da, naar man vil grave Erindringens Skat, at have ligesom hiin Skattegraver alle Trylleformularer i Beredskab, og tillige, som Lichtenberg siger: Skatten o: her Kraften til at bruge dem. En erotisk Situation, hvori Pointen netop var Skoveensomheden, lader 20 sig stundom bedst erindre eller indbalsameres til Erindring i et Theater, hvor Larmen og hele Omgivelsen tvinger Sjelen til at

^{*)} *I Marginen*: Og jeg forpligter mig til ganske let at studse Tankeløshed saaledes til, at naar jeg blot ikke nævner Ordet, en heel Menighed Søndag ud og Søndag ind skal tro, at jeg taler op- 25 bygget.

^[†] *I Marginen*: Saaledes ogsaa med H: t: Angeren ell. den egl. Erindren af Skyld, der er høist forskjellig fra at huske den. I samme Øieblik som Synden er begaaet, husker et Msk. enhver Ubetydelighed, og dog har det en ganske anden Betydning, naar han mange 30 Aar efter erindrer den, og ikke husker den nær saa godt.

^[§] *I Marginen, med Blyant*: Themistocles vilde glemme.

^{*)} Saaledes ogsaa osv.] sml. S.V. VI, S. 16 f. ¹⁰ At reflectere osv.] sml. S. 267 Lin. 2 ff.— S.V. VI, S. 19 Lin. 4-6. ¹² Det osv.] sml. S.V. VI, S. 19 Lin. 10 f. ¹⁴ den lykkelige osv.] sml. S.V. VI, S. 19 Lin. 14 f. ²⁶ Saaledes ogsaa osv.] sml. S.V. VI, S. 19 f. ³¹ Themistocles osv.] sml. S.V. VI, S. 18 Lin. 34 f. ¹⁸ En...

erindre; men altid er det ikke saaledes.^[*] Vil man derimod tage ud til hiint eensomme Sted for at erindre, da tager man feil, da nærrer man Hukommelsen. Saaledes kan Tvende af tvende modsatte Grunde ikke ville see det samme igjen: den Ene frygter for at nære Hukommelsen, at han skal faae Noget at huske paa, den Anden 5 frygter, at han ved at nære Hukommelsen skal tabe Erindringen.

[*] *I Marginen*: Hvis det er forsvarligt at bruge Msker som Middel kan det stundom være rigtigt at bruge en ny Elskov, netop for at faae Leilighed til at erindre den gl.

Fortsættelse til 155:

Foreløbig Udarbejdelse til „In vino veritas“, Forerindring [S.V. 156 VI, S. 20⁹ Erindringens...²⁵ illusorisk.] U. D.

S. 20¹¹ Vedkommende...¹⁴ selv.] Vedkommende. 1

S. 20²¹ Forsaavidt...²⁵ illusorisk.] Kun er der den Forskjel, at 2 forsaavidt det man erindrer (hvilket man ved at erindre det altid bliver ene om) er Noget, hvori flere ere interesserede, har man ikke den Forsigtighed fornøden, som naar det er en Hemmelighed.

In vino veritas.

157
U. D.

En Erindring
efterfortalt
af

William Afham.

Solche Werke sind Spiegel; wenn ein Affe hineinguckt, kann kein Apostel heraus sehen.

Über Physiognomik wider die Physiognomen zur Beförderung der Menschenliebe und Menschenkenntniss. v. Lichtenberg.

¹ saaledes] sml. S.V. VI, S. 19 Lin. 11-15. ⁸ Saaledes kan osv.] sml. S. 267 Lin. 16 ff. — S.V. VI, S. 19 Lin. 21 ff. ⁷ Hvis det osv.] sml. S.V. VI, S. 19 Lin. 15-18. ¹⁵⁷ Lichtenberg] i: Vermischte Schriften... hrsgeg. von Ludw. Chr.

Forerindring

Hvad er saa forførerisk *osv. som 155 Lin. 3f.* derefter; hvor betænkeligt stundom at have nydt den, hvor let, at den ikke bekommer Een vel! Dersom *osv. som 155 Lin. 6-8* da feiler han; thi man
 5 forskylder jo ogsaa det Ansvar *osv. som 155 Lin. 9f.* Skyld, betænkeligt for Eens egen; men modbydeligt er det dog at erindre halvt, at forvandle *osv. som S.V. VI, S. 15 Lin. 11f.* Saaledes *osv. som 155 Lin. 10f.* Hemmeligheden. I Forhold til Andre er Glemsel *osv. som S.V. VI, S. 15 Lin. 12f.* der gaaer ind bag Gardinet, men bag Gardinet
 10 er Glemselen atter den Døsigheid der vil dæmpe Ildens Flamme og bringe den til blot at ose. Men Erindringen selv maa *osv. som S.V. VI, S. 15 Lin. 16-18* forsegles. I denne Henseende *osv. som 155 Lin. 16-18* troer, et langt correctere Studium end at den kunde forvexles med Hukommelse. Som Druer ikke *osv. som 155 Lin. 19f.* ei
 15 heller er enhver Tid, enhver Omgivelse, enhver Sindstilstand lige gunstig for at foretage den Forvandling, hvorved det Oplevede bliver Erindring. Man kan *osv. som 155 Lin. 22f.* uden at man derfor erindrer den, thi *osv. som 155 Lin. 24f.* Enhver, der kan erindre har derfor noget af en digterisk Sjæl i sig; men Enhver, der kan
 20 huske er derfor ikke Digter. Forskjellen viser sig endog blot ved en Betragtning af Menneskealdernes Forskjellighed. Oldingen *osv. som S.V. VI, S. 16 Lin. 3f.* først, han kan ikke huske, og dog er Oldingen væsentlig en Digter, han er i Folkeforestilling prophetisk og Gud beaandet, Erindringen netop hans skønne Trøst, der trøster
 25 med sit poetiske Fjernsyn. Oldingens Blik er dannet som det Glas er slebet, med hvilket man ikke kan see nærvæd men kun paa Afstand. Med *osv. som 155, S. 266 Lin. 8f.* men slet ikke Erindring. Man kunde derfor apostropherende til det gamle Ord, at Alderdommen ikke glemmer hvad Ungdommen nemmer, nøiagtigere
 30 sige: *osv. som 155, S. 266 Lin. 12f.* Oldingen. Ungdommen, forsaa vidt den bruger Brille, lader Glasset slibe til at see paa Afstand. Imidlertid *osv. som S.V. VI, S. 16 Lin. 14f.* lykkelige Hukommelse Naturens Naadegave, der med særlig Forsorg *osv. som S.V. VI,*

Lichtenberg und Fr. Kries (Ktl. Nr. 1764-72). 3. Bd. (Göttingen 1801), S. 479; i: Ideen, Maximen und Einfälle (se til II A 118, S. 70), S. 230.

S.16 Lin.16f. Livet. Kunsten derimod fordrer at komme Naturen til Hjælp eller rettere i Forhold til den øvrige Deel af Livet, at man hjælper sig selv. Oldingens Svaghed er det, at han ikke kan huske, ikke see nærvæd; Barnets Ufuldkommenhed er, at det slet ikke kan erindre. Dets Sjæl er som den Nærsynedes Øie stærk nærvæd, stærk 5 i Momentet, men kan Intet fjerne fra sig eller faae sig det paa Afstand udviist for Erindringen.

Til den Kunst at erindre (thi Oldingens Erindren er jo priisgivet for Tilfældet og ikke dialektisk i Retning af Qualiteten) udfordres da osv. som 155, S. 266 Lin. 24-26 nærvæd næsten mikroskopisk og 10 strax at kunne faae det Sete paa Afstand. At osv. som 155, S. 266 Lin. 27f. Gjærning; hvis det skal lykkes fordres et nøiagtigt osv. som 155, S. 266 Lin. 29. Modsætningerne. At kunne gjøre hiin Omsætning hiint Changement hurtigt og nøiagtigt og lykkeligt og skuffende, opnaaes kun ved megen Øvelse. At leve hen i en Illusion, 15 „hvor det bestandig dæmmer aldrig dages“, er nemlig let osv. som 155, S. 267 Lin. 2-5 vide at man er i en Illusion, er en fri Kunst, der vel lønner Umagen, og er vanskeligere end det Modsatte, der ogsaa er en skøn Kunst, at kunne trylle det Forbigangne til sig, hvilket dog ikke fordrer saa megen Illusion som at trylle det Nær- 20 mestliggende fra sig for at indhente det med Erindring. Hukommelsen osv. som 155, S. 267 Lin. 7f. Forskjellen. Hvad er osv. som S. V. VI, S. 18 Lin. 38f. der erindres. Naturligt vækkes nu Hjemvee derved, at man er borte fra Hjemmet, og allerede i denne Henseende vilde det have sin Betydning, om en smagfuld Iagttagere, der tillige vidste 25 sprogligt at nüancere fortrolig med Sprogets skjulteste Hemmeligheder, vilde gjøre Localitets Differentserne og deres Consequentser og reflecterede Gjenskin i Hjemveet til Gjenstand for Overveielse. Kunsten derimod vilde være, at kunne føle Hjemvee, skjøndt man er hjemme, hvortil fordres stor Virtuositet i Illusion. I Almindel- 30 lighed forvexles Hukommelse og Erindring, og man kan i denne Forvexling faae Leilighed til at studere, hvad Dybde der er i et Menneske. En Mand osv. som 155, S. 267 Lin. 16f. og Manden har dybt følt Tabet — derfor vil han osv. som Lin. 17f. Sted. Det, han frygter er aabenbart osv. som Lin. 18f. Erindringen. Deraf tør man 35

1844

- slutte enten at han er en Prosaist eller sig selv meget uklar. Hvis dette ikke var Tilfældet, da vil han elske Erindringen, og netop af den Grund ikke komme der, thi der <er> Intet bedre til at fordrive Erindringens Foster med end at skærpe Hukommelsen i Forhold
- 5 til det Samme. Blev da Erindringens Smerte ham for tung, da vilde han engang imellem opfriske Hukommelsen. Hukommelsen hjælper da strax med en Masse Details, der netop afkræfte Erindringens Idealitet. Saaledes med Hensyn til Anger eller den egentlige Erindring af Skyld. Jeg troer virkelig, at osv. som S.V. VI, S. 19
- 10 *Lin. 35-37* angre, ved den idelige Optegnen af hans vita ante acta. Forbryderen faaer derved en saadan osv. som *Lin. 38f.* aldeles fordrives. Der hører megen Idealitet til virkelig at angre, især til virkelig at angre strax; thi Naturen kan ogsaa her hjælpe et Menneske, og den sildige Anger, der i Henseende til at huske Details er let
- 15 bevæbnet, er i Almindelighed den dybeste. Man kan ogsaa saaledes strax osv. som 155, S. 267 *Lin. 30*—*S. 268 Lin. 1* om de betroe sig i Adskillelsens Øieblik til Hukommelsen eller til Erindringen. I Forhold til Sjælens Udødelighed ligeledes; ja der gaaer mangt et Menneske ud af Livet, om hvis Udødelighed man fristes til at tvivle^[†],
- 20 da han ikke tager en eneste Erindring med sig, men efterlader en velnæret og overfyldt Hukommelse. Erindring gjør nemlig ligesom al Idealitet Livet anstrængende, der ligger noget Forfærdeligt i en evig Erindren; og dog er Erindringen det sande Opbyggelige og den evige Protest mod al Søndags-Praten om, hvorledes man hver
- 25 anden Stund bliver et nyt Menneske, der er ung forfra og elsker om igjen og bliver Vetrinair naar man først var Philosoph. Dette er naturligviis det sandselige Menneskes feige Ønske*), og er Tanke-

[†] *I Marginen*: Saaledes finder man ogsaa undertiden Folk, der fortæller Erindringer af deres Liv, i hvilke der ikke er Spor af Erindring.

30

*) *I Marginen*: ikke at blive Noget for sig selv ved sig selv, men at blive ved Tilfælde til Meget i Verden og for Verden.

²¹ Erindring gjør nemlig osv.] sml. S.V. VI, S. 16 *Lin. 22 f.* ²⁴ hvorledes osv.] sml. S.V. VI, S. 17 *Lin. 14 ff.* ²⁸ Saaledes finder man osv.] sml. S.V. VI, S. 17 *Lin. 6 f.*

løshed*); men desuagtet er jeg overbeviist om, at man blot ved at studse Tankeløsheden lidt til og pynte den lidt ud vilde Søndag ud og Søndag ind kunne tale en heel Menighed til sand Opbyggelse Trøst og Husvalse; hvorimod Den, der egentlig vilde tale opbyggeligt, maatte ansees for en Enthusiast og et uroligt Hoved. Det er en 5 betænkelig Sag, at det eneste Menneske jeg idetmindste veed nogensinde at have læst den Bemærkning hos, at det var forfærdeligt at tænke, at man er udødelig, ja saa forfærdeligt at det stundom var som vilde den Tanke fastholdt berøve ham for Forstanden <er Jacobi>. Stakkels Jacobi**). Søndagsgesterne og hine haardføre 10 Prædikantere, der ere blevne haardføre blot ved at slaae i Prædikestolen, dem falder det gelaüfig nok.

*) *I Marginen*: ikke at ville forynges ved Aand, men ved Livets forvandlende Maskeradedragter.

**) *I Marginen*: han var vist nervesvag!

15

I Erindringen trækker Msk. Vexel paa det Evige; og det er jo 158 Enhver tilladt, i denne Hens. er enhver vederhæftig — ak og dog U. D. hvor Mange vederhæftige. Der er maaskee faae Leiligheder, hvor Msk. saaledes blive til Nar ell. rettere gjøre sig selv til Nar, som naar de tale i de høie Toner om aldrig at ville glemme (det være nu af Kjærlighed ell. af Had). Den der kjender Noget til Msk. veed vel hvad dette vil betyde: otte fjorten Dage, ell. et Aar, ell. en Gang imellem naar Anledningen kom udenfra.

At erindre er ikke <identisk med> at huske.

159
U. D.

At erindre er Idealitetens Tilegnelse.

Derfor vil i Grunden kun faae Msk. erindre.

Een Gud, een Tro, o: s: v: saaledes forstaaet: ud af eet Stykke, uno tenore.

¹ men desuagtet osv.] sml. 155, S. 268 Lin. 22 ff. ⁵ Det er en osv.] sml. S. V. VI, S. 16 Lin. 30 ff. ¹⁵⁸ Sml. S. V. VI, S. 17 Lin. 8 ff. ¹⁵⁹ At erindre osv.] sml. S. V. VI, S. 16 Lin. 20 ff. Een Gud, een Tro, o: s: v:] sml. 72, 28, S. 146. uno tenore] sml. S. V. VI, S. 16 Lin. 26.

1844

for at erindre fordres da Eenhed af at huske og erindre.

Dernæst Begunstigelsen. Hukommelsen kan man komme umidd. til Hjælp Erindringen ikke.

I Marginen: Man kan kun erindre det Væsentlige — men hell. ei glemme det Erindrede (Thors Hammer — den slagvante Due).

160 Foreløbig Udarbejdelse til „*In vino veritas*“, Forerindring [S.V. U. D. VI, S. 15¹ Forerindring ... 20⁸ hellere.]

- 1 S. 15⁴ Dersom ...⁷ Nogen| Dersom nemlig Nogen
- 2 S. 15⁹ da ...¹¹ Sjæl| da feiler han; osv. som S. 270 Lin. 4 f. for de Vedkommendes Skyld, betænkeligt for Eens egen; ikke at erindre den halvt, hvilket er det Modbydeligste af Alt, da det forvandler Sjelen
- 3 S. 15¹² I Forhold ...¹⁶ ikke| Saaledes strider osv. som S. 270 Lin. 7 f. er Glemselen atter *derefter tom Plads* Dog maa Erindringen ikke
- 4 S. 15²⁰ erindre ...²¹ Omgivelse.| erindre til enhver, ei heller osv. som S. 270 Lin. 15 Sindstilstand begunstigende for den Forvandling, hvorved det Oplevede bliver Erindring.
- 5 S. 16⁹ Istedenfor ...¹⁰ sige| Et gammelt Ord siger, at osv. som S. 270, Lin. 28 f. nemmer, maaskee kunde man nøiagtigere sige
- 6 S. 16²⁶ og ...³⁰ tenore.| Dette er Betingelsen for hans Udødelighed.
- 7 S. 16³⁵ nervesvag?| nervesvag, eller at han virkelig stillede sig ind under denne Tanke, for ganske at lade sig overvælde af den.
- 8 S. 17²³ Man ...¹⁸ erindre?| Posito jeg sætter ^[1], at et Menneske havde kun elsket eengang, en Anden havde været gift 7 Gange,

for at erindre osv.] sml. 155, S. 266 Lin. 24 f. Hukommelsen kan man osv.] sml. S.V. VI, S. 18 Lin. 32 f. Man kan kun osv.] sml. S.V. VI, S. 18 Lin. 3 ff.

hvo havde saa meest at erindre? Eller eet Menneske havde kun forfulgt en eneste Tanke, altid beskæftiget med den samme evige Tanke, en Anden havde været Forfatter i 7 Videnskab endogsaa i Astronomie^[*], hvo havde saa meest at erindre. Eller Een havde fundet Hvile i det ene Fornødne, en Anden havt utallige Fornødenheder, som han alle havde faaet tilfredsstillet, hvo havde saa meest at erindre?

[†] *I Marginen*: talt Dag ud og Dag ind paa Generalforsamlinger, udmaalet sin Veltalenheds Forraad saa vel med Strygmaal som Topmaal, lyksaliggjort sin Kone ved selv om Natten at tale som var han paa Generalforsamling — den Anden tiet

[*] *I Marginen*: og blev afbrudt af Døden ligesom han skulde til at begynde paa Vetrinairvidenskaben.

S. 18^{18 ff.} til en væsentlig osv.] *herudfor i Marginen*: med den meest bekymrede Mine, have opdaget, hvad Tiden nu ⁹ fordrer, naar han eengang har jadsket — saa var det Fjas

S. 18²⁷ hjem ...³¹ det.] hjem. 10

S. 18³⁵ glemme; ... Modsætninger.] glemme, thi Hukommelsen ¹¹ er et Kunst og Raritetskammer, ikke hiint det Eviges Kys.

S. 19³ i Illusion ...⁹ Potens.] i Illusion. 12

i Marginen: og allerede her vilde det være interessant at beregne Nüancer og Combinationer

S. 19²⁷ Den ...³² Tab.] *I Marginen*:

ell. en Tredie, der vel forstaaer Erindringen, men ikke vil høre ¹³ Viisdommens Raad, den tungsindigt Skye, der frygter den første Smerte.

Strygmaal...Topmaal] sml. Holberg, Den Stundesløse. 2. Act, Sc. 3 og 5.
⁹ hvad Tiden nu fordrer] sml. IV B 101 og se Note dertil.

1844

161
U. D.

Det Foreløbige.

Albertus og hans Ven støde paa hinanden ved Otteveiskrogen. Vennen er bleven vildfarende, Alb. er der for at „indflætte en oplevet Begivenhed i Modsætningens Ramme“. Først bliver han misfornøiet med Sammenstødet, men efterat have raset lidt ud, finder han det netop glædeligt, at den Anden er kommet til, da han nu kunde ønske Een at meddele sig til.

A. Naar jeg er eensom har alt dette Sværmerie sin Betydning for mig, men ikke saasnart Nogen er tilstæde.

162
U. D.

Phantastisk. sentimental-ironisk.

A. I Guder! Snarere havde jeg ventet at see

udføres vidtløftigt

<Hjorten

ell. en Røver

en forfulgt Uskyldighed

ell. en Eneboer>

B. Hold op i Djævels Skind og Been.

A. ell. at see den sorte Hest <et Uhyre, en Drage,>

udføres

B. Hold op — hvad skal denne Tiltale betyde

A. Den skal betyde, at jeg vil hævne mig naar man kommer ube-

§ leiligt for at forstyrre min Eensomhed.

B. Ja det er en anden Sag, dette er ikke mit Tilfælde; thi Du kommer mig yderst beleiligt, for at jeg kan spørge Dig hvad dette: herude nærmere betyder, med andre Ord, hvor jeg er, hvad Navn Stedet har, hvilken Nation der boer her, dens Levevei, om den dyrker Kartofler, om det er Hedninger, maaskee Mskædere.

§ A ille nefasto te posuit die — hvad er Du her efter

B. for det første for at benytte den heldige Omstændighed at jeg træffer Dig her til at spørge Dig: hvor jeg er.

¹⁶¹ Sml. A 61. IV A: 81.170. Det Foreløbige] sml. 165. indflætte... Ramme] sml. 168, S. 282 Lin. 17f. Naar jeg er osv.] sml. 164. ¹⁶² Sml. 163. IV A 170. Phantastisk osv.] sml. 164. ille...die] Horats, Od. II, 13, 1.

- A. Hold op i Djævels Skind og Been
 B. Dog kommer jeg forstyrrende vil jeg strax gaae igjen.
 A. Det er bag efter, det skulde Du have betænkt før
 B. Og Du skulde have sagt det før
 A. Det er jo Snak
 B. Det var jo Snak
 A. Qvit.   B. Qvit

=

- A. Dog nu kan det være det Samme; thi i Grunden er Du nu mig ret beleiligt, — Guder have fredet om min Eensomhed, nu er jeg skikket til at meddele mig. Den eneste Vinding der allerede nu er sporlig er at jeg er lidt mere talende end samtalende. Det maa saa være.

Albertus — Hans Ven.

163
U. D.

- A. I Guder! Du her. Snarere havde jeg ventet at see den fnysende Gangster og den forfulgte Hjort, og den adelige Frøkens veiende Slør, eller at see Røveren styrte frem fra sit skumle Skiulested eller en Pige, der var undløben fra Røverhulen, eller en Eneboer, der i en Menneskealder havde været her til Huse eller Robinson, eller Fredag, eller
 Vennen. Hold op i Djævels Skind og Been
 A. Eller den sorte Hest græse her, paa hvilken Valdemar om Natten rider ved Gurte, eller et Uhyre, som det boer i Middelalderens Skove, eller Diderik af Bern ankomme her, der han reed bort paa en sort Hest eller
 Vennen. Eller Een, der skjøndt heelgal dog kun er halv saa fjantet som Du; hvad skal dog denne Tiltale betyde. Endnu igaar saae jeg Dig jo i Hovedstaden ganske fornuftig skulde Eensomheden have virket saa stærkt paa Dig? ^[†]

^[†] I *Marginen*: endnu igaar var Du et Fornuftvæsen i Hovedstaden, er Du idag bleven bindegale i Eensomheden?

¹⁶³ Sml. 162. IV A 170. den adelige... Slør] sml. A 48.

1844

A. Hvad det skal betyde? Det skal betyde, at jeg vil tage Hævn over hver den, som vover at komme mig ubeleiligt; thi paa en uheldig Dag maa Du være født, og i en uheldig Time forladt Hovedstaden, og i et uheldigt Øieblik er Du kommen her; hvad vil Du herude?

Vennen. Først og fremmest vil jeg benytte den heldige Omstændighed at jeg træffer Dig her til at spørge Dig, hvad dette herude nærmere betyder, paa anden Dansk, hvor jeg er, hvad Navn Stedet har, hvilke Folk her boe, om det er Mskædere, eller et slebent Folk, hvoraf Mskene leve her, om

A. Hold op i Djævels Skind og Been.

Vennen om man dyrker Kartoffler, eller Kaalraber

Til 163:

164
U. D.

Tonart: phantastisk sentimental-ironisk, holdes paa den Spidse, at Albertus dog i Eensomhed skjønnes at troe paa det, han næsten persiflerende henkaster i Vennens Nær-værelse.

Til 163:

165
U. D.

NB. Den dialogiserede Form, som jeg først vilde have givet det Foreløbige til Fortællingen, lader sig ikke bruge, sinker, og endelig bliver hiin Ven dog en overflødig Person.

166
U. D.

Foreløbig Udarbejdelse til: „In vino veritas“, Forerindring [S. V. VI, S. 21³³ Der ... 23⁵ grønnere.]

1 S. 22²⁶ saa ... ³¹ lytte.] da tør jeg prise mit Liv, thi i min Afkrog er jeg godt gjemt og ypperligt skjult. Tør jeg ikke forstaae Digteren saaledes og prise mit Liv, saa vil jeg dog prise Afkrogen og prise

¹⁶⁴ phantastisk osv.] sml. 162. dog i Eensomhed osv.] sml. 161. ¹⁶⁵ det Foreløbige] sml. 161. ¹⁶⁶ Sml. 170.

Livet, som det viser sig, naar jeg fra den betragter det. Og seet fra en Krog er dog Alt skjønnest, Musikken som man lytter efter, ak naar man siden bænkes fornemt, da sidder man maaskee bequemere, den Elskede, som man skotter efter, ak naar man først er i lovlig Besiddelse, da mærker man ingen Hjertebanken.

S. 23⁴ i den ...⁵ grønnere.] i den venlige Sammensmelten, inden² endnu Himlens Konge bøier sin Vei om bag Bjergene og vækker Alts Beundring naar den i sin sidste Glands, ikke brænder, men er stor som en Erindring. O! venlige Mark, o Skov saa prud, græskølnø Væng!

Fortsættelse til 166:

Saaledes havde jeg formdl. allerede længere siddet i min Krog, thi hiint lille Insekt havde allerede tilbagelagt det meste af Veien, og Hjorten stod stille og saae sig om, og altsaa har jeg end ikke bevæget mig. Stilheden voxede, som Skyggerne, Taushed tiltog hvert Minut og blev mere og mere en besværgende Trylleformel, jeg havde neppe nænt at tale med mig selv sagte, det Eneste skulde have været at raabe saa Echo havde svaret. Hvad er dog saa berusende som Stilhed, som Drankeren stiger i Beruselse for hvert Glas han drikker, saa stiger Beruselsen for hvert Øieblik Stilheden hersker, og hvad er den skummende Pokals rigeste Overflod i Sammenligning med Taushedens og Uendelighedens Hav! Saa fredeligt Alt, kun den stille Mark, den tause Skov, den sagte Kjølning, og dog var jeg forberedt paa at see det Eventyrligste, ja jeg ventede hvert Øieblik, at see hiin sorte Ganger fra Gurre paa hvilken Kongen rider om Natten, at græsse her i den sagte Aftenhvidsken^[†] — da

167
U. D.

[†] *Paalangs i Marginen, med Blyant*: Jeg takker Guderne for, at Ingen har overrasket mig, thi saa havde det været forspildt, og hans Anger hjalp ikke

² O! ... Væng!] Oehlenschläger, Poetiske Skrifter (se til 103,25). 1. Deel, S. 362 (i: Langelands-Reise, „Morgen-Vandring“; sml. II A 101). — Sml. 170,2. 171,2
¹⁶⁷ Hvad er dog osv.] sml. S. V. VI, S. 23 Lin. 10-15 hiin sorte Ganger] sml. 162. 163. Jeg takker Guderne osv.] sml. S. V. VI, S. 23 Lin. 23-25.

1844

pludselig en Larm skrækker mig op, og et Stykke fra mig en msklig Skikkelse viser sig. Der vexledes et Øiekast og Slaget var afgjort. Det er maaskee en Røver, siden Angest greb mig; ak! nei, det var min bedste Ven, min eneste, — der kom ubeleiligt. Naar man blot nogle Timer har været eensom og været sig sin Eensomhed sikkret, har svælget i Følelse og glemt at man hører til de mælende Dyr, da vorder man let undselig, veed ikke strax at begynde Jordlivets Passiar der hvor man slap; man er noget svækket, og ikke strax istand til at holde sig Medinteressenterne i Sproget 3: Mskene fra Livet. Kun Den, der maa være Medinteressent i Sproget og atter ikke er Medinteressent, kun han forstaaer, hvilken guddommelig Veltalenhed Taushed dog er. Min Ven Theobald gjorde en Undskyldning, thi formdl. fængslede Erindringer mig til dette Sted, ell. en Venten bandt mig til det, og i ethvert Tilfælde følte han, hvor ubeleiligt han var kommen. Jeg tilgav ham gjerne^{*)}, og søgte strax at lede Opmærksomheden bort ved at opgive det Problem for Samtalen, at man stundom aldeles uskyldig kunde komme i en saadan Situation, at man næsten følte en Skyld hvile paa sig, fordi man havde forstyrret Andre.

Til 167:

- 168   ^{*)} og tilgav ham oprigtigt thi det Forslag han gjorde, at gaee
 U. D.   sin Vei for atter at overlade mig til mig selv, forraadte kun lidet
          Kjendskab til den kydske Omgjængelse Stilheden fordrer, der
          ikke taaler det Mindste og gjør Enhver skyldig, om han er nok saa
 5   uskyldig, ja endog Den, der ved sin Uvidenhed og sin Uerfarenhed
          næsten gjør Situationen latterlig fordi han ikke kan fatte, at der
          er tabt Noget ell. skeet Noget. Det er som med Uskyldighedens
          og Blufærdighedens Taushed, er den krænket, da kan det blive
          næsten vanvittig comisk, at tænke sig en nøktern men dog ærbar
 10   Forstandighed, der vil forklare hvad Blufærdighed dog egl. er. Nu
          verloren ist verloren, og hvad der trøstede mig, var, at min Ven

^{*)}] se 168. ¹⁶⁸ Sml. 171,1. ⁸ den kydske... ¹⁰ egl. er] sml. S. V. VI, S. 23
 Lin. 27-30. ¹¹ verloren ist verloren] sml. 171,1 og se Note dertil.

forklarede, hvorledes han egl. var kommen paa disse Veie (var
bleven vildfarende o: s: v:). det var mig en stor Trøst, thi det havde
dog været det Fataleste af Alt^{*)}, om jeg var stødt paa <en> eensom
Mand, der netop søgte de samme eensomme Steder — en Omgangs-
ven i Eensomheden. Da jeg hørte det hang saaledes sammen, tillod 5
jeg mig en lille Løgn om Grunden til at jeg var her, førte ham, ved
Hjælp af min Kjendskab til Localiteterne lidt vild, og derpaa paa
den rigtige Vei, at han ikke altfor let skulde finde min Krog igjen.
Min Tilgivelse var velmeent, og jeg har al Grund til at tilgive da
jeg selv stundom lige saa uskyldig har forskyldt det Lignende. Her 10
ligger dog Opgaver, som ere aldeles incommensurable for Angeren,
om man dog kan i høi Grad føle sig smertelig berørt som skyldig,
og hell. end gjerne vil gjøre en Undskyldning og bede om Tilgivelse.
Og i denne reent æsthetiske Skyld er der noget Tungsindigt som
i det græske Tragedie. Stundom har jeg saaledes overrasket et Par 15
Elskende i Skovens Skjulthed. Hvo vilde være saa misundelig paa
Andre, at han ikke ved saadan Leilighed ønskede at være en god
Genius; thi kun sjeldent er det saaledes, at en lille Overraskelse
er de Elskende gavnlig for at skaffe dem lidt Situation og stramme
det erotiske Forhold. Da gjør jeg mig en Glæde af at vise mig i 20
Baggrunden, naar jeg aner noget Sligt, thi da tjener <jeg> dog Eros,
og de Elskende burde egl. takke mig, om det end er dem umuligt
at komme ud af den Illusion, at jeg er en Chicaneur. Det lod sig
vel tænke, at et Par Elskende netop paa den Maade kunde skylde
Een saare meget, uagtet de naturlig hadede og afskyede Een, og 25
dette er jo netop Hemmeligheden, der hjalp dem til at stikke Ho-
vederne tættere mere erotisk sammen — men denne Hemmelig-
hed kunde naturligviis aldrig blive dem aabenbar. — Men er dette
ikke Tilfældet med de Elskende, hvor ulykkelig føler jeg mig da
ikke, ved at overraske dem, og gjøre en Ulykke jeg aldrig kan gjøre 30

^{*)} I *Marginen*: næst efter det, at en gal Mands[†] fixe Idee har
kastet sig paa Een saa man er bleven dens Gjenstand

[†] ell. et hysterisk Fruentimmers

²bleven vildfarende] sml. 161. 162. 163. ¹⁰Her osv.] sml. S.V. VI, S. 23³³.
24¹⁵. ³¹næst efter det osv.] sml. A 61.

1844

god igjen. Da kunde jeg ønske, at jeg var som en Fugl, der gynger sig vellystig over de Elskendes Hoveder, at være den Fugl, hvis Skrig er skjebnesvangert for Elskende, den Lærke, der hæver sig jublende, den Gjerdemutte, der smutter mell. Buskene forførerisk
 5 for Elskende at see paa, at jeg var den Sammensmelten, der gjør Alt smægtende; den fjerne Raslen af en Vogn, der betyder, at de Øvrige nu tage bort og lade de Elskende alene (som i D. J. den meest eensomme Scene ikke er det, fordi Zerline er alene paa Scenen, men fordi hun bliver alene paa Scenen, man hører Cho-
 10 rets Forsvinden og den fjerne Hendøen deraf begynder Zerlines lille Partie. Dette er en reen musicalsk Situation som ingen anden Magt kan fremstille); være som Moderens Forsvinden, den Sidste der tager Afskeed med Bruden; som den Natur-Eensomhed, der frister Elskoven; som den Rislen, der spænder Elskovens Streng;
 15 som den Gjenlyd, der beviser, at man er afsides; som den Aftensvaling der vifter over de Elskendes Fortrolighed. —

Jeg var her ude for at indfatte noget Oplevet i Modsætningens Ramme (det larmende Aftenselskab og — og Naturens stille blide Fred. — end ikke Natten vilde have været saa stærk en Modsæt-
 20 ning, fordi denne allerede er phantastisk, og altsaa i samme Potens, medens det Phantastiske her resulterer af Sammenstødet.)

Fortsættelse til 156:

169 *Foreløbig Udarbejdelse til „In vino veritas“, Forerindring [S.V. U. D. VI, S. 20²⁶ Det her ... 21³² Modsatte.]*

S. 20³¹ Det ... 21² det.] *I Marginen:*

¹ Det jeg har at huske er nemlig i Omfang kun lidet (nogle faae Taler, og enkelte Detail-Bemærkninger) men det har været mig vanskeligt at gribe det med Erindringen.

---

⁷ i D. J. ... ⁸ Scene] Don Juan. Opera ... bearbejdet til Mozarts Musik af L. Kruse (Kbh. 1807), S. 57. ¹⁷ indfatte ... ¹⁸ Ramme] sml. 161. ¹⁸ det larmende osv.] sml. IV A 170. — S. V. VI, S. 21 Lin. 9 ff.

S. 21^{5 ff.} uden at have osv.] herudfor i Marginen:

Har det maaskee sin Vanskelighed med Rigtigheden af det ²
 Navn Deeltagerne havde givet det: in vino veritas, forsaavidt den
 af Talerne foredragne Sandhed vel var in vino, men som veritas
 af tvetydig Art, saa er min Fortælling derom idetmindste veritas.

S. 21⁸ derimod ... Hukommelsen.] Hukommelsen har jeg ikke ³
 understøttet ved atter at besøge Localiteterne men derimod ved
 nogle skriftlige Optegninger, der have Paalidelighedens Værd.

S. 21³¹ saaledes ... ³² Modsatte.] saaledes har jeg her forsøgt at ⁴
 erindre Aandens Yppighed i Naturens vegetative Frødhed.

Fortsættelse til 169:

Foreløbig Udarbejdelse til „In vino veritas“, Forerindring [S. V. ¹⁷⁰
 VI, S. 21 ³³ Der ... 23⁵ grønnere.] U. D.

S. 22²⁶ saa ... ³¹ lytte.] da har jeg i en senere Tid af og til levet ¹
 udmærket, thi jeg har været godt gjemt. Og i og for sig er det at
 see fra en Krog allerede saare skjønt. Skjønnest er dog Musikken
 som man lytter til fra sin Krog, naar man siden bænkes fornemt,
 da sidder man i det Høieste bekvemmere; den Elskede man skotter
 efter, ak osv. som 166,1.

S. 23⁴ i den ... ⁵ grønnere.] i den venlige Sammensmelten. ²

„O! venlige Mark, o Skov saa prud, græskjølne Væng!“

I Marginen:

Engens Frødhed sukker i den sagte Kjøling
 naar Græsset er grønnere end nogensinde, og Skyggens Omrids
 svagt som
 den tusindtungede Eng.

¹⁷⁰ Sml. 166. ² O!... Væng!] sml. 166,2 og se Note dertil.

1844

Fortsættelse til 170:

171 *Foreløbig Udarbejdelse til „In vino veritas“, Forerindring* [S.V.
U. D. VI, S. 23⁶ O venlige ... 24²⁶ Omstændigheder.]

I S. 23²³ Tak da ... 24¹⁵ tilbage.] En Undskyldning af Den, der forstyrrer og volder Overraskelsen og Afbrydelsen, gavner kun lidet.*¹) Man er villig nok til at tilgive ham, han er uskyldig og dog bliver han skyldig. Hvor nidkjær er ikke Eensomheden paa sig selv, hvor besynderligt Msklivet, at man saaledes reent æsthetisk kan blive skyldig, føle hele Skyldens Smerte og dog ikke kunde angre, og dog være uskyldig. Det har jeg ofte tænkt paa, at jeg ikke selv skulde forskylde det mod Andre, og dog kan man jo aldrig sikkre sig, ell. vide sig sikkert. Hvor kan man ikke staae beskæmmet der med en nagende Bitterhed i Sjelen, naar man saaledes kommer til at forstyrre Andre. Opgaven er aldeles incommensurabel for Angeren, man vil hellere end gjerne bede om Tilgivelse, Den, hvem man beder derom er villig dertil, og dog kan han egl. ikke lade være at vredes paa Een. Kun sjelden kan Overraskelsen være gavnlig, som hvis et elskende Par, der har søgt Skovens Skjulthed, ikke har Kraft nok til at danne en Situation, men behøve at det erotiske Forhold strammes lidet. Vidste jeg dette forud, da skulde jeg gjøre mig en Glæde af, at vise mig i Baggrunden, thi da osv. væsentlig som 168, S. 281 Lin. 21-27 erotisk sammen. — Dog dette er sjældnere Tilfældet, og er det ikke

*) I Marginen: saa lidet som hans Forslag at overlade den Eensomme atter til sig selv, forraader Kjendskab til den kydske Omgængelse Stilheden fordrer, da hans Forstandighed (der er Uvidenhed om Faren) kun gjør Situationen latterlig, ligesom naar Uskyldens og Blufærdighedens Taushed er krænkert, Forstandigheden (der er Uvidenhed om Faren, og ikke har forstaaet Vanskeligheden førend den vil forklare den) i sin nøkterne Viden ganske ærbart forklarer, hvad dog egl. Blufærdighed er. Nei! hin ist hin, verloren ist verloren.

¹ Sml. 168. hin...verloren] se Bürgers Gedichte (den til I A 25 anf. Udg.). I. Theil, S. 51, sml. S. 50 (i Digtet „Lenore“; sml. II B 10, S. 289).

Tilfældet, hvor ulykkelig kan jeg da ikke føle mig ved saaledes at overraske; thi hvo vilde dog ikke gjerne være Elskovens gode Genius? Da kunde jeg ønske *osv. væsentlig som 168, S. 282 Lin. 1-5* see paa^[†], at være som Moderens Forsvinden, naar hun er den Sidste i Brudehuset, at være som den Natureensomhed *osv. som 168, S. 282 Lin. 13-16* Fortrolighed; som den fjerne Raslen *osv. som 168, S. 282 Lin. 6 f. ene*. Aldrig er man saa eensom, som naar man *osv. væsentlig som S. V. VI, S. 24 Lin. 10-14* Eensomheden til som musicalsk Situation, hvad kun Musikken, ingen anden Magt formaaer saaledes at udtrykke.

[†] *I Marginen*: at være som den Sommersummen, der forvisser Een om, at hele Tilværelsen er kun Fryd og Festlighed uden Arbeide. og som Gud uden Møie.

og i Forhold til Eensomheden gjelder det altid for enhver Trediemand (thi han er ogsaa Trediemand mod Een, der er eensom) at forstaae den Kunst at fjerne sig.

S. 24¹⁶ Saa ...²⁰ Smilen!]

Saa vær da hilset Du deilige Skov, som undte mig Ly og be- 2
varede mig Freden, vær hilset Du venlige Mark —

Fortsættelse til 171:

*Spredte Udkast til „In vino veritas“, Gjestebudet [S. V. VI, 172
S. 25-34]. U. D.*

Det var i August Maaned om Aftenen Kl. 9, at Deeltagerne 1
samlede sig til hiint Gjestebud. Datum har jeg glemt, som jeg
overhovedet aldrig falder paa at lægge Mærke til Datum ell. kan
fastholde den, naar et Indtryk overvælder mig. Stemningen der-
imod kan jeg erindre, og forsaavidt Veierligt og andet Lignende
har Indflydelse derpaa, erindrer jeg det saa tydeligt, at jeg ind-

² Du venlige Mark] se til 166,2. ¹⁷² 1 Det var i August osv.] sml. 173. —
S. V. VI, S. 25 Lin. 1 ff.

1844

aander den samme Duft (thi Intet erindres dog saa godt „som Blomsterduft og gl. Melodier“) og bliver ganske samtidig med mig selv. Deeltagernes Antal var 7: Johannes med Tilnavnet Forførerer; Victor Eremita; Constantin Constantius, og desuden 3 Andre, hvis Navn jeg ikke fik at vide, da jeg slet ikke hørte dem nævne ved Navn men kun ved et Epitheton: Erindringens ulykkelige Elsker, Modehandleren, det unge Menneske. Saavidt jeg veed, var det Const: der stod i Spidsen og havde udfærdiget Indbydelserne til dette Gjestebud, hvis Symbolum var: in vino veritas, fordi der ikke maa siges et Ord uden in vino, og ikke en Sandhed uden som den er in vino, saa at Vinen var et Forsvar for Sandheden og Sandheden et Forsvar for Vinen.

I Marginen til 172,1:

- 2 Alt var indrettet paa auf einmal einzunehmen, der var et Nedrivningscorps i Beredskab for at tage Alt bort, at der ikke skulde være Splint tilbage.
- 3 Stedet hvor de samledes var i Ordrup, hvor Const. iforveien havde foretaget nogle Forandringer med den store Sal, og ladet et lille Værelse ved Siden indrette til et Orchester.
- 4 De kom kjørende i Aftenstunden, — Aftenstundens Skjønhed og mindst af Alt skulde man tro de kjørte til et saadant Selskab.

I Marginen til 172,4:

- 5 og samtidig med dem kom der en Holsteenskvogn kjørende med 4 Haandværksvende. ligesom i Theateret Brandfolkene ere tilstæde af modsat Grund.
- 6 Gjesterne præsenteres skildres — deres Optræden.
Siddn i Vognen —

---

som... Melodier] Oehlenschläger, Erik og Abel, I. Handl.; i: Tragødier, 5. Bd. (se til 97, 24), S. 138. Johannes osv.] sml. IV A 170. Saavidt jeg veed osv.] sml. S. V. VI, S. 29³⁵. 30². ² Sml. S. V. VI, S. 26 f. Nedrivningscorps] sml. 187, 5. — S. V. VI, S. 30. ³⁻⁵ Sml. S. V. VI, S. 30.

Kl. 11 præcise aabnedes Dørene for et Aftrædelsesværelse og de traadte ind i Salen. Aldrig har jeg seet en Sal pragtfuldere oplyst — bag ved hver Dæk stod en Tjener — Idet de traadte ind begyndte Taffelmusikken af D. J. Der var Ingen uden den gjorde Indtryk paa ham. Joh. Forf. blev som ved en Udfordring opflammet. — men V: Eremita gik der synlig en Gysen gennem Sjelen, hans Legeme skjalv næsten og ude af sig selv udraabte han, medens hans Legemes Svækkethed ell. smægtende Afmagt synes at stride med Stemmens Kraft: I festlige Toner, I hvem min Sjel tilhører mere end Elvira D. Juan! Du Lystens og Festlighedens og Nydelsens og Øieblikkets forføreriske Stemme, der rev mig som en Elvira ud af et stille Klosters Livs Eensomhed for for evigt at gøre mig ulykkelig, for for evigt at flygte efter Dig, uden at kunne bevæge Dig, om jeg dog offrede Ære og Slægt og Venner: „Alt er Skjænk af Kjerlighed“ Her afbrød Const: ham og mindede ham om, at det streed mod Vedtægterne, og nu indtog Enhver sin Plads.

I Marginen til 172,7:

Joh. Forf: gjentog apostropherende viva la liberta, — „og Sandheden“ sagde Const. Const. i Forbigaaende, „ja fremfor Alt in vino“ sagde Modehandleren.

der stod en Opsats paa Bordet, hvorpaa der stod: dette skal forestille et Springvand.

Istedenfor de mange Retter laae der en Spiseseddel paa finge-rede Retter.

Derpaa bekjendtgjorde Const. Betingelserne, at der skulde tales om Eros ell. mod Eros, og saaledes at Enhver lagde en Kjærligheds-historie til Grund uden dog at fortælle den, men i sin Opfattelse af Qvinden antyde den

⁷ Sml. IV A 170, S. 64. — S. V. VI, S. 31. Taffelmusikken af D. J.] se til III A 94. rev mig osv.] sml. II A 491 og se Note dertil. Alt... Kjerlighed] hører til samme Replik af Elvira som det ovenfor anførte. ⁸ Sml. S. V. VI, S. 31 f. ⁹ der stod en osv.] sml. 187, 13. Springvand] sml. 173, S. 291. ¹⁰ Sml. IV A 170. — S. V. VI, S. 33 f.

1844

11 Den anden Betingelse var, at Ingen maatte tale før han havde drukket saa meget, at han kunde mærke paa sig selv, at han var fuld, og han maatte førend han fik Lov at tale, ved sin Ære erklære det. Nærmere kunde Betingelserne ikke fastsættes; thi det behørige Quantum kunde jo være forskellig, og Enhver kunde vælge hvad Viin han vilde. Til den Ende laae der paa ethvert Couvert en Liste paa Vine

12 Forinden de begyndte at spise foreslog Const., at de skulle af-synge en Drikkevis

Const. vidste vel hvad han gjorde; thi denne Idee bragte en Vildhed ind i Selskabet, som var de allerede berusede. Med en uhyre Lidenskab sang de: mit fulde Glas og Sangens raske Toner. Der kan hell. ei let tænkes nogen mere vanvittig Idee af et saadant Selskab end at ville opfriske Mindet om Drikkevis Perioden, dens Gemytlighed og Nøktternhed dannede en reen phantastisk Baggrund — især da det unge Msk. foreslog at synge den: naar jeg engang skal i Brudeseng falderi faldera.

13 Derpaa fulgte Samtalen, hvori det ene Ord tog det andet indtil Kl. 12., da bød Const.; der flere Gange havde mindet dem om at drikke og dermed efterkomme Betingelsen for at tale, det unge Msk.

Paalangs i Marginen:

14 den forskellige Viin de drak.

15 bedrog mig med et Savn, der tilhører mig saa væsentligt som var det en Erindring, forfærdeligt som hvis Elvira end ikke var bleven forført af D.J. men begjærede det, og savnede Erindringen.[†]

Da lød i Orchesteret den Indbydelse, hvori Lysten jubler høiest, da Elvira selv har taget mod Indbydelsen til Ballet, — viva la liberta.

¹¹ Sml. S. V. VI, S. 33 f. ¹² Sml. IV A 170, S. 64. — S. V. VI, S. 33. mit... Toner] sml. II A 683 og se Note dertil. naar jeg engang osv.] Vise i: Bouilly, Ungdom og Galskab... ved N. T. Bruun (Kbh. 1806), S. 82. ¹³ Sml. S. V. VI, S. 34.

¹⁴ Sml. II A 491. — S. V. VI, S. 31.

† et Savn hvormed Du frelste min Aand men dræbte min Sjæl. Udødelige Mozart Da jeg var ung og hørte Dig, da samlede al min Beundring sig i en eneste Afpropning. Den er henlagt — forseglet — først naar jeg mærker, at det er forbi — da vil jeg bryde Seglet og endnu engang forlyste mig med min eneste Beundring.

Udødelige Mozart, hvem jeg skylder Alt. Nei endnu ikke men 16
naar jeg er bleven en Olding, hvis jeg nogensinde bliver det, ell. naar jeg er bleven gammel, hvis jeg nogensinde bliver det, ell. naar jeg dog engang skal døe, det veed jeg, da vil jeg lade den Beundring der er min Sjæls første og min eneste Kjerlighed, den Beundring der er gjemt i min Sjæl som Erindringens Afpropning, forseglet som en Hemmelighed, bryde frem, endnu en Gang, den sidste. Da har jeg beskikket mit Huus, betænkt min Elskede, tilstaaet min Kjerlighed, sandet, at jeg skyldte Dig Alt — da vender jeg mit Sind fra Verden for at døe.

De satte sig ned. I samme Øieblik var det hele Selskab midt 17
ude paa Nydelsens uendelige Hav ligesom ved eet Sæt. Enhver havde gjort sin Sjæl † flot for Nydelse, og som denne tilbødes i Overflødighed saa var ogsaa Sjelen dannet dertil. Den øvede Kjøresvend kjendes paa, at han veed, at lade Hestene trække sammen ligelig begynde paa eengang ved eet Sæt, den ædle dannede Ganger kjendes paa, at den umiddelbar slaaer over i Galoppen uden nogen Fusken — saaledes var Const., forøvrigt maaskee end ikke saa godt begavet som de Andre, en ypperlig Vert og hver af de øvrige syntes en god Ganger

† af ganske Tanke og Begjering, ubekymret om alt Andet

Snart flettede da Samtalens skønne Krands Gjesterne sammen, 18
saa de dog sadde bekrandsede, snart udviklede det enkelte Indfald sig, hiint der kun blomstrer hvert hundrede Aar og hiint zarte der lukker sig øieblikkelig, snart fløi Indfaldet hurtigt som en Flankeren

[Afpropning osv.] sml. 157, S. 270, Lin. 11 f. ¹⁶ Sml. II A 491. — S. V. VI, S. 31.

¹⁷ Sml. S. V. VI, S. 32. ¹⁸ Sml. S. V. VI, S. 32 f.

i Luften — da lød et Udbrud af en Gjest: disse Trøfler ere delicious, ell. Vertens: men især denne Chateau Margaux vil jeg have anbefalet for sin egen Skyld — da var Taffelmusikken bleven borte, skjult i Larmen, da lød den atter — da stod Tjenerskabet stille in pausa før det afgjørende Øieblik, naar en ny Ret ell. en ny Viin bares frem, da blev der atter travlt — da indtraadte Stilheden et Secund, men strax gik Taffelmusikken som en forfriskende Luftning over Gjesterne og atter blomstrede Samtalen, snart var den ved Maden og reflecterede paa Aanden, snart naaede den Maden fra Aanden. Snart kastede den Enkelte sig paa en dristig Tanke for et Øieblik i Spidsen for de Andre, og man glemte næsten Maden, og kun Musikken fulgte bag efter den Talendes Stormskridt, snart lød blot Spisningens Gjerning der et Øieblik gik sin Gang blot understøttet af Musikken, der ligesom gik foran og dannede Overgang til Samtalen, snart var Samtalen forelsket i Maden snart i Vinen snart i Ideer.

- 19 Kun en enkelt Gang viste Const. Allestedsnærværelse sig mere tydeligt.

173 U. D. Det var en af de sidste Dage i Juli Maaned osv. væsentlig som S. V. VI, S. 25 Lin. 1-14. Den Ene kaldtes: det unge Menneske, den Anden Modehandleren, det var hans borgerlige Stilling. Constantin Constantius var ved et tidligere Møde, hvor Gjestebudet aftaltes, blevet udnævnt til at staa i Spidsen og arrangere Alt. Han havde modtaget Valget og uden ham var der formodentlig slet Intet blevet af det Hele. Modehandleren gad ikke befatte sig med hvad der kun afholdt ham fra at forfølge sin Idee; det unge Menneske var aldeles uduelig dertil. Victor Eremita frabad sig paa det bestemteste enhver saadan Udmærkelse; han modtog ugjerne nogen Indbydelse til Gjestebud, ikke just fordi han havde taget sig en Kone eller købt sig et Par Øxne, han skulde prøve, dog var han villig til at

in pausa] sml. II A 404 og se Note dertil. ¹⁹ Sml. S. V. VI, S. 33. ¹⁷³ Sml. 172,1. Constantin Constantius osv.] sml. S. V. VI, S. 26 f.

komme, men skulde han indbydes til selv at staae i Spidsen for Arrangementet, da vilde han gjøre Indsigelsen itide. Det var et Ord paa rette Sted bemærkede Johannes Forfæderen, thi til et Gjestebud udfordredes egentligt en Dug, der blot man breder den har Alt i Beredskab. Men i ethvert Tilfælde maatte Gjestebudet, hvis Arrangement han for øvrigt overlod Constantin være paa auf einmal einzunehmen. Deri vare Alle enige. Der blev vedtaget, at Alt skulde gjøres fra nyt af, hvis det overhovedet nu lønnede Umagen at gjøre Alvor deraf og man ikke hellere skulde lade det blive ved Snakken (V. E.). Hele Omgivelsen skulde dannes fra ny, hvor saa forøvrigt Const. vilde vælge Stedet, og tillige skulde der tilsiges et behørigt Antal Haandværkere „Nedrivningschoret“ for endnu i samme Nat at tage Alt bort. Intet var nemlig Modbydeligere at slæbe paa end et Affections Stykke, og intet Ubehageligere end at vide at der et eller andet Sted var en Omgivelse, der paa en umiddelbar næsviis Maade vilde være en Virkelighed for Een, som var der nogen Virkelighed og ikke Alt et Produkt af Forestillingen. Modehandleren billigede det ganske og meente at Tilintetgjørelsens Begeistring burde skee sin Ret, og der burde ikke blive en Splint tilbage, end ikke saa meget som der bliver af en Kjole, der er syet om til en Hat. Saaledes havde Gjestebudet været en Aftale, men ogsaa af den Grund ganske nær ved igjen at blive opgivet.

I Marginen: Ideen bliver aldeles opgivet, V: E: giver en Phantasie-Situation[†] af et saadant Gjestebud, og dermed er Alt forbi „Øiet hurtigere mættet end Maven“.

Da fatter Const. den Idee uden Aftale med de Andre, at arrangere det Hele.

[†] han stiller sig ud paa Gulvet og hæver sin Haand, som svingede han en Pokal og siger: med dette Bæger, hvis Duft strømmer mig imøde hilser jeg Eder. — Idetmindste fordrede han et Springvand, ligesom Mæcenat ikke kunde sove uden det, og Taffelmusik.

Nedrivningschoret] sml. 172, 2. 187, 5. 188. — S.V. VI, S. 30. Da fatter Const. osv.] sml. S.V. VI, S. 29. ligesom Mæcenat osv.] sml. IV A 120. — S.V. VI, S. 29.

1844

Const: paatog sig da Arrangement og for at reproducere Ideen og om muligt at skaffe den ny Tiltrækning for Deeltagerne holdt han Alt saa hemmeligt som muligt. Da han havde det Fornødne i Beredskab forvandlede han Gjestebudet til en Fest, han gav. Et Indbydelseskort blev sendt til Enhver med Iagttagelse af alle Former. Ogsaa Selskabets Symbolum in vino veritas skyldes ham. Hans Mening var, at der ikke maatte siges et Ord uden in vino, og ingen Sandhed høres uden osv. som S.V. VI, S. 30 Lin. 1f.

Constantin var kommen noget tidligere til Bestemmelsesstedet, der laae en halvanden Miil fra Kjøbenhavn i en Skovegn. Den store Sal var nyt decoreret osv. væsentlig som S. V. VI, S. 30 Lin. 4-10 Gjestebud, hvor Alt hvad Yppighed formaaer vilde være opdrevet, man glemmer det dog, saa mægtigt er Naturens Indtryk. Man kjører ud som var det til et landligt Opholdssted, man stemmes til den Tilfredshed, der er uadskillelig fra en Sommeraften og glemmer ja ahner ikke mere den Higen, som Gjestebudet vilde indbyde til

174   *Spredte Udkast til „In vino veritas“, det unge Menneskes Tale*
U. D.   [S. V. VI, S. 34 Lin. 19—49 Lin. 9]:

- 1   Hvorledes det unge Msk. saae ud, hvorvidt Vinen havde virket paa ham
- 2   Hvad jeg her siger kunde naturligviis aldrig falde mig ind at sige til Nogen, jeg vil ikke forstyrre Andre i rask at gribe til og være glade. Maaskee synes ogsaa disse Tanker Taabelighed og Spindelvæv, der er let at bryde — mig binde de dog. Maaskee er det min Feil at jeg aldrig har talt med Nogen derom.

3

No 1

Det unge Menneskes Tale.

Dersom osv. væsentlig som S. V. VI, S. 34 Lin. 23-27 Døden, og troe det otte Dage, tredie Gang troe de det en halv Time, og ende-

---

Const: paatog sig osv.] sml. S. V. VI, S. 29. Bestemmelsesstedet] sml. 172,3. 174¹ Sml. S. V. VI, S. 34. ² Sml. S. V. VI, S. 35.

ligen døe de engang — af ulykkelig Kjerlighed. Men er ulykkelig osv. væsentlig som S.V. VI, S. 34 Lin. 32-35 Ulykke, aldrig at have smagt den første Kjerligheds Sødme?*) Thi hvorledes Elskoven er for de Indviede veed jeg ikke mig forekommer den derimod at indvikle ethvert Menneske i de taabeligste Modsigelser. Den første Kjerligheds Sødme har jeg ikke smagt, thi jeg er aldrig kommen længere end til denne Tanke, eller rettere denne Tanke har jeg aldrig kunnet fastholde paa Grund af det Modsigende, der prædiceres.

*) I Marginen: Hvor ulykkelig maa jeg da ikke være!

Umiddelbar Fortsættelse af 174,3:

[†] Min eneste Forklaring er nemlig den, at sætte den første Kjer- 4
lighed i Forbindelse med hiin Tanke om at ulykkelig Kjerlighed er den visse Død, saa gaaer det an. Saasnart det erotiske Forhold ophører, saa dør man af ulykkelig Kjerlighed, fjorten Dage derefter elsker man igjen, og den anden Kjerlighed er ikke noget mangelfuldt Eftertryk men den første, som naturligt er, da man jo ved at have været død vaagner til et nyt Liv. Naar derfor de Elskende udtrykte sig correct vilde Alt ved Hjælp af dem forvirres. Saaledes har jeg kjendt et Msk., der engang lod falde et Ord om sin afdøde første Kjerlighed. Jeg blev bevæget ved denne Forestilling; men see Manden talte correct. Nogen Tid efter møder jeg i Følgeskab med ham en Herre og en Dame paa Gaden, som jeg først en Dag iforveien havde lært at kjende, jeg hilser; og da jeg i hans Miner synes at opdage, at han ogsaa kjendte dem, spørger jeg ham derom og see han svarer: ih! meget godt, ja nøie, thi det var min Afdøde. Hvilken Afdøde spørger jeg; min afdøde første Kjerlighed. Ak ja det var en sørgelig Historie, hun tog sin Død af Sorg og ulykkelig Elskov og derpaa tog hun sig en Mand, og nødsager nu mig til at

[†] I Marginen, med Blyant: Constantin Const.

⁴ Sml. S.V. VI, S. 54-56. den anden... Eftertryk] sml. 178,8, S. 308. A 64. Constantin Const.] sml. 176,2.

1844

tale som Bollingbrocke: da min Kone levede, det er da jeg levede med min Kone.^[*]

[*] *I Marginen*: i samme Øieblik osv. væsentlig som S.V. VI, S. 55 Lin. 37—S. 56 Lin. 2 Taare.

- 5 Her afbrød Const. Const. ham, at han havde forraadt sig uskikket til at tale her, da en af Betingelserne var, at han skulde have en Kjerlighedshistorie. Han henstillede til Selskabet, hvorvidt det skulde formenes ham, men bemærkede dog i sin faveur, at han forekom sig selv allermest berettiget til at tale om Elskov. Den der havde elsket forholdt sig kun til den Enkelte ell. de Enkelte, derimod forholdt han sig til hele Kjønnets, et Udtryk som vel stundom brugtes saaledes ved en Misforstaaelse om Den, der havde haft adskillige Kjerlighedshistorier, men han meente det brugtes bedre om ham; thi Forholdet til Kjønnets var det egl. han vilde tale om. — Det blev ham da bevilget at tale, og han vedblev.

Paalangs i Marginen:

- 6 Maaskee ville I smile af mig, at jeg saaledes ingen Kjerlighedshistorie har havt, da jeg dog er et voxent Msk., og det hører jo til ligesom for en Karl at have Tobakspibe.
- 7 Det Anførte var kun et Exempel paa Elskovens forvirrende Terminologie. Maaskee forstaae de Elskende det anderledes, Den, der staaer udenfor kan umuligt forstaae det. Maaskee er Elskoven ogsaa det Eneste, hvormed det gjelder, at man ikke skal tænke forud over, men først bag efter. Nu det forstaaer sig, bag efter kan de Elskende faae nok at tænke paa, blandt Andet, at det er bag efter. Dersom nemlig Nogen forud vil tænke over Elskoven, da vorder han netop udelig, hvad beviser dette, andet end at Elskoven er en Modsigelse. Vel sige de Elskende ogsaa, at de have tænkt forud over den, men det er ikke saaledes, de gaae ikke tilbage til de første

---

som Bollingbrocke] 3: Sir Henry St. John Bolingbroke, i Scribe, Et Glas Vand ell. Liden Tue kan vælte stort Læs (sml. S. V. VII, S. 121), overs. af Overskou (Theaterrep. Nr. 134. — Kbh. 1841), S. 3 (1. Act, 2. Sc.). — Sml. 176, 7. ⁵ Sml. A 170, S. 64. — S. V. VI, S. 35. ^{6, 7} Sml. S. V. VI, S. 36.

Spørgsmaal. De antage, at det at elske hører et Msk. til ligesom det at bræge hører et Faar til, nu tænke de höchstens over hvem de skal vælge at bræge sammen med, men dette er ikke at tænke over Elskoven, men at forudsætte den og blot tænke paa at faae sig en Elsket.

Men overalt hvor der er en Modsigelse der er ogsaa det Comiske, ⁸ hvad jeg derfor ellers ikke vilde sige, det vil jeg nu sige, om end alle Elskende ville dysse paa mig; thi de Elskende maa nødvendigviis være bange for Forklaringen, da de faae for meget at vide.

I Marginen:

a) det Comiske i, at hvad det Elskelige er slet ikke lader sig be- ⁹ stemme. Elskov gjør blind, men er det ikke latterligt om en i Blinde vilde gjøre et Kjøbmandskab. — Een troer det er Næsen, en Anden hele Skabningen.[†]

I Marginen:

a) det comiske i, at Aanden i sin høieste Flugt dumper ned i ¹⁰ det Sandselige, og <at> dette skal være det Væsentlige, thi ellers kunde man jo lade det være.

slaa med sin Stok, betyder ingen Ting —

Børn finde altid, at Elskende ere latterlige, og kunne ikke forklare sig deres Gebærder.

Til 174,9:

[†] Jeg indseer vel, at jeg er i samme Forlegenhed som Jøden der ¹¹ siger: er der Ingen som leer — men jeg har ikke udeladt Pointen. Forøvrigt har jeg aldrig selv leet af Elskov, men jeg frygter for at gjøre mig selv comisk ved at gaae hen og forelske mig. Derfor er den Stolthed langt fra mig, hvormed en Mand vrager mange Piger, for at finde Een der er god nok, jeg vilde blive lige latterlig ved en Prindsesse og en Tjenestepige

⁸ Sml. S.V. VI, S. 36 f. overalt hvor der osv.] sml. 60, S. 137. A 85. ⁹ Sml. S.V. VI, S. 37. [†]] se 174, 11. ¹⁰ Sml. S.V. VI, S. 41 ff. ¹¹ Sml. S.V. VI, S. 39 f.

1844

12

Med Blyant mærket: 2

b) det Comiske i den uhyre Consequents Elskoven føder af sig: at faae Børn, hvilket er uden al Analogie til andre Nydelsers Consequentser. (man drikker sig fuld en Aften, ell. spiser for meget). Men en saadan uhyre Consequents, man ikke veed hvorfra kommer, ell. med Bestemthed engang kan vide om den kommer, det er jo hverken det Ene ell. det Andet.

13

Med Blyant mærket: 1

c) det Comiske i at de Elskende i Elskovens Lyst more sig selv, da de blot tjene Tilværelsen og Slægten ved Propagationen, thi Propagationen er jo netop Artens Triumph over de Enkelte, der tilintetgjør Individierne, og dog gaaer Budstikken Landet rundt at vor Moder har faaet sig et Barn.

14

d) det Comiske i at Elskovens Lyst er en Anstrængelse, altsaa skal vel det Efterfølgende være den egl. Lyst : at faae Børn. <hiin Elskovens høieste Lyst er de Elskende saa betydningsfuld, at de antage nye Navne efter den, og Manden kaldes Faderen og Qvinden Moder.>

15

e). Det at være Fader er det Besynderligste af Alt; og naar et Msk. ikke efter Skik og Brug vilde være Fader og en ædel Fader[†], saa vilde han see det Latterlige i sin Stilling; enten har det evig Betydning*) at han er Barnets Fader hvilket er Nonsens, ell. det har kun dyrisk Betydning. Derfor kan man i Sandhed sige, hvad Magdelone etsteds hos Holberg, i en noget andet Forstand, siger til Jeronymus, da han beraaber sig paa <at være> Barnets Fader: det er en Indbildning.

Til 174,15:

16

[†] man siger at den største Velgjerning et Msk. gjør mod det andet er at være hans Fader — og dog tilfredsstillede Faderen sin Lyst.

¹² Sml. A 170. — S. V. VI, S. 44 ff. ¹³ Sml. S. V. VI, S. 44 f. ¹⁴ Sml. S. V. VI, S. 46. ¹⁵ Sml. S. V. VI, S. 46 f. [†]] se 174,16. ^{*)}] se 174,17. etsteds hos Holberg] se Erasmus Montanus. 3. Act, 6. Sc. ¹⁶ Sml. S. V. VI, S. 47.

jeg vil ikke hæve Pieteten langt fra den kan jeg forstaae den indeholder ingen Modsigelse; men jeg vil tænke mig selv i det Tilfælde og have Klarhed.

Til 174,15, i Marginen:

*) men har det dette, da er det at sætte et Barn ind i Verden og 17
give ham Livet det Forfærdeligste, langt Forfærdeligere end at
slaae et Msk. ihjel.

f) omne animal post coitum triste; men deraf følger at der maa 18
have været noget Comisk i Bevægelse iforveien, thi saaledes afløse
de altid hinanden.

I Marginen: hiin tristitia som de Indviede sætte næst efter, naar
de Elskende ere diversi abeunt ikke mere coeuntes.

Af disse Grunde har jeg holdt mig udenfor al Elskov. Sæt det 19
Erotiske i det afgjørende Øieblik viste sig for mig som det Comiske,
og jeg kom til at lee, da havde jeg jo fornærmet Pigen, som jeg slet
ikke ønsker, hvis hun nemlig ikke forstod, at det Erotiske er det
Comiske. Forstod hun dette, da var jo netop den erotiske Forstaa-
else gjort umulig, og desuden vilde det være mig ubehageligt, at
den Elskede i den Grad havde sikkert sig Forkundskaberne. I
erotisk Henseende tager man dem helst uden Forkundskaber.

Da det unge Msk. havde talet bødede han sig tilbage paa Stolen 20
og saa hen for sig. Han var bleven ligesaa skjøn som han op-
rindelig var.

Johannes Forf. vilde strax replicere. Dette forbødes — nu skulde 21
der kun holdes Tale.

Foreløbig Udarbejdelse til „In vino veritas“, det unge Menneskes 175
Tale [S.V. VI, S. 34²³ Dersom ... S. 49⁹ Tour.] U. D.

¹⁷Sml. S. V. VI, S. 47. ¹⁸Sml. 175, 12. — S. V. VI, S. 46. ¹⁹Sml. A 170, S. 64. —
S. V. VI, S. 47 f. ²⁰Sml. S. V. VI, S. 48. ²¹Sml. S. V. VI, S. 49.

1844

- 1 S. 35⁹ Men ...²¹ her] Og hvorledes end Elskoven er for de Indviede mig forekommer den at indvikle ethvert Msk. i de taabeligste Modsigelser. Dette siger jeg her

- 2 S. 36¹² De ...¹⁵ Elsket.] de gaae ikke tilbage til de første Spørgsmaal. De antage, at det at elske hører et Msk. væsentligen til som det at bræge hører Faaret til, og nu tænke de paa, at faae Een at bræge med; men det er jo ikke at tænke over Elskoven, men at forudsætte den, og i det Høieste at være betænkt paa, at faae sig en Elsket.

- 3 S. 36²⁴ comisk ...³⁰ ikke.] comisk. Det vil sige, mere siger jeg ikke, Elskoven bliver altid latterlig for Trediemand.

- 4 S. 36³⁴ Dette ... 37⁶ Alt.] Dette synes maaskee Mange besynderligt, men er det ikke, ikke for Den, der virkelig har forstaaet hvad det er at tvivle, end sige da for Den, der har tvivlet om Alt. Skal Reflexion bringe det til Noget, da maa man intetsteds lade staae Noget umiddelbart.

- 5 S. 37²⁸ saa ...³⁰ hende.] saa vilde den skjønnne Lalage om hun end ellers var tilfreds med hans Elskov ikke være tilfrøds med hans Foredrag over Eros, og over det Sammensurium han havde tilveiebragt.

- 6 S. 38¹² og Den ... 39²¹ var.“] og Den der lytter til de Elskendes Tale for at høre hvad det da egl. er de tale om, han maatte tabe sin Forstand, thi tilsidst ender al deres Tale efter at de have sagt Noget, han dog nogenlunde kan forstaae, med at de sige: at egl. elske de dog ikke paa Grund deraf, men der er noget Uforklarligt, Noget som de ikke kan sige. Dette er endda hell. ikke saa underligt, thi naar man seer paa Msk. gaaer det ogsaa høist besynderligt til. Der <var> noget Ængsteligt deri, om Msk. omkring Een Tid efter Anden faldt om og døde og ingen vidste hvoraf. Men dette skeer netop ved Elskov. Idag taler man med et Msk. og kan nogenlunde

---

² Sml. 174,7.

forstaae ham, imorgen begynder han at gjøre nogle besynderlige Miner — han er forelsket. Men i en stor Stad er der jo Overflod af Qvinder det Erotiske lader sig altsaa ikke forklare i Almdl. af Forholdet mell. det Mandlige og Qvindlige. Stundom kan et Msk. gaae mange Aar hen, indtil endelig han en Dag begynder at vise alle Symptomer til at han er forelsket. Er dette ikke comisk, at det, der skal forskjønne og forklare Alt, ender i den fuldkomneste Confusion.

I Marginen: Den Ene troer at det er den Elskedes teretes sures, den Anden at det er hendes Mands Knebelsbart, og en Tredie taler i den høie Stiil om: hele hendes elskelige Væsen og naar han da har faaet bragt sin Tale paa den høieste Spidse blander han pludseligen det Ord: det Uforklarlige ind, og dette skal behage den Elskede mere end alt det Andet. mig behager det ikke, thi jeg forstaaer ikke et Ord, og forstaaer kun, at Den <der> skal forklare Noget forklarer det ikke og gjør det hele mistænkeligt ved ikke strax at sige, at det er det Uforklarlige; thi hvad skulde vel det Øvrige, han sagde, være hvis ikke en Forklaring.

S. 41⁵ Faren . . . ¹⁸ gaee.] Faren.

7

S. 41³⁶ Evigheder . . . ⁴⁰ den.] Evigheder. Naar hun da havde lovet mig det, saa vilde jeg da ikke have videre at gjøre, men passe mine øvrige Forretninger.

S. 42²⁶ Hvad . . . ³² selv.] Det manglede blot, at det ganske lod sig gennemføre, hvad tildeels lader sig gennemføre, at den ene Elskende bestandigt finder den anden latterlig. Men dette at den Ene leer af den Anden, naar de dog begge ere elskende er mig modbydeligt og er en Stolthed, jeg ikke kan fordrage, thi hvorfor skal saaledes det ene Msk. bilde sig ind ved sin Differents qua Msk. at blive mere end det Msklige. Dette billiger jeg ikke.

S. 43¹⁷ Alt . . . ^{26 f.} Betydning.] Alt.

10

---

teretes sures] Horats, Od. II, 4, 21. (suras).

11 S. 44⁷ at elske ...^{11 f.} Spisekamret] Fægterstillingerne og hine besynderlige Udtryksmaader. Jeg antager, at jeg kan forstaae at tvende Sjele ville tilhøre hinanden for alle Evigheder, jeg kan begribe, at naar det da er bragt til Vished at han giver sin Følelse Luft i Ord ell. at han af Glæde gaaer hen og hænger sig fordi han er vis paa at de tilhøre hinanden for alle Evigheder, men jeg begriber ikke, hvorledes de falde paa at udtrykke det i et Kys, ell. falde paa, at et Kys skal bevise Noget. Comisk er det, at Elskoven i sin høieste Flugt ender ligesom Saft i Spisekamret ell. paa et endnu tvivlsommere Sted

12 S. 46¹ en ...⁵ Elskovens.] at der er indtraadt en Stilstand.*)

*) *I Marginen*: ell: at en tristitia indtræder der tyder paa at Lyst er comisk, om end af en anden Grund end Elskov, fordi den er meest sammensat, hiin tristitia, der da ogsaa indtræder i Forhold til Elskoven, thi dette sige de Indviede, neque diversi abeunt, amantes vero.

13 S. 47¹⁹ Er ...²⁴ Opgave?] Er det at være Fader en Indbildning, ell. er det det Forfærdeligste af Alt, er det den største Velgjerning jeg hermed viser et andet Msk., ell. er det Lystens høieste Nydelse? Jeg veed det ikke, jeg forstaaer det ikke, saa vidt jeg har forstaaet hidtil kan jeg kun udsige det Latterlige og det Modsigende om Elskoven.

14 S. 48¹⁰ Forfærdelsen ...¹⁶ hen.] Forfærdelsen — var det da ikke bag efter.

176 *Spredte Udkast til „In vino veritas“, Constantin Constantius's U. D. Tale [S.V. VI, S. 49—56]:*

1

No 2.

Constantin Constantius [rettet fra: Victor Eremitas] Tale.

¹¹ Saft i Spisekamret] sml. S.V. IV, S. 267. („Sovedrikken“ sml. III B 41,4).

¹² Sml. 174,18. ¹⁸ Sml. 174,15,16.

I Marginen:

cfr. det unge Mskes Tale som det ligger i Udkastet, heraf til- 2
† kommer ham noget paa det første Blad.

Replik til det unge Msk., man seer, at det er en Ung, der har 3
talet, lidet erfaret, han nævner en saadan Utroskab, at en Pige, der
havde lovet en Mand Troskab sveeg ham, ak langt besynderligere
veed jeg, en Pige, der havde tryglet en Mand om at blive hende
tro. Han gjorde det skjøndt med megen Opoffrelse fra sin Side, og
da han efter at være et Aar forreist kom hjem, var hun allerede
langt hende om ikke ved en Anden saa dog med en Anden. I den
Anledning besluttede han at holde en Festdag til hendes Ære hver
Maaned, hvor han afsang dette Vers:

Hurra for mig og Dig siger jeg
den Dag forglemmes aldrig
nei Hurra for mig og Dig siger jeg
den Dag forglemmes aldrig.

„Stor er den qvindelige Troskab især naar den frabedes.“ 4

En Piges Væsen kan i en halv Time opløses i Piat, derfor skal 5
man aldrig indlade sig ganske med hende, for ikke at blive sig selv
modbydelig, ved at see sit eget Væsen, som man jo i Elskov, naar
den er heel, har givet hen, at gaae samme Vei. Det at gribe sig selv
i Piat, at Eens hele Livsgehalt var Piat, maa være det Modbydeligste
af Alt, til at tabe Forstanden over, meget værre end at være en
Røver og Morder (som man kan angre).

Man kan hell. ikke stride med en Pige. Man nænner ikke at 6
bruge hele sin Magt (Medlidenhed) og hvad Triumph i at seire
over en Qvinde. Paa den anden Side seer hun sit Snit, saa løber
hun af med Seiren — altid den Medlidenhed, man kan ikke hade,

² Sml. 174, 4. †] se 176, 7. ³ Sml. S.V. VI, S. 54. 55 f. hende] ∅: henne (sml. 177, 4). Hurra osv.] sml. 177, 4. IV B 120, S. 307 (se Note dertil). ⁴ Sml. 177, 3. — S.V. VI, S. 54. ⁵ Sml. IV B 97, 29. — S.V. VI, S. 50. ⁶ Sml. S.V. VI, S. 51 f.

ikke rase, ikke sætte Lidenskaber i Bevægelse — og dog er man meget mere til Nar ved at tale med hende.

Til 176,2:

- 7 † min Forklaring af den Modsigelse <i Livet> vor unge Ven har udfundet, er den at sætte osv. *væsentlig som 174,4 Lin. 1-17* hun tog sin Død af Sorg og ulykkelig Elskov[§] og dernæst tog hun sig en Mand. Nu siger jeg som Bolingbrocke: da min Kone levede, jeg mener, da jeg levede med min Kone.

§ i samme Øieblik osv. *væsentlig som S. V. VI, S. 55 Lin. 37—S. 56 Lin. 2* Taare.

Godt er det for Pigerne at de ikke skal begraves hver Gang de døde, det vilde blive meget bekosteligt.

- 177 *Foreløbig Udarbejdelse til „In vino veritas“, Constantin Constantius's Tale* [S.V. VI, S. 49¹⁰ Constantin . . . 56³¹ Maade.]

S. 49¹⁰ Constantin . . .²³ om.]

- 1 <Med Blyant: Const. Const.

Der er Tid til at tie, Tid til at tale,^[†] og Tid til at tale kort.

[†] og nu synes Tiden at være til>

Som vor unge Ven nu sidder der og stirrer hen for sig som en Fremmed iblandt os, som en Mand der er uvis med sig selv om han skal lee ell. græde, saaledes var hans Tale det ogsaa. Er han selv den velkomne Gjest, hans Tale er kun tolereret, den er baade for lang og for alvorlig og i H. t. den comiske Virkning aldeles tvetydig ja anceps. Men Sligt forbyder jeg som Vert. Hvor gjerne vilde jeg ikke byde Eder som (Phister i Brama og Bajaderen) at I skulle være lystige og muntre, men det lykkes ikke, men saa vil jeg byde Eder, at glemme hver Tale saa hurtigt som den er holdt, at skyldte den ned som et Glas Viin i en Slurk, og strax være rede

⁷ Sml. S.V. VI, S. 55 f. ¹⁷⁷ Brama og Bajaderen] opførtes (med Phister som „Olifur, Overdommer“) siden 15. Mai 1841: 10. 12. 18. April. 10. 22. 30. Septbr. 10. 14. 25. Oktbr. 9. Novbr. 1844. (19. Jan. 1845).

til at høre den næste, uden al Eftersnak —. Men naar man sidder og knækker Mandler og læser Deviser og spiser Slatterne, da sømmer det sig ikke at Talen er alvorlig om den er om det Erotiske, ell. rettere saa kan den i en vis Forstand umulig blive alvorlig. Spørgsmaalet er og bliver, under hvilken Categorie Qvinden maa betragtes.

S. 50²⁵ thi ... 52²⁵ gaaet.] thi ikke engang Angeren kan gribe ² det, fordi den vender sig bort og væmmes ved det. Derimod har Qvinden et oprindeligt Privilegium paa i Løbet af 24 Timer at opløses i Piat. Giver han sig nu af fulde Alvor hen til en Qvinde, saa er Manden udsat for det Forfærdeligste af Alt; thi det at han væsentligen har identificeret sig med hende gjør at han selv bliver draget ind i hendes Piat, og om han end ikke bliver Sladder, saa kommer han dog i Svogerskab med Sladdren. Den Mand derfor, som for alvor sætter Alt ind i en Qvinde, han vover sig letsindigere ud end den der i Jolle gaaer ud paa Havet. Han kan absolut tabe Alt, thi den eneste absolute Modsætning til det Absolute er Passiar. Ikke den sorteste Forbrydelse tilintetgjør saaledes Idealitet, som det at blive Passiar, hvorved Alt er opgivet. Her er ikke Spor ell. Udsigt til Frelse. Skeer det en Mand ved sig selv, saa har han Lov til at foragte sig selv, det er dog endnu en Udvei; men en Qvinde kan man ikke foragte, thi Herre Gud hun er jo det svagere Kjø, og for i Sandhed at foragte, maa man i Sandhed fordre det Absolute. Bliver en Mand bedraget af en Mand, saa er ingenlunde Idealiteten tabt; thi Straffen og Hævnen hævder igjen Idealiteten og forsoner ham. Han kan udfordre ham han kan dræbe ham — men en Qvinde kan man ikke udfordre, hun er jo det svagere Kjø, han kan samle al sin Tanke for at knuse ham, han kan forbande ham i Tid og Evighed, men med en Qvinde lader Alt <Sligt> sig ikke bruge, thi hun er jo det svagere Kjø. Paa anden Dansk han er redningsløs fortabt, thi han er sjunken i Passiar.*)

I Marginen: Socrates.

En Hanerei er tragisk paa en anden Maade.

^a Sml. IV B97,29.

1844

*) Thi at Qvinden er det svagere Kjøen seer man ogsaa deraf, at naar hun engang gjør det Store, beundrer man hende mere end Manden ∅: man har ikke troet at turde fordre det af hende.

Manden som er forført, er latterlig, Qvinden tragisk.

- 3 S. 53³⁴ I erotisk . . . 54²⁹ Spas.] I erotisk Henseende troer man hende absolut, i intellectuel Hens. tiltroer man hende Alt. Det skulde Socr. have gjort ved Xantippe istedetfor at kjævles med hende; thi hvad Udbytte havde han ogsaa af, som han selv siger, at øve sig lig en Beridder paa hende, i Sammenligning med denne himmelhoch jauschende Morskab.

Der er nu talet og skrevet saa meget om den qvindelige Troskab, og om hendes Utroskab, hvorfor har man dog aldrig villet see den i det rette Lys. Hvilke nye og dristige Opdagelser skyldes ikke en Qvinde i denne Henseende. Men man betragte hende^[†] blot ikke |ethisk|. Det er urigtigt og saa udebliver Morskaben. Nei man gjøre bestandig blot Mine dertil og saa see man, hvad der kommer ud. Stor og ubegribelig er den qvindelige Troskab, men især naar den frabedes, har jeg yttret <og> det er Loven.

[†] I *Marginen*, med *Blyant*: æsthetisk

- 4 S. 56² Saaledes . . . ³¹ Maade.] Saaledes Manden. Godt er det, tænkte jeg, for Pigerne, at de ikke skal begraves hver Gang de døde, det vilde blive bekosteligt og generende for Familien der jo hvert Øieblik maatte gaae som Een der følger Liig. — Og dog hvad er Alt dette, det er kun Barnestreger for en Qvindes Opfindsomhed. thi at hun bedrager den Elskede, det er ikke combineret nok, men det Tilfælde lod sig tænke, at de Elskende svore hinanden Troskab, og da hun lidt efter bemærkede, at denne Troskab blev mislig, da besvor hun den Elskede ved Alt hvad helligt er, at være hende tro. Han gjør det, han reiser bort nogen Tid, og finder ved sin Hjemkomst hende langt hænde om ikke ved en Anden saa dog med en Anden. En saadan Pige er den genialeste af Alle, held Den, der

³ lig en Beridder] se til III B 30. himmelhoch jauschende] se Goethe, Egmont. 3. Aufz. (i den til I C 72 anf. Udg. 8. Bd., S. 232). Stor og osv.] sml. 176,4
⁴ hænde] ∅: henne (sml. 176,3).

finder en Genialitet og forstaaer at udvikle den til Virtuositet; han kan i Sandhed sige, som en Mand sagde: Hurra for Dig og mig siger jeg, den Dag forglemmes aldrig, nei Hurra for Dig og mig siger jeg, den Dag forglemmes aldrig.

Og nu, kjære Dr., et Glas for Elskov og for Qvinden, skjøn er hun og deilig, hvo vil negte det, men det tilfredsstiller ikke, men betragtet som Spas er hun Livets høieste Morskab. Vel meente Grækerne, at Eros var Moder til Alt, men de tænkte ikke paa Forholdet mell. Mand og Qvinde, thi selv Plato og da ogsaa Aristoteles antager, at Manden er den fuldkomne Skikkelse, og Qvinden en irrational Størrelse,[†] der maaskee engang lader sig føre tilbage paa Manden, men her i Livet maa tages for hvad hun er! Man maa tage hende for hvad hun er. Dog hvad siger jeg, thi ogsaa jeg har fattet hvad Tiden fordrer, og Qvindens Emancipation er Qvinder-nes Fordring, idetmindste ere de Mænd for at sige det. Jeg siger Glück zu, thi da bliver Morskaben ubetalelig.

[†] I Marginen: „ufuldstændige Former“

Spredte Udkast til „In vino veritas“, Victor Eremita's Tale [S.V. VI, 178 S. 57—65]: U. D.

Victor Eremitas Tale.

I

Replik. I Grunden har det altid været mig en vanskelig Tale en Forfører. Der har vist aldrig Nogen begyndt med at ville være en Forfører^{*)}; men det er et Msk. der ikke har kunnet beslutte sig til at tilhøre en Pige for hele Livet. han haver haft Idealitet nok til at fatte denne Tanke, men ikke til at holde den ud. Saaledes er en Forfører ogsaa en ulykkelig Elsker, og den første Elskovs Afgrøde er det han pløier ned og denne Nedpløining nærer hans Efteraars-Historie. Men saaledes er en Forfører den meest afhængige.

Hurra osv.] sml. 176,3. Dr.] 2: Drikkebrødre ufuldstændige Former] se A15 (og 14). ogsaa jeg... hvad Tiden fordrer] sml. 60, S. 138. A77 (og se Note dertil). [†] Sml. S.V. VI, S. 64. ^{*)}] se 178,3.

1844

- 2 Plato takker som bekjendt etsteds Guderne for 4 Ting — en ældre Philosoph havde takket dem for de tre — jeg-takker for den ene men desto inderligere: at jeg er blevet Mand ikke Qvinde.

Til 178,1, i Marginen:

- 3 *) saalidet som en Pige fra først af at ville lade sig forføre. Dog har man et Exempel (Politie-Assistent Götsche en „Frels“, der som Mø blev offentlig Fruentimmer, bestial Manden, og han angav Tyveriet men meente tillige, at det ikke kunde være noget offentlig Fruentimmer, da hun var Mø.)
- 4 Qvinder og Slaver bleve altid satte i Categorie af Grækerne.
- 5 At være en Ægtepær — er jux; at være en Forfører er ogsaa jux; men at være en udmærket Ægtemand og i Stilhed at forføre enhver Pige — at være tilsyneladende en Forfører og dog gemme al Romantikens Glød i sin Sjæl — dette er Opgaven. Denne Reduplikation er mig nødvendig. Jeg har vanskeligt ved at udtale mig. Denne Reduplikation er ligesom Forslaget i de slaviske Sprog. Derfor kan hell. ingen umiddelbar Subjektivitet forstaae mig, ell. udtale mig. Derfor kan jeg ikke gifte mig, fordi min Kone ikke kan udtale mig. (I Grunden har ethvert Msk. følt denne Trang til Reduplikationen i sin Ungdom, men saa blive de feige.).
- 6 | Hvad følger nu deraf, at Manden slet ikke skylder Qvinden Noget, men kun sin egen Idealitet. Man kan derfor vel gifte sig, men paa en egen Maade. Enhver Qvinde har af Naturen en medfødt Genialitet til alt Piat, den udvikler man til Virtuositet, og da er Spasen ubetalelig. Ligesom Andre øve sig at balancere med en Stok paa Næsen, ell. i at omgaaes Glas og dandse mellem Æg,

² Sml. S.V. VI, S. 57. ³ Sml. A: 106.107. Götsche] ∴ Nicolai Edinger Balle Gøtzsche, f. 1797, cand. juris 1820; 1830 Politiassistent i Kbh., 1837 tillige Aktuar ved Tugt-Rasp- og Forbedringshuset paa Christianshavn. (1844-46 Byfoged i Ringkøbing, d. 1866). ⁴ Sml. S.V. VI, S. 57. ⁵ Sml. S.V. VI, S. 64 f. Forslaget osv.] sml. 179,7. ⁶ Sml. S.V. VI, S. 52 f. (Constantin Constantius's Tale).

saaledes har man sin Morskab af at være gift. Man troer bestandigt sin Kone, gjør hvad hun vil, men da en Qvinde aldrig er sig selv gjennemsigtig, saa bliver der lutter Confusion, hvilken ikke opnaaes ved at sige hende imod, thi det er at hjælpe hende. Dette Ægteskab o: denne Morskab dette Spil frembringer Combinationer som intet andet Spil. |

Victor Eremita.

7

Ved Qvinden kom Idealiteten ind i Verden.

Der er mangen Mand bleven Genie ved en Qvinde, mangen Mand bleven Helt ved en Qvinde, mangen Mand bleven Digter ved en Qvinde, mangen Mand bleven <en> Helgen ved en Qvinde; men han blev ikke Genie ved den han fik, thi ved hende blev han kun Etatsraad, og han blev ikke Helt ved den han fik, thi ved hende blev han kun Greve, og han blev ikke Digter ved den han fik, thi ved hende blev han kun Fader, og han blev ikke Helgen ved den han fik, thi han fik slet Ingen, og vilde kun have en Eneste, ligesom de Andre bleve Genie, blev Helt blev Digter ved Den, de ikke fik.

Det er meget viseligt indrettet af Tilværelsen, at Manden ikke skal skyldes Een Alt.

Plato takker som bekjendt Guderne for 4 Ting — en ældre 8 Philosoph havde allerede takket dem for 3, det stiger, jeg gaaer tilbage og takker dem for een, men desto inderligere, at jeg er bleven Mand ikke Qvinde. En Qvinde er i Grunden blot til Nar i Livet, hun faaer aldrig Lov at betyde noget ved sig selv, men kun ved sit Forhold. Som Barn er Pigebarnet mindre anseet end Drengbarnet, Pigebarnets Forsørgelse beskæftiger allerede tidlig Forældrene, og bekymrer dem. Hun bliver voxen og see nu kaster en riig Beiler sit Øie paa hende, vupti bliver den søde Camilla i Forældrenes Øine et allerkjæreste Barn (lutter Løgn; det gjelder

⁷ Sml. S.V. VI, S. 59 f. ⁸ Plato takker] sml. S.V. VI, S. 57. Som Barn er osv.] sml. S.V. VI, S. 58 f.

Svigersønnen og hans Penge). Nu beiles der da til hende og for 14 Dages Slikkerie kjøber han et langt Livs Trældom. Denne hele Beilen er i særdeleshed en Spot uden Lige over hende. Selv det raaeste Msk., selv Skarpretteren, naar han nedlægger fascen for at beile, selv han nærmer sig med en vis Indsmigren og Underdanighed — og selv det meest dannede Msk. forandrer sig dog absolut, saa snart han er bleven Ægte-Mand. Var jeg Qvinde vilde jeg først og fremmest andrage paa, at al Beilen blev afskaffet, jeg vilde sige til Manden: vil Du have mig, saa tag mig, jeg skal føde Dig Børn, forestaae Dit Huus, jeg veed at jeg er det svagere Kjønn, men det har Du ikke gjort mig til, det tager jeg ydmygt af Guds Haand, men al Beilen ækler mig, det er Løgn — Du maa hell. slaae mig. — Endeligen dør hun og nu bliver Manden sentimental, og trøster sig ved Gjensynet. Jeg haaber imidlertid, at hun til den Tid har gennemskuet sig selv anderledes, og vil tage ganske artig mod ham i en bedre Verden. Til dette salige Gjensyn forbereder Manden sig ved at tage en ny Hustrue, selv om han dog ikke mener, at det andet Ægteskab kan blive saa skjønt som det første, men kun et Eftertryk. Man troede i gl. Dage, at Udødeligheden lod sig bevise af Elskov, omtrent saaledes, disse Tvende elske hinanden i al Evighed ergo bør der være en Evighed; nu beviser man <det> af at man har elsket saa tidt, thi er en saadan Perfectibilitet ikke et Beviis paa en udødelig Aand!

Forlade vi denne spidsborgerlige Verden, for at gaae op i Poesiens og Digtets Verden, da er Qvinden atter til Nar. Hun skal, det paastaaes, være den Begeistrende. Hvor Mangen kjelen Fløite-spiller har ikke foredraget dette Thema, og hvor mangan Schäferinde lyttet til. Hun begeistrer Krigeren, hun lønner ham med sin Kjerlighed. Men betænker man det nærmere da vil man indsee, at ulykkelig Elskov netop gjør den tappreste Kriger og gjør hun det engang, da er netop en Besiddelse Ridderens Undergang, thi nu faaer han ganske Andet at tage vare paa: ergo er det paa en høist

Endeligen dør hun osv.] sml. S.V. VI, S. 60f. andet Ægteskab...et Eftertryk] sml. 174,4. A64. Man troede osv.] sml. Poul Møller, Tanker over Muligheden af Beviser for Menneskets Udødelighed, i: Efterl. Skr., den til II A 17 anf. Udg., anf. Bd., S. 215. — Sml. 178,9. Forlade vi osv.] sml. S.V. VI, S. 59f.

uegentlig Maade hun gjør det. — Hun begeistrer Digteren. Hun? hvilken hun? Den Elskede. ganske rigtigt, men ikke den Elskede, han faaer til Kone, ingenlunde. Skulde der være noget eneste Exempel paa, at en lykkelig Kjerlighed har gjort en Mand til Digter. Men altsaa er det Løgn og Usandhed, og det er blot Mandens Idealitet der vækkes ved Tabet; havde han faaet den Elskede, saa god Nat god rolig Nat Hr. Ægtepær. Overalt er hun saaledes til Nar. Aldrig er nogen Mand bleven Digter ved en Qvinde. Det skeer paa to Maader. enten ved at elske kun een som han ikke faaer, ell. ved at elske Mange, men dette at elske Mange er i facit og summa summarum ogsaa en ulykkelig Kjerlighed, thi Pointen i al <lykkelig> Elskov er at der kun er een.

Idealiteten m: H: t: Udødeligheden. Elskov er det bedste Beviis ⁹ for Sjælens Udødelighed. — men NB. den ulykkelige Elskov, altsaa ikke den Qvinde, der ved sin Besiddelse gjør mig lykkelig, men Den, jeg ikke faaer, ell. Den jeg mister.

Udødeligheden ytrer sig som Trang til en Replik.

10

Foreløbig Udarbejdelse til „In vino veritas“, Victor Eremita's Tale ¹⁷⁹
[S.V. VI, S. 57—65²¹ Omnibus.] *U. D.*

S. 57⁴ og ...⁵ værd.] hvoraf man med Billighed tør slutte at de ¹ ere værd at takke Gud. Dog andre Tider, andre Sæder, Taknemlighed mod Guderne synes ikke at være i Mode.

S. 58²⁷ I Tiecks ...²⁹ Kjøbenhavn.] I saa kaldte Comerc-Dramer ² af Tieck læser man stundom paa Plakaten en Person, med hvem det har følgende Sammenhæng: forhen Konge i Mesopotamien nu Urtekræmmer i Kiøbhv.

S. 59³⁵ Ganske ...³⁶ hende?] Det er nu ogsaa min Mening, at ³ ved Qvinden kommer Idealiteten ind i Livet, og forsaavidt er jeg

⁹ Sml. S.V. VI, S. 60 f. Elskov er osv.] sml. 178,8, S. 308 og se Note dertil.

langt fra enig med Constantin, at hun er Spas. Hvad var Manden uden Qvinden? Det er ganske rigtigt; men saasnart denne høitlydende Tale skal forstaaes nærmere saa gaaer det ligesom med Overgangen fra Juliane til Md. Petersen.

4 S. 61¹⁵ Sagen . . . ³⁸ Positive.] Den sande Idealitet og det sande Bevisende i Beviset ligger atter først i ulykkelig Elskov.

5 S. 62¹⁰ Opfattelsen . . . ¹⁷ Kone.] hvad skeer her. Betragtningen begynder atter saa høittravende som var hun endog istand til at blive mere skyldig end Manden og i næste Øieblik ender det med, at man siger til hende ell. om hende ved sig selv, bryd Dig ikke derom mit kjære Barn, det er Dig saa vist tilgivet for længe siden.

S. 62²⁹ Lad . . . 64²⁵ paa.]

6 Forholder det sig nu saaledes med Qvinden, hvad Forhold skal saa Manden indtage til hende. Min Mening er, han skal aldeles holde sig uden for og see at frelse sin Sjel ud af en saadan Meningsløshed, der dog tilsidst enerverer hans Kraft. En Mand, der har meget med Qvinder at gjøre bliver tilsidst ligesom hun i et indbildt Øieblik noget Overordentligt og i Virkeligheden ingen Ting. Overalt hvor Qvinden er med, der er denne Hiatus uundgaaelig, en Hiatus, der begynder med, at lukke Munden saa høit op, at det er en Umulighed at tale for bare Overspændthed og ender med, naar man endeligen faaer Munden lukket at finde, at det i Grunden ikke er værd at tale om. Saaledes Ægteskabet, der især i vore Tider begynder med et Sammensurium^[†] af gudelig og verdslig af hedensk og christelig, borgerligt Høittravenhed, saa man hverken kan hitte ud ell. ind, om det er hiin uforklarlige Erotik hiin Wahlverwandtschaft mell. ligesindede Sjele, ell. det er Pligt, ell. det er et Compagniskab, ell. en Hensigtsmæssighed i Livet ell. Skik og Brug i visse Lande, om man skal høre Cithartoner i Aftenstunden, ell.

[†] I Marginen: ligesom Skilpadde har en Smag af al mulige Ting

⁶ ligesom Skilpadde osv.] sml. I A 32.

Orgeltoner ell. den Geistliges ell. Politiecomissariens formanende Ord, opbyggelige Tale.

S. 65³ Enhver . . . ²¹Omnibus.] Men denne Reduplikation viser, ⁷ at hans Forhold til Qvinden ikke er noget væsentligt men at han igjennem hende blot forholder sig til sig selv. En saadan Reduplikation er ligesom Forslaget i Ordene af adskillige Sprog, den gjør det umuligt for Qvinden at udtale ham. En umiddelbar Subjektivitet kan ikke forstaae ell. udtale denne Reflekterethed i hvilken dog egl. først Mandens Idealitet er sat.

Men selv saaledes opfattet bliver dog Forholdet til Qvinden paa en ell. anden Maade en Concession, thi selv om en Concession er tilbagekaldt ved at drages op i en anden Potens, den er dog Concession i første Potens. Og derfor er dette mit sidste Ord, hvad der var mit første, at jeg takker Guderne for, at jeg blev en Mand ikke en Qvinde.

Kan en Qvinde gjøre det Samme som Manden, saa kan dog intet Forhold finde Sted mell. dem, saa lidet som et erotisk Forhold mell. Mand og Mand. og at hun skulde betragtes som Mand var jo uskjønt.

Foreløbig Udarbejdelse til „In vino veritas“, Victor Eremita's Tale, et Stykke [S.V. VI, S. 62⁴¹ Et . . . 63²⁴ Skridt.] 180 U. D.

S. 63¹⁷ Men . . . ²¹efter.] Bliver hun ham derimod tro, da god Nat Ole og Idealiteten. ¹

Foreløbig Udarbejdelse til „In vino veritas“, Victor Eremita's Tale, et Stykke [S.V. VI, S. 63¹⁸ Saa . . . 64²⁵ paa.] 181 U. D.

⁷ Forslaget osv.] sml. 178, 5. ¹⁸⁰ 1 god Nat Ole] sml. H. C. Andersen, Eventyr, fortalte for Børn. Ny Samling (= 2. Bd.). 3. Hefte (Kbh. 1842), S. 16.

S. 63¹⁸ Saa...²⁴ Skridt.]

- Som jeg da har takket Guderne for at jeg er bleven Mand ikke Qvinde, saa lader os ogsaa takke Guderne, at ingen af os er bleven saaledes bedaaret af nogen Qvinde, at han har faaet et Engagement for Livs Tid, et livstidig Engagement paa bestandigt at skulle tænke bag efter.

1 Modehandlaren

Dersom Nogen kjender Qvinden, da jeg; jeg kjender hende fra hendes fordeelagtige Side: Pynten, og hvad duer hun Andet til ell. hvad Andet har hun Sands for end at pynte sig.

cfr. Journalen p. 71.

¹⁸² Sml. S. V. VI, S. 65. Journalen p. 71] ц: IVA135-139.

Det Ussleste af Alt maa dog være at have været en 2
 Qvinde, der gik med udstoppede Hofter for at behage
 Mændene, og have fyldigere Hofter end hendes Ven-
 inder.

Siig til hende i det hun tilbedende falder til Dit Bryst: kjære 3
 Cathrine Din ene Krølle er falden ned, — saa har hun glemt Alt
 derover. Siig til hende naar hun knæler for Gud, at hendes Schavl
 falder for langt ned., (den Kone Diogenes saae der laae tilbedende
 i en noget uanstændig Stilling og han sagde: om hun ikke troede,
 at Guderne kunde see bagfra.).

Naar en Forfører siger, at enhver Qvindes Dyd er tilfals, saa 4
 troer jeg ham ikke, men ind under Moden lader hun sig bringe
 denne Fristelse kan hun ikke modstaae, og dog er hun mere uheld-
 bredeligt fordærvet end ved at forføres; thi denne Selv-Reflexion
 lader hende omkomme som en *σκολεκοβρωτης*, og kan standses
 paa hundrede Steder, men bryder frem igjen.

Ja betydede Moden ikke Andet end at en Qvinde i Begjerlig- 5
 hedens Brynde kastede Alt af sig, det var dog Noget. Men saaledes
 er det ikke, Moden er ikke aabenbar Vellyst, den er ikke tolereret
 Udsvævelse, men den er autoriseret Velanstændighed. Denne dens
 Smaalighed er egentligen det Væmmelige ved den. I et Land hvor
 Jøder ikke er tolererede, der seer man stundom en Jøde streife om,
 og skakkrer, saaledes frygter Modens omsnigende Vellyst Sæde-
 lighedens Bud og gjør derfor ingen Forretninger i det Store, intet
 der kunde forfærde, men i ganske smaa, næsten mikroskopiske
 Dele (thi den qvindelige Reflexion er uendelig) skakkrer man med
 det Forbudne men i en saadan Detail, at ingen Djævel kan con-
 trollere det,

Og som i det hedenske Preussen den giftefærdige Pige bar en
 Klokke, hvis Ringen var til Signal for Mændene, saaledes er en

¹ Sml. S. V. VI, S. 68. ⁴ Sml. S. V. VI, S. 69. *σκολεκοβρωτης*] ο:
σκοληκόβρωτος (Ap. Gern. 12,23), „fortæret af Orme“. ⁵ Sml. S. V. VI, S. 66.

1844

Qvindes Mode Existents et evindeligt Klokkespil ikke for Mænd, ikke for Udsvævende, men for slikvurne Vellystninge.

6

Modehandleren

Man maa være rasende for at forstaae Qvinden, og var man det ikke før, bliver man det, naar man har forstaaet hende.

7

og dog, hvad veed I, hvad osv. som S. V. VI, S. 65 Lin. 28-30 Theorie, og hvad I dog aldrig gjør ret Alvor af; thi hver anden osv. som Lin. 31 f. Qvinden, jeg tør sige jeg skyer ingen osv. som Lin. 33 f. for at vise hvad jeg har forstaaet. Som Røveren osv. som Lin. 37 f. Sand, saa har jeg min Modeboutique. I en Modeboutique lærer man hende at kjende, uden theoretiske Ophævelser, ret praktisk og fra Grunden. Man troer Lykken osv. væsentlig som S. 66 Lin. 13-33 Summer til. Det er mig en Vellyst at tage et Stykke ægte Brüsler-Kniplinger rulle det op, klippe til, dette yndige Arbeide for deraf at danne en Narredragt til de billigste Priser. I troer maaskee osv. væsentlig som S. 66 Lin. 39-42 Midler. Selv i min Boutique osv. væsentlig som S. 67 Lin. 11-14 med. See der staaer hun; nu snærper hun apriorisk nu gesticulerer hun aposteriorisk, nu svinker hun i Hofterne, nu læsper hun med Tungen, nu med Fødderne, nu synker hun henkastet i en udstoppet Lænestol medens jeg i ydmyg Stilling præsenterer hende en Flacon, anbefaler hende en ny Art Parfümerie og siger hende, at hun sidder paa Moden. I Alt, i Alt, hvert Minut vil hun være paa Moden, Moden pro dii imortales, hvad er Qvinden naar hun ikke er paa Moden, og hvad er hun, naar hun er paa Moden. Siig til hende, naar hun salig synker til Dit Bryst og læsper uforstaaeligt Din for evig og skjuler sit Aasyn ved din Barm, siig: søde Katinka, din Frisure er paa Moden og alt er glemt.^[†] Fra min Boutique er der udgaaet det glade Budskab osv. væsentlig som S. 69 Lin. 2-8 i mit Cabinet, sætter alt til Rette,[†] og naar hun da seer mere vanvittig ud end Een, der er løben ud af Daarekisten, ja saa vanvittig som Een, der end ikke kunde blive optaget i den, saa følger jeg hende ud, haster

⁶ Sml. S. V. VI, S. 65. [†] se 182,8 sidste Linie.

hende forbi, aabner Døren i min Boutique bøier mig tilbedende for hende, korser mine Arme, tillader mig at tilkaste hende et Beundringens Haandkys. Hun sidder i Vognen osv. væsentlig som S. 69 Lin. 15-19 opbygges.

[†] jeg er den farligste Mand i Kongeriget.

Alle Piger, ikke blot de fornemme hylde Moden. Det kan jeg 8
see med mine Smaa-Piger, der sye hos mig, og som jeg ødsler lidt paa, de see halvgale ud og jeg Ypperstepræsten seer allermeest fortvivlet ud. Om jeg tjener Djævelen ell. Guden veed jeg ikke, men Ret har jeg. Og jeg forfølger min Ret, seer jeg en lille borgerlige Pige, der simpel og net ikke agter Mode og Snøreliv, snart er hun min, jeg maaler hende først med et haanligt Blik, hun forgaaer af Skræk, ak thi jeg er Modehandleren κατ' ἐξοχην, derpaa maier jeg hende ud, og hun gaaer salig fra mig.†

Jeg bruger altid Qvinder til Spioner og til at hidse med. 9

Spredte Udkast til „In vino veritas“, Johannes Forførerens Tale 183
[S. V. VI, S. 70—78]: U. D.

Johannes Forførerens Tale.

1

Da Joh. skulde til at tale, og altsaa først erklære, at han var beruset, ell. i den Tilstand, hvor Vinens Kraft og Bevidsthedens Kraft brydes, skete der Indv. Const. paastod han var ikke i den Tilstand.† Det havde været mig paafaldende under Maaltidet, at skjøndt Joh. drak meget mere end alle de Andre, at han saa langt fra at blive fuld blev besindigere og besindigere, kun udbredte der sig en vis Kulde over hele hans Væsen, han talte langsommere, i meget korte Sætninger. Det syntes som gjorde hans Reflexion ham det umuligt at blive fuld. Han bevarede hele sin Anstand, og da det forekom ham, at en Tjener ikke forstod at

^a Sml. S. V. VI, S. 69. †] se 182,7. ^b Sml. S. V. VI, S. 69. 183 ¹ Sml. S. V. VI, S. 33 f. Indv.] ∴: Indvendinger

skjænke Champagne, tog han Flasken fra ham og gjorde det selv, med en vidunderlig Gratie. Nu reiste han sig op, med Servietten i Haanden og erklærede: at hvis han nu ikke var beruset blev han det aldrig. *) Saa fik han Lov at tale.

† *I Marginen*: Her afbrødes Talernes eensformige Succession ved en Overveielse, om og hvorvidt den experimenterende Reflexion: at ville drikke for at see om man kan blive fuld, ikke gjør det umuligt at blive det.

*) *I Marginen*: men kunde det berolige dem, saa vilde han lade sig en uhyre Pokal med Champagne bringe^{††}, den drak han.

†† at mine Øine kunne være røde af Graad som Falstaff siger.

- 2 Det synes fast som en S sammensværgelse mod Kjønn^{et}; vil Ingen tale til dets Ære, vil sku jeg.

Lovtale over Qvinden.

Dertil benytter han en Afhandling af Hen: Corn: Agrippa, som jeg eier. Ved dens Naivitet bliver den comiske og humoristiske Virkning sikkert.

Paalangs i Marginen:

- 3 Man fordre ikke af Qvinden en Idealitet hun ikke har, at hun skal være tro, ell. gjøre Manden til Noget, men tage hende som hun er, og man har sin Glæde af hende.
- 4 Det forundrer mig ikke, at man i dette Selskab er kommen til saa besynderlige Resultater i Henseende til Qvinden; thi alle <de> andre Talere synes mig at være ulykkelige Elskere, da ogsaa den er en ulykkelig Elsker, der har sat sig en qvindelig Idealitet i Hovedet som ikke findes. Sligt er aldrig faldet mig ind.

Saaledes har Cordelia nu, som jeg nok ventede, giftet sig med Edvard; men det giver hende i mine Øine en ny Betydning. Det

---

at mine Øine osv.] sml. S. V. VI, S. 70. Falstaff siger] i Shakespeare, Kong Henrik IV, I. Del. 2. Act., 4. Sc. (i den til IIA 34 anf. Overs. I. Theil. Berl. 1825. S. 190). ² Det synes osv.] sml. S. V. VI, S. 72. Dertil benytter osv.] sml. 190, 5. IV A 170, S. 64 og se Noter dertil. ^{3,4} Sml. S. V. VI, S. 71.

kunde aldrig falde mig ind at fordre nogen Idealitet af hende, og hun kan endnu blive mig et Eventyr i det Lave.

Deri har det unge Msk. fuldk. Ret, at Kjærlighed er en Mod- 5
sigelse, og vil man reflectere sig til den, naaer man den aldrig.
Man begynde paa en anden Maade; man forstaae at den er en
Ubesindighed og den genialeste af alle Ubesindigheder.

I taler jo som Bedemænd ell. ulykkelige Elskere. 6
Jeg derimod er en lykkelig Elsker, hinc illorum lacrymæ.

Om en ulykkelig Elsker har kjøbt et Kys for dyrt, det beviser 7
mig kun, at han hverken veed at tage for sig ell. fra sig. Jeg kjøber
aldrig for dyrt, det lader jeg Pigerne om. — Om en Pige naar hun
er knækket er mindre end Manden, hvad vedgaaer det mig, jeg
plukker ikke de brudte Lilier, dem overlader jeg Ægtemændene
til Fastelavnsriis. Den som i sit 20d Aar ikke kjender et katego-
risk Imperativ: nyd, er en Nar, og den som ikke følger det er en
Christiansfelder.

det unge Msk. bliver en Christiansfelder, V. E. er en Sværmer,
Const. har for megen Forstand, Modehandl. er en Rasende, kun
jeg duer jeg er Sværmer nok til at idealisere, har Forstand nok
til at nyde og er Rasende nok til at ville nyde den Næste.

det er en Concession, et Galanteri, thi Galanteriet
er Sandselighedens Element. <er Sandselighedens
og Vellystens Frimurerie>

nu drikker jeg Glasset ud concedo; nu er det tomt, nu gjør jeg
ingen Concession saaledes med Pigerne.

En ulykkelig Elsker vil convertere sit Deficit og trække en
uhyre Vexel paa Evigheden. Glück zu.

Constantin skal have Tak for Maden og Vinen, Talerne vare
ikke saaledes.

---

i det Lave] sml. Titlen paa Jens Baggesens Digt: Veddeløbet i det Lave
(Danske Værker, se til I C 78. 5. Bd., S. 312 ff.). ⁵ Sml. S. V. VI, S. 71. ⁶ Sml.
S. V. VI, S. 70. ⁷ Sml. S. V. VI, S. 71 f.

Med Blyant:

8 hans Tale bestaaer af lutter Illinger

9 Joh. Forf.

Plager Fanden Eder kj. Dr.

Nu vel det er en Concession, det er ogsaa en Concession, at jeg aabner denne Campagne-Flaske, ogsaa en Concession, at jeg skjænker i Glasset — at jeg drikker det er ogsaa en Concession

10 Joh. Forf.

En Mythe om Qvindens Bestemmelse. Guderne frygtede Manden, derfor dannede han Qvinden, udrustede hende med alt hvad der er skjønt og elskeligt, at <hun> maatte fortrylle ham, og tænkte Guden har hun først faaet Magt over ham saa god Nat saa bliver han ikke farlig men synker dybere og dybere i Vidtløftigheder — men det er ikke altid saaledes at Msk. spaaer og Gud raader, thi den kloge han forstod Guden og hvad gjorde han, han fandt at Guden havde Ret, at Qvinden er det Yndigste af Alt i det Øieblik da hun bliver sat paa Krogen for at fange ham. Hvad gjorde han han lader sig fange og fanger, hvorledes man nu vil udtrykke det, men see! da veed han at slippe af Krogen igjen og saa gaar han videre; den saaledes-Kloge er en Erotiker.

Hvor skjønt Qvinden nu er skal jeg for at straffe Eder udmale Erotikerne spise kun Lökkemaden — men fanges aldrig. Ægtemændene spise Lökkemaden ligesom Bønder spise Agurkesalat.

11 Joh. Forfører.

hine Gesticulationer ere ikke uden Betydning, saaledes et Kys, hvad er det, ja det er som der staaer i en gl. tysk Vise — es ist kaum zu sehn, es ist nur für Lippen, die genau sich verstehn.

12 <let som Fuglen skjøndt hun bærer en Verden af Salighed i sig
fin i Skudet>

⁸ Sml. A 87. ⁹ Sml. S.V. VI, S. 70 f. ¹⁰ Sml. S.V. VI, S. 73 f. *Hvor skjønt osv.*] sml. S.V. VI, S. 75. *Erotikerne osv.*] sml. S.V. VI, S. 74. ¹¹ Sml. S.V. VI, S. 71.

¹² Sml. 183, 19. — S.V. VI, S. 75 f.

let og ætherisk som dannet af Sommernattens Taage, hurtig, forsvunden som en Gjerdesmutte indtil hun atter forraader sit Skjulested, skjelsk som Barnet i Legen, der titter frem af sit Skjulested, og saaledes titter hun ud af Skjulelet. Rolig som Aftenens Stilhed, naar intet Blad rører sig, rolig som Tanken, der Intet har at tænke paa, <rolig> som en Bevidsthed, der ikke veed af Noget, thi hun veed af Intet, og dog opdager den Erotiker der lytter stetoskopisk rigtig, al Lystens Begjering derinde. Taus som Skovens Eensomhed, snaksom som Fugle-Qvidder.

sorgløs

fortrolig, som var det Een selv; overraskende som Synet af en ¹³
Aabenbarelse, nødvendig i Tilværelsen, og dog som Tilværelsens
Gaade. — forunderlig, som saae man sig selv udenfor sig selv,
uforklarlig som hvad der ikke opkom i Eens Hjerter.

mit Hjerter bevæges naar jeg tænker derpaa, ogsaa jeg ud- ¹⁴
trykker en Idee i mit Liv — men I forstaae mig ikke.

Guden dannede hende af Manden, som dette Deriverede viser ¹⁵
hun sig ogsaa strax at være collectiv.

Manden er Idee og Begreb, derfor kan man godt tænke een
Mand, Qvinden er et Collectivum, er Endeligheden, og Endelig-
hedens Gjennemgangspunkt, derfor forsvinder hun igjen, man
tænker derfor ikke een Qvinde, men mange. Heri ligger Tanke-
berettigelsen af at elske saa Mange som muligt.

---

det at blive forført.

16

Hvor skjønt det er, veed <egl.> kun Qvinden, og jeg veed det
af en Qvinde, om jeg end ikke har givet hende Tid til at forklare
det, men brudt hurtigt af. Qvinden veed det ved sin Forfører. Sligt

---

og dog opdager osv.] sml. S. V. VI, S. 76 f. ¹³ Sml. S. V. VI, S. 75. ¹⁴ Sml.
S. V. VI, S. 77. ¹⁵ Sml. S. V. VI, S. 74 f. ¹⁶ Sml. S. V. VI, S. 77.

fatter ingen Ægtemand, hun taler ikke derom til ham; hun finder sig i sin Skjebne, at hun kun cengang kan blive forført; men at det er en Vellyst som intet Ægteskab er vist. Derfor er Qvinden egl. ikke vred paa sin Forfører (en anden Sag er det ved disse Quasi-Forførelser, at der kun er brudt et givet Ægteskabsløfte, hvilket gjør Qvinden aldeles uqvindelig) hun aner dunkelt, at det kan ikke være anderledes og mindes ham stundom. Forsaavidt er det ikke saa stor en Ulykke for en Qvinde at være forført, er hun udmærket forført vil hun ogsaa blive en udmærket Ægtehustru. Det er derfor dumt, at man krymper sig ved at ægte en forført, thi vil man ikke og duer man ikke til at være Forfører, vil man være en Ægtemand burde man altid tage en forført, thi man kan dog ikke begynde sit Ægteskab med at forføre sin egen Hustru, og desuden har dette ingen Art.

- 17 Ved Ægtemandens Side vandrer hun da igjennem Livet, seer stundom længselsfuldt tilbage efter Forførelsen, men glemmer det dog igjen, indtil hun ved Ægtemandens Haand har naaet Livets Grændse, da dør hun ikke i den Forstand som Manden, men hun forflygtiges forsvinder som en Drøm thi hun er kun en transitorisk Skikkelse
- 18 og saa skjulte de al den Ynde de gave Qvinden i Blufærdighed, thi hun maa end ikke selv vide af det, det hørte med til Bedraget. og da har hun en Natur-Anelse derom.
- 19 Let er hun som dannet af Sommernattens Taage, fin i Skuddet, længselsfuld
- 20 da Guderne saaledes havde gjort hende færdig, skjulte de alt dette for hende i Blufærdigheden[†], der dog er Vellystens Form.[§]
[†] thi hvor skøn hun var turde Guderne ikke sige hende af Frygt for at faae en Medvider, der kunde forraade det, og forhindre Bedraget.

¹⁷ Sml. S.V. VI, S. 77 f. ¹⁸ Sml. 183,20. — S.V. VI, S. 76. ¹⁹ Sml. 183,12. — S.V. VI, S. 75. ²⁰ Sml. 183,18. — S.V. VI, S. 76.

^s og den Erotiker der liig Pyramis lægger Hovedet til Blufærdighedens Skillevæg han aner Alt bag derved.

indbydende derved at hun unddrager sig, nødende derved at hun flyer, uimodstaaelig derved, at hun bestandig gjør Modstand.

Foreløbig Udarbejdelse til „In vino veritas“, Johannes Forførerens Tale, et Stykke [S. V. VI, S. 73¹⁰ Oprindeligen ... 78¹⁵ bydes mig.] 184 U. D.

S. 73³⁰ Manden ...³² for.] Manden. 1

S. 77³¹ Hustru ...³⁵ Historie.] Hustrue. 2

S. 78¹⁰ anden ...^{12f.} Forskjellighed.] anden. 3

Til 184:

I gjør Qvinden stor Uret. Ogsaa jeg seer vel det U-Skjønne, 185
men det er ikke hendes Skyld — og saaledes er hun ikke hos sin U. D.
Forfører.

Endelig Udarbejdelse til „In vino veritas“, Titelblad, Motto og Forerindring [S. V. VI, S. 13—24] 186 U. D.

S. 15¹⁰ den.] den, (hvilket er uforsvarligt for de Vedkommendes 1
Skyld og betænkeligt for Eens egen.^{*)})

(^{*)} da det beviser, at det ikke er en rigtig Erindring.)

S. 15¹² I Forhold til Andre være da] (Saa stride da Glemsel og 2
Erindring om Hemmeligheden.) I Forhold til Andre er

S. 15²¹ eller ... Omgivelse.] (ei heller osv. som 160,4. lige be- 3
gunstigende osv.)

¹⁸⁵ Sml. S. V. VI, S. 78 Lin. 15-17. ¹⁸⁶ Sml. 155-171.

1844

- 4 S. 17²³ Man . . . ²⁴ Selskabsregning.] Her et Par Regneopgaver, der ikke sortere under Selskabsregning. (En Mand elsker kun eengang, maaskee endog ulykkeligt, en anden gifter sig syv Gange uden dog at faae Tid til at forelske sig, de leve lige længe, her spørges om Facit eller hvo der har meest at erindre?)

I Marginen: Man kunde opstille saadanne Regnestykker til Op-gave

- 5 S. 20³⁷ Ja . . . 21² det.] Men fik jeg ikke noget af Maden, saa fik jeg maaskee dette Indtryk.

Hvor lidet Hukommelsen her har at betyde kan man see deraf, at det stundom er mig, som havde jeg slet ikke oplevet det, men digtet det, — hvad Under da at jeg ikke fik Noget af Maden.

- 6 S. 22¹⁷ Selv . . . ²⁰ Indelukke] Selv Den, der blev forført og lod sig bedrage af den Vinken, hvormed Indesluttetheden hist inde fanger efter Vandringsmanden, selv Den, der fulgte den snevre Fodstie, der frister Een ind i Skovens Indelukke

I Marginen: Selv Den, der lod sig forlede af den Vinken,

selv Den, der opmærksom paa hiin indbydende Forsvinden fulgte den snevre Fodstie

- 7 S. 22³¹ lytte.] (lytte; vist er det, at naar man erskjult i sin Afkroger man et ganske andet Menneske end naar der er en Eneste tilstæde.)

- 8 S. 23^{3f.} naar de . . . ⁵ grønnere.] naar de før Afskeden forstaae hinanden i den ømme Sammensmelten || og Skoven hendrømmer||, der mørkner Skoven og gjør Engen grønnere.

I Marginen: medens den dunkle Skov mørknes før Aftenstunden og det grønne Græs grønnes i Aftenskæret.

- 9 S. 24³ at være . . . ⁵ Elskov] *i Texten; i Marginen:*

at være let som den Fugl, der gynger

at være skjebnesvanger som den Fugl, hvis Skrig

S. 24⁵ at være ...⁶paa] at være en Gjerdesmutte, der smutter 10
mellem Buskene for Elskende forførerisk at see paa

I Marginen: at være forsvunden som den Gjerdesmutte

S. 24⁶ at være ...⁷Eros] at være || som den Sommersummen, 11
der forvisser, at Livet kun er Fryd og Festlighed og som Gud uden
Møie, || at være som den Naturensomhed, der frister Eros, || som
den Rislen, der spænder Elskovens Streng, som den Aftensvaling,
der vifter de Elskende tilpas ||

|| *I Marginen:* der griber i Elskovens Streng ||

S. 24¹⁴ : I otte ...¹⁵ tilbage.] *i Marginen; i Texten:* ||, hvad kun 12
Musikken kan opnaae at udtrykke, fordi i den musicalske Situa-
tions Eensomhed høres hiin Forsvinden med. ||

S. 24¹⁶ Skov] Skov (med Din Fred og med Dit Skjulested; Du 13
venlige Mark med Din Ro og med Din Hvile, Du tusindtungede
Eng med Din sagte Kjølning!)

I Marginen, indrammet med Blyant: og med Din Indbydelse til
Hvile

Du liflige Eng med Din sagte Kjølning

Foreløbig Udarbejdelse til „In vino veritas“, Gæstebudet [S.V. VI, 187
S. 25—34²² saaledes.] *U. D.*

S. 25²⁰ Men ...²¹igjen] Han var en Ganymed at see til, men man 1
glemte det igjen

S. 26⁶ krøllet ...⁷Cologne.] Vellugt duftede ned af hans Ryg, en 2
Lorgnet hang om Halsen.

S. 26⁹ en vis ...¹⁰for.] omtrent som, naar han i sin Boutik har 3
omkredset en ell. anden Dame og beundret hendes Hat.

¹⁸⁷ Sml. 172.173.

1844

- 4 S. 26¹⁵ lee ...¹⁹ frem.] lee af ham, thi jeg troede egl. han var gal. Imidlertid er det dog en Umulighed at faae et heelt Indtryk af ham, thi han har forhexet sig selv, ved sin egen Villie tryllet sig ind i en Skikkelse, ud af hvilken der dog bryder en Reflexion. Han har villet udtrykke en Modsætning, men har valgt den for nær, det havde været lettere at gennemføre en Pierrot f. E.

I Marginen: forgjort sig selv

- 5 S. 27¹ Den ...³ Tilintetgjørelsen.] Alt maatte være fra nyt, og i samme Øieblik man reiste sig fra Bordet, skulde der være tilsagt det behørige Antal Haandværkere, et Nedrivnings Chor, for ikke at lade Splint tilbage, ja selv medens man drak den sidste Pokal maatte man gjerne høre Haandværksfolkene i et Naboværelse tage deres Redskaber frem og larme og banke ligesom Comandanten.
- 6 S. 27⁹ Virkelighed.] Virkelighed for Een, som var der nogen Virkelighed og ikke Alt et Produkt af Forestillingen, som var nogen Begeistring at sammenligne med Tilintetgjørelsens Begeistring.
- 7 S. 27²⁹ Dog ...³⁵ saaledes.] Da der gjordes flere Indv. erklærede Vict., at han vel vilde udvikle sig lidt nærmere, men han var kjed af at disputere, hvis det derfor maatte tillades ham at perorere, saa Ingen turde sige mere saa vilde han tale. Han indsaae vel, at der kunde synes at ligge noget Uhøfligt deri, derfor vilde han gjøre et andet Forslag, at nemlig de Øvrige vilde fortsætte Samtalen om Gjestebuddet, imidlertid vilde han sætte sig hen at læse en Avis og tænke paa, hvad han egl. vilde sige, naar de da vare færdige, saa vilde han tale.
- 8 S. 28¹³ Damer ...¹⁵ Sag.] Dame, og fordi jeg takker Grundtvig for, at han for alle Ævigheder har prostitueret Damerne ved sin Brage-Snak og sin ølnordiske Uanstændighed.

---

⁶ Nedrivnings Chor] sml. 173, S. 291 og se Note dertil. ⁸ Sml. A 94 og se Note dertil.

S. 28¹⁹ Saasnart . . .²⁹ Totale.] Derfor er hine lette ætheriske ⁹
Frokoster, ell. Eftermiddags-Maaltider paa Landet saa yndige, og
der hører Qvinden aldeles hjemme. Engelskmanden gjør vel Ret i,
at lade Qvinderne gaae bort, naar de have spist, men ikke Ret i at
begynde med dem. Der skal være en Heelhed deri som strax viser
sig i Begyndelsen. Saadanne Gjestebude, som man nu gjør med
Mænd og Qvinder ere ligesaa langt fra Poesie og Idee som en
firstolet Holsteenskvoqn fra Idealet.

S. 29¹⁷ Misforstaae . . .²⁰ det.] Leer ikke af mig; thi vel kan jeg ¹⁰
spise uden det, men ikke ved et Gjestebud. Jeg kan spise Finger
uden det, men jeg kan ikke spise hundrede Retter uden det, jeg kan
drikke Vand uden det, men ikke Caps-Viin og al Vinens Overflod.

S. 29²¹ jeg fordrer . . .²⁸ Gang.] Her møder en Vanskelighed; ¹¹
thi med en eneste Qvinde gider jeg vel spise sammen, og lade en
Mangfoldighed af Retter sætte frem, men saa spise kun lidet, og
dette Indtryk vil jeg have fra Begyndelsen af. Ved et Gjestebud
vil jeg netop have det Indtryk at det virkelig gaaer løs paa at spise.
Ja af alle disse Grunde, hvilke jeg vel ikke har fremsat som Grunde,
men hvilke man kan danne dertil ligesom Logiken kan danne al
vor Tale til Domme og Slutninger, af alle disse Grunde, hvilke den
Erfarne let kan danne til Grunde imod den Ting, mener jeg, at et
Gjestebud er et pium desiderium, og er jeg i den Henseende saa
langt fra med min Ven Const. at tale om Gjentagelse, at jeg mener
det lader sig ikke gjøre første Gang.

I Marginen: Jeg fordrer Taffelmusik.

S. 31⁵ forklaredes . . .⁸ Beundring.] forklaredes deres Skikkelser ¹²
og som af Ærbødighed for en usynlig Aand der omgav dem stode
de et Øieblik standsede med, standsede af Beundring.

I Marginen: standsede i Høitidelighed som vare de opstandne
og Dombasunen havde lydt over Gravene.

---

¹⁰ Finger] ∅: Finker

1844

- 13 S. 31¹⁵ Saaledes ... 34²² saaledes.] V. E. blev staaende afsondret som en anskueliggjort Aphorisme, en Gysen gik ham gennem Sjelen, hans Legeme næsten skælvede og ude af sig selv raabte han med en Stemme, der vidnede mod om den end forklarede Legems Afmagt: I skjulte festlige Toner, hvem min Sjel tilhører mere end Elvira tilhører D. J., hvem mit Øie søger allevegne og allevegne synes høre ja hvem jeg tilhører i Døden, Du Lystens og Nydelsens og Øieblikkets forføriske Stemme, der rev mig ud af en stille Ungdoms klosterlige Eensomhed — Du som bedrog mig, at jeg aldrig forstod Dig, udødelige Mozart, ——— da lød i Orchestret hiin Indbydelse til Ballets Lyst, og Joh. Forf: gjentog apostropherende: viva la liberta — et veritas sagde Modehandleren — men fremfor Alt in vino sagde Const. Const. idet han hurtigt gik dem forbi og bød dem at tage Plads ved Bordet.

Hvor let er det ikke at gjøre et Gjestebud, og dog har Const. forsikkret mig, at som han takkede sin Genius for at dette Gjestebud gik over al Maade lykkeligt, saa vilde han aldrig mere vove det. Hvor let er det ikke at beundre, og dog har V. E. forsikkret mig, at han aldrig vil udtrykke sin Beundring for M. mere i Ord, fordi han anseer det for et forfærdeligere Foretagende end at lade sig slaae ihjel i Krigen. Hvor let er det ikke at begjere, naar man har en vidunderlig Lampe, og dog er dette forfærdeligere end at omkomme af Mangel. Derom høres der meget sjelden Tale, nu det forstaaer sig, Mskene forstaae den Ting bedre, thi de ere festlige, naar Verten vil have det, og høitidelige, naar Præsten siger det

De toge Plads ved Bordet, og da V. E. bemærkede en Opsats, hvorpaa der var hæftet et Stykke Papir med følgende Indskrift: det er et Springvand, nikkede han hen til Const. og erklærede, at han nu var fuldk. istand til at spise hundrede Retter, og drikke Caps Viin, samt at det var den eneste Maade at det lod sig gjøre ved et Springvand.

¹⁵ en Gysen osv.] sml. 172,7.15.16. da lød osv.] sml. 172,15. og Joh. Forf: osv.] sml. 172,8. en Opsats osv.] sml. 172,9.

Orchestret pauserede et Øieblik, da foreslog Const. at mindes hiin gemütlige Tid, som de vel ikke ganske havde været samtidige med men dog havde en indbildt Erindrings Trylleri for dem: Drikkeviser-Perioden. Derpaa afsang de: mit fulde Glas og Sangens raske Toner. Dette Forslag forfeilede hell. ikke sin Virkning thi Modsigelsen i at et saadant Selskab sang hiin Drikkeviser, hvor Mand og Kvinde sad hos hinanden, frembragte en aldeles phantastisk Virkning, der gjorde en Ende paa hvad der var bleven tilbage af hiin næsten høitidelige Festlighed. Modehandl. blev saa begejstret at han reiste sig fra Bordet og tog sit Glas i Haanden, og begyndte en Tale saaledes: naar jeg engang skal i Brudeseng. Han blev afbrudt; thi Constantin erklærede, at Ingen maatte tale, for at Talerne ikke skulde flagre for ubestemt om, førend de var bleven enige om en Begrændsning. Først meente han burde man spise og drikke, og derpaa tale. Hans første Betingelse var nu, at Ingen^[†] maatte tale førend han havde drukket saa meget, at han kunde mærke paa sig selv, at han var i Vinens Magt. Derfor skulde Enhver førend han talte høitidelig erklære ved sin Ære, at han var i denne Tilstand. Et Quantum lod sig ikke bestemme, da Mættelsesevnen kunde være forskellig, beruset maatte Ingen være, men i hiin Conflictstilstand. Hvad Talens Indhold angik, da foreslog han nu at gjøre Alvor af, hvad der oftere havde været paa Bane mellem dem, at Enhver holdt en Tale mod Eros. Dog maatte Ingen fortælle en Kjærlighedshistorie, men vel i sin Opfattelse af det Erotiske antyde den.

Betingelserne bleve antagne — Enhver <en Verts> retfærdige Fordring til Gjæster blev opfyldt, de spiste og drak, og drak og bleve drukne, og i Orchesterets Musik blandede hiin anden Taffelmusik sig, hvilken ogsaa har sin Lyst, Tallerknernes Larm, Glas-

[†] *I Marginen*: ikke være beruset, men kun i den Tilstand, at man siger, hvad man ellers ikke gider sige, uden at derfor Tankens Sammenhæng behøver bestandigt at afbrydes af Indfaldets Hikke.

da foreslog osv.] sml. 172,12 og se Noter dertil. Hans første Betingelse osv.] sml. 172,10.11.

1844

senes Klirren, Samtalens lette Vexel, hvor et Ord tager det andet, indtil man er, hvør man mindst drømte, og da atter et andet Sted.

Hvor fattigt er dog ikke Sproget osv. væsentlig som S.V. VI, S. 33 Lin. 3-8 Virkeligheden.

Desserten blev fremsat, den hedeste Viin bødes om. Havde V. E. hidtil ikke faaet sin Fordring tilfredsstillet at høre <et> Vandsprings Pladsken, saa sprudlede nu Champagne ligesaa overflødig som var det Vand. — Kl. slog 12. Da gav Const. Const. det unge Msk., idet han med et Bæger tilraabte ham quod felix sit faustumque og saaledes ogsaa ved de følgende Taler. Disse Taler har jeg nu optegnet, og dølger ikke at de ikke ere saaledes holdte. Dersom de saaledes affattede var bleven holdte vilde de vel aldeles have forfeilet sin Virkning, men dette er Indholdet.

Det unge Msk. reiste sig, erklærede at han følte Vinens Magt, og det var tildeels ogsaa synlig i et Kog, der især svulmede i Tindingerne. Han var ikke saa skjøn som før Maaltidet, ikke saa fin men da han begyndte at tale var hans Ord hæftigere og mere fremskyndet end ellers.

188 Tafflet var hævet.
U. D.

Da Johannes havde talt saaledes, skjød han sin Stol tilbage, for at antyde, at han nu vilde fjerne sig. Dog behøvedes dette Vink ikke, thi det viste sig strax, at Constantin ikke havde glemt sig selv eller sin Gjerning som Vert. Stemningen var bleven en anden end den oprindelig havde været, næsten udelukkende rettet mod det Intellectuale. Han opfordrede dem da til blot endnu at tømme et Bæger til Afskeed. Dette gjorde de, og da han slyngede sit Glas mod den i Værelsets Bagvæg værende Dør fulgte de Andre hans Exempel. Saaledes var Alt forbi Afbrydelsens Lyst^[†] tilfredsstillet

^[†] I Marginen: den keiserlige Lyst, der bestaaer i at hugge over, ikke blot Knuder, men Continuiteten. Ordet selv giver Anledning

Det unge Msk. reiste sig osv.] sml. 174,1. ¹⁸⁸ Sml. S.V. VI, S. 78 f.

ved hiin symbolske Handling. Den havde dog tillige en anden Virkning, og hiint Kast blev paa en Maade et afgjørende Slag, thi i samme Øieblik aabnedes Døren, paa hvilken de som det unge Msk. sagde formasteligen havde banket, og ind traadte Nedrivningschoret, og gjorde i et Nu Deeltagerne til Flygtninge, der i største Hast tyede ud i et Forværelse. I Gaarden holdt der en Vogn forspændt, og alle 5 kjørte de nu i den meest oprømte Stemning af Verden, thi denne Explosion havde givet dem en ny Art af Elasticitet. En halv Miil derfra ved et Forlystelsessted holdt man stille. Her først tog Const. Afskeed <som Vert>, nedlagde Commandoen, og underrettede dem om osv. *væsentlig som S.V. VI, S. 79 Lin. 25-30* Const. havde gjort Alt hvad han formaaede; og ligesom Samuel, førend han nedlægger sit Embede, opfordrer Folket til at erklære, om han ikke haver dømt retteligen, saaledes kunde ogsaa Const. gjøre det. Det behøvedes dog ikke, thi de bevidnede ham alle deres Bifald.

Da der endnu ikke var spændt for, fulgtes de et lille Stykke ad. De nærmede dem et lille Landsted, og idet de passerede forbi, sad i Lysthuset en Mand og formdl. hans Kone og drak Thee, thi Klokken var allerede vel 6 om Morgen. Da standser Victor og idet han vender sig til Joh. siger han: det er jo Assessoren og hans Frue. til at tænke paa en Kraft-Yttring: at bryde af, og at det er en Kunst ligger netop deri, at det synes som behøvedes der ingen Kraft, og er saaledes skjult som i hiin Forvexling af Kryptkirke og Kraftkirke.

Fortsættelse til 188:

deres Samtale

<Assessoren indsugede den første Mundfuld, medens Koppen endnu stod paa Bordet, vederqvæget af den, vel ogsaa ved Synet af sin Hustrue, men dette synes hun ikke at bemærke, men vel, at glæde sig over at han nød den.>

189
U. D.

Nedrivningschoret] sml. 173, S. 291 og se Note dertil. Samuel osv.] 1. Sam. 12,3. Da der endnu osv.] sml. S.V. VI, S. 79 f. ¹⁸⁹Assessoren indsugede... nød den.] sml. S.V. VI, S. 81 Lin. 29-33.

Idet hans Kone med en indtagende Mine bød ham en Kop og Thee sagde hun *osv. væsentlig som S. V. VI, S. 81 Lin. 19-29* Verden. “Assessoren tilberedte sin Thee medens han saae med al mulig Inderlighed paa hende, som stod hos ham, og Synet af hende lod ham vel glemme, at det var kjøligt. Han satte Koppen paa Bordet *osv. væsentlig som S. V. VI, S. 81 Lin. 33—S. 82 Lin. 27* faae Dig til at tie “[†] Han trykkede et Kys paa hendes Læber, og med en Lidenskab som man sjelden tiltroer Ægtefolk, og idet han tog hende under Armen som for at støtte sig ved hende gik <han> ud af Lysthuset og de sidste Ord han sagde vare disse: Du seer jeg kan ikke betragte den Sag alvorligt, dertil har jeg for mange: eller.

Deeltagerne fra Gjestebudet havde skjult af Løvet lyttet og seet, og det havde gjort et underligt Indtryk paa dem. Const. havde med et Par parodierende Vittigheder accompagneret, og Joh. sagde til det unge Msk.: hvad siger Du nu, naar Du seer dette, han svarede: jeg seer Intet, mit Øie er lukket for Alt, hvad jeg kalder Anfægtelse[*]. De 5 stode endnu, medens Assessoren var gaaet med hans yndige Viv ind i en Allee, de saae ret ud som Ufredsmænd. Og havde man kun i en vis overført Forstand hidtil havt Ret at kalde dem saa, da gjorde V. E. sig pludselig yderligere kvalificeret. Thi hvad skeer. Uden at sige et Ord løber han hen til en Havestue *osv. væsentlig som S. V. VI, S. 83 Lin. 3-12* listede jeg mig til og bemægtigede mig det samt et lille Stykke Papir han rev op, idet han stak det ned. Men hvem er jeg da? *osv. væsentlig som S. V. VI, S. 83 Lin. 13-27.*

[†] *I Marginen:* Hun: men siig mig dog engang Din alvorlige Mening derom.

Een, der opgiver sit Boe til Skifteretten, og see! der er Velstand, men ikke blot dette, thi det lod sig jo tænke, at hans Forbindelser havde været saa vidtløftige, men nei! Alt er i den punktligste og den lettest overskuelige Orden. — saa dømmer Retten en saadan for at have villet krænke Rettens Værdighed, som jeg nu for Alvor dømmer Dig, at Du har villet spøge med Ægteskabets Værdighed

[*] *I Marginen:* og uden om dette Paradiis havde hine Fjender leiret sig.

Foreløbig Udarbejdelse til „Adskilligt om Ægteskabet mod Indsigelser“ [S.V. VI, S. 85—174] 190
U. D.

S. 85¹ Adskilligt ... 86 Ikke-Bedragne.“]

Adskilligt om Ægteskabet mod 1
Indsigelser
af
en Ægtemand.

(Om Ægteskabet, den ægteskabelige
Lykke, den ægteskabelige Kierlighed o: s: v:)
af
En Ægtemand.

S. 90²² Lad ...²⁶ besvare.] *i Marginen udfor S.V. VI, S. 91 Lin. 1ff.:* 2
Lad dem dyngte alle Indvendinger mod Ægteskabet sammen, jeg skal vel blive færdig, hvis jeg ellers har Tid og Leilighed. Jeg deler dem strax i to Parter: de Indvendinger, hvilke man, som Hamann saa ypperligt siger om enkelte Indv., at man bedst besvarer dem ved at sige: Bæ. Dem er jeg altsaa snart færdig med, og dem, der ere værd at svare paa, skal jeg ogsaa nok blive færdig med.

S. 92³⁵ og ... 93²¹ over?] og behøver jeg end ikke at indprænte 3
<mig> det, fordi Lysten driver alt Værk, og saaledes ogsaa Hukommelsen, saa vaager jeg dog derover af al min Evne.

I Marginen: at gjøre Gud træt ved at ville give bort — det Barn, der kun bruger eet Exemplar af sin Skolebog

S. 106² Tilværelsen.] Tilværelsen. Jeg nægter derfor hell. ikke, 4
at der kan tænkes Undtagelser, der dog gjøre vel i at fatte den negative Beslutning, jeg skal paa sit Sted omtale dem, og skildre.

S. 108²⁵ Denne ...²⁶ ogsaa en Ulykkelig] Han er en ulykkelig, 5

---

³ Hamann... Bæ.] sml. A 47 og se Note dertil.

1844

ell. han er en fræk Oprører, og jeg kunde let fristes til at sige om ham, hvad der staaer i en gl. Bog

derefter et Par Liniers tom Plads.

I Marginen: etsteds i Agrippa de matrimonio.

- 6 S. 119³² jeg har... 120⁹ nær.] jeg har ikke mynstret Pigerne paa Baller ell. i Theatere, da saae jeg hende, og jeg har aldrig elsket før ell. senere.
- 7 S. 121²⁴ Virkning... 122¹⁰ saadant.] Virkning.
- 8 S. 123¹⁷ Jeg vil... 124²⁵ mindre.] Denne Tryghed er nemlig baseret paa det Oplevede og har derfor ikke den Uro som Elskovens første Salighed.
I Marginen: Liigtorne
- 9 S. 126¹ første*) *med Anm.*] første
- 10 S. 129³⁷ Her... 130²⁰ Virkelighed] Dette Liv er en Virkelighed
I Marginen: Et Par Ord om Jalousie
- 11 S. 130²⁷ og lever...³⁰ circenses.] og ligesom Mælken i Spisekamret fra Morgen til Aften sætter Fløde, saaledes sætter dette huslige lykkelige Liv bestandigt ny og ny Liflighed af.
- 12 S. 135⁵ Phantasterne...⁶ urene.] Phantasterne (hvilke i denne Henseende gjøre et lige saa modbydeligt Indtryk paa mig, som naar en Hob Sjouere styrte sig over den stakkels Bondes[†] pæne Assortiment af Fødevarer, <ikke> for at købe, men for at bære bort)
[†] den Historie fortælles om de 3 pct. Obligationer.
- 13 S. 147²⁰ Han...²⁴ Individualitet.] Han har selv været saa god at forklare os, hvorledes han bærer sig ad. Hvad han siger derom

Agrippa de matrimonio] den til IVA 170, S. 64 anf. Udg. af Agr. de Incert. et Vanit. (1622) indeholder sidst: De Sacramento Matrimonii libellus (paa første Titelblad kaldet: De matrimonio seu conjugio). — Sml. 183,2. ¹² de 3 pct. Obligationer] sml. S.V. VII, S. 533.

burde virkelig særskilt udgives og kunde passende indbindes med saadanne Bøger som hvorledes man bevarer en riig Haarvæxt paa et skaldet Hoved.

S. 147³⁰ Hvor...³¹ forskellige!] Nei er det muligt? Ja, men det er 14
nu hell. ikke Noget, som er givet Enhver, det var en Eiendomme-
lighed for hans Natur, siger Digteren i aus meinem Leben. Ih! hvor
Naturerne er forskellige, og hvor Naturen dog er beunderlig.

S. 149^{18ff.} Man fortæller osv.] *herudfor i Marginen, med Blyant*: 15
NB maa eftersees hos Diogenes

S. 149³² Spørgsmaal ... 150⁵ Nittengryn.] Spørgsmaal. 16

S. 152¹² Hvad ...¹⁷ Blik] Thi hvad Aladdin siger om Gulnares 17
Blik (ak og maaskee er der dog i denne Beundring altfor megen
Critik) blidt som naar Graven aabner sig og sender den saliggjorte
Sjel til Himmelen, saaledes aabner hun sit Øie —

I Marginen, med Blyant: Skal eftersees

S. 154³⁹ hvis ... 155¹⁴ Skin.“] hvis den ikke er dette, er han ved 18
sin reen ethiske Beslutning bleven for endelig til at være eben-
bürtig med Forelskelsens Umiddelbarhed.

S. 158¹⁹ En græsk Viis] En græsk Viis (Cleobulus) 19
I Marginen, med Blyant: eftersees

S. 168⁴ nok for et Menneske] en Piil i Epaminondas Hjerte 20
nok for eet Liv *Understregning med Blyant, og i Marginen, med
Blyant*: NB.

S. 168^{21ff.} Det er muligt osv.] *herudfor, paalangs i Marginen*:
springe for Beeghætten 21

S. 171²⁰ Bodsskjorten] Cilicien, den piggede Skjorte 22

---

¹⁴ siger Digteren] se til A 57. ¹⁵ Sml. III A 117 og se Note dertil. ¹⁹ Cleo-
bulus] se Diog. Laert. i Riisbrighs til III B 30 anf. Overs. 1. Bd., S. 41. ²⁰ Sml.
III B 179,40 og se Note dertil.

1844

- 23 S. 171³⁴ Saa ... 172³ Gud.] Saa segner han da, fortvivlet som han er i al sin Elendighed

S. 172²⁷ at ville ...³² Anfægtelse] *I Marginen:*

- 24 Guden hævner sig bestandigt som paa Prometheus paa Den, der vil fraliste ham Noget, ell. vil fraliste ham Aand, og ikke tage imod den som det har behaget Guden at uddele den. Men i disse Sphærer er, selv om der gives en Berettigelse, denne List, hvilken Guden rammer med sin Hævn.

- 25 S. 172³⁷ Bodsskjorte] Cilicie
I Marginen: Bodsskjorte.

- 26 S. 174⁸ Og dog ...¹⁷ Skriverpen.] Og dog, jeg kaster Dig bort, elendige Skriverpen, mit Valg er gjort, jeg følger Vinket og Indbydelsen, lad en stakkels Forfatter sidde skjelvende, naar Tankerne tilbyde sig i et lykkeligt Øieblik, skjælvende for, at Nogen skal forstyrre ham, jeg frygter det ikke. Imorgen, om jeg faaer Tid, iovermorgen, om otte Dage, saa skriver jeg videre, mere om Ægteskabet; men nu ikke, om jeg saa kunde overbevise hele Verden; jeg bryder af, om jeg saa aldrig mere skulde skrive. Som Pige lærte hun mig at skrive smaae Perioder, thi hun sad stundom hos mig, og ved Udgangen af hver Periode skulde jeg tale med hende, og hun udlovede et Kys for hver Periode, om hun som Hustru forhindrer mig at blive Forfatter, jeg nøies atter med et Kys.

I Marginen: Jeg kjender hvad der er bedre end det lykkeligste Indfald i en Mands Hjerne og det lykkeligste Udtryk paa hans Læber; dyrebare end enhver Hemmelighed som en stakkels Forfatter kan have med sin Skriverpen.

191
U. D.

Vrangen og Retten.

Forord.

Maaskee er det en Feil hos mig, maaskee er det ligesaa med flere Andre, maaskee er det ikke Feil hos Nogen af os: mig forekommer

³⁶ Som Pige osv.] sml. A 92.

den tomme Høflighed, med hvilken man træder ind i et Selskab, den tomme Høflighed, med hvilken man forlader det, at være Selskabs-Livets svage Side, en chinesisk Tilsætning, der modstrider og modarbejder det besjælende Princip: Ubetydeligheden, der er Nøglen til og Værnet om Conversationens lette Spil og Tilfældets snurrige Indblanden, og Omgangens oprømte Sorgløshed, at ikke det Betydningsfulde, det Serieuse trænger sig forstyrrende ind.^[†] Selv om der er Udsigt til at træffe et behageligt Selskab, Intimationens taabelige Vigtighed kan let forekomme Een en for dyr Entree, og hvad værre er, den kan let forspilde en halv Time, inden man naaer det lykkelige Sammenspil, ja, hvad værre er forvandle den hele Aften til en enyant Legen fremmed. Selv om man har passeret een ja maaskee to behagelige Timer og ønsker at bevare Stemningen, Afskedens Tilbagevenden til en unaturlig stiv Vigtighed kan let forekomme Een en for dyr Afgift, ja hvad værre er, let forspilde Fornøielsen.

Saaledes forekommer det mig ogsaa, at ved en Bogs Udgivelse er Forordet den svage Side, er en Mislighed, som man saa hurtigt som muligt maa søge at slippe forbi. See! derfor siger jeg slet Intet, min kjære Læser, men river Dig in medias res non secus ac notas, som Digteren siger, og gjør fremdeles hvad Digteren byder Digteren: quæ desperat tractata nitescere posse relinquit. Forordets elegante Buk tiltroer jeg mig ikke at kunne gjøre med Elegance, fordi det bestandig rinder mig i Hu, hvad den Stundesløse siger: til Sagen om jeg tør bede, til Sagen.

Derfor styrter jeg, om man saa vil, med Døren ind i Huset, uden et eneste Ord om, hvorledes jeg som Udgiver forholder mig til dette lille Skrift. Den, der ønsker Indtrædelses-Complimenter, Begyndelsens pinlige Stilhed, den monotone Lyd af hvad man saadan pleier at sige ved denne Leilighed, han vredes med Rette, at jeg gjør et Brud paa Cerimonielt. Den, der istedenfor at ville læse en Bog, hellere vil læse, hvad der kan sætte hans Conjectural-dræbende

---

[†] *I Marginen*: med sin fade og hoffærdige Hulhed.

Digteren] ♀: Horats i *Ars poetica* v. 148-150. til Sagen osv.] sml. Holberg, *Den Stundesløse*. 2. Act, 9. Sc.

1844

Critik i Bevægelse, Usandheder, Hypoteser og Fabler som man faaer dem i et Forord, han trække medlidende paa Skulderen over mig, at jeg ikke er Mand for at hitte paa en eneste Løgn, men han betænke tillige, at jeg jo, ved ikke at sige et eneste Ord, aabner hans Forskninger den videste Mark. Læseren, som har Lyst til at læse en Bog, min Læser, som har Lyst til at læse denne Bog, han siger vel med den Stundesløse: til Sagen, om jeg tør bede, til Sagen.

Det siger jeg, som sagt, ogsaa, og tilføier kun: hvor der er en Vrange, der er ogsaa en Ret, altsaa paa den ene Side Vrangen, paa den anden Retten, eller paa den ene Side Retten, paa den anden Side Vrangen, uden at dog dermed er afgjort paa hvilken Side Retten er, eller hvo der har den paa sin Side.

¹⁹²
U. D. Skulde Prof. Heiberg gjøre Vrøvl i Anledning af N. Notabene, saa kan her indflettes et Punktum, at man er afskrækket af hans Exempel fra at skrive Forord, og saa lidt Ondskab. Derved vindes tillige den Fordeel, at H: faaer et Navn for sig.

TIL:
„OPBYGGELIGE TALER“
(1844)

Tænk paa Din Skaber i Din Ungdom.

1844
193
U. D.

Tænk paa Din **Skaber** i Din Ungdom

194
U. D.

M: T: Du behøver maaskee et Beviis for Guds-Tilværelse, ja saa seer det godt ud med min Tale, inden jeg bliver færdig dermed, og da kommer til Talen. — ell. føler Du dog ikke Spotten over Dig, idet Ordet forelæses. — Om Prædikeren end ellers taler strængt til Msk., da er han dog saa høflig at antage, at Du forstaaer, at der er en Gud til, og ikke saa forfængelig at mene, at han haver opfundet, at der er en Gud til.

Tryk-Manuskript til: Tre opbyggelige Taler. Titelblad, Dedikation og Forord [S.V. IV, S. 117—122]. *Tænk paa din Skaber i din Ungdom* [S.V. IV, S. 123—138]. *Forventningen af en evig Salighed* [S.V. IV, S. 139—156]. *Ham bør det at voxer, mig at forringes* [S.V. IV, S. 157—170].

S. 117⁴ S. Kierkegaard . . .⁷ Bogtrykkeri.] S. Kierkegaard. 1

S. 119] paa Siden har S. K. først med Blyant skrevet: 2

Dedication

dette er derefter overstreget med Blækstreger, og Dedikationen tilføjet; hertil paalangs i Marginen:

for Sætteren Sættes ganske som paa de tidligere.

S. 119² Pedersen] Petersen 3

1844

- 4 S. 121^{7f}. Fuldkommenhed.] Fuldkommenhed. || Han mindes ofte hiin indespærrede Mand, der vel vidste at forklare de Medfangnes Tilstand, at udsige det Ord, som bandt deres Sind i Ufrihedens sørgelige Tjeneste, men dog selv var spedalsk ligesom de Andre. ||

- 5 S. 129³⁶ frem.] frem.

| Tænk paa Din Skaber i Din Ungdom.

Tænk *osv. som S. 130 Lin. 2-3* bedst, og Den der igjennem sit øvrige Liv bevarede Ungdommens Tanker om Skaberen, han fuldkommede Løbet. Denne *osv. som Lin. 5-6* medens dog ellers Ungdommen atter og atter, ja altfor meget lovprises. Ja *osv. som Lin. 7-10* Venskab faaer Lov til at føre Ordet og smitte ved sin hidsige Usundhed, bringer den da ikke en^[†] Uro og Higen, en Overspændthed ind i Ungdommen, hvilken netop er Ungdommen imod, og fordi Trøstesløsheden er misundelig paa Ungdommen, skal den derfor ved sin Lidenskabelighed gjøre Ungdommen misundelig paa sig selv, raadvild *osv. som Lin. 14-16* i hænde, man *osv. som Lin. 16-18* Bitterhed ikke at faae Lov til at være *osv. som Lin. 18-19* Bitterhed, at man ikke fik Lov til at være ung, |

| ^[†] I Marginen: jagende |

- 6 S. 136⁶ Andet.] andet |; thi hvo som agter paa Veiret saaer ikke, og hvo som seer efter Skyerne høster ikke (Prædik: XI,4.) |.

- 7 S. 163³⁶ Gud.] Gud. || Og som den ene Stat holder en betroet Mand ved den andens Hof, saaledes holder den Enkelte en høit-betroet Tanke ved Guds Throne for strax at erfare, naar Tjenerens Tid er udløben. ||

196 At trænge til Gud, er Menneskets høieste Fuldkommenhed.
U. D.

=
Text

der er ingen Større født af Qvinder; men den Mindste i Himmerigets Rige er større end han.

---

¹⁹⁶ der er... end han] Luc. 7, 28.

Hvis Msk. ikke absolut trængte til Gud kunde han ikke

1) erkjende sig selv. — Selverkjendelse —

2) ikke være udødelig.

Thi store Mænd som Xerxes og Andre have en Slave der erindre dem om at gøre Det og Det; men Den, der saa gjerne vil takke Gud og dog tilsidst er bange for at glemme det, han har kun Een at henvende sig til — til Gud selv med Bøn om, at han vil huske ham paa at takke. Er det ikke underligt! Saa lidet kan et Msk. undvære Gud, at han end ikke kan undvære ham for ved Guds Hjælp at takke Gud. 197
U. D.

Det Høieste et Menneske formaaer er, at lade Gud kunne hjælpe ham. 198
U. D.

Kladde med endelig Udarbejdelse til: At trænge til Gud er Menneskets høieste Fuldkommenhed, Begyndelsen [S.V. V, S. 81—83³⁷ Naade.] 199
U. D.

Fortsættelse til 199:

Stands nu et Øieblik, at vi ikke forvirre Alt, ved at tale mellem hinanden uden at mærke Tankens Braad. 200
U. D.

Han havde endnu en mægtig Mand, der vilde gøre Alt Godt for ham. — lad nu Analogien til, at Gud ikke hjælper ham i det Udv. være den, at hiin Mand ikke kan (thi dersom Du mener, at Grunden hvorfor Gud ikke gør det er fordi han ikke vil, saa misforstaaer Du jo Alt). 201
U. D.

---

³⁰⁰ Sml. S. V. V, S. 83 Lin. 38 ff.   ³⁰¹ Sml. S. V. V, S. 85 Lin. 34 ff.

1844

202 Kladde med endelig Udarbejdelse til „At trænge til Gud“ osv., et
U. D. Stykke [S. V. V, S. 83²⁷ lang . . . 87² Fuldkommenhed.]

203 Kladde med endelig Udarbejdelse til „At trænge til Gud“ osv., et
U. D. Stykke [S. V. V, S. 86²⁰ Jordiske . . . 88³⁴ kjøbt.]

204 Foreløbig Udarbejdelse til „At trænge til Gud“ osv., et Stykke
U. D. [S. V. V, S. 88³⁵ Men . . . 90³⁸ erobrende!]

Fortsættelse til 204, i Marginen:

205 dersom han førend Øiet sigter efter Noget, og erobrer det, først
U. D. fanger Øiet, at det maa tilhøre ham, <og> han ikke Øiet; førend
Haanden griber efter Noget, først griber Haanden, at den maa
tilhøre ham

206 Kladde med endelig Udarbejdelse til „At trænge til Gud“ osv., et
U. D. Stykke [S. V. V, S. 89²³ opmærksomt . . . 90⁷ Uro.]

207 Foreløbig Udarbejdelse til „At trænge til Gud“ osv., et Stykke
U. D. [S. V. V, S. 91¹ Sjæls . . . 104²¹ Vidnet.]

S. 92⁸ „ja . . .¹² Tanker“] herudfor i Marginen:

1 Fenelon, citeret efter Jacobi S. W. 1ste B. p. 173 nederst.

2 S. 93²⁷ veed . . . 94² Sted.] kan han ikke selv afgjøre*). Og om
vi nu, maaskee af Vane og Tankeløshed, tale om Mosess Storhed
som om al anden Storhed, da skulde der vel være Den i hans
Samtid, der var daarlig nok til at smile ad Moses, hvis han ikke
ved at tage hans Storhed forfængelig kom til at beundre ham,

³⁰⁵ Sml. S. V. V, S. 91 Lin. 4-7. ²⁰⁷ ¹ Jacobi S. W. 1ste B.] se til A 21, S. 12
(1. Bd. Leipz. 1812).

daarlig nok til at sige: dersom jeg <blot> var Moses, jeg skulde vel — ak dersom han havde været Moses, da havde han vel forstaaet, at han selv slet Intet formaaede. Men netop fordi Moses havde forstaaet dette, derfor var han glad og tillidsfuld i Fortrøstning til Gud, og i hvad der end skete, da var han salig i denne Forstaaelse, at han passede for Gud, netop fordi han selv slet Intet formaaede.

*) I Marginen: end ikke i det Øieblik da Staven allerede berører Klippen.

S. 94³⁵ Andet ...⁴¹ Øieblik.] Andet^{*)}, men ikke kjendte sig selv ³ i Forhold til sig selv.

*) I Marginen: der kan forandres, og derved forandre ham (en Anden bliver den Stærkeste, den Skjønneste, den Rigeste o: s: v: i Grunden ligger i denne Menneskets umiddelbare Sig-Forholden til en Omverden alle de af Socrates bekjæmpede sophistiske Sætninger om, at den Mægtigste er den Retfærdige o: s: v:).

S. 95²⁴ Naar da osv.] *herudfor i Marginen:*

Saasnart han vender sig mod sig selv, vil han opdage, at det ⁴ Andet, hvortil hans første Selv træder i Forhold er bevægelig. Saasnart han da vil træde i Forhold dertil, vil det andet Selv danne ham det saaledes, at det beholder Overmagten. Nu gaaer han istaa. Det er vanskeligt nok ligesom det at staae op af Søvn til et tungt Arbejde, det er jo langt lettere at blive ved at sove, og at lade sig lulle af andre Mskers Vuggesang.

S. 101²⁷ Og ...³⁸ Eder“.] Ja sandeligen var han bleven glad, som ⁵ vi nu nærmere skulle vise det.

S. 103²² men at fastholde osv.] *herudfor, paaskraa i Marginen:* ligesom Sorgens Anfægtelse, da man engang er bleven ulykke- ⁶ lig har man det vel ret godt, men om det ikke var bedre, slet ikke at være bleven ulykkelig

---

³ alle de af Socrates osv.] sml. IV A 230 og se Note dertil.

1844

- 7 S. 104¹⁶ Med . . . ²¹ Vidnet.] men med Gud skal det aldrig have hændt [[†]]. Men deraf følger ikke, at et saadant Mskes Liv altid bliver let, tvertimod det kan blive meget tungt, men selv naar han lider allermest, han vil dog ikke for al Verden bytte med Nogen, hvem Lidelsen ikke sætter i Forhold til Gud.

[[†]] *Paaskraa i Marginen:* og Den, der i Sandhed har Gud til Vidne har ham sjældent til Dommer, som det er i det Jordiske

208
U. D.

Pælen i Kjødet

- 209 *Foreløbig Udarbejdelse til: Pælen i Kjødet, Begyndelsen* [S.V. V,
U. D. S. 106—110⁸ Gode.]

- 1 S. 108⁴ sig . . . ¹³ Myndighed.] sig.
- 2 S. 108³⁹ Apostels.] Apostels. Saaledes er det maaskee stundom gaaet i Livet, osv. væsentlig som A 43 Lin. 4—S. 20 Lin. 7 i den Tro [[†]] at det hører saaledes med til at leve, ja at det hører med til Fornøielsen; indtil Nogen osv. væsentlig som *Stykket ud*.

[[†]] *I Marginen:* da jeg aldrig har levet før, saa troede jeg, at det at leve, var saaledes, og at det hørte med til Fornøielsen.

S. 108⁴⁰ Dette . . . sagt]

- 3 Dette være sagt, det være nu ogsaa glemt *rettet fra*:
Dog dersom Lidelsen er i Sandhed og dyb, da hjælper det ikke at ville smile
- 4 S. 109¹³ Mon . . . 110⁸ Gode.] gjælder det maaskee ogsaa om den Lidelse, i hvilken Troen fødes, i hvilken Troen seirer, i hvilken Haabet udvikles og faaer sin evige Gjenstand, og Kjerligheden lærer at gribe Gud.

⁷ Men deraf følger osv.] sml. S. V. V, S. 104 Lin. 22 ff. 209² Sml. 210,1.
⁸ Sml. 210,2.

Det er denne det høieste Livs Lidelser, om hvilke Apostelen taler. Om det end er smerteligt, at de ere til, de kunne dog ikke overvælde et Msk., der har Apostelens Veiledning og Forklaring; thi allerede dette, at han førend han forsøges deri faaer at vide, at de ere til, er allerede en Modvægt mod dem. Anderledes med Apostelen, der selv først erfarede Lidelsen, som intet Mske hidtil havde kjendt, saasandt som der ellers var et høiere Liv i en Apostel, end der nogensinde havde været i noget Msk. før ham, og saasandt som Livet jo høiere og guddommeligere det bliver volder desto dybere Smerter. Hvad Apostelen primitivt har oplevet; det kan oftere opleves, opleves atter og atter; og derfor er det gavnligt at der tales derom, men vel at mærke saaledes, at det betegner noget Almindeligt, og vi ikke blot historisk ere bekymrede om at faae at vide, hvad nu P. leed af for en Sygdom.^[†] Dette er det mindre vigtige, og det Forskjellige kan jo i den Enkelte blive Betegnelsen derfor, men det der betegnes er noget Almindeligt

^[†] I *Marginen*: i samme Forstand som om P. var høi eller lille af Væxt

Kladde med endelig Udarbejdelse til: Pælen i Kjødet, Begyndelsen 210
S.V.V, S.106—109²⁰ Forkrænkeligheden?] U. D.

S.108³⁹ Apostels.] Apostels.

|| Som det gik denne Sidste osv. væsentlig som A 43 || 1

S.108⁴⁰ Dette . . . sagt]

Dette være sagt |, det være nu ogsaa glemt | 2

S.109¹⁸ lærer . . .²⁰ Forkrænkeligheden?] lærer at gribe Gud? 3

Fortsættelse til 210:

Foreløbig Udarbejdelse til „Pælen i Kjødet“, et Stykke [S.V. V, 211
S.109²⁰ Men . . . 115⁵ Lidelsen!] U. D.

¹ Sml. 209,2. ² Sml. 209,3.

1844

1 S. 109²⁰ Men ...²⁷ kaldes] *overkradset med Blyantsmasse.*

2 S. 114²¹ At ... 115⁵ Lidelsen!] thi da han var henrykket i den tredie Himmel, da var han gjemt i Salighedens Skjød, og som var der for ham ingen Strid mere, ingen Ahnelse om Strid, men Alt Seier — men at den kan forsvinde igjen!^[†] Hvad Tillid kan man da have dertil. Og hvad skal et Msk. gjøre for atter at gribe den? Der er Intet at gjøre; thi det er Guds Naade selv der overskygger et Msk. Og kan den nogensinde komme igjen? Ingen veed det. Men Troen? Ja hvis den ikke allerede havde grebet det; men det at den har grebet den, og nu er stødt tilbage.

[†] I *Marginen*: Tungt nok for et Msk. at erfare Mskenes Troløshed — men Guds Troløshed

212 *Foreløbig Udarbejdelse til „Pælen i Kjødet“, et Stykke* [S. V. V,
U. D. S. 115⁶ Imidlertid ... 122¹⁶ Gavnlig.]

1 S. 115²⁹ derimod ...³³ Taushed.] Da forstaaer han derimod kun Selvanklagen, hvis det Forbigangne eier en saadan Fordring paa hans Sjæl, som ingen Anger kan indfrie men kun gjøre forfærdeligere, som ingen Trøst til Gud ganske udsletter, men kun Gud selv o: naar han atter er hos Gud.

2 S. 117²⁴ thi ...²⁵ selv. —] thi det alvorlige Msk. lægger netop Eftertrykket paa, at det er ham, der er den Skyldige, og trøstes ikke ved, at han selv var villig til at tilgive og frikjende alle andre Msker, hvis de var i samme Tilfælde. For det enkelte Msk. kan derfor, hvad vi saaledes i Almdl. ville kalde en ringe Feil, være ham nok, ikke til at fortvivle, men til ikke at kunne frikjende sig selv og til at bevare et Forbigagent i hans Sjæl, der i Tiden altid kan finde en Leilighed til at ængste ham nu og da. Saaledes kan ethvert Msk. opleve det Samme, og Forskjellen imellem Msk. ligger ikke saa meget i det Forskjellige, de opleve, som i Maaden,

³ Sml. 213,2.

paa hvilken de opleve det; thi det Væsentlige oplever ethvert Msk. Saaledes har der jo aldrig levet noget Msk., uden han har havt Leilighed til at opleve, at han var en Synder, men bliver det derfor oplevet af Enhver! Men en forbigangen Synd er derfor ikke tilintetgjort, og kan i Tiden aldrig vorde ganske tilintetgjort, den tilhører ham jo dog endnu, og hvad der engang har havt Magt over ham kan jo faae det endnu.

S. 118²³ Hvis ...²⁷ gjøre!] Hvis han stod stille i Løbet, hvis Er-³ indringen greb ham, hvis bange Grublen overvældede ham, om han ikke kunde finde dem igjen, atter redde dem, atter gjøre Noget godt,— og maaskee lod det sig ikke gjøre.

S. 119¹¹ og ...²⁶ bort.] paa det han ikke skulde hovmode sig. ⁴

S. 120⁹ Du ... 121³¹ Tilkommelse.] Og Den, der har været hen-⁵ rykket i den tredie Himmel, han har jo grebet det, for ham var jo Salighedens Hvile begyndt, og nu skal han atter til at løbe.

I Marginen: Der staaer i et gl. Opbyggelsesskrift, at Gud bærer sig ad med et Msk. som Jægeren med Vildtet ved en Parforcejagt, han giver det <et> lille Pusterum til at hvile i og saa begynder Jagten igjen. Det Sande og det Falske deri.

S. 122⁷ og ...¹⁶ Gavnlige.] Men gaaer Tiden meget langsomt, ⁶ staaer den tilsidst stille, da har atter det Forbigangne vundet Beleilighed. Hvo veed, hvad der tjener et Msk. til Bedste, uden Gud. Hvad skal ikke et andet Msk. behøve, naar selv Paulus behøvede en Satans Engel for ikke at hovmode sig. Men hvad skal paa den anden Side noget andet Msk. behøve videre end hvad Paulus eiede, det simple eenfoldige, beroligende Ord: det er mig gavnligt.

Kladde med endelig Udarbejdelse til „Pælen i Kjødet“, et Stykke ²¹⁸
[S. V. V, S. 109²⁰ Men ... 120² ham.] ^{U. D.}

⁶ et gl. osv.] ☞: Joh. Arndts Vier Bücher vom Wahren Christenthum (Ktl. Nr. 276). 3. Buch, 23. Cap. Det Sande og osv.] sml. 214,2. ⁶ Sml. 214,3.

1844

- 1 S. 115^{4f}. Salighed . . . Lidelsen!] Salighed. Og det er jo ogsaa sandt, at det maa synes et Menneske saaledes, men derpaa kjender man en Apostel, at han veed, det er ham gavnligt.
- 2 S. 117²⁵ selv. —] selv. Ethvert Menneske kan opleve det Samme, og Forskjellen mellem Menneskene ligger ikke saa meget i det Forskjellige, de opleve, som i den Maade paa hvilken de opleve det. Der har jo aldrig levet et Menneske uden han har havt Leilighed til at opleve at han var en Synder; blev det derfor altid oplevet af Enhver, eller blev det altid dybest oplevet af den meest Besmittede? Men en forbigangen Synd er derfor ikke tilintetgjort, og kan i Tiden aldrig vorde det ganske. —
- 3 S. 118³¹ velbehageligt . . . ³⁴ velbehageligt)] velbehageligt*)
 *) *I Marginen*: (hvilken Omveltning i Tanker og Sinde + jeg sætter her et Kors, at Ingen skal slippe letsindigt forbi.).
- 4 S. 119⁵ havde givet . . . ⁶ Beileilighed] havde givet Erindringen Tid at saare ham ved Tanken om Forfærdelsen, hvis han ikke havde havt Ydmyghed til at forstaae, at det var ham tilgivet, hvis han greb feil og vilde lade hans Arbeiden Nat og Dag hans apostoliske Gjærning gjøre Fyldest derfor, og alt Dette for denne Betragtning viste sig at være Intet
- 5 S. 119³⁷ standse . . . 120² ham.] standse det.
I Marginen, med Blyant: Psychologisk Detaill i den Enkelte.

Fortsættelse til 213:

- 214 *Foreløbig Udarbejdelse til „Pælen i Kjødet“, Slutningen* [S.V.V,
 U. D. S. 120³ Men . . . 123]

- 1 S. 120¹⁴ og . . . ²⁰ Ord] allerede har grebet Klenodien, og Du har endnu Kraft til med Din sidste Anstrængelse at naae det, men der mangler dog et Fingersbred

---

³ Sml. 212,2.

S. 121⁶ At ...³⁵ Ørken.] Denne Tale er sand i en vis Forstand^[†],² men dens Opbyggelighed er tvivlsom, Apostelen derimod veed, at det er ham gavnligt. Han som havde været henrykket i den tredje Himmel, allerede var indgaaet til Hvilen, og nu atter fornam, at Pælen i Kjødet nagede med ny Smerte, han veed det er ham gavnligt, paa det at enhver timelig Angest, der ønsker, maa fortæres, enhver Selvtillid^[*], der vil være færdig, maa udbrende i Tilkommelsens Nød; det er Apostelen gavnligt, at han ikke skal hovmode sig, han som jo streed den gode Strid, det er Mange gavnligt, at Apostelen atter er hos dem.^[§]

^[†] *I Marginen:* Denne Jagen, hvis den er sand, skal tillige være et Løb mod det Fuldkomne, saa man ved ethvert Pusterum kommer videre.

Her det om Tilbagefaldet. Naar nogen Tid er gaaet bliver alt mildere, Synden mindre forfærdelig, mere veemodig, man kan tilsidst næsten ikke forstaae, at det var Een muligt, men Tilbagefaldet lærer Een om igjen.

^[*] *I Marginen:* der begjærer at bedrages for at kunne blive hvad den er

^[§] *I Marginen:* | Man er ikke ukjendt med Tilbagefald, men synes dog nu at det er blevet bedre; men tillige at et nyt Tilbagefald vil tyngte centnertungt paa Een. |

S. 122⁹ At ...¹⁶ Gavnlige.] Hvo veed dog hvad der tjener et³ Menneske til Bedste osv. som 212,6.

Paalangs i Marginen, med Blyant:

Dersom man ikke kjender den udsigelige Salighed kjender man hell. ei den det Tilkommendes Pæl i Kjødet.

ikke Dens, som løber (Rom. IX, 16)

Til 214:

kald det en herlig Udgang paa Misforstaaelsens møisommelige Vandring, da Forklaringen lyste ind deri og forklarede Lidelsen og²¹⁵ U. D.

³ Sml. 212,5. ² ikke Dens osv.] sml. 12,9. ¹⁶ Sml. S.V. V, S. 120 Lin. 9-20.

1844

Savnet^[†] og Angestens Betydning og lyste Forstaaelsens velsig-
nede Fred derover; men der manglede dog endnu et lidet Ord,

^[†] *I Marginen*: og Faren og Besværligheden

kald det en herlig Udgang paa den møisommelige Vandring i
Uforstaaelighedens Ørken,

216 *Foreløbig Udarbejdelse til*: Imod Feighed [S.V.V, S.124—129¹⁵
U. D. Feighed.]

1 S. 124¹] Mod Feighed.

Herover, med Blyant: No 3.

2 S. 125²⁴ og ...³⁷ thi] Den Hørende skulde vel længes efter atter
at høre en saadan Tale. Men hvis han ved et Tilfælde kom til at
tale med et andet Msk., for hvem han priste Taleren og hans Vel-
talenhed, da skulde han maaskee tale anderledes. Han vilde vel
sige: jeg kan nok indsee, at min Tale vil krænke Dig, thi det første
jeg maa sige, er at hiin Taler er en Bedrager, og det andet er at Du
har ladet Dig bedrage. Eller har Du maaskee fattet Beslutningen.
Nei

3 S. 126²⁴ noget ...³⁷ Dyder.] men ydmygt at bekjende at man er
i den, og den Stolthed man valgte er forsaavidt en feig Stolthed
forsaavidt der hørte et ydmygere Mod til at forstaae at man var i
Faren og nu at redde sig ud af den. Og allerede dette at opdage
Faren kan friste Stolthed, der voxer med Farens Forfærdelse alt
eftersom man opdager, indtil man stolt af sin Opdagelse bliver
bange for Faren. Og Den som ikke først og fremmest har lært
at den fordærligste Feighed er den som kommer i Stolthedens
Dragt, han er ikke god at hjælpe, og han skal vel efterhaanden
blive bedraget og geraade i den Tilstand som en prøvet Mand^[†]
kalder den elendigste: at have Overflod paa Forsætter og Fattigdom
paa Handlinger, at være riig paa Sandheder og fattig paa Dyder.

^[†] *I Marginen*: Ludvig de Ponte.

¹ Sml. 232,10.

S. 127²⁸ den ... 128²⁷ høibaarne.] i Guds Regjering er det kortere, ⁴
 thi Gud har indrettet <det> saaledes, at om ikke før saa paa Dom-
 mens Dag, og da er jo først Tiden, bliver enhver sin egen Angiver,
 Anklager, Vidnet mod sig selv, saa det er Fare. Og denne Fare
 er ikke i et afgjørende Øieblik, men den er daglig, og gjør derfor
 Talen derom saa vanskelig, fordi Talen bestandig maa modsige
 sig selv. Som den allerede gjør det her; thi det er jo dog herligt at
 fatte en afgjørende Beslutning, og hvorfor kaldes den afgjørende;
 og dog blev denne Tale skildret som et Bedrag i Sammenligning
 med den, der taler om det Daglige, og som en prøvet Mand har
 sagt: gjør Du for Gud hvad Du kan da skal Gud gjøre for Dig
 hvad Du ikke kan. See derfor kommer den, der kryber snarere
 til Maalet end den som flyver; thi han kommer der slet ikke.

Kladde med endelig Udarbejdelse til: Imod Feighed, Indledning ²¹⁷
 [S.V. V, S. 124—129¹⁴ Uværdighed.] *U. D.*

Fortsættelse til 217:

Foreløbig Udarbejdelse til „Imod Feighed“, et Stykke [S.V. V, ²¹⁸
 S. 129¹⁵ Saa ... S. 140²⁹ Aand.] *U. D.*

S. 133^{26f.} Betydning.] Betydning. Lader os et Øieblik dvæle her- ¹
 ved. Den, der vil opføre et Taarn, sætter sig ned og gjør Overslag ||

S. 135³ Var ... ⁶ sælge?] Eller er det ikke ligesom naar Tvivlen ²
 roser sig af at have udryddet al Overtro, og veed at den ikke troer
 noget Usandt, men har glemt, at det er ligesaa stor en Ulykke ikke
 at troe det Sande.

S. 136³⁷ Den ... 137¹ anderledes.] Og Den, der gjør Overslag for ³
 sit Liv han forstaaer det anderledens og Feigheden hjælper ham
 til at drikke den gode Viin først og da at væmmes ved Bærmen,

¹ Den, der osv.] sml. S.V. V, S. 136 Lin. 18f.

1844

ell. til at omkomme fordi han ikke faaer andet end Vand at drikke, men Den, der beslutter sig, han gjør ikke mere Overslag, han forstaaer Alt anderledes.

- 4 S. 137³⁰ eier...³⁶ Anerkjendelse.] eier.[†] Nei gjør Du, hvad Du kan, Du kan beslutte Dig, da skal Gud gjøre for Dig, hvad Du ikke kan.

<Med Blyant: Vov derfor kun i Tillid til Gud Alt (udføres).>

[†] I Marginen: hvilket da atter er en skjult Stolthed, fordi han frygter, at det i Beslutningens Øieblik skal vise sig, hvor lidet det er, — saa er det dog bedre at narre sig selv, og nære dunkle Forestillinger, medens man holder Afgjørelsen borte og tillige be-
drage sig selv som nærede man ikke disse Forestillinger.

- 5 S. 138³⁵ at man...⁴⁰ mindre?] at man behøver at holde igjen
<Med Blyant: Udføres.>

I Marginen: er man da Sindssvagheden saa nær, fordi man er lidt tungsindig

- 6 S. 140¹⁹ Ak...²⁹ Aand.] Men saaledes har Feigheden netop forstyrret Livets Continuitet, som Beslutningen vilde.

<Med Blyant: Hvo seer nu ikke, at det er Feighed, og denne Feighed en skjult Stolthed.>

Fortsættelse til 218:

- 219 Udkast til „Imod Feighed“, et Stykke [S.V. V, S. 140³⁰ Dog...
U. D. 142²⁶ Fedme.]

- 220 Kladde med endelig Udarbejdelse til „Imod Feighed“, Slutningen
U. D. [S.V. V, S. 140¹⁴ paa... 148]

- 1 S. 144⁷ Qvindens] en Qvindes, thi denne Blufærdighed skjuler, at han i denne Følelse er hos Gud, og det i Sandhed at være i

⁴ Vov derfor osv.] sml. S.V. V, S. 142 Lin. 27 ff.

Forstaaelse med Gud er saa høit, at man ikke tør nævne det, for ikke at besmitte det, og hvis man nævnte det, frygter man for næsten at smile af sig selv at det virkeligt skulde være saa, det vil sige dersom det at være i Forstaaelse med Gud ikke er bleven Een en geläufig Talemaade

S. 144²⁵ ligesom hiin Kongens Datter] i *Marginen*, med *Blyant*. 2

S. 144³¹ naar ...³³ Miskjendte] naar Tankeløshed og Ordsqvalder 3
og halvtimes Følelser og Hastværks Beslutninger og Misforstand
og opsminket Selvkjærlighed og Løfters og Forsætters usunde
Beruselse angribe en saadan.

S. 144⁴² Det ... 145² den.] i *Marginen*: det frister, naar alle Msk. 4
ere villige til at give det Gode deres Ord, og dog ikke gjøre det,
da at sige Nei og dog gjøre det, ligesom Sønnen i Evangeliet (den
ene Broder).

S. 145⁵ Hjerteløse ...¹¹ Samfundet!] Hjerteløse. 5

Ved at stride retteligen i Bønnen skeer det Vidunder- 221
lige, at Gud i Himlene og Du seirer, thi Du seirer derved U. D.
at Gud seirer.

Udkast til „Den rette Bedende strider i Bønnen og seirer — derved, 222
at Gud seirer“, *Begyndelsen* [S.V.V, S. 149³ Hvo ...¹⁹ Seier!] U. D.

Kladde med endelig Udarbejdelse til: Den rette Bedende osv., 223
Begyndelsen [S.V.V, S. 149—150²² Betydning.] U. D.

² Se Shakespeare, Kong Lear. 1. Act, 1. Sc. (i den til II A 34 anf. Overs. 8. Theil, S. 285f.). ⁸ Løfters... Beruselse] sml. 48, S. 106. A 13. ⁴ Sønnen i Evangeliet] sml. IV B: 91, 14. 96, 13. 168. 169.

1844

Fortsættelse til 223:

224 *Linie-Brudstykker af foreløbig Udarbejdelse og Udkast til „Den*
rette Bedende“ osv., et Stykke [S.V. V, S. 150²² Naar... 155 medio]

225 *Kladde med endelig Udarbejdelse til „Den rette Bedende“ osv.,*
et Stykke [S.V. V, S. 150²² Naar... 154⁵ seirer.]

Fortsættelse til 225:

226 *Med Blyant overstreget, foreløbig Udarbejdelse til „Den rette*
Bedende“ osv., et Stykke [S.V. V, S. 154⁶ At... 155¹⁰ Sted,]

Fortsættelse til 226:

227 *Foreløbig Udarbejdelse til „Den rette Bedende“ osv., et Stykke*
[S.V. V, S. 155¹⁰ bad for... 162¹⁴ Afgud.]

- 1 S. 155¹¹ henkastede...¹⁴ Taaerer.] kastede sig selv hen som en Usselhed og voldte derved den ny Smerte, der vilde ham det vel, var svag og nedrig nok til at anraabe Dens Medlidenhed, hvis Velvillie <og Omsorg> han ikke vilde forstaae, gjorde Alt Sit for ved sin Bøn at forvirre Dens Forstand, der maaskee anstrænget til det Yderste arbeidede for den Bedendes Vel.
- 2 S. 156³⁷ Thi... 157⁴ ham.] Misforholdet mellem Inderligheden og Modenheden er at dadle, saaledes, hvis Een paa samme Maade som Barnet vilde takke Gud for at han vandt i Lotteriet, men ikke kunde taale det Mindste. Man seer nu Muligheden af Striden; thi inderst Inde boer dog den Tanke, at Alt maa være at henføre til Gud, og denne inderste Tankes Inderlighed er det der ernærer Bønnen.
- 3 S. 157³⁶ da...⁴¹ saaledes.] da vilde han vel, og med Rette, vende Dig Ryggen, at Din Tale ikke skulde gaae som et Sværd gennem

hans Hjerter, nagle ham til en trøstesløs Forstandigheds Kors, fange ham i en hoffærdig Kløgts Afmagt.

S.160²⁹ Vel... 161⁶ Taknemlighed.] men da Du dog havde denne 4
Tillid til mig, og skjøndt ueens med mig i det Inderste havde en Oprigtighed, hvorved Du hang ved mig, da var jeg ogsaa forvisset om, at det vilde ende med, at Du selv indsaae det, indsaae det med al den Glæde, som havde Du selv udgrundet det,

I Marginen: da først vaagnede Undseelsen
ved sin Strid havde han styrket mig

S.161²⁴ Hovedsagen... 162⁵ forbi.] Hovedsagen. Inderligheden 5
er det Evige, og Ønsket det Timelige, men det Timelige kan ikke holde ud med det Evige. Da bliver Ønsket mindre og mindre glødende, tilsidst er dets Tid forbi, men Inderlighedens Tid er aldrig forbi, da har Inderligheden seiret, Inderlighedens Trang til Gud, og den Bedende søger ikke Gud i det Udvortes skaber ham ikke i sine Ønsker, men finder ham i sit Indre, og troer tilsidst, han selv end ikke har ønsket saa heftigt, har været i en saadan Misforstaaelse, og mener at saaledes som han nu er bleven, var han fra Begyndelsen af. Men derfor er han ikke mindre bedende end før, thi det, der gjorde ham bedende, var Inderligheden, og den har jo nu seiret.

S.162¹⁰ som...¹⁴ Afgud.] som var dette et Beviis og det sande 6
Beviis for Guds Kjærlighed og som var man alene ved Hjælp deraf i Forstaaelse med Gud. Det er jo at tabe sig selv og tabe Gud; thi den eier jo ikke Gud ell. eies ikke af ham, der intet sikkrere Beviis har end den Usikkre. See nu hvor forandret.

I Marginen: at man lærer at takke en Gud ja bliver for hele sit Liv ham takskyldig som man selv ved sin Bøn og sin Tak har gjort til en Afgud.

Kladde med endelig Udarbejdelse til „Den rette Bedende“ osv., 228
et Stykke [S.V. V, S.154⁶ At...162¹⁴ Afgud.] U. D.

1844

1 S.158¹¹ sin Deel af de gode Ting] i Marginen, med Blyant; i
 Texten: det daglige Brød

2 S.162^{6 ff.} Hvo har nu osv.] herudfor, paalangs i Marginen, med
 Blyant: Det var en Illusion, at de streed, thi de vare Venner.

229 Spredte Udkast til „Den rette Bedende“ osv., Slutningen [S.V. V,
 U. D. S.162¹⁵ Hvilken...168]:

1 Forandringen

a)

den Bedende er bleven den rette Bedende, og det var han jo
 overbeviist om, at blot han forstod at bede rigtigen, saa blev Alt
 Godt.

at han ligeoverfor Gud kom til at samle sig paa eet Ønske;
 thi ellers er al Afdøen fra Verden kun Skuffelse.

2 b)

Gud er bleven forandret; thi nu har det netop viist sig, at han
 er uforanderlig. — Ikke Forstandens kolde: Uforanderlighed.

3 2.

Hvor Mange ere ikke de Stridende, hvor skjult og lønlig ofte
 Striden i Mskets Indre.

<Den, hvem Gud har seet ud af Forholdet til andre Msker
 og udseet [rettet fra: bestemt] til eensom Smerte.>

Striden er her om at faae en Forklaring af Gud, ikke om at
 forklare Gud, hvad der er gavnligt. Ikke hiter han selv paa
 noget og ønsker, men han bærer Savnet og Tabet, beder
 blot om en Forklaring, hvorfor han skal lide det. — Men
 Gud vil ikke give den heel.[†]

229¹ Sml. S.V. V, S.162^{2R}-163⁹. ² Sml. S.V. V, S.162 Lin.16-28. ³ Sml. S.V. V,
 S.163 Lin.15 ff. Striden er her osv.] sml. S.V. V, S.163 Lin.21-27. [†]] se 229,4.

Til 229,3:

† Gud kan endnu ikke give den heel; thi naar kommer Trøsteren? 4
ligesom forðum naar Chrstus er gaaet bort, 3: naar al jordisk
Glæde og Vished er forsvunden, hvorfor Chrstus sagde: det er Eder
gavnligt at jeg gaaer bort; thi ellers kan Trøsteren ikke komme.

Strider med sig selv i Bønnen (ikke med Gud), beder Gud om 5
Hjælp mod ham selv.

Selv at ville være Noget — Stoicisme. 6

Ligesom den Ældre, der staaer bag ved og styrer Barnets 7
Haand, medens det tegner, saa der efterhaanden kommer
noget skjønt og stort ud af Tegningen.

Forandringen 8

Enten kommer han til at forstaae sig selv anderledes
Eller til at forstaae Gud anderledes.

Slutning 9

Strid er ikke lystelig, i Almdl. seirer kun Een, stundom tabe de
Begge — denne Strid er glædelig og opbyggelig, thi de seire Begge.

Han kan altid takke Gud. Det glemmer man. Den Gjæld man 10
paadrager sig ved Lykkens Bord, ved Terningens Kast, ved et Spil
af Kortet, er Æresgjæld men ikke den, man er i til Gud, for hans
Forsyns Omsorg og hans Styrelses Viisdom.

den rette Bedende er altid takkende, og altsaa altid 11
seirende thi hvorfor skulde han ellers altid takke.

Hans Planer gaae ikke vidt om Landene, hans Tanker have ikke 12
travlt i Verden; thi han grunder kun paa en Forklaring. Og dette

⁴ Sml. S.V. V, S.164 Lin. 23 ff. ⁵ Sml. S.V. V, S.165 Lin. 40-42. ⁶ Sml. S.V. V, S.167 Lin. 27. ⁷ Sml. S.V. V, S. 166 Lin. 38 ff. ⁸ Sml. S.V. V, S.168 Lin. 2 ff. ⁹ Sml. S.V. V, S.168 Lin. 22 ff. ¹⁰ Sml. S.V. V, S.168 Lin. 7 ff. ¹¹ Sml. S.V. V, S.168 Lin. 7-9. ¹² Hans Planer osv.] sml. S.V. V, S.163 Lin.17 ff.

1844

Vidnedsbyrd tør han give sig selv, at han ikke er et Barn, der mener blot at behøve at spørge en Forbigaaende derom, ell. en ung Pige, der mener, at Præsten i Forbigaaende maa forklare det. Nei han arbejder, og om Dagen naar Livet larmer, da *osv. væsentlig som S.163 Lin. 30-33* hans Tanke. At han kunde finde en Forklaring, at det Hele dog maa være ham tjenligt — tjenligt ja det er Navnet paa den Bro han fra Smerten vil kaste over til Saligheden, men see Lidelsernes Storm bryder den af.

<„tjenligt“ det er Navnet paa den Ven han vil vinde sig, ak men denne Ven er saa indesluttet.>

†

- 13 Dersom han dog ikke opgiver Inderligheden (og altsaa ophører at bede) dersom han elsker Gud meget, længes efter ham — ja hvad skal jeg sige ikke som en Yngling efter den Elskede, nei som Den der jo i al Evighed Intet er uden Gud; dersom han redelig omgaaes den Taknemlighedens Gjæld der løber paa, fordi han ikke kan ret forstaae, og altsaa ei hell. ret takke, men omgaaes den redelig som et for bedre Tider betroet Gods. —

Til 229,12:

- 14 † | naar han blot maatte indvies i den Trøst, der er Lidelsernes Hemmelighed med Gud |
|<er dette Forklaringen, at Forklaringen udebliver> |

- 15 Maaskee siger Du m: T: *osv. væsentlig som S.168 Lin. 28-30* let, og dersom Nogen frækt skulde ville dandse sig ind i den lege som et Barn med Navnet paa det Forfærdelige, da vide han, hvis han ellers forstaaer det, at her er Tale om en Strid paa Liv og Død, om Møie og Anfægtelse, og Søvnløshed.

- 16 Hvad Barnet vil være i det Udvortes, hvad det vil ligne, hvem det vil ligne — at ligne Gud.

„tjenligt“ *osv.*] sml. S.V. V, S.163 Lin. 39 ff. †] se 229,14. ¹³ Sml. S.V. V, S.165¹²-166⁹. ¹⁴ Sml. S.V. V, S.164 Lin.1 ff. ¹⁶ Hvad Barnet *osv.*] sml. S.V. V, S.167 Lin. 26 ff.

naar et Msk. selv vil være Noget, da er dette Noget nok til at forstyrre Ligheden og gjøre Forvexlingen umulig. Han maa selv vilde være Intet.

I Marginen: nu er det kommen saavidt med ham, at han synes han kan slet ikke blive Noget, da er Øieblikket der

Hvo var det nu der seirede?

17

Hvilken var nu Seiren, hvorledes de Seirende forskellige fra de Stridende. 18

Foreløbig Udarbejdelse til „Den rette Bedende“ osv., et Stykke 230
[S.V. V, S. 162¹⁵ Hvilken ... 165¹⁰ lever.] U. D.

S. 163³⁹ tjenligt ... ⁴² udebliver] tjenligt, ja det er Navnet paa 1
det Venskab han vil købe sig, Navnet paa den indesluttede Ven,
der ikke vil aabne sig for ham

I Marginen: det Stevnemøde

S. 164⁹ menneskeligt ... ²³ Kjøbmandskab.] menneskeligt talt har 2
den ikke Forstaaelsen.

S. 165³ men ... ¹⁰ lever.] men forbandet være al den løse Tale, 3
der kommer i Deeltagelsens Dragt og dog ikke har Sandhedens
Kraft^[†], der byder sig til og dog synker i Knæ saasnart den Li-
dende vil støtte sig ved den, der har Liflighedens Klang <for den
Hørende>, men Usandhedens Modbydelighed for den Spisende,
al den svingagtige Trøst, der mener at Trøsteren kommer strax^[*].

[†] *I Marginen:* ikke har lært af Sorgen at tælle

[*] *Paalangs i Marginen, med Blyant:* det udføres om de 40 Dage
Disciplene maatte vente (deres Reflexioner i de Dage)

---

nu er det kommen osv.] sml. S.V. V, S. 167 Lin. 25 f. ¹⁷ Sml. S.V. V, S. 167
Lin. 36. ¹⁸ Sml. S.V. V, S. 168 Lin. 1 f.

1844

231 Kladder med endelig Udarbejdelse til „Den rette Bedende“ osv.,
U. D. Slutningen [S.V.V, S.162¹⁵ Hvilken ... 168]

232 Tryk-Manuskript til: Fire opbyggelige Taler. Titelblad, Dedika-
U. D. tion og Forord [S.V.V, S. 75—80]. At trænge til Gud er Menneskets
høieste Fuldkommenhed [S.V.V, S. 81—105]. Pælen i Kjødet [S.V.
V, S. 106—123]. Imod Feighed [S.V.V, S. 124—148]. Den rette
Bedende strider i Bønnen og seirer — derved, at Gud seirer [S.V.V,
S. 149—168].

1 S. 75⁴ S. Kierkegaard ...⁷ Bogtrykkeri.] S. Kierkegaard.

Herudfor, paalangs af Siden:

For Sætteren Hele Bogen skal trykkes med de Typer, som
brugtes til 2 opbyggelige Taler i 1843, og med ligesaa
mange Linier paa Siden som dengang.

S. 77] Midt paa Siden, paalangs, med Blyant:

2 Dedicationen

3 S. 79¹¹ men ... tilbage.] rettet fra: dog ikke for som hiint Bud,
atter at vende tilbage.

4 S. 79¹⁵ taget den imod] rettet fra: modtaget den

5 S. 79¹⁵ være:] rettet fra: være; thi

6 S. 79¹⁹ freidig] rettet fra: glad

7 S. 79²¹ er] er || <og var> ||

8 S. 79²¹ Dens ...²³ Gang.] Dens Glæde, || som udsender ham ||
|som her| for sidste Gang || udsender et saadant |som udsender det.

I Marginen: || som her for sidste Gang udsender en saadan, og
derfor her ønsker at tage Afskeed med sin Læser, da han aldrig
har ønsket at bringe sig i Erindring men kun at være glemt. ||

---

¹ 2 opbyggelige Taler i 1843] se til IV A 83.

S. 79²⁴ Kjøbenhavn ...²⁵ S. K.] Kbhvn. d. 9. August. 9

S. 124¹ Imod Feighed.] Imod [rettet fra: Mod] Feighed. 10
Herover, med Blyant: | No 3. |

S. 149^{1f}. Den rette Bedende osv.] *Herover, med Blyant:* 11
| No 4. |

Udkast til Forordet til „Fire opbyggelige Taler“ [S. V. V, S. 79]: 233
U. D.

Skjøndt denne lille Bog (1

) nu atter gaaer ud i Verden, haaber den dog endnu mindre end den første, at skulde drage nogen uvedkommende Opmærksomhed paa sig ell. foranledige nye Misforstaaelse^[†], da den vel snarere er kjendt saaledes, at de Forbigaaende der kun see den i Forbigaaende ikke videre forstyrres deraf, men lade den frit gaae sin Gang^[*]. Saaledes seer man stundom et Bud, der til visse Tider gaaer sin Gang, og netop fordi de hvem det ikke angaaer, veed at dette er Tilfælde, lade de det gaae, og veed strax at dette ikke vedkommer een.

^[†] *I Marginen:* da den vel snarere har vænt de Forbigaaende til at lade den skjøtte sig selv.

^[*] *I Marginen:* Saaledes gaaer vel stundom et Barn til visse Tider og bringer Føde til en Fange. Den første Gang bliver den maaskee standset. men naar det senere kommer, da siger Pladsvagten og Opsynsmanden: lad den kun gaae, og saa snart de see Barnet, da bekymre de sig ikke om det, for at lade det gaae sin Gang.

Skjøndt denne lille Bog (2

) nu atter gaaer ud, frygter den dog end mindre end den første, at vække nogen uvedkommende Opmærksomhed, men haaber, at de Forbigaaende netop ved Gjentagelsen ere blevne vant til, at lade den skjøtte sig selv. Saaledes gaaer stundom et Barn for at bringe Føde til den Fangne. Første Gang vakte det maaskee

¹⁰ Sml. 216,1. ²³³ Sml. IV: A 83. B 143.

1844

endog Opmærksomhed, men snart er det kjendt, og man bryder sig kun saaledes om det, at man lader det uforstyrret gaae sit Ærende.

3   og uagtet Sporene saaledes bestandig føre hen til hiin Enkelte, og ikke tilbage, og uagtet det foregaaende Bud aldrig vender hjem igjen, saa gaaer dog det næste trøstigt og glad den samme Gang, for at forsvinde, for aldrig at vende hjem — og dette er jo Dens Glæde, som udsender den.

4   Den som vel ikke sidder Fangen, og hvem den hell. ei mener at bringe Føde, men blot vil besøge, men hvem den da hell. ei som hiint Bud gjør det, forlader igjen; thi saasnart han har modtaget den da haver den ophørt at være, thi den er ikke for sig <og ved sig>, men Alt hvad den er er den kun for ham <og ved ham.>

5   Kun saaledes gaaer den ene ud efter andre, og deres Forfatter hører aldrig mere fra dem, og ønsker det ikke.

I Marginen til 233,4:

6   og Talen søger hiin Enkelte, hvem jeg med Glæde kalder min Læser, hvem den ikke mener at finde som fangen Mand, end mindre mener at kunne løsgive, end ikke at bringe ham føde, men hvem den blot vil besøge

7   Skjøndt denne lille Bog (

) nu atter gaaer ud i Verden, frygter den dog, endnu mindre end <da> den første Gang gik ud, at skulle drage nogen uvedkommende Opmærksomhed paa sig, haaber tvertimod, at de Forbigaaende, forsaavidt de bemærke den, lade den skjøtte sig selv. Saaledes gaaer stundom et Bud til visse Tider sin || Gang ||

Første Gang vakte det maaskee endog Nogens Opmærksomhed, men snart er han kjendt saaledes, at man kun bryder sig om ham for at lade ham gaae sin Gang uden endog at see sig om efter ham. Saaledes gaaer den ud, for at søge hiin Enkelte, hvem jeg med Gl. og Tak. kalder min Læser, for at besøge

ham, ja for at blive hos ham, ikke for som hiin Bud gjør det, igjen at forlade ham. Saasnart nemlig han haver modtaget den, da haver den ophørt at være; thi den er Intet for sig og ved sig, men Alt, hvad den er, er den kun for ham og ved ham. Og uagtet Sporene saaledes bestandig kun føre hen til hiint velvillige Msk. ikke tilbage; og uagtet det foregaaende Bud aldrig vender hjem igjen; og uagtet Den, som udsender det, aldrig erfarer Noget om dets Skjebne, — saa gaaer dog det næste Bud trøstigt sin Gang, for at forsvinde; for aldrig at vende hjem, og dette er netop Dens Glæde, som udsender dem.

Skjøndt denne lille Bog (

8

) nu atter gaaer ud i Verden, frygter den dog end mindre end da den første Gang tiltraadte sin Vandring, at skulle drage nogen uvedkommende^[†] Opmærksomhed paa sig, haaber tvertimod, at de Forbigaaende formedelst Gjentagelsen neppe bemærke den, og i ethvert Tilfælde kun^[*] for at lade den skjøtte sig selv. Saaledes gaaer stundom et Bud til bestemte Tider sin vante Vei. | Første Gang vakte det endog maaskee Nogens Opmærksomhed, men | snart er han kjendt, og kjendt saaledes, at man^[§] kun bryder sig om ham for at lade ham gaae, uden endog at see sig om efter ham. Saa gaaer da Bogen ud for at søge og finde hiin Enkelte, hvem jeg med G. og T. k. m. L. for at besøge ham^[o], ja for at blive hos ham; ikke for som hiint Bud gjør det, at forlade ham igjen. Saasnart nemlig han haver modtaget den, da haver den ophørt at være; thi den er Intet for sig selv og ved sig selv, men Alt hvad den er, er den kun for ham og ved ham. Og uagtet Sporene saaledes bestandigt føre hen til min Læser ikke tilbage; og uagtet det foregaaende Bud aldrig vender hjem, og uagtet Den, der udsender det, aldrig erfarer noget om dets Skjebne, saa gaaer dog det næste Bud glad gennem Døden til Livet, trøstigt sin Gang for at forsvinde, for aldrig at vende hjem igjen — og dette er netop Dens Glæde, som udsender det.

[†] I *Marginen*: forsinkende

[*] I *Marginen*: som det Uvedkommende.

1844

[§] *I Marginen, med Blyant*: neppe seer ham[o] *I Marginen*: som et Bud, dog ikke for som hiint Bud at vende tilbage igjen; den

9 Storken og Svalen ere jo anselige Fugle, men den første Stær? betyder jo ogsaa Foraaret. Maaskee seer Nogen sig om <efter> den første, men den anden Stær, hvo bryder sig om den.

234
U. D.

Endnu i Dag.

235
U. D.

Om Eensomhed.

Prædikerens IV,10: Vee! den som er ene; hvis han falder, er der ingen Anden til at opreise ham.

236
U. D.

Og Chrstus blev usynlig for dem.

opfattet som en høiere aandelig Bestemmelse i Forhold til at see den synlige Skikkelse — i Modsætning til den misforstaaede Brug af de Ord: salige de, som saae, hvad I saae — hvilket ikke gjelder i udvortes Forstand, thi dette er Hedenskab, og Jødedommen forsaavidt videre, som den end ikke tillod nogen Lignelse af Gud (fordi Gud er usynlig. altsaa ikke fordi Lignelsen er uheldig, men fordi der ingen er, da der ingen Lignelse er med ell. af Usynligheden.)

237
U. D.

Himmelfarts-Tale.

Som man for at øve et Barn i at gaae, skjult kommer foran det, og vender sig mod det — man gaar altsaa ikke ved dets Side men

²³⁴ Sml. S.V. V, S.132 Lin.17ff. ²³⁵ Sml. S.V. V, S.146 Lin.4-6. ²³⁶ Sml.12,7. — S.V. IV, S.230f. V, S.164. de Ord] Luc.10,23. ²³⁷ Sml. S.V. V, S.164.

er selv (o lifligt naar det er Moderen!) Maalet, hvortil Barnet skal gaae alene: saaledes kom Chrstus ved sin Himmelfart skjult foran, han gaaer ikke ved Disciplenes Side han er selv Maalet, hvortil den Troende stræber medens han lærer at gaae alene; der staaer han ved Maalet og vender sig mod de Troende, og udbreder sine Arme ligesom Moderen, om hun end staaer saa langt borte, at hun ikke kan naae Barnet, saa udbreder hun sine Arme og bevæger dem som greb hun bestandigt Barnet, skjøndt der dog er et større Stykke mellem dem, saa omhyggelig er Moderen, mere omhyggelig kan hun ikke være, thi saa lærer Barnet ikke at gaae.

C

PHILOSOPHICA
(1844)

Hvorledes fremkommer ved en
fortsat quantitativ Bestemmen
en ny Qualitæt?

Jeg er en fattig Mand som ikke har
saa mange Tanker; faaer jeg een, saa
maa jeg see, at holde mig fast til den.

Et Spring.

Det platoniske Øieblik.

unsre Zuthat. (cfr. etsteds i Phænomenologien). hinter den Rücken

Enhver Qualitæt fremkommer altsaa ved et Spring

Er nu disse Spring aldeles eensartede.

Det Spring, hvorved Vand bliver til Iis
<det Spring, hvorved jeg forstaaer en
Forfatter.> og det Spring, der er Over-
gangen fra Godt til Ondt. <mere pludse-
lig Lessings Faust, den Onde Aand, der
er saa hurtig som Overgangen fra godt
til Ondt.>

en qualitativ Forskjel mell. Springene.

Paradoxet

Chrstd.^s Indtræden i Verden.

---

¹ Sml. IV C 87. — S.V. IV, S. 302 f. med Note *). Et Spring] sml. A 74 og se Note dertil. Det platoniske Øieblik] sml. S.V. IV, S. 351 ff. med Note **). unsre Zuthat] sml. B 5,5. etsteds i Phænomenologien] sml. IV C 59 og se Note dertil. Lessings Faust] sml. I C 53 og se Note dertil.

1844

- 1) Indflydelse paa hele Hegels Fortjeneste — at have gennemtænkt en Skepticisme — Methode — umuligt
- 2) Overgang fra Æsthetik til Ethik
- 3) fra Ethik til Religion

Paradoxet kan vel overvindes og ligesom fordøies for den Baglænds-Tænken er der ikke noget Lignende i Forhold til Verdenshistorien

Kan man glemme, at man ved et Paradox er kommen ind i Chrstd.

Det der ikke er opkommet i noget Mskes Hjerter, om han end bag efter kan fatte det, men aldrig glemme, at det ikke var opkommen i hans Hjerter.

Dialektiske og pathetiske Overgange.

Hvad følger heraf for Logikken.

Til 1:

Hegels Overgang i Forhold til Kant.

2
U. D.

d. y. Fichte o: s: v: udtrykker det saaledes, at Philosophien faaer en Begyndelse i Erkennen als selbst-Erkennen — Schelling (i Berlin) „Hegel misbilligede den slette intellectuelle Anskuelse“ (hvilken jo dog vel ogsaa er en Sammenseen af Modsætninger, men umiddelbar, ved et Spring) og udfandt den logiske Idee — altsaa vel Methoden.

Hegels Fortjeneste osv.] sml. B 14. 41. — Sml. S. V. IV, S. 285 Noten. Overgang fra osv.] sml. IV C 105. — er der... Verdenshistorien] sml. IV C 93. ikke er opkommet osv.] I. Cor. 2, 9. Dialektiske... Overgange] sml. IV C 12. 13. 94. 105. ² d. y. Fichte] se: Grundzüge zum Systeme der Philosophie von J. H. Fichte (Kd. Nr. 502-3). 1. Abth. (Das Erkennen als Selbsterkennen. Heidelb. 1833), S. IV ff. 3 ff. Schelling (i Berlin) osv.] S. K.s Kollegie (III C 27), 10. Forel.: „Hegel havde altsaa, som han selv siger, ikke den slette intell. Anskuelse. Han har derimod Logiken som den Videnskab der skal bevise det Absolutes Existents“. — Sml. S. V. IV, S. 283. VII, S. 85.

Til 1:

Hvo har glemt den skønne Paaske-Morgen, da Prof: Heiberg stod op til at forstaae den Hegelske Philosophie, saaledes som han selv har saa opløftende forklaret det — var det ikke et Spring? Eller var der Nogen, der havde drømt om det

³
U. D.

Til 1:

Hegel i Logiken ved Overgangen fra Læren om Maalet.

⁴
U. D.

Adler siger: naar den quantitative Bestemmen bliver ligegyldig, saa indtræder en ny Qualitæt. — naar?

Werder er mere correct.

Heibergs Perseus cfr. en Blyantsbemærkning i Margenen til de første §§ af Logiken.

Til 1:

cfr. Rosenkrantz sidste Skrift om Schelling

p. 58. 59. 86. 155. 212. Alt noteret i mit Exemplar.

⁵
U. D.

Til 1:

I den ældre Skepticisme.

Læren om Bevægelsen. (Overgangen). (ikke paa Stedet, og ikke udenfor Stedet) her er Springet — derfor er jo den msklige Gang en Falden.

⁶
U. D.

³ Sml. S.V. VII, S.153. selv har... forklaret det] se: Dansk poetisk Anthologie... ved Chr. Molbech. 4. Deel, 1. Afd. (Kbh.1840), S.275. ⁴ Hegel i Logiken osv.] se Hegel's Wissenschaft der Logik, hrsgeg. von Henning. 1. Theil, 1. Abth. (se til III C 30, S. 269), S. 457 ff. 2. Abth. (Werke, 4. Bd. Berl.1834. — Ktl. Nr. 553), S. 3 ff. — Sml. IV C 79.80. Adlersiger osv.] sml. B 49,5, S.108 og se Note dertil. Werder] sml. IV C 79. Heibergs Perseus] sml. B 49,5 og se Note dertil. ⁵ Rosenkrantz...Schelling] se til IV A 185. — Sml. S.V. IV, S. 303 Noten. ⁶ den ældre Skepticisme] sml. IV C 49. Læren om Bevægelsen] sml. IV A 54. IV C: 47.49.59.80.97.

Læren om det at lære. (Sextus Empiricus cfr: Tennemann 5te B. p. 297.).

Overgangen fra Sandsynlighed til Sandhed.

De forskjellige Arter af Forandring og Overgang (κίνησις, μεταβολή)

cfr. Aristoteles. Tennemann 3d B. p. 126.

Til 1:

- 7 Tanken om Gud fremkommer ved et Spring.
 U. D. Det Resulterende (resultare at springe tilbage) i Beviserne for Guds Tilværelse skeer ved et Spring.
 den Maade Hegel afbryder den slette Uendelighed er et Spring.
 Syndsbevidsthedens Spring

<Inductions og Analogie Slutningers Spring.>

Forsoningens Spring.

<Overgangen fra Eudaimonisme til Pligtbegreb et Spring, ell. skulde man ved Hjælp af den mere og mere udviklede Forstand paa hvad der er det Klogeste tilsidst ligefrem gaae over til Dyden. Nei der er en Afgjørelsens Smerte, som det Sandselige (det Eudaimonistiske) det Endelige (det Eudaimonistiske) ikke kan udholde. Blot ved den Betragtning, at det er det Klogeste at gjøre sin Pligt, ledes Msk. ikke til at gjøre den, i Afgjørelsens Øieblik slipper Forstanden, og han vender enten tilbage til Eudaimonisme ell. han vælger det Gode ved et Spring.>

Lessing bruger det Ord Spring.

Jacobi om Lessing. (den bekendte Samtale)

Jacobi noget Lignende i Anledning af Claudius Wandsb. B. cfr. S. W. 3d B. p. 331.

Læren om det at lære osv.] sml. IVA 198. IVC: 50.53. De forskjellige Arter osv.] sml. B 72,12 og se Noter dertil. ⁷ Det Resulterende... Spring] sml. B 5,5 (S. V. IV, S. 210). Inductions... Spring] sml. A 74. Lessing... Spring] sml. B 1,3 og se Noter dertil. Jacobi... Samtale] sml. 13,6. S. W. 3d B.] se til A 21.

Til 1:

I Grunden anerkjender Alle Springet, og bruge det i psychologische og ethiske Fremstillinger, men lyve det bort i Logiken. Saaledes seer jeg, at Rötcher (Cyclus dramatischer Charaktere Berlin 44) p. 105 bruger den Categorie: qualitativer Sprung. — Desuagtet er han en Hegelianer. ⁸ U. D.

Til 1:

M: H: t: hvorledes fremgaaer af en fortsat ⁹
quantitativ Bestemmen en ny ^{U. D.}
Qualitet?

cfr. H. Steffens was ich erlebte

X B. p. 118 og fl.

Men man kan ikke see om det er Naturbetragtninger et dristigt Udtryk for Forundringen, ell. om Indvendingen mod en generatio æquivoca ell. umidd. Overgang er hentet fra Ethiken, hvorfra det skal hentes.

Den dialektiske Pointe mangler aldeles.

Til 1:

Trendlenburg Erläuterungen zu den Elementen der aristotelischen Logik. p. 72. ¹⁰ U. D.

Exemplar af Trendelenburgs „Elementa Logices Aristotelicae“ ¹¹
(2. Udg. Berlin 1842) med følgende Blyants-Understregninger med ^{U. D.}
mere af S. K.:

---

⁸ [lyve det bort] sml. 12. A 98, S. 37. Rötcher osv.] sml. B: 148, 16. 150, 21. (S. V. VI, S. 421). — S. V. VII, S. 95. Cyclus... Charaktere] 2. Del af: Die Kunst der dramatischen Darstellung (se A 80. — Ktl. Nr. 1391). — Annonceret i Adresseavisen 1844, Nr. 143 (20. Juni). Paa Regning til S. K. fra P. G. Philipsen anført under Dato 25. Juni 1844. ⁹ was ich erlebte X B.] Breslau 1844. — Se til IV A 158. ¹⁰ Trendlenburg Erläuterungen] se til IV A 40. — Sml. 11, 14. IV A 205. ¹¹ Se til IV A 40.

1844

- 1 S. 1, § 2. *Lin. 1f.* σημαντικός ἀποφαντικός
- 2 S. 2, § 4. *Lin. 1f.* κατάφασις, εἴτα ἀπόφασις *Lin. 2f.* Κατά-
φασις κατά τινος *Lin. 3f.* ἀπόφασις ἀπό τινος
- 3 § 6, S. 3 *Lin. 5f.* καὶ ἡ μὲν καθόλου νοητή, ἡ δὲ κατὰ μέρος
εἰς αἰσθησιν τελευτᾷ
- 4 S. 4, § 10. *Lin. 7* ἀντίφασις
- 5 S. 4, § 11. *Lin. 2* ἐναντία
- 6 S. 4, § 12. *Lin. 2* ἀντιφατικῶς
- 7 S. 5, § 13. *Lin. 2f.* τὸ παντὶ τῷ οὐδενί, καὶ τὸ παντὶ τῷ οὐ παντί,
καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐδενί, καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐ τινί
- 8 S. 5, § 15. *Lin. 2f.* τὸ ὅτι τὸ διότι εἰ ἔστι τί ἐστιν
- 9 S. 6, § 16. *Lin. 2* ἡ δὲ τοῦ διότι ἐπιστήμη κατὰ τὸ πρῶτον αἷτιον
- 10 S. 7, § 20. *Lin. 1f.* Ἄπαντα πιστεύομεν ἢ διὰ συλλογισμοῦ ἢ
ἐξ ἐπαγωγῆς *Lin. 3f.* ἔστι δ' ἡ μὲν ἀπόδειξις ἐκ τῶν καθόλου,
ἡ δ' ἐπαγωγή ἐκ τῶν κατὰ μέρος
- 11 § 25, S. 8. *Lin. 17ff.* Οὐ γίνεται καταφατικὸς συλλογισμὸς διὰ
τούτου τοῦ σχήματος, ἀλλὰ πάντες στερητικοὶ καὶ οἱ καθόλου καὶ
οἱ κατὰ μέρος
- 12 § 26, S. 9. *Lin. 6f.* Συλλογίσασθαι τὸ καθόλου διὰ τούτου τοῦ
σχήματος οὐκ ἔστι οὔτε στερητικὸν οὔτε καταφατικόν
- 13 S. 9, § 30. *Herudfor et Blyants-Kors i Marginen.*

S. 10, § 31. "Οσοι δ' ἐξ ἀδοξοτέρων τοῦ συμπεράσματος ἐπι- 14
χειροῦσι συλλογίζεσθαι

Hertil med Blyant: cfr. Erläuterungen p. 60.

S. 10, § 32. *Lin. 2* διότι· ἀλλ' ἔτι: *Lin. 8 ff.* αἴτιον δ' ἔτι ἔταν 15
δύο ἐχῆ οὕτω πρὸς ἄλληλα ὥστε θάτερον ὄντος ἐξ ἀνάγκης εἶναι·
θάτερον, τούτου μὲν ὄντος μὲν οὐδὲ θάτερον ἔσται, ὄντος δ' οὐκ
ἀνάγκη εἶναι θάτερον

S. 11, § 37. *Lin. 1* Εἰκὸς σημεῖον 16

S. 12, § 38. *Hertil med Blyant*: τεκμηριον 17

Lin. 16 ff. φανερόν οὖν ἔτι τὸ παράδειγμα ἔστιν οὔτε ὡς μέρος
πρὸς ὅλον, οὔτε ὡς ὅλον πρὸς μέρος, ἀλλ' ὡς μέρος πρὸς μέρος,
ἔταν ἄμφω μὲν ἦ ὑπὸ ταυτό, γνώριμον δὲ θάτερον

S. 13, § 42. *Lin. 6* Αἰτεῖσθαι 18

S. 14, § 45. *Lin. 1* ἐπιστήμη *Lin. 2* δόξης *Lin. 3* τὸ δ' ἀναγ- 19
καῖον οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν

S. 15, § 47. *Lin. 1f.* Καθόλου δὲ λέγω ὃ ἂν κατὰ παντός τε 20
ὑπάρχῃ καὶ καθ' αὐτό καὶ ἦ αὐτό

Lin. 3f. καθ' αὐτό δὲ καὶ ἦ αὐτό ταυτόν

Udfor § 49-53 (S. 15 f.) i Marginen en lodret Rødkridts-Streg. 21

S. 15, § 49. *Hele Paragrafens græske Text understreget med 22*
Blyant.

S. 15 f., § 50. *Lin. 5 ff.* μὲν γάρ, ἔτι ἔστι· δέ, τί τὸ λεγόμενόν 23
ἔστι, ξυνιέναι δεῖ, τὰ δ' ἄμφω

S. 16, § 51. *Lin. 2* ἀλλὰ τὴν τῶν ἀμέσων ἀναπόδεικτον 24

Udfor Lin. 9-12 i Marginen tre lodrette Blyants-Streger.

¹⁴ Erläuterungen] sml. 10 og se Note dertil. ²¹⁻²⁴ Sml. A 74.75.

1844

- 25 S. 17, § 55. *Lin. 1* ἢ τί ἐστὶν τί σημαίνει
- 26 S. 17, § 57. *Lin. 1f.* (Τῶν δὴ ὑπαρχόντων ἐν τῷ ὅρισμῳ) ἕκαστον μὲν ἐπὶ πλεῖον ὑπάρξει, ἅπαντα δὲ μὴ ἐπὶ πλεόν
- 27 S. 18, § 58. *Lin. 12f.* οὐκ ἔστι δὲ διαφορά στερήσεως ἢ στέρησις· ἀδύνατον γὰρ εἶδη εἶναι τοῦ μὴ ὄντος
- 28 S. 18, § 59. *Lin. 1.* *Hertil med Blyant:* nærmeste Slægt — specifike Forskjel *Lin. 6* δὲ μὴ ἐκ προτέρων τρεῖς εἰς τὸ τρόποι *derefter med Blyant:* 1) *Lin. 8* γὰρ τῇ φύσει τὰ ἀντικείμενα S. 19 *Lin. 3* ἔνια ἴσως οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι ἄλλως *Lin. 4* καθ' αὐτὰ πρὸς τι λέγεται *Lin. 8.* *Hertil med Blyant:* 2) og *Understregning af:* εἰ αὐτῷ κέχρηται τῷ ὁριζομένῳ *Lin. 16.* *Hertil med Blyant:* 3) og *Understregning af:* ἀντιδιηρημένῳ τὸ ἀντιδιηρημένον
- 29 S. 19, § 61. *Lin. 3f.* ἀδύνατον γὰρ εἶδέναι τί ἐστὶν ἀγνοοῦντας εἰ ἔστιν *Hertil tillige i Marginen, med Blyant:* ?
- 30 S. 20, § 63. *Lin. 1* τὸ ὅτι δεῖ τὸν ὁριστικὸν λόγον δηλοῦν *Lin. 2.* ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν
- 31 S. 20, § 65. *Lin. 2f.* ὥστε δηλὸν ὅτι καὶ τῶν τί ἐστὶ τὰ μὲν ἄμεσα καὶ ἀρχαί εἰσιν καὶ εἶναι καὶ τί ἐστὶν ὑποθέσθαι
- 32 S. 21, § 67. *Lin. 2* τὸ γένος *Lin. 3* τὰ κοινὰ λεγόμενα ἀξιώματα *Lin. 4* τρίτον τὰ πάθη
- 33 S. 21, § 68. *Lin. 5* αἰτιατῶν εἰδῆ αἰτίων
- 34 § 69, S. 22. *Lin. 7f.* αἱ γὰρ πολλαὶ μνημαὶ τῇ ἀριθμῷ ἐμπειρία μία ἐστίν *Lin. 11f.* ἐὰν μὲν περὶ γένεσιν τέχνης ἐὰν δὲ περὶ τὸ ὂν ἐπιστήμης *Lin. 14f.* οἷον ἐν μάχῃ τροπῆς γενομένης ἐνὸς στάντος ἕτερος ἔσθι εἰθ' ἕτερος, ἕως ἐπὶ ἀρχὴν ἦλθεν

I det i 11 anf. Exemplar af Trendelenburgs „Elementa Logices Aristotelicae“:

Trendelenburg recurrerer altfor meget til Exempler af Matematik, Naturvidenskaber. Man seer desto værre næsten aldrig Exempler af det Ethiske i det Logiske, hvilket i mine Tanker vækker en Mistanke mod Logiken og bidrager til at bestyrke mig i min Theorie om Springet, hvilket væsentligen hører hjemme i Frihedens Sphære, om det end forbilledligt burde antydes i Logiken, og fremfor Alt ikke som Hegel gør det, bortlyves. 12
U. D.

Exemplar af Friedrich Heinrich Jacobi's Werke. Vierter Band. Erste Abtheilung (Leipzig 1819), med følgende Udhævelser med mere af S. K.: 13
U. D.

Vorbericht S. XXIII: lodret Blyants-Streg udfor følgende Linier: 1

Wenn die Geschichte der Menschheit eine Religionsgeschichte ist, warum nicht die innere Geschichte jedes einzelnen Menschen, die Geschichte seiner Religion?

S. XLI: lodret Blyants-Streg udfor følgende Linier: 2

wer von der Natur ausgeht, mit ihr anfängt, findet keinen Gott, er ist der Erste, oder er ist gar nicht.

S. XLIV: med Blyant lodret Streg og et Spørgsmaalstegn udfor følgende Linier: 3

Der Glaube ist nicht, wie die Wissenschaft, Jedermanns Ding, das heisst, nicht Jedwedem, der sich nur gehörig anstrengen will, mittheilbar.

Til 13,3, paa Foden af Siden (med Blæk), følgende Bemærkning af S. K.:

Saa bliver Troen igjen kun en Genialitet, der er forbeholdt Enkelte, ligesom Schellings Genialitet i at handle. Saaledes gaaer det 4

¹² Sml. A 74. bortlyves] sml. 8. A 98, S. 37. ¹³ Sml. S. V. VII, S. 519.
⁴ Sml. B: 53, 20, 56, 6, 72, 21. — S. V. IV, S. 383. VII, S. 519.

1844

saa ofte man er ifærd med at danne en Total-Anskuelse, og da lader man en saadan Yttring løbe ind

- 5   *S. XLVIII f.: lodret Blyants-Streg udfor følgende Linier:*

Das Christenthum ist wesentlich anthropomorphistisch, es lehrt allein einen die Welt mit Wissen und Willen erschaffenden Gott;

- 6   *Indbøjet Bladhjørne (forneden S. 74) til de S. V. VII, S. 81-83 omtalte Udsagn af Lessing.*

---

^o Sml. 7.

[illegible]

— (1527)

[illegible]

Facsimile af Teksten Side 9, A 16

[illegible]

Minus minus vel, sed ab uno ex his: Plu-
 gium, cum de hinc Caratibus 2. illis
 quibus hinc 1/2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.
 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.

Facsimile af Teksten Side 20-21, A 46

Ik heb nu die rechte manier te weten
in twee Men. De eerste is de
manier van de twee. De tweede
manier is de manier van de twee.

De eerste manier is de manier van de twee.
De tweede manier is de manier van de twee.
De derde manier is de manier van de twee.
De vierde manier is de manier van de twee.
De vijfde manier is de manier van de twee.
De zesde manier is de manier van de twee.
De zevende manier is de manier van de twee.
De achtste manier is de manier van de twee.
De negende manier is de manier van de twee.
De tiende manier is de manier van de twee.

De eerste manier is de manier van de twee.
De tweede manier is de manier van de twee.
De derde manier is de manier van de twee.
De vierde manier is de manier van de twee.
De vijfde manier is de manier van de twee.
De zesde manier is de manier van de twee.
De zevende manier is de manier van de twee.
De achtste manier is de manier van de twee.
De negende manier is de manier van de twee.
De tiende manier is de manier van de twee.

Vin Bondensticht bedag Speghen no. 2. 1.
Jen Dreyer lichte niet alreede & jenen
belaten meysen om op en ander jere te
ijne meester sibi - Jene den, den
Nijlaarst jere te wettelijk gescheen -
en Bondensticht gelyke gelykenendigen -
een Gedeelte, men te te Bondensticht
en niet alreede, men te te gelykenendigen
& Jenen : gelykenendigen men te
te, den te te Bondensticht en niet alreede,
den te te Bondensticht niet alreede te te,
men te te den & Jenen gelykenendigen
en Bondensticht, den meysen om op
en Bondensticht, den meysen om op
gelykenendigen Bondensticht : den te te, den
Bondensticht, den meysen om op Bondensticht, den
Bondensticht den te te. Bondensticht en niet

en in gelykenendigen gelykenendigen Bondensticht
den, gelykenendigen den te te gelykenendigen
meysen om op den te te gelykenendigen
meysen Bondensticht : Bondensticht. - Jene
den, den te te den te te den te te
den, den te te den te te den te te
den te te den te te den te te den te te
den te te den te te den te te den te te
den te te den te te den te te den te te

1744
 Hr. Martin Müller,
 Gutsbesitzer bey der Guts-Commune Emden
 Preuss., Aufgekauft Finken - Baumstadt
 W. Kisten aus Hannover - mit Englischer
 mein Engländer Finken; mein Kisten
 in der Kiste

†. Kisten in Preuss. Kisten - mit der Kisten
 †. mein Engländer Kisten - mit der Kisten

1744
 1744

KILDE-ANGIVELSE,
MANUSKRIFT-BESKRIVELSE
OG TEXTKRITISKE
OPLYSNINGER

Med E. P. I		betegnes: Af Søren Kierkegaards Efterladte Papirer ved H. P. Barfod (Kbh. 1869), I—II (1833—43).
— E. P. III	—	Af Søren Kierkegaards Efterladte Papirer ved H. P. Barfod (Kbh. 1872), III (1844—46).
— B-Fortegn.	—	Fortegnelse over de efter Søren Aabye Kierkegaards Død forefundne Papirer. 1865 optaget af H. P. Barfod. Manuskript.
— L-Fortegn.	—	Fortegnelse over Manuscripterne af S. Kierkegaard. optaget efter hans Død af Henr. Lund. d. 17 Januar 1856. Manuskript. (Se Fortale I, S. VIII).
— U-Fortegn.	—	Universitets-Bibliotekets Fortegnelse over Søren Kierkegaards Manuskripter.
— *ved Stykkernes Numre	—	de Stykker, som ikke før har været trykt.
— Mgl.	—	at Original-Manuskript mangler.
— Tal med $\times$ imellem	—	Tvær- og Længdemaal i Millimeter.
— $\div$	—	at et Manuskript er beklippet.
— 1 S., 2 SS. osv.	—	at en Side, to Sider osv. er helt eller delvis beskrevet.
— <i>Kursiv</i>	—	Udgiver-Bemærkninger i de tekst-kritiske Oplysninger.

⊥ betyder: vinkelret(te) paa

4. — Kvart

8. — Oktav

< — fremkommet ved S. K.s Rettelse af udslettet af S. K. med Blyant

| |
|| ||

— . — — Blæk

Forøvrigt er brugt følgende Forkortelser:

Anm.	Anmærkning	mrk.	mærket
Barf.	H. P. Barfod	osv.	og saa videre
Beg.	Begyndelsen	pag.	pagineret
beg.	begyndende	Pap.	Papiret
Bl. Bl.	Blad Blade	Pb.	Papbind
blaal.	blaalig	rektang.	rektangulær
efterh.	efterhaanden	Rett.	Rettelse(r)
enk. St.	enkelt(e) Sted(er)	S. SS.	Side Sider
f. ff.	og følgende Side(r)	S. K.	Søren Kierkegaard
	Nummer (Numre) osv.	Skr.	Skriften
Fol.	Folio	sl.	sluttende
Forgyldn.	Forgyldning	Slutn.	Slutningen
gennemg.	gennemgaaende	sml.	sammenlign
gull.	gullig	spr.	sprængt
iflg.	ifølge	Tidsbestem.	Tidsbestemmelsen
indv.	indvendig	Tit.	Titel
Kt. Ktt.	Kant Kanter	Tryk-Mskr.	Tryk-Manuskript
langstr.	langstrakt	ubeskr.	ubeskrevet
Lin.	Linie	uregelm.	uregelmæssig
Læsn.	Læsningen	Vb.	Vælskbind
Marg.-Tilf.	Marginal-Tilføjelse(r)	Vm.	Vandmærke

Umiddelbart efter de Tal, der giver Optegnelsernes Numre i Udgaven, følger for en Del af disse Numres Vedkommende (ligesom i de foregaaende Bind) Henvisninger til Manuskript-Stykkernes Plads i B-Fortegn.; i de Tilfælde hvor Identificeringen ikke er umiddelbart givet, men helt eller delvis beroer paa Slutninger, er dette i Henvisningerne tilkendegivet ved Hjælp af skarpe Klammer, med Tilføjelse af Spørgsmaalstegn hvor Identificeringen helt eller delvis er tvivlsom. Ved et: = L-Fortegn. føjet til Henvisningen til B-Fortegn. angives, at det paagældende Nummer hører til den Afdeling af Papirerne, hvorover ogsaa Henrik Lund har optaget Fortegnelse, hvis Nummerering indtil Nr. 382 er den, der følges i B-Fortegn. En Del Numre (omfattende Manuskript-Materiale til „Philosophiske Smuler“, „Begrebet Angst“, „Forord“ og de syv sidste „Opbyggelige Taler“) er umiddelbart efterfulgt af Henvisning til L-Fortegn. Nr. 383-389, der ikke er optagne i B-Fortegn.; ogsaa for disse Henvisningers Vedkommende er skarpe Klammer benyttet til at betegne, at Identificeringen ikke er umiddelbart givet.

Efter en stor Del af Numrene følger umiddelbart kun en Streg; herved angives, at det paagældende Nummer hører til den Afdeling af Udgavens

Materiale, der falder udenfor Lunds og Barfods Fortegnelser. Dette gælder i nærværende Bind for Optegnelserne A 109, 110 og 113, af hvilke de to første sandsynligvis har ligget blandt Manuskripterne til „Stadier paa Livets Vei“, medens 113 ifølge Barfod fandtes i et Exemplar af de „Fire opbyggelige Taler“ 1844, som solgtes ved Auktionen over S. K.s Bøger; endvidere for Numrene B 97-190, der omfatter Manuskript-Materiale til „Stadier paa Livets Vei“, samt for C 11-13, af hvilke 11 og 12 findes i et Exemplar af Trendelenburg's „Elementa Logices Aristotelicae“ (mrk. „Kjøbt paa S. Kierkegaards Auction Apr. 1856 T Paulsen“), der nu ejes af Professor J. L. Heiberg, 13 i et Bind af Jacobi's Værker (mrk. „H. Bröchner“), der nu ejes af Sognepræst Jac. S. Fibiger Jørgensen. L-Fortegn. 383-389 fandtes ved Lunds Gennemgang af Papirerne (383-386 og 389 hvert Nummer for sig „i Convolut“) i „en hvid Lærreds Pose“, som hørte til Indholdet af „en stor Sæk“, hvori fremdeles fandtes „en Mængde gamle, brugte Manuskripter f. Ex. til Enten—Eller, Stadier paa Livets Vei, Logiske Problemer etc. etc. (som oftest i stor Uorden og adspredte)“. Til denne saaledes summarisk betegnede Afdeling af den store Sæks Indhold har sandsynligvis Manuskripterne til A 109-110 og B 97-190 hørt.

I selve Manuskriptbeskrivelsen er skarpe Klammer benyttet til at betegne de Dele af denne, der paa Grund af Materialets nuværende defekte Tilstand kun har Beskrivelsen i B-Fortegn. at holde sig til; men forøvrigt maa det bemærkes, at — saavidt gørigt ved Hjælp af B-Fortegn. — Materialets oprindelige Tilstand er lagt til Grund for Beskrivelsen, medens der er set bort fra de Defekter, hvormed det nu efter Barfods senere Behandling præsenterer sig.

I de tekstkritiske Oplysninger henviser Brøktal til Linie i Stykket (altid talt fra oven); almindeligt Tal med Brøktal ved angiver Stykkets Nummer og Linien; hvor vedkommende Stykke strækker sig over to eller flere Sider indskydes (med et S. foran) Sidetallet foran Linietalet, som da gælder vedkommende Side. Til venstre for skarp Klamme anføres med spærret Tryk hvad den trykte Text har, og til højre følger hvad Kilden har, eller med Tegnet < foran hvad Manuskriptet oprindelig har haft, som saa af S. K. selv er bleven rettet til det i den trykte Text optagne. Tilføjjelsen af manglende Forkortelses-Punktum, Prik over i, Tøddel over ö eller ä eller ü, samt Gengivelsen ved Chr (chr) af det af S. K. ret hyppigt benyttede χ i Forkortelser for Christus, Christendom, Christne, christelig er der ikke taget Hensyn til i de tekstkritiske Oplysninger; Overstregninger meddeles kun, hvis de sikkert kan tydes og menes at være af Interesse for Texten; men ellers vil enhver Afvigelse fra Kilden findes anført.

Med nærværende Bind er følgende Numre af B-Fortegn. helt udtømte: 292. 390. 401. 404. 411. 416. 417. 420, og følgende delvis: 368. 405. 415.

292 Mgl.			
368	udgør	U-Fortegn.	68
390	findes i	—	12
401 Mgl.			
404	— .	—	19
405	— .	—	60
411	— .	—	52
415-417	— .	—	22
420	— .	—	44
L-Fortegn. 383-386	findes i	—	11
— 387 (B 42-72)	— .	—	13
— 387 (B 96)	— .	—	14
— 388 (B 2-5)	— .	—	12
— 388 (B 11-38)	— .	—	12
— 388 (B 40)	— .	—	12
— 388 (B 195)	— .	—	10
— 389	— .	—	14
B-Fortegn.	udgør	—	72
L-Fortegn.	—	—	71

Numrene udenfor Lunds og Barfods Fortegnelser:

A 109-110	findes i U-Fortegn.	19
A 113 Mgl.		
B 97-154	— .	18 a
B 155-173	— .	17
B 174-189	— .	19
B 190	— .	18 a
C 11-13 i Privateje		

A

1-2: 368 (= L-Fortegn. — Bind, indv. af S. K. mrk. JJ, 8. (128 × 210), Vb. med Blindtryk og Forgyltn. paa Ryggen, i øverste og nederste Rygfelt i Forgyltn. en Lyre; grønt spr. Snit. Pap.: Koncept; grovt; Vm. C & I HONIG), S. 105 (sml. IV A 193). — Skr. 1: gennemg. hurtig, i enk. Ord roligere. 2: beg. sirlig, efterh. hurtig.

Anm.: Stykkerne i 368 anbragt med ydre Margen. — 1 anbragt umiddelbart efter IV A 193.

2⁴ havde —] havde. —
2⁸ Alle.] Alle.,

3-9: 368 (se 1 f.), S. 106 f. — Mgl. — E. P. I, S. 449 f.

Anm.: iflg. B-Fortegn. har 3-5 været anbragt paa S. 106, 6 begyndt paa S. 106, 7-9 været anbragt paa S. 107.

7¹ bevise] fremhævet 7²
Enten] fremhævet 7³ eller]
fremhævet 8⁸ her] fremhævet

10: 368 (se 1 f.), S. 107 f. — S. 107 (Beg. af Stykket til Lin. 4 „len.“⁴): Mgl. — E. P. I, S. 451.

S. 108 (Resten) Skr.: tildels stor; hurtig.

² var] fremhævet

11: 368 (se 1 f.), S. 107. — Mgl. — E. P. I, S. 451.

Anm.: har sandsynligvis været anbragt i Marginen til 10.

² Martensens] fremhævet

12: 368 (se 1 f.), S. 108. — Skr.: sl. stor; hurtig.

*13: 368 (se 1 f.), S. 108. — Skr.: stor; rolig.

*14-15: 368 (se 1 f.), S. 109. — Skr. 14: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. 15: rolig.

16: 368 (se 1 f.), S. 109 f. — S. 109 (Beg. af Stykket til Lin. 5 „For-“) Skr.: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtig.

S. 110 (Lin. 6 „staaelse“ til Lin. 8 „stærkere“): Mgl. — Afskrift af Barf. i 368, S. 109.

S. 110 (Resten): Mgl. — E. P. I, S. 452.

17-29: 368 (se 1 f.), S. 110-119. — Mgl. — E. P. I, S. 452-456.

Anm.: iflg. B-Fortegn. har 17 begyndt paa S. 110, 18 begyndt paa S. 111, 19 været anbragt paa S. 113, 20 begyndt paa S. 113, 21-23 været anbragt paa S. 114, 24 begyndt paa S. 114, 25 begyndt paa S. 116, 26-27 været anbragt paa S. 118, 28 begyndt paa S. 118, 29 været anbragt paa S. 119.

17¹ Spang] *fremhævet* S. 10¹ græde] *fremhævet* S. 10⁸ for at] *fremhævet* paa] *fremhævet* S. 10⁴ under] *fremhævet* 18¹⁰ ikke] *fremhævet* S. 11² heri.] heri? 19⁸ ingen] *fremhævet* 20⁶ den første Gang] *fremhævet* S. 12³ cfr.] Jfr. 1.] 13. 24¹ Situation] *fremhævet* 24¹⁴ han] *fremhævet* det] *fremhævet* 25¹ Forundring] *fremhævet* 25¹⁴ troede] *fremhævet* 25¹⁶ dette] *fremhævet* 25¹⁸ det] *fremhævet* 25¹⁹ Reflexionen] *fremhævet* 25²⁴ der] *fremhævet* absolute] *fremhævet* 26⁴ indføre] *fremhævet* 28¹ *fremhævet* 28² Det] *ikke fremhævet*

30-32: 368 (se 1 f.), S. 120. — Skr. 30: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. 31: rolig; i sidste Linie: stor. 32: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtig.

33: 368 (se 1 f.), S. 121 f. — Skr.: tildels stor; beg. rolig, snart hurtig, tildels flygtig.

Anm.: Tilføjeisen anbragt som de to sidste Linier paa S. 121, uden Margen.

S. 16¹⁴. Fortvivlelse] Fortvivlse S. 16¹⁷ fordi] <

fori S. 16²¹ han havde] han

34: 368 (se 1 f.), S. 123. — Skr.: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig.

35: 368 (se 1 f.), S. 123 f. — Skr.: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtig, tildels flygtig.

36: 368 (se 1 f.), S. 124. — Skr.: beg. rolig, efterh. hurtig.

37: 368 (se 1 f.), S. 124 f. — Skr.: tildels stor; hurtig.

² Syndens Forladelse] < Synden

38-40: 368 (se 1 f.), S. 126. — Skr. 38: beg. rolig, efterh. hurtigere. 39: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. 40: som 39.

41-42: 368 (se 1 f.), S. 127. — Skr. 41: rolig. 42: tildels stor; beg. sirlig, efterh. hurtig.

43: 368 (se 1 f.), S. 127 f. — Skr.: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere.

S. 20⁵ ud i uden] < ut

44-45: 368 (se 1 f.), S. 129. — Skr. 44: tildels stor; rolig. 45: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtigere.

44⁸ ubarberet] ubarberet || Umidel || 45¹ Franck-] < Frank-

46: 368 (se 1 f.), S. 129 f. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, enk. St. hurtig.

- 47: 368 (se 1 f.), S. 130. — Skr.: tildels stor; beg. rolig, snart hurtig, tildels flygtig.
⁸ nogen] || N || nogen
- 48: 368 (se 1 f.), S. 131. — Skr.: gennemg. hurtig, enk. St. roligere.
¹¹ eller] eller || om ||
- 49-52: 368 (se 1 f.), S. 132. — Skr. 49: hurtig. 50: stor; hurtig. 51: beg. rolig, efterh. hurtigere. 52: beg. rolig, efterh. hurtig.
 49¹ er og bliver] er bliver 49² en] *Læsn. tvivlsom* 49³ er her] her 51¹ D i Det] < T 51³ Den] < den 51⁴ Gang er] < Gang,
- 53-54: 368 (se 1 f.), S. 133. — Skr. 53: beg. rolig, snart hurtig. 54: tildels stor; hurtig, tildels flygtig.
- 55: 368 (se 1 f.), S. 134. — Skr.: hurtig, tildels flygtig.
- 56: 368 (se 1 f.), S. 134 f. — Skr.: tildels stor; hurtig, tildels flygtig.
¹¹ gjemmer] gjemer
¹² glemmes] glemes
- 57: 368 (se 1 f.), S. 135. — Skr.: gennemg. hurtig, i enk. Ord roligere.
- 58-59: 368 (se 1 f.), S. 136. — Skr. 58: beg. rolig, snart hurtig. 59: beg. sirlig, snart hurtigere.
- 60-61: 368 (se 1 f.), S. 137. — Skr. 60: beg. sirlig, snart hurtigere. 61: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere.
 61¹ Det er] Det 61⁶ et] < en
- 62-63: 368 (se 1 f.), S. 138. — Skr. 62: tildels stor; rolig. 63: rolig, tildels sirlig.
- *64: 368 (se 1 f.), S. 138. — Skr.: hurtig.
¹ -tryk,] -tryk,
- 65: 368 (se 1 f.), S. 138. — Skr.: beg. sirlig, efterh. hurtigere.
- 66: 368 (se 1 f.), S. 139. — Skr.: tildels stor; beg. rolig, snart hurtigere.
- 67: 368 (se 1 f.), S. 139 f. — Skr.: rolig, tildels sirlig.
- 68: 368 (se 1 f.), S. 140 f. — Skr.: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtig, tildels flygtig.
¹⁵ thi] < til
- 69: 368 (se 1 f.), S. 141. — Skr.: stor; gennemg. hurtig, i enk. Ord rolig.
- 70-71: 368 (se 1 f.), S. 142. — Skr. 70: stor; hurtig, tildels flygtig. 71: beg. rolig, snart hurtig.
- 72: 368 (se 1 f.), S. 143 f. — Skr.: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtig, tildels flygtig.
⁵ studerer] studere S. 29² Første] < første

- 73: 368 (se 1 f.), S. 144. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig.
² -ment] -mentet
- 74: 368 (se 1 f.), S. 144 f. — Skr.: stor; beg. rolig, snart hurtig; i Marginen: rolig.
- 75: 368 (se 1 f.), S. 145. — Skr.: stor; hurtig.
- 76: 368 (se 1 f.), S. 146. — Skr.: hurtig.
- 77: 368 (se 1 f.), S. 146 f. — Skr.: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtig.
⁴ lig] -lige
- 78: 368 (se 1 f.), S. 147. — Skr.: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere; NB. i Marginen: med Blyant.
- 79-81: 368 (se 1 f.), S. 148. — Skr. 79: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. 80: rolig, tildels sirlig. 81: rolig.
79⁴ sige,] sige., 81¹ o:] < er
- 82: 368 (se 1 f.), S. 148 f. — Skr.: stor; hurtig.
- 83-84: 368 (se 1 f.), S. 149. — Skr.: rolig.
83³ dette:] dette.: er det] < hvis det er 84¹ Esrom] Ersrom
- 85-87: 368 (se 1 f.), S. 150. — Skr. 85: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. 86: som 85. 87: rolig.
- 88-89: 368 (se 1 f.), S. 151. — Skr. 88: gennemg. rolig, tildels sirlig, i enk. Ord hurtigere. 89: som 88.
- 90: 368 (se 1 f.), S. 152. — Skr.: tildels stor; beg. sirlig, efterh. hurtig.
- 91-92: 368 (se 1 f.), S. 153. — Skr. 91: stor; hurtig. 92: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere; i Marginen: stor.
91³ Præken] < Prædiken
- 93: 368 (se 1 f.), S. 153 f. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere.
- 94: 368 (se 1 f.), S. 154 f. — Skr.: tildels stor; beg. sirlig, efterh. hurtig.
- 95: 368 (se 1 f.), S. 155. — Skr.: tildels stor; rolig.
- 96: 368 (se 1 f.), S. 155 f. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, enk. St. hurtig.
- 97: 368 (se 1 f.), S. 156. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, enk. St. hurtig.
- 98: 368 (se 1 f.), S. 156 f. — Skr.: tildels stor; gennemg. hurtig, i enk. Ord roligere.
S. 37³ vel] || i det || vel
- 99: 368 (se 1 f.), S. 157. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig,

i enk. Ord hurtigere; NB i Marginen: med Blyant.

100-101: 411. — Blad, 4. (... × 255 sml. III B 42); beklippet. Pap.: Post-Velin; gull.; svært; Vm. I WHATMAN TURKEY MILL 1840 Skr. 100: gen-nemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. 101: som 100. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets anden Side, 100: i ydre Kolonne, 101: i indre Kolonne paa den bevarede Rest af denne Del af Bladet.

102-108: 420. — Hæfte (indv. paa trykt Etikette mrk. „N. C. Møller Bogbinder Ulfelds-plads No 97“; sml. B 42 ff. IV B 129), 4. (167 × 200); Omslag med sort, blankt Overtræk; 8 Ark (16 Bl.). Pap.: Koncept; grovt. Skr. 102: rolig, i enk. Ord sirlig. 103: sirlig. 104: stor; rolig. 105: sirlig. 106: som 102. 107: rolig. 108: som 102. — 6 SS.

Anm.: 102 de fire første Linier anbragt paa Etikette udv. paa Omslaget foran; Resten: paa øverste Halvdel af første Side af Bl. 2, som forøvrigt er ubeskr. ligesom hele Bl. 1. 103-105: paa Bl. 3, 103-104 øverst paa første Side, som forøvrigt er ubeskr., 105 øverst paa anden Side, som forøvrigt er ubeskr. 106-108: paa Bl. 4, 106-107 øverst paa første Side, som forøvrigt er ubeskr., 108 øverst paa anden Side, som forøvrigt er ubeskr. ligesom hele Resten af Hæftet.

102⁶ Rafn.]) Rafn. 102⁷ Sagen.]) Sagen. 102⁸ W.]) W. 104 af] af || I || 107 Götzher] < Götzier Læsn. *trivlsom*

109: — Blad, 4. (171 × 205). Pap.: gull. Koncept. Skr.: beg. rolig, efterh. hurtigere. — 1 S.

Anm.: Bladet brækket, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margin. Stykket anbragt paa første Side, anden Side ubeskr.

110: — Ark som 109; 2 Bl. Skr.: hurtig, i enk. Ord flygtig. — 1 S.

Anm.: anbragt, med smal indre og ydre Margen, øverst paa første Side af Arket, som forøvrigt er ubeskr.

² er] er [< ere] || bestem ||

⁴ Moment] Moment ||; ||

⁹ M i Manden] < h

111: 292 (= L-Fortegn.). — Mgl. — E. P. I, S. 280-282.

Anm.: i B-Fortegn. opgivet til ³/₄ og en Lap², i L-Fortegn. til ⁴/₄. Tidsbestem. tvivlsom.

S. 45⁷ Verden] Verdens S. 45¹⁷ Kongen anden Gang] fremhævet er anden Gang] fremhævet S. 46⁷¹ saadan] fremhævet S. 46¹⁴ Liv] [Liv?] Vesterbroes] [Vesterbroes?] S. 46⁸¹ veemodig] vemodig

*112: L-Fortegn. 383 (sml. B 232). — Lap af Blad, 4. (172 × ...); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som 109. Skr.: stor; hurtig; med Blyant. — 1 S.

Anm.: med bred ydre Margen; anbragt paa Bladets første Side.

113: — Mgl. — E. P. III, S. 71 med Bemærkning: „I et Exemplar af disse Taler, som solgtes ved Auktionen over S. K.s Bøger, har S. K. selv,

i Udgaven for 1844, nederst paa S. 60 tilføjet følgende Note“ og: „Det er ikke ved

noget Mærke betegnet, hvor S. K. ønskede dette Indskud indflettet i Kontexten.“

B

*I,*1-6*: 390. — Blad, 4. (170 × 207). Pap.: som A 109. Skr. 1: rolig. 2: tildels stor; gennemg. hurtig, i enk. Ord roligere. 3: rolig. 4: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. 5-6: som 4. — 1 S.

Anm.: optager første Side af Bladet. 3 anbragt tilvenstre for 2 med Linier beg. ⊥ Bladets øverste Kt.

2² der har] der ved Overgang til ny Linie 5¹ eet] < et

*I,*7-9*: 390 (sml. 1,1 ff.). — Blad, 4. (170 × 205). Pap.: som A 109. Skr. 7: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. 8: tildels stor; hurtig. 9: gennemg. hurtig, i enk. Ord roligere. — 1 S.

Anm.: anbragt paa første Side af Bladet, som er brækket med bred ydre Margen, men Stykkerne anbragt uden Hensyn til Marginen.

*I,*10-11*: 390 (sml. 1,1 ff.). — Lap af Blad, 8. (123 × ...); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: Post-Velin. Skr. 10: gennemg. hurtig, tildels flygtig, i enk. Ord rolig. 11: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. — 2 SS.

Anm.: 10 optager den ene Side af Lappen, beg. op imod den afrevne Kt. 11: fra modsat Led, øverst paa Lappens anden Side.

*I,*12*: 390 (sml. 1,1 ff.). — Blad, 4. (171 × 206). Pap.: som A 109. Skr.: rolig; med Blyant. — 1 S.

Anm.: anbragt øverst paa første Side af Bladet.

*2: [L-Fortegn. 388]. (Bind, 4. (213 × 269); Vb.; uden Forgyldn.; 32 Bll. Pap.: Vm. kronet Løve med Tordenkile osv. (se III A 85); ribbet; svært), Indsiden af Bindet foran. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere; i Tilføjelsen: stor; rolig; med Blyant.

Anm.: anbragt øverst paa Siden, som forevrigt er ubeskr. ligesom hele første Blad.

*3-5: [L-Fortegn. 388]. (Bind, se 2), Bl. 2-14. — Skr. 3 paa de tre første Sider: rolig, tildels sirlig (i en enkelt Marg.-Tilf.: stor; hurtig, tildels flygtig); forøvrigt: tildels stor; gennemg. hurtig, hist og her roligere (i 3,14 Beg. til „Hjer-te“: med Blyant). 4-5: tildels stor; gennemg. hurtig, tildels flygtig, hist og her, især ved ny Udgang, roligere; mange Rett. og Marg.-Tilf. (tildels med Blyant). — 25 SS.

Anm.: med bred ydre Margen. 3 slutter paa Bl. 5 øverst paa første

Side (pag. 7). 4 begynder umiddelbart efter 3 paa første Side af Bl. 5, sl. paa Bl. 10 midt paa første Side, hvis nederste Halvdel er ubeskr. 5 begynder øverst paa anden Side af Bl. 10, sl. paa Bl. 14 øverst paa første Side, som forøvrigt er ubeskr.

S. 56³ paa] paa || noget || S. 56⁷ -kommet] < -kommen S. 56⁹ vare] < var 3,7 U-Sand-] < Usand- 3,11² dette] dette || d || 3,13³ evige] || Udø || evige 4,1 Lærer.] Lærer ||, ||. 4,2⁶ fordi] < fodi 4,5² Pige.] Pige ||, ||. 4,6⁴ sml] < smg S. 60¹ s i saa] < f 5,10¹² faaer han] faaer S. 63⁶ om] || at han gik || om

*6-9: 416. — 5 Blade, Fol.; grønt spr. Snit. Pap.: Bikube-Vm. C & I HONIG; ribbet; svært. Skr. 6,1: rolig, 6,2: stor; hurtig, 6,3: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. 6,4: tildels stor; forøvrigt som 6,3. 6,5: rolig. 6,6: som 6,3. 6,7-16: som 6,4. 6,17: som 6,3. 6,18: stor; rolig. 6,19-22: som 6,4. 7-9: som 6,4. — 8 SS.

Anm.: 6,1-3 anbragt paa første Blad, 6,1 paa første Side, 6,2-3 paa anden. 6,4-8: paa første Side af andet Blad, hvis anden Side er ubeskr. 6,9-10: paa tredje Blad, 6,9 paa første Side, 6,10-16 paa anden. 6,17-22: paa fjerde Blads første Side. 7: paa første Side af femte Blad, som forøvrigt er ubeskr. 8-9: paa fjerde Blads anden Side.

6,2¹ Læreren] || den Lærende || Læreren 6,3⁴ intet] < Intet 6,14² den] < en 6,16⁵ Chrstd.]] Chrstd. 6,21¹ Haand] < Aand

*10: 415. — 1/2 Blad, Fol. som 6 ff. Skr.: rolig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets første Side.

¹ Uvidende] < Uvidendes

*11-18: [L-Fortegn. 388]. (Bind, se 2), Bl. 14-32. — Skr.: tildels stor; gennemg. hurtig, tildels flygtig, hist og her, især ved ny Udgang, rolig, enk. St. beg. sirlig; mange Rett. og Marg.-Tilf. (tildels med Blyant). — 37 SS.

Anm.: med bred ydre Margin. 11 begynder øverst paa anden Side af Bl. 14, sl. paa Bl. 17 øverst paa første Side, som forøvrigt er ubeskr. 12 begynder øverst paa anden Side af Bl. 17, sl. nederst paa første Side af Bl. 22. 13 begynder øverst paa anden Side af Bl. 22, sl. øverst paa første Side af Bl. 23. 14 begynder efter 13 (med et Par Liniers Afstand) paa første Side af Bl. 23; Stykket „Vi ville“ osv. (S. 72f.) slutter paa Bl. 24 midt paa første Side, som forøvrigt er ubeskr.; Stykket „Spørgsmaalet“ osv. (S. 73 ff.) begynder et Stykke nede paa anden Side af Bl. 24, sl. paa Bl. 25 et Stykke under Midten af anden Side, som forøvrigt er ubeskr. 15 begynder et Stykke nede paa første Side af Bl. 26, sl. paa Bl. 31 midt paa første Side, som forøvrigt er ubeskr. 16-17 optager anden Side af Bl. 31; 17,1-3 anbragt i Marginen paa skraa, 17,4 lidt paa skraa paa Foden af Siden tilvenstre, med Linier beg. lidt ude i Marginen. 18: paa Bl. 32, beg. et Stykke nede paa første Side, sl. øverst paa anden Side, som forøvrigt er ubeskr.

11,4² sammen] sammen ||, sa || 11,4³ støder] støder || Fora || 12,7² og første Gang] || at kunn || og „vil vi 13,1⁹ *) og] og 14² ærefrygt-] < ærefryt- 14³ man] < mang S. 71⁵ de] < den S. 71¹⁷ men] < og S. 71¹⁹

Værd,] < Værd. S. 71²⁶
 let] || nok || let S. 72⁴ havde]
 han havde S. 72⁶ Mskes] <
 Msk.^s S. 72¹⁸ ved] ved at
 S. 72²⁰ belæres] *Læsn. usik-*
ker S. 73¹ selv] selv || og be-
 drag || S. 73⁸ er] er || i s || S.
 73⁵ thi] thi || det || S. 73¹⁷
 dermed] < der med S. 73²²
 idet] < idet S. 74⁷ ellers]
 < ell. S. 74¹³ Mskes] <
 Mskers vid-] < verd- S. 74¹⁹
 Noget] < noget And S. 74²⁵
 ham anden Gang] < om S.
 74³⁰ Indgriben] Indrgiben
 S. 75¹ søger i] || søger || i
 [< udaf] S. 75⁴ man første
 Gang] || h || man det] < den
 S. 75⁷ slet] < Slet S. 75⁹
 der er] der S. 75¹³ om] om
 || Jød || S. 75²³ Man] || Man
 der saaledes som *Læsn. usik-*
ker || Man S. 75²⁷ men] || han
 er o || men S. 76¹ be-] || f ||
 be- S. 76⁹ -middel anden
 Gang] middel 15,1¹¹ det før-
 ste Gang] der S. 77⁵ ingen-]
 || ne || ingen- S. 77¹³ dersom
 den] dersom S. 77¹⁹ den] <
 denne Tilbliven-] < Til-
 blivels S. 78³ ikke,] ikke,
 ||, || 15,6³ -heden] < -he-
 dens 15,8³ scientia] < præ-
 scientia 15,8³ futurorum]
 < futurum 15,11⁵ iis] < is
 18,1² Samtidige,] Samtidige.,

*19-20: [L-Fortegn. 388 (sml. 2)]. —
 Sammenhæftning, 4. (171 ×
 206); 6 Ark (12 Bll.). Pap.:
 som A 109. Skr. 19: tildels
 stor; gennemg. hurtig, tildels

flygtig, enk. St. rolig; enk. Rett.,
 en Del Marg.-Tilf. 20: stor;
 hurtig. — 8 SS.

Anm.: med bred ydre Margin;
 Hæftesnor af fin rød Silke. 19 begyn-
 der øverst paa første Blads første Side,
 sl. paa Bl. 4 øverst paa første Side,
 som forøvrigt er ubeskr. 20: paa Bl. 4
 øverst paa anden Side, som forøvrigt
 er ubeskr. ligesom hele Resten af Sam-
 menhæftningen.

19,1¹² paa] || i de || paa

*21: [L-Fortegn. 388 (sml. 2)]. —
 Lap, rektang., af Blad Fol.
 Pap.: som A 109. Skr.: til-
 dels stor; beg. rolig, snart hur-
 tigare. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets anden
 Side.

*22: [L-Fortegn. 388 (sml. 2)]. —
 Tryk-Mskr. (se 40), den op-
 rindelige S. 89. Skr.: gen-
 nemg. rolig, i enk. Ord hurtig;
 hele Siden overstreget med
 Blyantsstreger paaskraa.

Anm.: Stykket er den oprindelige
 Fortsættelse til Texten i Tryk-Manu-
 skriptet S. 88; det fortsættes med
 Texten i 23.

*23: [L-Fortegn. 388 (sml. 2)]. —
 Læg, 4. (170 × 205); 3 Ark
 (6 Bll.) med Paginering 90-
 96. Pap.: som A 109. Skr.:
 gennemg. rolig, enk. St. hur-
 tigare; kun faa Rett. (her-
 iblandt to Udslettelser med
 Blyant), enk. Marg.-Tilf. —
 9 SS.

Anm.: med bred ydre Margin.
 Texten er umiddelbar Fortsættelse til
 22, slutter nederst paa første Side
 (pag. 96) af Bl. 5, hvis anden Side er
 ubeskr. ligesom hele sidste Blad af
 Lægget.

23,3 Troen] < Troet

*24-33: [L-Fortegn. 388 (sml. 2)].

— Ark, 4. (170 × 205); 2 Bll.
Pap.: som A 109. Skr. 24:
beg. sirlig, efterh. hurtigere;
i Blyants-Tilføjelserne:
stor; hurtig. 25: beg. sirlig,
efterh. hurtigere. 26: stor;
hurtig, tildels flygtig. 27: hur-
tig. 28: tildels stor; hurtig.
29: tildels stor; beg. sirlig,
efterh. hurtig, tildels flygtig. 30:
som 28. 31: hurtig. 32: stor;
hurtig. 33: som 26. — 4 SS.

Anm.: smal ydre Margen. 24 be-
gynder øverst paa Arkets første Side,
sl. midt paa anden Side; Rettelserne
[†] og [*] er anbragt paa den nederste
(forøvrigt ubeskrevne) $\frac{1}{4}$ af første
Side, Tilføjelserne † paa samme Maade
paa anden Side. 25 begynder med ny
Udgang umiddelbart efter 24, sl. midt
paa tredje Side. 26 er anbragt paa
tredie Side med Linier beg. ⊥ Sidens
nederste Kt. 27-28 optager nederste $\frac{1}{4}$
af tredje Side, under Beg. af 29; Til-
føjelsen til 28 paaskraa tilvenstre for
Stykket, i indre Margen. 29 begynder
med ny Udgang umiddelbart efter 25,
sl. paa fjerde Side et Stykke under
Midten. 30-32 anbragt paa nederste
 $\frac{1}{4}$ af fjerde Side, 32 ovenover 31.
33: paalangs i Marginen øverst paa
fjerde Side, med Linie beg. ⊥ Sidens
nederste Kt.

24⁷ „det] det 24¹⁷ Æres
...hellere] < Skyld og for
Videnskabens heller 24²³
Deel-] || som || Deel- S. 84⁵
som en] som S. 84⁶ dens]
< den S. 84¹⁴ oprigtigt]
< redeligt S. 84²³ svig-] svi-
S. 85² det] det || Store || 25¹
Det] < Hvad S. 86¹ end]
end || om jeg har en Mening ||
S. 86² i] i || E || S. 86⁴ Den]
< den S. 86⁹ derfor;] <
derfor? S. 86³⁰ A i At] <
La S. 86³³ mig,] < mig.

S. 86²⁷ min Dandserinde]
< den eneste Dandserinde
jeg har fundet let nok 30²
Bjerg-] Bjer- 33 U-] < u-

*34-35: [L-Fortegn. 388 (sml. 2)].

— Lap, rektang., af Blad Fol.;
en Kt. uregelm. afrevet. Pap.:
som A 109. Skr. 34: tildels
stor; rolig. 35: tildels stor;
beg. rolig, snart hurtig, tildels
flygtig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets før-
ste Side, 34 øverst tilhøjre, 35 med
smal indre Margen.

*36: [L-Fortegn. 388 (sml. 2)]. —

Ark, 4. (170 × 205); 2 Bll.
Pap.: som A 109. Skr.: til-
dels stor; beg. rolig, snart
hurtig, tildels flygtig. — 1 S.

Anm.: optager første Side af Arket,
som forøvrigt er ubeskr.

1² T i Tanken] < d

*37: [L-Fortegn. 388 (sml. 2)]. —

Ark, 4. (170 × 205); 2 Bll.
Pap.: som A 109. Skr.: beg.
sirlig, efterh. hurtigere. — 1 S.

Anm.: anbragt med bred ydre Mar-
gen paa første Side af Arket, som for-
øvrigt er ubeskr.

*38: [L-Fortegn. 388 (sml. 2)]. —

To Blade (oprindelig 1 Ark), 4.
(170 × 205); med Paginering
1.-3. Pap.: som A 109. Skr.:
gennemg. sirlig, i enk. Ord
hurtigere. — 3 SS.

Anm.: med bred ydre Margen.
Texten slutter midt paa S. 3, som
forøvrigt er ubeskr. ligesom hele
sidste Side.

¹¹-lige] < -lighed ¹⁴-tale]
-tale || det || ¹⁷gjør] || med ||

gjør ¹⁰ hvor man erhverver] < eller at erhverve nogen nok saa relativ ²⁷ For] < for S. 90¹² forskjellig Maade] < mange Maader S. 90¹⁴ „det] det

- *39: 390 (sml. 1,1 ff.). — Ark. 4. (170 × 205); 2 Bll. Pap.: som A 109. Skr.: tildels stor; rolig; Strengen under Lin. 5 er med Blyant. — 2 SS.

Anm.: med bred ydre Margen. Mottoet (Lin. 13f.) er anbragt paa anden Side, som forøvrigt er ubeskr., det øvrige optager første Side; Arkets andet Blad er ubeskr.

⁶ No 1] < a ¹² philoso-phisk] phislosophisk

- *40: [L-Fortegn. 388 (sml. 2)]. — [I] 1 Sammenhæftning (2 Ark) + [II] 1 Læg paa 4 Ark (hvoraf nu de tre første Arks Blade er løse) + [III] 4 Blade + ¹/₄ Blad + 1 Ark + 5 Blade (oprindelig 1 Læg paa 5 Ark + 1 Ark vedlagt istedetfor den bortklippede Del af det ene Blad) + [IV] 9 Blade + ¹/₂ Blad (oprindelig 1 Læg paa 5 Ark, mrk. 3) + [V] 1 Sammenhæftning paa 6 Ark (hvoraf nu de 5 første Arks Blade er løse) + [VI] 1 vedlagt Blad (mrk. „ad pag. 83.“) + [VII] 3 Blade + [VIII] 3 Ark, 4. (170 × 205); 54 + ¹/₄ + ¹/₂ Bll. med Paginering I-VIII og 1-99 (¹/₄ Bladet har oprindelig været pag. 29-30, men er efter Beklippelsen bleven ompagineret til 29a, medens det vedlagte Ark er pag.

29 bcd-30; ¹/₂ Bladet har kun første Side pag.: 59; det sidste løse Blad har kun første Side pag.: 88). Pap.: som A 109. Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, enk. St. hurtigere; mange Rett. (enk. St. med Blyant), en Del Marg.-Tilf. 40,1: stor; hurtig. 40,7 Marginal-Tilføjelsen: stor; hurtig, tildels flygtig. — 113 SS.

Anm.: med bred ydre Margen; Hæftesnor af fin rød Silke. 40,1 er anbragt paa S. I, som forøvrigt er ubeskr. ligesom hele S. II. 40,10 den udstregede Text findes dels paa ¹/₄ Bladet, dels øverst paa S. 31. 40,11 findes som Note paa S. 31. 40,18 det bevarede overkradsede Stykke findes paa den upaginerede Side af ¹/₂ Bladet. Manuskriptets sidste (upaginerede) Side er ubeskr.

¹² med] < meg S. 92⁸ et eller andet] < det S. 92⁶ V] < IV S. 93¹² -slog] -slod 12⁶ thi det] thi S. 94² skete] skete || det || 14⁶ ere] ere || Indtryk ||

- 41: 401. — Mgl. — E. P. I, S. 329-333.

Anm.: iflg. B-Fortegn. ²/₄.

⁴¹ den... Hegel] *fremhævet*
⁸ hjemme] *fremhævet* S. 95²
halve] selve S. 95²⁶ absolut] *fremhævet* S. 96⁶ Levende] *fremhævet*

- *42-70: L-Fortegn. 387. — 9 Hæfter (indv. paa trykt Etikette mrk. „N. C. Møller Bogbinder Ulfeldsplads No 97“), 4. (165-168 × 200); Omslag med kulørt (brunt, gult, orange, sort, blaat, sortviolet, rødbrunt, sort, sortviolet), blankt Overtræk; de 8

Hæfter paa udv. Etikette paa skrevne: Om Begrebet „Angest“ No 1-8; No 1 paa 7 Ark, No 2 paa 7 Ark (hvoraf de 5 sidste Blade er bortklippede paa smalle Rester nær), No 3 paa 7 Ark, No 4-5 hvert paa 8 Ark, No 6 paa 7 Ark, No 7 paa 6 Ark, No 8 paa 8 Ark; det 9. Hæfte (med udv. Etikette uden Paaskrift) paa 7 Ark; 130 Bl. (÷) + Lap, 8. (131 × 214) af Blad, indlagt i Hæfte No 1 + $\frac{1}{4}$ Ark, 4. beskrevet som 8. (135 × 213): af B-Portegn. 417 (se C1 ff.) + Lap, rektang., af Blad, indlagt i Hæfte No 3. Pap. i Hæfterne: som A 102 ff.; i Lap 8.: Post-Velin; blaal.; i $\frac{1}{4}$ Ark: Post-Velin; blaal.; Vm. I WHATMAN TURKEY MILL 18.. (sml. IV B 151); i Lap rektang.: Post-Velin; blaal. Skr. 42: sirlig. 43: rolig. 44: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. 45: beg. rolig, efterh. hurtig. 46: rolig, tildels sirlig. 47-49: gennemg. rolig, tildels sirlig, enk. St. hurtig; en Del Rett. og Marg.-Tilf. 50: sirlig; overkradset dels med Blæk-sløjfer, dels med Blækstreger paaskraa. 52: flygtig. 53 i de første $\frac{3}{4}$: tildels stor; gennemg. rolig, tildels sirlig, enk. St. hurtig, tildels flygtig; forholdsvis faa Rett. og Marg.-Tilf.; i Resten (fra S. V. IV, S. 337): tildels stor; gennemg. hurtig, tildels flygtig, enk. St., især ved ny Udgang, roligere;

forholdsvis faa Rett. og Marg.-Tilf. (tildels med Blyant). 54-56: tildels stor; gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtig, tildels flygtig; forholdsvis faa Rett. og Marg.-Tilf. (nogle med Blyant). 57, 1: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. 57, 2-4: stor; hurtig; med Blyant. 58: tildels stor; hurtig, tildels flygtig. 59: hurtig, tildels flygtig. 60: tildels stor; gennemg. hurtig, tildels flygtig, enk. St. roligere. 61: tildels stor; rolig. 62: hurtig. 63: tildels stor; hurtig. 64: tildels stor; hurtig, tildels flygtig. 65: som 63. 66: tildels stor; gennemg. hurtig, tildels flygtig, enk. St. roligere. 67: som 63. 68: hurtig. 69: stor; hurtig, tildels flygtig. 70: stor; rolig; med Blyant. — 247 SS.

Anm.: Hæfterne No 1-5 og de første 8 Blade af No 6 samt det 9. Hæfte med smal ydre Margen; de sidste 6 Blade af No 6 samt No 7-8 med brakkede Ark, den indre Halvdel Text-kolonne, den ydre Margen. I Hæfte No 1 er Bl. 2-11 med Blæk pag. I-XIX, Bl. 12-14 samt Bl. 1-6 af No 2 med Blæk pag. 1-17; derefter ophører Paginering. 42: i Hæfte No 1 paa første Side af Bl. 1; 43: paa Indsiden af Omslaget, under Midten; 44: under 42; 45: over 44; 46: paa anden Side af Bl. 1; 47 begynder paa Bl. 2 første Side (pag. I), sl. paa Bl. 11 midt paa første Side (pag. XIX), 47, 9 optager Marginen paa S. IX, med Linier beg. ⊥ Sidens nederste Kt.; 47, 11 anbragt paa den ene Side af den vedlagte Lap, mrk. „ad pag. XI.“ Lappens anden Side ubeskr. 48 slutter paa Bl. 11 midt paa anden Side, som forøvrigt er ubeskr. 49 begynder paa første Side af Bl. 12, sl. i Hæfte No 2 paa Bl. 9 øverst paa første Side, som forøvrigt er ubeskr.; af 49, 6 findes Beg. (til Lin. 5 „Ogsaa“) i Hæfte No 1, nederst paa første Side af

Bl. 14 (pag. 5), Resten optager hele første Side af $\frac{1}{4}$ Arket, hvis anden Side er ubeskr. 50 optager i Hæfte No 2 anden Side af Bl. 9; 51 findes paa de 9 første Sider af Blad-Resterne i Hæfte No 2, største Delen af den næstsiste og hele den sidste Side har intet Spor af at have været beskrevet. 52: paa Indsiden af Omslaget foran til Hæfte No 3, med Linier beg. $\perp$ nederste Kt. 53 begynder paa første Side af Bl. 1, sl. i Hæfte No 6 paa anden Side af Bl. 7; paa den ene Side af Lappen til Hæfte No 3 findes Noten S. V. IV, S. 311, Lappens anden Side er ubeskr. 54 findes i Hæfte No 6 paa første Side af Bl. 8, 54, i Marginal-Tilføjelsen med Linie beg. $\perp$ Sidens nederste Kt.; 55 begynder med ny Udgang umiddelbart efter 54, sl. i Hæfte No 8 øverst paa første Side af Bl. 6; 55, i Marginal-Tilføjelserne med Linier beg. $\perp$ Sidens nederste Kt. 56 begynder efter Slutn. af 55, sl. midt paa anden Side af Bl. 15. 57: i Hæfte No 8 paa Indsiden af Omslaget bag. 58-59: udfor Slutn. af 56 og Beg. af 60, i Marginen. 60 begynder med ny Udgang umiddelbart efter 56, sl. i 9. Hæfte nederst paa første Side af Bl. 4, Tilføjelserne paa langs i Marginen har Linier beg. $\perp$ Sidens nederste Kt. 61-64: med frie Mellemrum paa anden Side af Bl. 4. 65-68: paa første Side af Bl. 5; 65-67 i Textkolonnen, Tilføjelse [*] til 66 tilvenstre paa Siden, paa langs med Linier beg. $\perp$ øverste Kt.; 68 beg. umiddelbart under første Linie af 65, fortsat i Marginen og optagende den; 69: paa Bl. 5 øverst paa anden Side, som forøvrigt er ubeskr. ligesom hele Resten af 9. Hæfte; 70: øverst paa Indsiden af Omslaget foran.

44, S. 102¹ „at] at S. 102⁴ men] || men denne Gr || men 45¹ -ens] < -ernes 45⁸ -svundet.] < -svundet, 45⁷ tømte] < dømte 46⁴ i] i || sin || 46⁶ savnede] || al- tid || savnede 47,3⁸ Enhver] || F || Enhver 47,5¹ salig] salig ||, || 47,10¹ Ret.] < Ret; uden] han 47,13⁸ sin] < hans 47,14³ -havn] < -havn, 47,14⁶ Brødre] < Brødre,

47,14⁸ fordøier ikke godt] < jeg spiser aldrig og] og || 16 Sopkener || 47,14⁹ sig] sig || 16 || 47,14¹² uden] || og || uden 47,14¹⁷ Anden] < anden 47,15¹ et] < en 47,15⁴ -ser] -ser. 48¹ med] < mel S. 106⁴ anden... Fadhed] < andet Sligt S. 106⁷ min] < mit S. 106¹⁴ op-] || blussende og || op- S. 106¹⁹ Hele,] < Hele. 49,2³ kalder] || over- || kalder 49,5⁸ -smaae] < -smaeer 49,5⁶ Hjælp.] < Hjælp; der] < er 49,5⁸ ikke] ikke || blev || 49,5¹⁰ til at] til 49,5¹⁸ Gangen,] < Gangen: den] < det 49,5¹⁹ „ikke] ikke 49,5²⁰ Quan-] < Qual S. 108⁷ ef-] < er S. 108¹⁸ bedre.] < bedre, 49,6³ Nogen] < nogen 49,6⁶ Tren- første Gang] < Tred S. 109⁸ den,] < den; S. 109⁷ Ethiken] || Videnskabene. || Ethiken 49,11⁸ til] || saav || til 49,11⁷ som] ||, || som S. 110¹ den] den || phi Læsn. usikker || 49,14⁴ †] †. 49,15¹ kan] < lader sig 49,15⁸ Idet] < I det 49,15⁴ ideale] ideale || Muli || 49,15⁶ Syndens] || net || Syndens 49,16⁴ -nens] -nes 50⁶ -brug] -brug ||, || 50¹⁴ ret-] < rets- 53,2³ Andet*)... *mærke] < Andet...mærke*) 53,6⁸ uden] || og || uden 53,6⁷ nøie] < nøiere af] < al 53,6⁸ den anden Gang] < denne 53,7 hedensk] hedensk || og || 53,8¹ Da] || Selv || Da 53,8² S i Skyld] < Sy 53,9² ikke] < er 53,12²

dog] < det 53,12⁴ -skene] < -sket 53,12⁵ om,] om, || t|| 53,15¹ et] et || Ex|| 53,16⁴ kom]< komm 53,16⁷ Ort-]< Ov 53,18⁶ το]< τε 53,21¹ talt] talt || man || 53,23⁸ -tien] < -tiens 53,23⁸ angest] angest || , || 53,25⁴ -pendent] -pendent 53,26⁸ hende] hendes 53,26⁵ der] || man bruge || der 53,26¹⁵ tjene] || føre || tjene 53,26¹⁶ For-] || Hem || For- 53,28⁸ Synden] < Syndig S. 118²¹. Tilføjelsen] i Marginen S.118⁴ Og] Oog S.118¹⁰ der] der || vil || S.118¹¹ overlader ... Forkyndere] < lader Ungdommen vox op mellem tvende saa heterogene [< herterogene] Paavirkninger S. 118¹² hvilke] < hvilken S. 118¹⁵ de] < det -flikter] -flikter || i hvilke man fører den Unge ved at lade ham staa mellem 11 og 5. || S. 118²⁷ see] see || he || S. 118²⁸ Synden] Synden || f || S. 119⁶ -skene] -skene || , || S. 119¹⁰ intet] < ingen S. 120¹¹ -skab] -skaben S. 120¹² han] < den S. 120¹⁸ kan] < kun S. 120¹⁵ hø-] < an S. 120²¹ Dette] || At || Dette i vor] vor S. 120²⁷ det Simple] < Noget 53,30² selv] selv. || || 53,32⁷ For-] < for- 53,34⁴ Ingen] < ingen 53,35²⁴. en Caprice for] < et Diver-tissement paa 55,4⁴ -synden,] < -synden og 55,7² ei eller] < m 55,9³ ogsaa] ogsaa || best || det Evige]

Evige 55,9⁸ -hed] -hed || og i || 55,9¹¹ taler] taler || ti || S. 125¹⁰ Tv i Tve-] < Ty 55,14⁸ i] || at || i 55,14¹¹ kunde] kunde || forstaae det || 55,14¹⁴ tømte] || drak Giftbæ || tømte 55,14¹⁷ en] en || D || 55,15⁵ Guder.] < Guder, S. 127² om] < os 55,24¹ -tid] -tid || kan || 55,26⁶ segner] segner || Angesten || den] < det 55,26⁷ p i Ap-] < x 55,26¹⁰ der] < derfor 56,2³ om] < over 56,2⁴ er] er || blot || 56,4⁶ i] || ov [?] || i 56,5⁴ -ken] < -ket 56,6⁸ *) System] System 56,7⁸ paa en] < i en 56,7⁸ brugt] brugt || andet || 56,8¹ føre] || ophæve Syn || føre S. 131³ l i ligge] < t 56,9³ har] < havd [?] 57,1¹ Den] || det || Den 58⁵ al Verden] alVerden S. 133⁵ a i abstrakt] < i S. 133⁷ Angest] || Frih || Angest S. 133¹⁷ -elt] < -ell S. 133²⁴ Livet] || det || Livet S. 134¹⁰ ogsaa] || alt || ogsaa S. 134¹⁸ en] en || psy- || S. 134³⁰ Trav-] < trave S. 135²⁶ l i In-] < d S. 135³¹ er] er || det || i første Gang] i || et ufrat || S. 135³² Tro] Tro || i Sa || S. 136¹ Een] < Eend S. 136² neje] nie S. 136¹⁴ Former] || intellectu || Former S. 136¹⁸ Maader] || Former || Maader S. 136²⁵ de] < den S. 136²⁹ dog] || derfor || dog S. 137¹¹ har] || undla || har S. 137¹² efter] < i S. 137¹⁴ Hr.] Her -lig] -lige S. 138⁴

En] En || Passivtete || -lig]]
 -lig 64⁴Tvivlens Problem]
 < Problemet 65¹ A i Alvor]
 < Spo [2/ 68¹² den] < det
 68¹⁴ ingen] Ingen

- *71: L-Fortegn. 387 (sml. 42 ff.). —
 Tryk-Mskr. (se 72), oprindelig
 S. I (Tryk-Mskr. 96, S. 42).
 Skr.: hurtig.

Anm.: anbragt i Marginen øverst
 paa Siden.

- *72: L-Fortegn. 387 (sml. 42 ff.).
 — [I] 2 Blade, hvoraf neder-
 ste Halvdel af det første er
 bortklippet (oprindelig 1 Læg
 paa 4 Ark, hvoraf de 6 sid-
 ste Blade er udtagne til Tryk-
 Mskr. 96), 4. (215 × 270);
 grønt, spr. Snit + [II] 1 Ark,
 4. (203 × 254) + [III] 1 Blad,
 4. (som I) + [IV] 2 Blade +
 1 Læg paa 5 Ark (hvoraf nu
 tredie Arks Blade er løse) +
 3 Blade + 1 Læg paa 4 Ark
 (hvoraf nu de tre første Arks
 Blade er løse), 4. (som I) +
 [V] 8 Blade (oprindelig 1 Læg
 paa 4 Ark) + 2 Blade + 1 Læg
 paa 8 Ark (hvoraf nu de 6
 første Arks Blade er løse), 4.
 (218 × 265) + [VI] 1 Ark, 4.
 (171 × 208) + [VII] 2 Blade
 + 8 Blade (oprindelig 1 Læg
 paa 4 Ark), 4. (som V) +
 [VIII] 1 Blad + 6 Blade (op-
 rindelig 1 Læg paa 3 Ark) +
 2 Blade, 4. (som I dog uden
 grønt, spr. Snit) + [IX] 1 Sam-
 menhæftning paa 4 Ark, 4.
 (som I); 83 Bll. ÷ (oprindelig
 87 Bll., hvoraf de 6 Blade til

I, med oprindelig Blæk-Pagi-
 nering I-XII, er udtagne til
 Tryk-Mskr. 96 med Blyants-
 Ompaginering 42-53 og er-
 stattede med Arket II); II med
 Blæk-Paginering I-II; IV-IX
 med Blæk-Paginering 1-143.
 Pap. Formatet 215 × 270:
 som 2; Formatet 203 × 254:
 Post-Velin; Vm. I WHAT-
 MAN 1838; Formatet 218
 × 265: Muslinge-Vm. HOL-
 LAND C & I HONIG; rib-
 bet; Formatet 171 × 208:
 som A 109. Skr.: rolig, til-
 dels sirlig (72,3 i Marginen:
 stor; hurtig); adskillige Rett.
 og Udslettelser (tildels med
 Blyant), en Del Marg.-Tilf. —
 154 SS.

Anm.: med bred ydre Margen;
 i Sammenhæftningen IX Hæftesnor
 med fin rød Silke. 72,1-2 findes paa
 den bevarede øverste Halvdel af før-
 ste Blad i I; ved den beklippede ne-
 derste Kt. findes en Blækstreg, som
 viser at den bortklippede Del af Bla-
 det har været beskrevet paa første
 Side; anden Side af andet Blad i I
 ubeskr. Af 72,5 er den med Blyant
 overkradsede Redaktion anbragt ne-
 derst paa anden Side af Arket II, den
 endelige Redaktion midt paa tredje
 Side, som forøvrigt er ubeskr. lige-
 som hele fjerde Side af Arket. Bla-
 det III har paa første Side Indholds-
 fortegnelsen (S. V. IV, S. 429), anden
 Side er ubeskr. Arket VI indeholder
 paa de to første Sider (mrk. »ad p.
 73. nederst, i Noten.«) 72,18, og paa
 de to sidste Sider (mrk. »ad pag.
 81.«) Noten 72,18. Manuskriptet slut-
 ter paa Bl. 4 af Sammenhæftningen
 IX, øverst paa første Side, som for-
 øvrigt er ubeskr. ligesom hele Resten
 af Sammenhæftningen.

1⁴ af] || ning || af 5⁶ sætte]
 || være || sætte 5¹² Ver-] <
 Vet- 5¹⁵ vilde] || ønsker jeg ||
 vilde 5¹⁶ at] < af 5¹⁸ An-

den] < anden 5³⁸ Impri-
matur] < Imprimitur [?] 12⁶
Tiden] Tiden || φθορα || 12⁷
28.)] 28. 22⁴ Lærdom]
|| Inds || Lærdom 22⁸ alle]
alle || Kjøen og || 28⁷ „Ich]
Ich 28⁹ eigene] < eigne
S. 146³ dass] < das S. 146¹²
„Lasset] Lasset

*73-75: [L-Fortegn. 389]. (Sam-
menhæftning, 4. (172 × 208);
8 Ark (16 Bl.). Pap.: som
A 109), Bl. 1-4. — Skr. 73:
gennemg. rolig, i enk. Ord
hurtig. 74: beg. sirlig, efterh.
hurtigere, dog ved ny Udgang
igæn beg. sirlig; i Tilføjel-
ser: tildels stor; gennemg.
hurtigere. 75: tildels stor;
gennemg. hurtig, tildels flyg-
tig, enk. St. roligere. — 6 SS.

Anm.: med bred ydre Margen;
Hæftesnor af fin rød Silke. 73: paa
første Side af Bl. 1, „Forord“ et
Stykke nede paa Siden, Tilføjelserne
med Linier stærkt paaskraa; anden
Side af Bl. 1 og første Side af Bl. 2
er ubeskr. 74 begynder øverst paa
første Side af Bl. 3, sl. med en Linie
øverst paa første Side af Bl. 4; én
Tilføjelse er anbragt midt paa anden
Side af Bl. 2. 75 begynder med ny
Udgang umiddelbart efter 74 optagende
Textkolonne og Margen af første Side
af Bl. 4 og Textkolonnen af anden Side,
dog paa hver Side med et større tomt
Rum, hvori en enkelt Optegnelse med
Linier stærkt paaskraa; 75,4 er an-
bragt forneden paa første Side til-
venstre, med Linier beg. ⊥ Sdens
øverste Kt.

74,3² vexle] || , || vexle
75,5¹ et] || at || et 75,5³ A i
Alt] < D

*76: [L-Fortegn. 389 (sml. 73 ff.).
(Tryk-Mskr., se 96), S. 6 og

(Sammenhæftning, se 79), Bl.
1. — Skr.: rolig, tildels sir-
lig. — 3 SS.

Anm.: Beg. af Stykket (overstreget
med Blyantsstregere paaskraa) findes
nederst paa S. 6 i Tryk-Manuskriptet
96, som oprindelig Fortsættelse (med
ny Udgang) til Texten S. V. V, S. 8
Lin. 31 „et Forord.“ Resten findes
paa Bl. 1 af Sammenhæftningen 79,
sl. øverst paa anden Side, som for-
øvrigt er ubeskr.

² indvied-] < indvies S.
153¹² Mirakel] Mirak S.
153¹⁶ dyrebarere] dyrebare
S. 153³² Du første Gang] Du
|| har altid været en Ven af ||
S. 154⁸ komme.] < komme;
S. 154¹² maa] < maat S.
154¹⁸ forud-] || ahnede || for-
ud- tabt.] < tabt; S. 154¹⁷
Bøger] Bøger paa S. 154³⁹
vist] || b || vist

*77-78: [L-Fortegn. 389]. (Sam-
menhæftning, se 73 ff.), Bl.
5-7. — Skr. 77: tildels stor;
beg. rolig, efterh. flygtig; et
Par Tilføjelser med Blyant.
78: tildels stor; gennemg.
hurtig, tildels flygtig, enk. St.
roligere. — 4 SS.

Anm.: 77 begynder med ny Ud-
gang som umiddelbar Fortsættelse til
75, øverst paa første Side af Bl. 5,
sl. øverst paa anden Side. 78 fort-
sætter (med ny Udgang) 77, sl. øverst
paa første Side af Bl. 7, som for-
øvrigt er ubeskr. ligesom hele Resten
af Sammenhæftningen.

78⁴ nu] nu || sagde || 78⁶
min] || Du || min 78²¹ beg-]
< bek- 78²³ atter] || og
jeg || atter Med] || H || Med
78³⁰ -mod] -mod || ho || S.
156⁷ mig] || hende || mig S.
156⁸ og] < at S. 156⁹ hen-

des] huns [ʔ] S. 156¹¹
 Thema, at Ægte-] Thema,
 [<:] || at en [ʔ] ||, at || e ||
 Ægte- S. 156¹⁴ faaer] || bli ||
 faaer S. 156¹⁹ Ih] || Hvo || Ih
 tænkt] || hørt || tænkt S. 156²⁰
 -misse] -misse || — || S.
 156²⁴ var] || men || var S.
 156²⁸ bli blive] < v S. 157³
 uforb-] < uborf- S. 157⁵
 kunde] kun et] < en S.
 157¹¹ hvis] || som || hvis S.
 157¹⁶ mod] || at s || mod S.
 157¹⁸ at] at || jeg || S. 157²¹
 jo] < jeg

*79: [L-Fortegn. 389 (sml. 73 ff.)].
 — Sammenhæftning, 4. (170
 × 205; 3 Ark (6 Bl.). Pap.:
 som A 109), Bl. 2-5. Skr.:
 tildels stor; beg. sirlig, efterh.
 hurtig, tildels flygtig, dog ved
 ny Udgang som Regel beg.
 rolig; en Del Rett. og Marg.-
 Tilf. (tildels med Blyant). —
 7 SS.

Anm.: med bred ydre Margen;
 Hæftesnor af fin rød Silke. Paa Bl.
 1 findes Slutn. af 76; 79 begynder
 øverst paa første Side af Bl. 2, sl.
 nederst paa første Side af Bl. 5, hvis
 anden Side er ubeskr. ligesom hele
 sidste Blad af Sammenhæftningen.

*80-84: [L-Fortegn. 389 (sml. 73 ff.)].
 — 5 Blade, 4. (171 × 208).
 Pap.: som A 109. Skr. 80-81:
 gennemg. rolig, enk. St. hur-
 tigere; kun faa Rett. og Marg.-
 Tilf. 82: stor; rolig. 83: til-
 dels stor; gennemg. hurtig, i
 enk. Ord roligere. 84: hurtig.
 — 10 SS.

Anm.: med bred ydre Margen.
 Bladene er med Blæk pag. 14-23 (i

Tilknytning til Tryk-Manuskriptet 96);
 desuden findes en overstreget Pag-
 nering 1-10, og endelig har Bl. 3 og
 4 paa første Side endnu en over-
 streget Pagnering 3 og 5. 80 begyn-
 der øverst paa første Side af Bl. 1,
 sl. øverst paa anden Side af Bl. 5.
 81 fortsætter (med ny Udgang) 80,
 sl. nederst paa Siden. 83-84: paa-
 langs i Marginen udfor 81, med Li-
 nier beg. ⊥ Sdens øverste Kt., 84
 tilvenstre for 83.

81¹ om] || om de litt || om
 S. 159⁸ faae] faae || mine ||
 S. 159⁶ sige] ikke S. 159⁷
 -se] < -sen S. 159¹¹ er]
 || har været || er 83⁸ lade]
 || fin || lade S. 160⁵ al] al
 || Ill ||

*85: [L-Fortegn. 389 (sml. 73 ff.)].
 — To Ark, 4. (170 × 205).
 Pap.: som A 109. Skr.: til-
 dels stor; beg. sirlig, efterh.
 hurtigere, enk. St. hurtig. —
 6 SS.

Anm.: med bred ydre Margen.
 Arkene har Pagnering med Blyant:
 28-33 (i Tilknytning til Tryk-Mskr. 96).
 Manuskriptet slutter paa anden Side
 af andet Ark, som forøvrigt er ubeskr.

S. 161¹ hvil-] < hviil S.
 161² lille] lille || H || S. 161⁵
 en Anachoret] < de til-
 bagetrukne Mænd samler]
 samle S. 161⁶ Apocalyps-]
 < Apocalys S. 161¹⁰ bli-
 ver . . . ¹¹ desiderium] <
 kan der i dette Øieblink egent-
 ligen slet ikke være Tale om
 S. 161²³ faaer] for S. 161²¹
 men] men || for || S. 161²³
 Lit-] < Litt S. 162⁵ Sagte]
 Sagte || var Sladder, jo er i
 sin Orden, og forsaavidt det ||
 S. 162⁶ -skab,] -skab, [<.]
 || Og dog er den || S. 162¹³

Aar] < Aar- S. 162²⁴ -tersken] < tesken 7² anden] anden || æsthetisk Skrivers || 7⁴ han har] han 7⁶ ville] < vilde 7⁹ -bergs] < -bers 7¹⁰ denne] < en saadan

*86: [L-Fortegn. 389 (sml. 73 ff.)]. (Tryk-Mskr., se 96), S. 28. — Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig.

*87: [L-Fortegn. 389 (sml. 73 ff.)]. (Tryk-Mskr., se 96), den inderste smalle Rest af sidste Blad i Sammenhæftning II. — Skr.: tildels stor; hurtig. — 1 S.

Anm.: optager hele første Side af Blad-Resten, hvis anden Side ikke har Spor af at have været beskrevet.

*88-91: [L-Fortegn. 389 (sml. 73 ff.)]. — 1 Sammenhæftning paa 3 Ark (hvoraf største Delen af tredje Arks Blade er bortrevet) + 1 Blad, 4. (170 × 205); 7 Bil. Pap.: som A 109. Skr. 88: tildels stor; hurtig, tildels flygtig. 89-91: stor; hurtig. — 2 SS.

Anm.: med bred ydre Margin; Hæftesnor med fin rød Silke. 88 optager Sammenhæftningens første Side; 89-91: paa øverste Halvdel af anden Side, som forøvrigt er ubeskr. ligesom hele Resten af Manuskriptet.

88,1¹ Andet.] < Andet, 88,1⁸ og] || men || og 88,2⁸ en] < et 90 Anachoret] < Anakoret

*92: [L-Fortegn. 389 (sml. 73 ff.)]. — Ark, 4. (170 × 205); 2

Bil. Pap.: som A 109. Skr.: tildels stor; beg. sirlig, efterh. flygtig; en enk. Rett. med Blyant. — 1 S.

Anm.: med bred ydre Margin. Optager (beg. et Stykke nede paa Siden) første Side af Arket, som forøvrigt er ubeskr.

*93: [L-Fortegn. 389 (sml. 73 ff.)]. — Ark, 4. (170 × 205); 2 Bil. Pap.: som A 109. Skr.: tildels stor; beg. sirlig, efterh. hurtig, tildels flygtig; en enkelt Marg.-Tilf. med Blyant. — 4 SS.

Anm.: med bred ydre Margin; Paginering med Blyant 34-37 (i Tilknytning til Tryk-Mskr. 96). Optager hele Arket, beg. et Stykke nede paa første Side.

*94-95: [L-Fortegn. 389 (sml. 73 ff.)]. — Ark, 4. (170 × 205); 2 Bil. Pap.: som A 109. Skr. 94: tildels stor; beg. rolig, snart hurtig, tildels flygtig. 95: stor; hurtig. — 4 SS.

Anm.: paa første og tredje Side med smal ydre Margin. 94 begynder paa første Side, et Stykke nede, sl. midt paa sidste Side; 95: umiddelbart under Slutn. af 94; Siden forøvrigt ubeskr.

*96: L-Fortegn. 389 (sml. 73 ff.). — [I] 3 Blade + [II] 1 Sammenhæftning paa 6 Ark (hvoraf andet og tredje Arks Blade nu er løse, og sidste Blad bortklippet paalangs paa en smal Strimmel nær) + [III] 3 Ark, 4. (170 × 205) + [IV] 6 Blade (L-Fortegn. 387, udtagne af Tryk-Mskr. 72 I), 4. (215 × 270) + [V] 3 Ark + 2

Blade (oprindelig 1 Ark) + 2 Ark, 4. (170 × 207); 39 Bll. med Blyants-Paginerings 1-76. Pap. i I-III: som A 109; i IV: se 72; i V: som A 109. Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, enk. St. hurtigere; en Del Rett. (enkelte med Blyant), kun faa Marg.-Tilf. — 73 SS.

Anm.: med bred ydre Margen. S. 2 er ubeskr.; nederst paa S. 6 findes Beg. af 76 overstreget med Blyantsstreger paaskraa. Første Side af Sammenhæftningen II er pagineret med Blæk 7; her begynder Texten S. V. V, S. 8 Lin. 32. S. 14 er ubeskr. S. 15 er pagineret med Blæk; her begynder Forord I (S. V. V, S. 16). S. 28 optages af 86 overkradset med Blyant; derefter følger den smalle Rest af sidste Blad i Sammenhæftningen II (med 87). Første Side af tredje Ark i III er pagineret 37 & 38; her begynder Forord VI (S. V. V, S. 35). De 6 Blade (IV) er som Part af Tryk-Mskr. til „Forord“ med Blyant paginerede 42-53; med Blæk (overstreget med Blyant) har de Paginerings [I]-XII som oprindelig Part af det første Læg i Tryk-Mskr. til „Begyndet Angst“ (se 72). Arkene i V (med Blyants-Paginerings 54-76) er paa første Side øverst i Hjørnet tilhøjre med Blæk mrk. 2-7. (overstreget med Blyant). Manuskriptets sidste Side (med „Efterskrift“) er upagineret.

6¹ N° VII] *herover*: || N || 13³ hans] < ham 13⁷ Omsorg] || Bek || Omsorg 20³ Perseus.] < Perseus³

*97: — Sammenhæftning, 4. (170 × 206); 4 Ark (8 Bll.; af sidste Blad er største Delen afrevet paalangs, kun en smal Rest med uregelm. afrevet Kt. bevaret). Pap.: som A 109. Skr.: tildels stor; gennemg. flygtig, enk. St. roligere; i de med Blyant overstregede Styk-

ker tildels stærk Overkradsning med Blyantsmasse. — 11 SS.

Anm.: med bred ydre Margen; Hæftesnor af fin rød Silke. 1-17 optager Bl. 1, 1-7 første Side, 8-17 anden; 13 er anbragt tilhøjre for 12, 15 paalangs i Marginen, med Linier beg. ⊥ Sidens øverste Kt., 16-17 uden Margen. 18-24 optager Bl. 2, 18-22 første Side, 23-24 anden; 22 ovenover 21, med Linier ⊥ Sidens øverste Kt. 25-31 optager Bl. 3, 25-28 første Side, 29-31 anden. 32-39 optager Bl. 4, 32-35 første Side, 36-39 anden. 40-50 optager Bl. 5, 40-45 første Side, 46-50 anden; 44 med Linier beg. ⊥ Sidens nederste Kt. 51-52 er anbragt øverst paa første Side af Bl. 6, som forøvrigt er ubeskr. ligesom hele Resten af Sammenhæftningen.

2³ ikke] ikke || gjø || 6⁵ Wer] Ver 13⁴ Methoden] (Methoden 23³ In-) < Id a i uafbrudt] < d 24³ G i Gang] < S [?] 24³ -se.“] -se. 24⁶ saadanne] saadane 27³ ved] ved || aldrig || 30⁴ den anden Gang] || M [?] || den 32³ J i Jeg] < H 37³ min] min || Rening || 42² Ansigt] < Ansigtet 48³ for] for || 2 || 48³ der tredje Gang] der || I || 48⁴ Aar!] < Aar? 50³ saaledes, første Gang] < saaledes: S. 181⁴ kunde] kunde || aflægge || en første Gang] en || roman ||

*98: — Hæfte som 42 ff. (Omslag med sort, blankt Overtræk; 8 Ark), Bl. 1-4 forfra. Skr. 1: tildels stor; hurtig. 2-19: enk. St. stor; gennemg. rolig, hist og her hurtig, tildels flygtig; i de overstregede Stykker tildels stærk Over-

kradsning med Blyantsmasse.
— 6 SS.

Anm.: fra Bl. 2 med brækkede Ark, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margin. I anbragt lidt over Midten paa første Side af Bl. 1, som forevrigt er ubeskr. 2-10 optager Bl. 2, 2-6 første Side, 7-10 anden; Marginal-Tilføjelserne til 8 er anbragt under lang Tværstreg. 11-18: paa Bl. 3, 11-15 optager første Side, 16-18 øverste Halvdel af anden, som forevrigt er ubeskr. 19: paa første Side af Bl. 4, hvis anden Side er ubeskr. ligesom Bl. 5-7; paa det følgende Blads første Side findes nederst Slutn. af 141 indført fra modsat Led.

1¹ omtrent] omtren S.
185¹ eet] || og i [?] || eet

*99-123: — 1 Sammenhæftning (med Blyant mrk. N° 1) paa 4 Ark, 4. (205 × 258) + 11 Sammenhæftninger (med Blyant mrk. N° 2-12) hver paa 6 Ark + 2 Sammenhæftninger (med Blyant mrk. N° 13-14) hver paa 5 Ark, 4. (174 × 210); 160 Bl. Pap. Formatet 205 × 258: Post-Velin; gull.; svært; Vm. I WHATMAN TURKEY MILL 1840 og I WHATMAN 1838; Formatet 174 × 210: som A 109. Skr.: tildels stor; snart rolig, snart hurtig, tildels flygtig; forholdsvis faa Rett. (enkelte med Blyant), forholdsvis faa Marg.-Tilf. (for en stor Del med Blyant); i 103,5 Overkradsning med Blyantsmasse.
— 314 SS.

Anm.: brækkede Ark, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margin (Sammenhæftning N° 14 er oprindelig brækket med bred ydre Margin); Hæftesnor af fin rød Silke. 113 slutter i Sammenhæftning N° 10, nederst paa første Side af Bl. 11, hvis

anden Side er ubeskr. ligesom hele Bl. 12. 123 slutter i Sammenhæftning N° 14 midt paa første Side af Bl. 9, som forevrigt er ubeskr. ligesom hele Bl. 10.

99,5³ er] er || Alt || 99,6¹ da] || og || da 99,8⁵ Latter.] Latter. || Min || 99,11⁹ friede] || var forelsket i he || friede 100,1² at] at || være [?] || 100,5 Act. 1.] Ac 1. 100,10¹ ikke i] ikke 100,10³ Assembler] Assembler 100,13² efter] efter || Vande || 100,22⁸ absolut] || det || absolut 100,24² han] || man || han 100,26⁷ Mening] || Mening || Mening 100,30³ Indbegrebet] < Indgrebet 101,3¹ U-] u- 101,12² og i] og i || F < f || 101,18³ Naar] || Hvorledes det || Naar 102,6⁵ Jeg...S. 195⁷ Gud?] herudfor i Marginen en lodret Blyantsstreg 102,8¹ kort] kort || vi || 102,9³ Mahogni] Mahogni 102,10⁴ blot] || der || blot 102,13³ nichts] < nicts 102,18⁶ *) det] det 102,19³ min] min || Elske || 103,8⁶ faaer] < for 103,9⁶ jeg] jeg || me || 103,9⁷ jeg] jeg || ger [?] || 103,9¹⁰ (og] <, og 103,11³ Msk.] < Msk, 103,13³ Politie-] Polie- S. 200¹ Bord-] Bor- S. 200⁴ det] det det ved Overgang til ny Side 103,17¹ Spæn-] || An || Spæn- 103,18³ Ønsket] < Ønskets 103,19² med] med med || sto || end] en 103,22³ naar] || idet || naar 103,22⁵ Indtryk] Udtryk

103,22⁷ der] < det 103,22⁸
 „det] det 103,25³ lyse]
 || blege || lyse 103,29¹ Maa-
 lestok] Maalestok ||, || 104,3³
 ikke] ikke || f || 104,7¹ *)
 med Blyant 104,7³ *) Ræd-
 sels-] Rædsels- 109,1⁸ at]
 at || ikke || 109,1⁵ men] men
 || vil || 109,1⁶ v i vil] < t
 109,1⁸ (hvilken] <, hvilken
 109,1⁹ det)] < det, vil]
 || næsten || vil 111,1¹⁶ Op- i
 Oprøret] < For lystre]
 lystre || Roret || 111,1¹⁸ For-
 tvivlelse] Fortvivelse 113,1⁸
 nogen] < nogensinde 113,1⁴
 Msk.,] Msk, || der || 114,1² lø-
 bende] løbende || stærkt || S.
 208⁸ var] var || 3 || 115,2³
 naar] || at || naar || der || 115,3³
 deels anden Gang] deels
 || det [?] || 115,3⁸ dette] <
 det 115,3⁴ godt] godt || at
 vide || S. 209⁸ Be-] be- S.
 209⁶ -ner.] < -ner, 115,5⁴
 Andre] Andre || dertil || 115,6⁸
 incon-] inco- 115,9⁷ det] <
 en 115,9¹¹ er] er || et meget
 nyttigt In [?] || 115,9¹⁴ faae]
 faae || Nogen || 115,9¹⁹ kæ-]
 < kj 116,1³ hendes] || Er ||
 hendes 116,1⁴ Saa] || ga ||
 Saa 116,2³ et] || en || et
 116,3¹ Hvis] Hvis || endog ||
 116,3⁸ Er-] Err- 116,4⁵
 tabt.] < tabt: S. 212¹ -sen.]
 < -sen, 116,7¹³ at græde]
 græde 116,7¹⁵ M i Maade]
 < m 116,7¹⁷ -lig] < -lige
 116,8³ og tredie Gang] < ,
 117,2¹ Barnet] < Barnets
 117,2² ved] ved [< med]

|| Br || 118,3³ i] i || int [?] ||
 Tilværelsen] < Forsynet
 S. 214¹ ud.] < ud, 118,6¹
 have] havde S. 215⁷ Den]
 < den S. 215⁸ Snild-] <
 Snid- S. 215¹⁸ kunde] kun
 S. 215¹⁸ en-] < een- S. 215²⁰
 er jeg] er S. 215²⁴ at] at
 || holde || S. 215²⁵ —men]
 || g || —men 119,7⁸ drømte
 om] dromte om 119,13⁴
 „det] det 119,16⁸ Udgangs-]
 Udgans- 122,3³ for] < at
 122,4⁶ bliver] bliver || een ||
 122,4⁷ lykkelig] ||, || lykke-
 lig jeg] jeg || er ||

*124-127: — Blad, 4. (172 × 210).

Pap.: som A 109. Skr. 124:
 tildels stor; gennemg. rolig, i
 enk. Ord hurtigere. 125: som
 124. 126: tildels stor; flygtig.
 127: stor; hurtig. — 2 SS.

S. 221¹ Sprog,] Sprog,
 || man vil at || tilkommer]
 tilkomer S. 221⁷ dem] dem
 kan

*128-129: — 1 Ark + 1 Blad (paa
 første Side med Blyant pagi-
 neret 5), 4. (171 × 207); 3
 Bil. Pap.: som A 109. Skr.
 128: beg. rolig, efterh. hurtig,
 tildels flygtig. 129: tildels
 stor; flygtig. — 5 SS.

An m.: med bred ydre Margen (op-
 rindelig brækkede Blade); 1 Arket
 Hæftesnor af fin blåa Silke. Anden
 Side af Bladet ubeskr.

*130-133: — Hæfte (se 98), Bl.
 1-5 bagfra. Skr. 130: tildels
 stor; beg. rolig, snart hurtig,
 tildels flygtig. 131: tildels

stor; gennemg. hurtig, tildels flygtig, enk. St. roligere. 132: hurtig. 133: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. — 9 SS.

Anm.: brækkede Ark, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margen. 130-131 begynder et Stykke nede paa første Side af Bl. 1, sl. paa Bl. 4, lidt under Midten paa første Side, som forøvrigt er ubeskr. 132: paa anden Side af Bl. 4. 133: anbragt uden Margen paa første Side af Bl. 5, som forøvrigt er ubeskr. — Paa første Side af Bl. 6 begynder 141.

130,¹ i] || idet || i 130,³
sidde] || bære || sidde S.
223¹⁸ temmelig] temelig S.
223^{18f} gammel] gamel S.
223²³ 14 Dags] < tredie S.
223³⁸ F i For-] < h S. 224²
39] i *Tretallet findes Begyndelsen til et Firtal* 132⁵
omgive] omgive der

*134: — Hæfte (se 98), Indsiden af Omslaget bagfra. Skr.: stor; hurtig.

Anm.: anbragt øverst paa Siden, som forøvrigt er ubeskr.

*135—138: — 2 Sammenhæftninger (hver paa 6 Ark), 4. (171 × 206); 24 Bil. Pap.: som A 109. Skr. 135: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtig, tildels flygtig; mange Rett., en Del Marg.-Tilf.; i 2 er Stykket fra Lin. 1 „I den“ til Slutn. med Blyant sat i Parentes; i 19 er der udfor Stykket fra Lin. 7 „Er“ til S. 228¹ „Ord“ anbragt en lodret Blyantsstreg. 136: tildels stor; beg. rolig, snart hurtig, tildels flygtig; mange Rett., en Del

Marg.-Tilf. 137: stor; gennemg. flygtig, enk. St. roligere. 138: stor; hurtig; Overkradsning med Blyant. — 35 SS.

Anm.: brækkede Ark, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margen; Hæftesnor af fin rød Silke. Første Sammenhæftnings første Side har oprindelig (som Fortsættelse af Tryk-Mskr.) været pag. 133, men denne Paginering er overkradset med Blyant; anden Sammenhæftnings første Side er øverst i Hjørnet tilhøjre med Blyant mrk. „Periander“. 135 begynder øverst paa første Side af første Sammenhæftning, sl. paa anden Side af Bl. 9. 136 begynder i første Sammenhæftning paa Bl. 10, øverst paa første Side, sl. i anden Sammenhæftning paa Bl. 2, nederst paa første Side. 137 begynder i anden Sammenhæftning paa Bl. 2, øverst paa anden Side, sl. paa Bl. 5 øverst paa anden Side, som forøvrigt er ubeskr. 138: i anden Sammenhæftning paa Bl. 6, øverst paa første Side, som forøvrigt er ubeskr. ligesom hele Resten af Sammenhæftningen.

135,² -stad] -stad || noget ||
135,² thi] thi || der || 135,⁶
en] en || Landsbye. || 135,⁶
alle] alle || Kjende || 135,¹²
ham.] < ham, 135,¹² der]
der || ikke hav [?] || 135,¹⁶
-tvivlelig] -tvivlig 135,¹⁸
elsket] elsket || denne ||
135,¹⁹ -rede] -rede || Ind-
bildning var || 135,¹⁹ Li-
vet] < Livets 135,¹⁹ i] i
|| staaende || 135,¹⁹ -heder,]
-heder, || af || -ring] -ring
||, og vidnede, at han var en ||
135,¹⁹ saa første Gang] saa
|| s || S. 228¹ Livet,] Livet,
|| saa er det ogsaa vist, || S.
228² -ste] -ste ||, || Alt,] <
Alt. S. 228⁵ ogsaa] ogsaa
|| Den || den] den ||, || S.
228⁷ han] han || efterlod sig ||

135,20 -gaden] < -gangen
 135,22³ i] i || T || 135,22⁴
 var] var || var i || 135,22⁷
 -tion] -tion || havde et ||
 135,22⁸ saa] saa || nødven-
 digt || 135,22¹⁸ Forson-] <
 Forsonl S. 229⁴ syg] < Syg
 136,1⁵ O i Old-] < de 136,1⁶
 os,] os, || d || 136,1⁷ Op-
 mærk-] < Opmærks 136,1⁸
 -re,] < -re. 136,3³ Vises]
 < vise Perianders 136,4¹
 Msker:] Msker,: 136,6 o i
 Dio-] < g 136,10³ i Manu-
 skriptet anbragt paa fore-
 gaaende Side, udfor Texten
 svarende til S. V. VI, S. 304
 Lin. 4 ff. 136,13⁴ saa] <
 saae 137³ et] et [< en]
 || O || 137⁸ h i hvis] < de [?]
 fo-] < er [?] S. 232¹ hav-
 de] havde || dømt, || S. 232²⁰
 Hans] || Hans || Hans S.
 233¹⁸ naar] naar || hans || S.
 233²⁴ og] || at jeg kun || og
 S. 233²⁶ sammen-] sam- N
 i Naades] < V [?] S. 233³⁰
 H i Hær-] < T S. 233³² F
 i Fjenden] < ha S. 234²
 længe] længe ||, og behold ||
 S. 234¹¹ troer] troer || ha ||
 S. 234¹⁸ -dømme] -dømme S.
 234³⁰ He-] < han S. 234³³
 jeg bliver] jeg ved Over-
 gang til ny Side

*139—140: — Blad, 8. (124 ×
 199). Pap.: Post-Velin; Vm.
 [I WHA]TMAN [18]43. Skr.
 139: stor; rolig. 140: stor;
 gennemg. flygtig, i enk. Ord
 roligere. — 2 SS.

Anm.: uden Margen. 139: øverst
 paa anden Side af Bladet. 140: beg.
 paa anden Side under Midten, sl.
 nederst paa første Side.

140³ Nabo,] Nabo., 140⁴
 ikke] || ham || ikke 140¹⁸
 Vise] Vise || og || 140¹⁶ Ind-]
 < lld 140¹⁸ Vælde,] Vælde,
 || at [?] ||

*141: — Hæfte (se 98), Bl. 6-9
 bagfra (sml. 130 ff.). Skr.: for
 største Delen stor; beg. sirlig,
 snart hurtig, tildels flygtig
 (Vers 18: beg. rolig); kun faa
 Rett., ingen Marg.-Tilf. —
 8 SS.

Anm.: brækkede Ark, den Indre
 Halvdel Textkolonne, den ydre Mar-
 gen. Texten begynder paa Bl. 6
 øverst paa første Side, sl. paa Bl. 9
 øverst paa anden Side, som forøvrigt
 er ubeskr. ligesom Bl. 10-12 og første
 Side af Bl. 13, paa hvis anden Side
 98 slutter fra modsat Led.

S. 236³ Mit] < Min S.
 236⁷ mine] mine || Hærskarer
 og der || -ger] -ger ||, at jeg ||
 S. 236¹² mig,] mig, || og || S.
 236²⁸ ude til at] ud til S.
 236³² s i saa] < de S. 238¹
 u-] < U.

*142-148: — Hæfte som 98. Skr.
 142: tildels stor; rolig. 143:
 enk. St. stor; rolig, for en stor
 Del sirlig; et Par Rett., ingen
 Marg.-Tilf. 144: rolig, tildels
 sirlig. 145: som 144. 146:
 stor; rolig. 147: tildels stor;
 hurtig. 148: tildels stor; gen-
 nemg. hurtig, tildels flygtig,
 enk. St. rolig; paa Bl. 6-11
 stærk Overkradsning med
 Blyants-Streger og -Sløjfer. —
 27 SS.

Anm.: med bred ydre Margen. Første Side af Bl. 5 er med Blyant pagineret 7; Bl. 6-14 er med Blyant paginerede 1-18. 142: paa første Side af Bl. 1, hvis anden Side er ubeskr. 143 begynder paa Bl. 2, øverst paa første Side, sl. paa Bl. 4, øverst paa første Side; Slutn. af Stykket (fra 143,2) er anbragt uden Margen. 144-145: i Textkolonnen paa nederste Del af første Side af Bl. 4. 146: paa Bl. 4, lidt over Midten paa anden Side, som forøvrigt er ubeskr. 147: paa Bl. 5, øverst paa første Side (pag. 7), som forøvrigt er ubeskr. 148,1: paa Bl. 5, lidt over Midten af anden Side, som forøvrigt er ubeskr. 148,2-8: paa Bl. 6 (pag. 1-2); 2-3 og Beg. af 4 paa første Side, Slutn. af 4 og 5-8 paa anden Side (7-8 tilvenstre for 6, med Linier beg. i Marginen). 148,9-30: paa Bl. 7 (pag. 3-4); 9-16 paa første Side (16 tilhøjre for 15, med Linier paaskraa ud i Marginen), 17-20 paa anden Side (18 ovenover 17, med Linier beg. ude i Marginen; 20 anbragt uden Margen). 148,21-28: paa Bl. 8 (pag. 5-6); 21-26 paa første Side (23 under 22, med Linier ud i Marginen; Slutn. af 24 tildels paaskraa i Marginen nederst paa Siden; 25 paalangs tilvenstre i Textkolonnen, med Linier beg. $\perp$ Sidens øverste Kt.; 26 i Marginen udfor 24), 27-28 paa anden Side (Tilføjelsen til 28 paalangs tilhøjre i Textkolonnen $\perp$ Sidens nederste Kt.; 28 ved Blyantsmærker sammenvist med Beg. af 27). 148,29-31: paa Bl. 9 (pag. 7-8); 29-30 paa første Side (30 fra Lin. 3 med Linier ud i Marginen), 31 øverst paa anden Side, som forøvrigt er ubeskr. 148,32-33: paa Bl. 10 (pag. 9-10), hvert Stykke øverst paa sin Side, som forøvrigt er ubeskr. 148,34: paa Bl. 11 (pag. 11-12), beg. øverst paa første Side, sl. øverst paa anden, som forøvrigt er ubeskr. 148,35: paa første Side (pag. 13) af Bl. 12. 148,36: beg. øverst paa anden Side (pag. 14) af Bl. 12, sl. paa Bl. 13, øverst paa første Side (pag. 15), som forøvrigt er ubeskr. 148,37: beg. paa Bl. 13, øverst paa anden Side (pag. 16), sl. paa Bl. 14, under Midten af første Side (pag. 17), som forøvrigt er ubeskr. 148,38: i Marginen paa anden Side af Bl. 13. 148,39: paa anden Side (pag. 18) af Bl. 14. Bl. 15-16 ubeskr.

147² naar] naar || Psycho-
log || 148,2¹ hvor] hvor || For-
fatteren disputerer for || 148,4¹²
noget] noget || Stort, || 148,5²
-se er] -ser er 148,18¹
Æstetica] || d || Æstetica
148,19¹ der] der || spørges ||
148,28⁵ den umiddelbare]
den Umiddelbare < det Umid-
delbare 148,29¹ Indeslut-
tet-] < Indeslutteh 148,31⁴
Saaledes] Saaledes || Rap ||
148,31⁵ „Læge-] Læge- S.
248¹ Bedrag] Bedrag ||, ||
148,34⁷ Aarh.] Aarh. || Hvis
han || 148,34⁹ -gang,] -gang,
|| h || 148,34¹⁰ hvad] hvad
|| enhver || 148,34¹³ En-] <
en- Forraad] < Foraad
148,34²⁵ Udv.] Udv. || Han ||
148,34²⁶ Han] Han || var ||
148,34²⁷ sit første Gang] <
sig 148,35³ I i Inter-] < i
148,37⁷ er anden Gang] || d ||
er 148,37¹⁴ der] < det
148,37²¹ -betjent,] -betjent,
148,38¹ -cip] -cip || og er ||
148,38⁴ det] < der ræd-
som-] < rædsome- [/]

*149: — Ark. 4. (170 × 205); 2
Bl. Pap.: som A 109. Skr.:
tildels stor; gennemg. flygtig,
enk. St. roligere. — 3 SS.

Anm.: uden Margen. 1-2: paa
første Side (1 øverst i Hjørnet til-
højre; Lin. 8 i 2 er ved Blyantsmær-
ker henvist til at indskydes ovenover
Stykket †). 3: paa øverste Halvdel
af tredje Side. 4: paa anden Side,
som forøvrigt er ubeskr. 5: paa ne-
derste Halvdel af tredje Side. Fjerde
Side ubeskr.

5⁶ de] de || falde fra ||

*150: — 7 Sammenhæftninger, 4. (171 × 207), med Blyant mrk. No 1-7; No 1-2 hver paa 6 Ark, No 3 paa 5 Ark, No 4 paa 6 Ark, No 5-6 hver paa 5 Ark, No 7 paa 6 Ark; 78 Bll. + $\frac{1}{3}$ Blad, 4. (en Kt. uregelm. afrevet), indlagt i No 7. Pap.: som A 109. Skr.: tildels stor; gennemg. hurtig, tildels flygtig, enk. St. rolig (et enk. St. tildels sirlig); talrige Rett. og Marg.-Tilf., enk. med Blyant; i 14 er Stykket fra „og medens“ til Slutn. med Blyant sat i Parentes; 16 er med Blyant sat i Klammer og overskrevet „NB“; i 17 er der udfor Stykket fra S. 257¹ „Det Comiske“ til Slutn. anbragt en lodret Blyantsstreg; 19 har udfor Stykket „Naar man“ osv. en Blyantsklamme; i 21 er Stykket fra Lin. 5 „at“ til Lin. 11 „Systemet.“ indrammet med Blyant; i 23 har der udfor det med Blyant overkradsede Stykke først været anbragt en lodret Blyantsstreg; 24 har udfor Stykket Lin. 1 „Han“ til Lin. 7 „Msker.“ en Blyantsklamme; i 26 er Stykket paa den løse Lap ($\frac{1}{3}$ Blad) ved Rødkridts Dobbeltkors sammenvist med Texten; i 27 er Stykket fra Lin. 1 „Hvor meget“ til Slutn. indklammet med Blyant. — 156 SS.

Anm.: brækkede Ark; Hæftesnøre af fin rød Silke. Manuskriptet slutter nederst paa næstsidste Side i Sammenhæftning No 7, hvls sidste

Side er ubeskr. ligesom den ene Side af det løse halve Blad.

2^s bestemte] bestemte || F || 3^s kunnet] kumnet 5¹ Vel] Vel || skal Tiden og || 5² og] og || naar det saa || 9^s svag]svage 9⁴-stæde,]-stæde, || ford || 9^oog første Gang] og || den [?] || S. 256³ -tur.] < -tur, Tjenerer] Tjenerer S. 257³ thi] thi || det T || 19^s at] at || Pigen er en || 21² -flexions-] -fionx- 21⁶ men] men || p || 21¹⁰ufatte-] ufatter- 24³ ynkelig] || ukyl [?] || ynkelig 24⁵ og] og og ved Overgang til ny Lin. 26³ saa blæse] saa blæse saa blæse ved Overgang til ny Lin. 27¹² en anden Gang] < et 28⁷ mærker] < hører 28⁹ Veer] Veer 28¹⁰ Veer] Veer 28¹³ for-] || lad || for-

*151: — Ark, 4. (170 × 207); 2 Bll. Pap.: som A 109. Skr.: rolig, tildels sirlig; næsten uden Rett., ingen Marg.-Tilf. — 4 SS.

Anm.: med bred ydre Margin. Manuskriptet slutter lidt under Midten paa sidste Side, som forevrigt er ubeskr.

*152-154: — Ark, Fol.; 2 Bll. Pap.: som A 109. Skr. 152: stor; hurtig; Overkradsning med Blyants-Sløjfer. 153: stor; gennemg. hurtig, tildels flygtig, enk. St. roligere; Overkradsning som i 152. 154: beg. rolig, efterh. hurtig; Overkradsning som i 152. — 1 S.

Anm.: med smal indre og ydre Margen. Optager første Side af Arket, som forevrigt er ubeskr.

153⁸ Form] < Gehalt 153¹²
Een-] Een- S. 261¹ be-]
|| vi || be- S. 261⁶ at første
Gang] || og || at

*155-156: — Læg paa 2 Ark, 4.
(194 × 240; med Spor af Hæft-
ning); 4 Bll. Pap.: Lilje-Vm.
C & I HONIG; ribbet; svært.
Skr. 155: rolig, tildels sirlig;
Lin. 2 „Forord“ med Rød-
kridts Dobbelt-Understreg-
ning; i Blyants-Tilføjel-
sen (S. 268³¹): stor; rolig; i
sidste Marg.-Tilf.: hurtig.
156: rolig, tildels sirlig; ud-
for Beg. et Rødkridts-Mærke.
— 4 SS.

Anm.: med bred ydre Margen. De
to første Blade ubeskr. Texten be-
gynder et Stykke nede paa femte Side,
sl. paa sidste Side, et Stykke over
nederste Kt.

155³⁰ heller er] heller S.
266⁶ det] < den S. 266⁷
-syn.] -syn ||, ||. S. 266⁸
Med] Men S. 266⁹ -melse]
-melse ||, || S. 266¹⁵ -ciel]
< -ciell S. 266³¹ leve] leve
|| i Naturen || S. 267⁸¹. For-
delen] < Illusionen S.
267¹⁵ denne] denne || f || S.
267²⁰ der] < det S. 268¹
-tet] -tet ||, || S. 268¹³ at
første Gang] at || kjende || S.
269³ Tvende] < man 156,2⁴
-nøden] < nødent

*157-159: — 1 Sammenhæftning
paa 6 Ark + 1 Blad, 4. (171
× 205); 13 Bll. Pap.: som

A 109. Skr. 157: rolig, til-
dels sirlig. 158: hurtig. 159:
gennemg. hurtig, i enk. Ord
rolig; i Marginen: rolig. —
10 SS.

Anm.: Sammenhæftningen med
bred ydre Margen; Hæftesnor af fin
rød Silke. 157: Titel og Motto an-
bragt paa Bl. 1 paa hver sin Side;
Texten begynder et Stykke nede paa
første Side af Bl. 2, sl. paa Bl. 4,
øverst paa anden Side, som forevrigt
er ubeskr. ligesom Bl. 5-11. 158:
med smal ydre og indre Margen an-
bragt øverst paa anden Side af det
løse Blad, som forevrigt er ubeskr.
159: i Sammenhæftningen, paa øver-
ste Halvdel af anden Side af Bl. 12,
som forevrigt er ubeskr.

S. 271⁸ Svag-] || Ufuld ||
Svag- huske,] < huske;
S. 271⁴ er] er || det || S. 271⁵
erindre.] erindre ||;|. stærk]
< stærkt S. 271⁸ erindre]
erindre || udfordres || S. 271¹³
-ning; hvis] < -ning. Hvis
S. 272³ han] han || enten ||
S. 272⁵ da anden Gang] || for ||
da S. 272¹¹ For-] || Han ||
For- S. 272¹³ til første Gang]
til || at a || S. 272³⁵ Menne-
ske,] < Menneske. S. 272²⁷
det] || Ø || det S. 272²⁹ ikke
er] ikke S. 272³³ ved] || til ||
ved 158³ i] || id || i 158⁵ de
anden Gang] < det at] <
af S. 274³ kan] kan || ikke ||

*160: — Sammenhæftning som
157 ff. Skr. paa de første
tre Sider: gennemg. sirlig,
enk. St. hurtigere; i Resten:
tildels stor; gennemg. hurtig,
tildels flygtig, ved den første
Udgang beg. sirlig, snart hur-
tigere. — 8 SS.

Anm.: med bred ydre Margen; Hæftesnor af fin rød Silke. Bl. 1 ubeskr.; Texten begynder et Stykke nede paa første Side af Bl. 2, sl. paa Bl. 5, øverst paa anden Side, som forøvrigt er ubeskr. ligesom hele Resten af Sammenhæftningen.

5¹ at] || hvad || at 6² -hed.] < -hed, S. 275⁵ Hvile] < hvile S. 275⁹ vel] vel || so || S. 275¹³ Vetri-] Vetr || a || ri-

161: — Blad, 8. (124 × 200). Pap.: Post-Velin. Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, i enk. Ord hurtigere. — 1 S.

Anm.: anbragt uden Margen paa øverste Halvdel af første Side af Bladet, som forøvrigt er ubeskr.

⁷ kunde] kundske

162: — Blad, 8. (124 × 200). Pap.: Post-Velin; blaal. Skr.: hurtig, tildels flygtig. — 2 SS.

⁵ for-] || us || for- S. 277¹¹ end] || ell ||

*163-165: — Blad, 4. (194 × 240). Pap.: som 155 f. Skr. 163: beg. rolig, efterh. hurtigere, i enk. Ord flygtig. 164: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig. 165: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig; „NB.“ med Rødkridt. — 2 SS.

Anm.: 163 anbragt med bred ydre Margen, beg. et Stykke nede paa første Side, sl. øverst paa anden, som forøvrigt er ubeskr. 164-165 anbragt øverst paa første Side med Linier ⊥ Linierne i 163, beg. ⊥ Bladets nederste Kt.

163³ I] || Snarere || I 163⁸ Frøkens] Frøken 163¹⁰ som] som || har [?] || 163¹⁴ Til-] < Tit S. 278⁸ Dag] || paa || Dag S. 278⁵ Du] Du || ? || S. 278⁷ hvad] || hvor

jeg || hvad S. 278¹⁰ hvor-] || hvad || hvor- S. 278¹² Kaal-] < Kol- 165¹ det] det || Før- leb ||

*166-168: — Sammenhæftning som 157 ff. Skr. 166: beg. rolig, tildels sirlig, efterh. hurtig; en enk. Udstregning med Blyant; en Blyants-Tilføjelse paalangs i Marginen (Skr.: stor; hurtig). 167: hurtig, tildels flygtig; i Blyants-Tilføjelsen: stor; hurtig. 168: tildels stor; gennemg. hurtig, tildels flygtig, enk. St. rolig. — 8 SS.

Anm.: med bred ydre Margen; Hæftesnor af fin rød Silke. 166-167: Titel anbragt paa første Side af Bl. 1, som forøvrigt er ubeskr. ligesom Bl. 2-3; Texten begynder et Stykke nede paa første Side af Bl. 4, sl. midt paa anden Side af Bl. 5; Blyants-Tilføjelserne i Marginen har Linier ⊥ Sidens nederste Kt. 168 begynder (uden Margen) paa anden Side af Bl. 5, et Stykke fra Slutn. af 167, sl. nederst paa første Side af Bl. 7, hvis anden Side er ubeskr. ligesom hele Resten af Sammenhæftningen.

S. 279⁴ er] || har || er 166,2² og] og og || for || 167¹⁰ Pokals] Pokal 167¹⁸ hjælp] Læsn. tvivlsom hjælp [?] S. 280¹¹ for-] for- for- ved Overgang til ny Side S. 281⁵ saaledes sammen] saaledes S. 281⁸² man] || b || man S. 282³ de] < det S. 282¹⁰ stærk] < stærkt S. 282²¹ -stødet.] -stødet.

*169-171: — Tre Blade som 163 ff., med Spor af Hæftning og Indbinding (første Blads første Side med Blæk pag. 5 som Fortsættelse til 155 f.); ved

andet og tredje Blad findes forneden uregelm. afrevne Rester af Arkets andet Blad. Skr. 169: rolig (i 169,1: hurtigere). 170: gennemg. rolig, hist og her hurtigere. 171: tildels stor; gennemg. rolig, hist og her hurtig. — 6 SS.

Anm.: med bred ydre Margen. Teksten begynder øverst paa første Side af første Blad, sl. paa tredje Blad, øverst paa anden Side, som forøvrigt er ubeskr.

169,4¹ forsøgt] for søgt
170,2⁴ Græsset] || Græse ||
Græsset 171,1¹ Den] < den
171,1¹⁷ Vidste] || Det gjør
jeg mig en Glæde af || Vidste
171,1²¹ Forslag] || Ov || For-
slagt 171,1²³ hans] hans
|| Uvidenhed || 171,1²⁴-tio-
nen] -tion S. 285² thi] || da
kunde jeg ønske || thi S. 285⁴
paa,] paa || at være den fjerne
Raslen af en Vogn, der betyder,
at de Øvrige nu ||,

*172,1-14: — Læg paa to Ark som
163 ff. (med Spor af Hæftning;
grønt spr. Snit). Skr. 1: beg.
rolig, snart hurtigere. 2-14:
gennemg. stor; hurtig. — 5 SS.

Anm.: med bred ydre Margen.
1-2: paa første Side. 3-6: paa øverste
Halvdel af anden Side, som forøvrigt
er ubeskr. 7-9: paa tredje Side, 9 med
Linier ud i Marginen, beg. tilhøjre i
Textkolonnen. 10-11: øverst paa fjerde
Side, hvis nederste $\frac{1}{3}$ er ubeskr. 12-
14: paa femte Side, 14 med Lin. beg.
⊥ Sidens nederste Kt. De tre sidste
Sider af Lægget ubeskr.

1⁸ aldrig] aldrig || kan ||
1⁵ erindre] < huske S. 286⁸
7:] 7,; S. 286¹ Menneske.]
< Menneske, 3¹ var] || hv ||

var 11⁶ vilde.] vilde, 12⁵
sang] sank

*172,15: — Lap, rektang., af Blad,
4. (171 × ...); to Ktt. uregelm.
afrevet. Pap.: som A 109.
Skr.: gennemg. rolig, i enk.
Ord hurtig; ogsaa over Styk-
ket[†] er tilvenstre anbragt en
kort Skillestreg. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets før-
ste Side.

*172,16: — Lap, rektang., af Blad;
en Kt. uregelm. afrevet. Pap.:
som A 109. Skr.: hurtig, i
enk. Ord flygtig. — 2 SS.

⁸er] || b || er bliver det]
bliver ⁴døe] døe det

*172,17: — Lap, rektang., af Blad,
8. (125 × ...); en Kt. uregelm.
afrevet. Pap.: Post-Velin;
Vm.: I WHA[TMAN] 18..
Skr.: tildels stor; beg. rolig,
snart hurtig, i enk. Ord flygtig.
— 1 S.

⁶Ganger] || Ridehest ||
Ganger

*172,18-19: — Lap, sammenlagt i 8.
(c. 108 × 175). Pap.: graalig
Koncept; grovt. Skr. 18: til-
dels stor; beg. rolig, snart hur-
tigere, i enk. Ord flygtig. 19:
hurtig. — 2 SS.

Anm.: 18 optager første Side og
øverste $\frac{1}{3}$ af anden. 19: anbragt lidt
under Midten paa anden Side, som
forøvrigt er ubeskr. ligesom hele tredje
og fjerde Side.

18¹ Gjesterne] || s || Gje-
sterne S. 290¹ gik] || k || gik
S. 290¹⁴ og] ||, || og 19¹

Const.] < Joh Allesteds-]
Alledstes-

- *173: — Sammenhæftning paa 5 Ark, forøvrigt som 157 ff.; 10 Bll. Skr.: gennemg. sirlig, i enk. Ord hurtigere; i Marginen: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. — 3 SS.

Anm.: med bred ydre Margen; Hæftesnor af fin rød Silke. Texten begynder et Stykke nede paa første Side, sl. et Stykke under Midten paa tredje Side, som forøvrigt er ubeskr. ligesom hele Resten af Sammenhæftningen.

⁴ af-] || blev || af- ⁸ ham fra] fra ham ⁹ bestemteste] < bestemtste < bestemt ¹⁰ han] han gik *nederst paa en Side* ¹² prøve.] < prøve. S. 291⁴ der] der || selv || ¹⁴ end] en S. 291²² Grund] < grund S. 291²⁰ og] og || s || S. 292⁸ og] || saa at Vinen || og S. 292¹⁰ en første Gang] || i || en

- *174-175: — 1 Ark Omslag (med Blyant mrk. „Det unge Mske“) + 2 Ark (med Rødkridt mrk. 1-2) + 1 Sammenhæftning paa 5 Ark (med Blyant mrk. „Det unge Menneske No 1.“) + 1 Sammenhæftning paa 3 Ark (med Blyant mrk. „Det unge Menneske No 2.“ — Af sidste Blad ³/₄ uregelm. afrevet paa langs), 4. (170 × 205-6); 22 Bll. (÷). Pap.: som A 109. Skr. 174,1-2: hurtig. 174,3: rolig. 174,4: beg. rolig, efterh. hurtig; i Blyants-Tilføjesen: stor; hurtig. 174,5: hurtig, i enk. Ord flygtig. 174,6:

gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig. 174,7: tildels stor; hurtig, tildels flygtig. 174,8-11: som 174,5. 174,12: beg. rolig, efterh. hurtig. 174,13-14: som 174,6. 174,15-16: som 174,7. 174,17: tildels stor; hurtig. 174,18-19: som 174,5. 174,20: flygtig. 174,21: stor; flygtig. 175 paa første Side: beg. sirlig, efterh. hurtig; forøvrigt: tildels stor; gennemg. hurtig, tildels flygtig, enk. St. rolig; kun faa Rett., et Par Marg.-Tilf. — 6 + 26 SS.

Anm.: med bred ydre Margen; Sammenhæftningerne med Hæftesnor af fin rød Silke. 174 anbragt paa Arkene 1 og 2, sl. øverst paa anden Side af Ark 2, som forøvrigt er ubeskr.; 174,1-2: øverst til højre paa første Side af Ark 1, med Linier fortsat ud i Marginen; 174,3 har Linier ⊥ Sdens øverste Kt.; 174,12: paa Foden af første Side af Ark 2, under 174,12. 175 begynder paa første Side af Sammenhæftning No 1, sl. øverst paa anden Side af Bl. 3 i Sammenhæftning No 2, som forøvrigt er ubeskr.

174,2² vil] < vild S. 293² Ulykke] < Ulykkeli S. 293⁸ Thi] Thi || Elskoven || S. 293⁶ jeg er] jeg S. 293¹⁰ være!] < være? 174,4² om] ||, || om 174,4⁵ mangel-] < mangel 174,4⁹ afdøde] afdøde || Elskende || 174,4¹² en tredje Gang] || i || en 174,4¹³ hilser;] hilser; || da spørger han mig om jeg kjender dem || 174,5³ til] til || aldrig at have || 174,5⁸ Han] Han || bem || 174,5⁶ elsket] || E || elsket 174,7² Den] || jeg || Den 174,7⁹ sige] sige || Msken || S. 295⁴ men] men men ved Overgang

til ny Side 174,9³ gjøre] || k ||
 gjøre 174,11⁵ mange Piger] < en Pige 174,13⁴ over] over || Slægten || 174,14¹ det] || E || det 174,15¹ e] < f/?] 174,18² iforveien] || iforveien || iforveien 174,18⁴ som] som || Alle || 174,19¹ Sæt] Sæt || jeg || 174,20¹ havde] have 175,4³ da] da ||, || der] der || ikke || Skal] || K || Skal 175,5¹ Lalage] Lalalage 175,6⁶ endda] enda 175,6⁷ thi] thi || s || S. 299² en] < de S. 299¹² Spid-] < Spis 175,8² passe] passe || paa || 175,9⁴ er] || f || er 175,12⁵ -viede] -viide 175,13⁵ Mod-] < Taabe

*176-177: — 1 Ark Omslag (med Blyant mrk. „Constantin Const.“) + 1 Ark + 1 Sammenhæftning paa 6 Ark (sidste Blad uregelm. afrevet paa langs paa en smal Strimmel nær), 4. (170-1 × 205-6); 16 Bll. (÷). Pap.: som A 109. Skr. 176,1-2: hurtig; i 176,2 † med Rødkridt. 176,3: tildels stor; hurtig, tildels flygtig. 176,4: hurtig, tildels flygtig. 176,5-6: stor; flygtig. 176,7: som 176,4; † med Rødkridt. 177: tildels stor; gennemg. flygtig, enk. St. (især ved ny Udgang) roligere; kun faa Rett. (en enkelt med Blyant), et Par Marg.-Tilf. — 3 + 12 SS.

Anm.: med bred ydre Margen; Sammenhæftningen med Hæftesnor af fin rød Silke. 176,1-2 optager Arkets første Blad; 176,7 anden Side af Arkets andet Blad, hvis første Side er ubeskr. 177 begynder paa første Side af Sam-

menhæftningen, sl. øverst paa anden Side af Bl. 6, som forevrigt er ubeskr. ligesom hele Resten af Sammenhæftningen.

176,2¹ -kastet,] < -kastet. 176,3² saa-] || saad U || saa- 176,3⁵ tro.] tro., 176,3⁷ en Anden første Gang] Anden 176,4 fr i fra-] < for 176,5³ mod-] < mob 177,1⁶ ogsaa.] ogsaa., 177,1⁹ Vert.] Vert ||, ||. S. 303¹ -snak —] < -snak, S. 303³ -lig] -lig || og er dette min || 177,2⁹ -vor] -vor ||, || S. 304² naar] || h || naar 177,3¹ I] I sit 177,3⁴ af] || at || af 177,3⁵ denne] < dette 177,3⁸ dog] dog || altid || S. 305¹ han] || Han || han S. 305³ var] var || Elsko ||

*178-181: — 1 Ark Omslag (med Blyant mrk. „Victor Eremita“) + [I] 1 Sammenhæftning paa 2 Ark, 4. (170 × 205) + [II] Lap af Blad, 4. (to Ktt. uregelm. afrevet) + [III] 1 Ark + [IV] 1 Sammenhæftning paa 6 Ark (med Blyant mrk. „Victor Eremita“) + [V] 1 Ark (af andet Blad nederste ³/₄ uregelm. afrevet) + [VI] 1 Ark, 4. (170-2 × 205-6); 25 Bll. (÷). Pap.: som A 109. Skr. 178,1: hurtig, i enk. Ord flygtig. 178,2-3: som 178,1. 178,4: stor; hurtig. 178,5: beg. rolig, efterh. hurtig. 178,6: tildels stor; flygtig. 178,7: som 178,6. 178,8: tildels stor; beg. rolig, snart flygtig. 179: tildels stor; gennemg. flygtig, enk. St. roligere en Del Rett., et Par Marg.-Tilf

180: som 178,6. 181: tildels stor; gennemg. flygtig, enk. St. roligere. — 8 + 13 + 1 + 4 SS.

Anm.: I, III-IV og VI med bred ydre Margin; Sammenhæftningerne med Hæftesnor af fin rød Silke. 178,1-a: i I; 1-4 paa første Side af Bl. I, hvis anden Side er ubeskr.; 5-6 paa Bl. 2, beg. øverst paa første Side, sl. øverst paa anden, som forøvrigt er ubeskr. ligesom hele Resten af Sammenhæftningen. 178,7: paa den ene Side af II, hvis anden Side er ubeskr. 178,8-a: i III; 8 paa de tre første Sider, sl. et Stykke under Midten paa tredje Side; 9 øverst paa fjerde Side, som forøvrigt er ubeskr. 179: i IV, sl. paa første Side af Bl. 7, hvis anden Side er ubeskr. ligesom hele Resten af Sammenhæftningen. 180: i V, optagende første Side med smal ydre Margin; Resten af Arket ubeskr. 181: i VI, sl. øverst paa fjerde Side, som forøvrigt er ubeskr.

178,1⁹ er] er || F || F i For-] < A [?] 178,3⁸ Mø] Mø og Beg. til e -lig] -lig og Beg. til t 178,3⁵ Mø.)] Mø. 178,6¹ Manden] < Manden < Man 178,7¹⁰ Helgen] || ved || Helgen 178,8¹ 4] < tre 178,8² gaaer] || gjø || gaaer 178,8¹⁰ Løgn;] Løgn ||); S. 308⁵ at beile] beile[r ?] S. 308⁵¹. Underda-] < Underdag S. 308⁷ Ægte-Mand] < Mand S. 308¹⁰ er] || h || er S. 308¹¹ tag-] < takk S. 308¹⁸ andet] || første || andet S. 308¹⁹ kun] et kun S. 308³⁰ betænker] < tænker 179,1¹ tør] || ka [?] || tør 179,1⁸ i] imo S. 310¹ Spas.] < Spas, S. 310² men] og || dog gaaer det her igen ligesom || men 179,5³ end] en 179,6⁶ Over-

ord-] Overort -dentligt] -denligt 179,6⁹ naar] || at || naar 179,6¹⁰ Munden] Mundet 179,6¹⁸ k i kan] < h S. 311¹ Orgel-] || Morge || Orgel- for-] For- < for- 179,7⁴ O i Ordene] < d 179,7¹¹ mit] mit || første og mit si || 180,1¹ god] godt 181,3³ Døden] || Ægteska || Døden 181,4⁷ bedaaet] < bedraget har] < var

*182: — 1 Ark Omslag (med Blyant mrk. „Modehandleren“) + [I] 1 Ark, 4. (170-1 × 205-6) + [II] 1/2 Blad, 4. (170 × ...) + [III] 1 Ark, Fol. (af første Blad, som er skilt fra andet Blad, nederste 1/2 uregelm. afrevet); 7 Bl. (÷). Pap. Kvartformatet: som A 109; Folioformatet: grønlig Koncept; grovt. Skr. 1: stor; flygtig. 2-4: flygtig. 5: tildels stor; beg. rolig, snart hurtig, sl. flygtig. 6: hurtig. 7-8: som 1; † med Rødkridt. 9: hurtig. — 7 SS.

Anm.: 1-4: i I, med smal indre og ydre Margin; 1-3 paa første Side af Bl. 1, hvis anden Side er ubeskr.; 4 øverst paa første Side af Bl. 2, som forøvrigt er ubeskr. 5: paa første Side af II, hvis anden Side er ubeskr. 6-9: i III; 6 paa Bl. 1, øverst paa første Side, som forøvrigt er ubeskr.; 7 Beg. (indtil Lin. 10 „Priser.“) paa Bl. 2, optagende hele tredje Side; Fortsættelsen (indtil Lin. 21 „Dit“) paa Bl. 1, optagende hele anden Side, med Overskriften „Modehandleren. 2.“; Resten paa Bl. 2, optagende øverste Halvdel af anden Side, med Overskriften „3.“; 8-9: paa Bl. 2, nederste Halvdel af anden Side.

3⁵ -dig] < -digt 4¹ N i

Naar] < O at] at det || er ||
4⁴ -føres] -førerens 5¹ -ty-
dede] -tyde S. 314² -vurne]
-vurne 6² Qvinden] <
en Qvinde 7² s i sigel] < g
7⁷ Man] Man || for [?] || 7¹⁸
h i hvert] < v 7²¹ ufor-
staaeligt] „uforstaaeligt || jeg
elsk ||

*183-185: — 1 Ark Omslag (med
Blyant mrk. „Joh. Forførelsen.“)
+ [I] 1 Ark + [II] 1 Ark (med
Blyant mrk. „Joh. Forførelsen.“),
4. (170-1 × 205-6) + [III] Lap
af Blad Fol. (to Ktt. uregelm.
afrevet) + [IV] Lap af Blad
Fol. (en Kt. uregelm. afrevet)
+ [V] Lap af Blad Fol. (en
Kt. uregelm. afrevet) + [VI]
1 Ark (med Blyant mrk. „Joh.
Forf.“) + [VII] 1 Sammenhæft-
ning paa 5 Ark (med Blyant mrk.
„Joh. Forførelsen.“), 4. (170-1
× 205-6) + [VIII] Lap af Blad
4. (170 × ...; to Ktt. uregelm.
afrevet); 22 Bll. (÷). Pap.
Kvartformatet: som A 109;
Folioformatet: grønlig Kon-
cept. Skr. 183,1: tildels stor;
hurtig, tildels flygtig. 183,2:
som 183,1. 183,3: hurtig.
183,4: hurtig, i enk. Ord flyg-
tig. 183,5-7: som 183,4. 183,8:
stor; rolig. 183,9-10: som
183,1. 183,11: som 183,4.
183,12-13: som 183,1. 183,14:
stor; hurtig, tildels flygtig.
183,15: gennemg. hurtig, i
enk. Ord roligere. 183,16:
som 183,1. 183,17: som 183,4.
183,18-20: som 183,1. 184:

tildels stor; gennemg. flygtig,
enk. St. roligere; en Del Rett.,
et Par Marg.-Tilf. 185: gen-
nemg. rolig, i enk. Ord hur-
tig. — 13 + 11 + 1 SS.

Anm.: Sammenhæftningen - med
Hæftesnor af fin rød Silke. 183,1-5:
i I, med bred ydre Margen; 1 paa
første Side; 2-3 paa anden Side, 2
øverst i Textkolonnen, som forøvrigt
er ubeskr., 3 med Linier ⊥ Sidsens
øverste Rand; 4-5 paa tredje Side;
fjerde Side ubeskr. 183,6-8: i II;
6-7 optager første Side; anden og
tredie Side ubeskr.; 8 øverst paa fjerde
Side, som forøvrigt er ubeskr. 183,9-10:
paa hver sin Side af III. 183,11: paa den
ene Side af IV, hvis anden Side er
ubeskr. 183,12-14: paa V; 12 paa den
ene Side, 13 og 14 paa den anden,
med Linier ⊥ Linierne i 12, anbragt
op imod Midten af den brækkede Lap,
13 med Linier beg. ⊥ øverste Kt.,
14 med Linier beg. ⊥ nederste Kt.
183,15-20: i VI; 15-16 paa første Side,
17-18 paa anden; tredje Side ubeskr.;
19-20 paa fjerde Side. 184: i VII,
med bred ydre Margen, sl. midt paa
første Side af Bl. 6, som forøvrigt er
ubeskr. ligesom hele Resten af Sam-
menhæftningen. 185: øverst paa den ene
Side af VIII, som forøvrigt er ubeskr.

183,1¹ -førelsens] -førel-
sens 183,1⁶ skjøndt Joh.]
Joh. skjøndt S. 316² -lig]
< -lige 183,7¹ Om] < Lad
har] < have 183,7² ikke]
|| kun || ikke 183,7⁶ Aar]
Naar [?] 183,7¹⁰ megen]
< meget 183,10⁴ der er]
der 183,10¹² igjen] ||, || igjen
183,10¹⁴ for at] for 183,10¹⁵
Erotikerne] < De [<
Der [?] 183,11² ja] || s || ja
S. 319¹ let] < fin æthe-]
æhte- S. 319⁷ dog] dog || er [?]
S. 319⁹ snak-] || qvidd || snak-
183,13² sig første Gang] < sit
183,15⁴ et] < en 183,15⁶ ikke]
< een Q 183,16² i jeg] < h

S. 320¹ finder] finder ||, || S.
320¹⁰ sig] sig || til || S. 320¹¹
vil *anden Gang*] || burde ||
vil 183,17⁸ ved] ved || ha ||
183,19¹ Sommer-] Somer-

*186-187: — 1 Sammenhæftning
paa 6 Ark (med Blyant mrk.
1.) + 1 Sammenhæftning paa
5 Ark (med Blyant mrk. 2.),
4. (170-1 × 205-6); 22 Bll.
(nederste Hjørne af sidste
Blad bortklippet). Pap.: som
A 109. Skr. 186: gennemg. sir-
lig, hist og her hurtigere; talrige
Rett. (en enkelt med Blyant),
en Del Marg.-Tilf.; i 1-4, 7
og 13 er Parenteserne med
Blyant. 187 første Side:
sirlig; forøvrigt: tildels stor;
gennemg. hurtig, tildels flyg-
tig, hist og her (især ved ny
Udgang) rolig, tildels sirlig;
forholdsvis faa Rett. og Marg.-
Tilf. — 33 SS.

Anm.: med bred ydre Margin;
Hæftesnor af fin rød Silke. 186 be-
gynder paa første Side af Sammen-
hæftning 1, sl. paa Bl. 8, midt paa
første Side, som forøvrigt er ubeskr.
187 begynder øverst paa anden Side
af Bl. 8 i Sammenhæftning 1, sl. i
Sammenhæftning 2, paa første Side af
Bl. 5, som forøvrigt er ubeskr. ligesom
hele Resten af Sammenhæftningen.

186,4² elsker kun] < har
kun elsket 186,4³ u-] || ly ||
u- 186,6³ Vandringsman-
den] || Vand || Vandringsman-
den [< sit Bytte] 186,7¹
lytte;] < lytte. 186,8¹ før]
< ved 186,8³ Engen] <
Græsset 186,13³ -ling!] <
ling, 187,3¹ som] som || Een ||
187,4⁸ ind] *Læsn. tvivlsom*

187,5⁴ d i den] < C 187,7³
hvis] < vist [?] 187,7⁵ Uh
i Uhøf-] < Up 187,7⁶ Sam-
|| imidl || Sam- 187,8² Æ i
Ævig-] < E 187,9¹ æt i
ætherisk] < æh 187,11³
lidet,] < lidet. 187,11⁶ Ja]
Jeg 187,11⁸ af] < og 187,12³
med,] med i *Slutn. af en*
Lin. 187,12⁴ -hed] < -heds
[?] 187,13³ Ap i *Aphorisme*]
< Ah 187,13⁵ sk i *skjulte*]
< fe 187,13⁷ jeg] jeg || til-
hør i || 187,13⁹ en] < et
187,13¹³ men] || in || men S.
327⁶ sang] || mind || sang S.
327¹² Ingen] < ingen S.
327¹⁴ han] || at || han S.
327²⁷ blev] < bleve S.
327²⁸ T i *Taffel-*] < S [?]
S. 328⁶ For-] < Fod høre]
høre || Ch || S. 328⁹ han
med] med S. 328¹² af-]
|| holdte || af- S. 328¹⁶ Tin-
din-] Tin-

*188-189: — To Ark (med Blyant
mrk. 1-2), 4. (170-1 × 205-6);
4 Bll. (nederste Halvdel af
sidste Blad uregelm. afrevet).
Pap.: som A 109. Skr. 188:
tildels stor; beg. rolig, efterh.
hurtig, tildels flygtig; 189: til-
dels stor; gennemg. hurtig,
tildels flygtig, enk. St. rolig.
— 7 SS.

Anm.: med bred ydre Margin.
188 begynder øverst paa første Side
af Ark 1, sl. midt paa anden Side,
som forøvrigt er ubeskr. 189 begy-
nder øverst paa tredje Side af Ark 1,
sl. i Ark 2 nederst paa første Side af
den bevarede Del af Bl. 2, hvis an-
den Side er ubeskr.

188⁹ Andre] < andre S.
329⁸ -sion] < -soi Art]
< At S. 329⁹ man] || de ||
man 189⁸ stod] || sad || stod
189⁴ at] at || bekymre sig om,
blot b || 189⁵ at første Gang]
at || han || S. 330⁴ og] og
|| som || S. 330⁷ e i et] < d
S. 330⁸ han] han || lagde hen-
des Arm i sin || S. 330⁹
støtte] < understøtte S.
330⁸⁴ hine] || Gj || hine

*190: — 1 Hæfte (som 42 ff.; Om-
slag med sort, blankt Over-
træk; 8 Ark; paa udv. Eti-
kette med Blyant paaskrevet
„Assessoren No 1“) + 1 Hæfte
(som 42 ff.; Omslag med grønt,
blankt Overtræk; [No 2]) +
1 Hæfte (indv. paa trykt Eti-
kette mrk. „Bogbinder N. C.
Møller, Graabrødre-Torv Nr.
97.“), 4. (165 × 200); Omslag
med kulørt marmoreret, blankt
Overtræk; 11 Ark; paa udv.
Etikette med Blyant paaskre-
vet „Assessoren No 3“ + 1
Hæfte (som No 1; paa udv.
Etikette med Blyant paaskre-
vet „Assessoren No 4.“) + 1
Hæfte (som [No 2]; paa udv.
Etikette med Blyant paaskre-
vet „Assessoren No 5.“); 43
Bl. Pap. i Hæfte No 3:
som i 183 ff. Folioformatet.
Skr.: tildels stor; snart hur-
tig, tildels flygtig, snart rolig,
tildels sirlig; adskillige Rett.
(en enkelt med Blyant), en
Del Marg.-Tilf. (nogle med
Blyant, en enkelt — hvortil

12 hører — ved Blyants-Ind-
ramning og -Mærker sammen-
vist med Texten). — 159 SS.

Anm.: med bred ydre Margen.
Titlen (1) findes i Hæfte No 1 paa
første Side af Bl. 1, som forøvrigt er
ubeskr.; Texten begynder et Stykke
nede paa første Side af Bl. 2, sl.
Hæfte No 5 paa Bl. 10, midt paa an-
den Side, som forøvrigt er ubeskr.
ligesom hele Resten af Hæftet. 21
har Lin. beg. ⊥ Sidens øverste Kt.

1⁵ ægteska-] ægsteka- 1⁶
ægte-] ægste 2³ Jeg] || Først ||
Jeg 2⁴ Parter:] Parter.: 4⁸
skildre] skildre || en || 11³
h i hus-] < æ 12⁸ en] || et ||
en Bondes] Bonde 17³
denne] denne || Critik altf ||
17⁸ naar] naar || Sj || 17⁴
Himmelen] Himlen <
Himlen 20¹ Hjerte] <
Hjertet 24¹ paa] || Pr || paa
26⁸ -fatter] -fatter ||, ||

191-192: 404. — Sammenhæftning
paa 3 Ark, 4. (172 × 210); de
tre sidste Blade bortklippede
paa smalle Rester nær); 6
Bl. (÷). Pap.: som A 109.
Skr. 191: rolig, tildels sirlig.
192: stor; hurtig. — 4 SS.

Anm.: med bred ydre Margen;
Hæftesnor af fin rød Silke. 191 før-
ste Lin.: paa første Side, som for-
øvrigt er ubeskr. ligesom hele anden
Side; Resten optager tredje og fjerde
Side. 192: øverst paa femte Side,
som forøvrigt er ubeskr. ligesom hele
sjette Side.

S. 335¹ et] et || H || S. 335⁴
det] < den S. 335⁷ -euse]
-euse ||, || S. 335¹³ en] || een ||
en S. 335¹⁰ søge] < see S.
335²⁸ -ses-] < -sers- [?] S.
335³⁰ -hed,] -hed, || for ikke
at tale om Usandheder, Hy-

potheser og Fabler, som man faaer dem i et Forord, || S. 336⁵ hans Forskninger] < ham S. 336¹¹ Vrangen,] Vrangen, [< .] || Flere Sider er der ikke ||. 192³ -ord,] -ord,

- *193: 405 f [7]. — Blad, 8. (135 × 215). Pap.: Post-Velin; blaal.; Vm. WH[ATMAN] TURK[EY MILL] 18.. Skr.: stor; rolig. — 1 S.

Anm.: anbragt øverst paa første Side af Bladet, som forøvrigt er ubeskr.

- *194: 405 f [8]. — Lap, rektang., af Blad 4.; en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som A 109. Skr.: hurtig, efterh. flygtig. — 1 S.

Anm.: anbragt uden Margin paa første Side af Bladet, som er brækket med bred ydre Margin.

- *195: [L-Fortegn. 388 (sml. 2)]. — 19 Blade + 1 Ark + 2 Blade + 4 Ark, 4. (170 × 206); 31 Bll. (med Spor af Hæftning); fra fjerde Blad med Page-ring 1-54. Pap.: som A 109. Skr.: gennemg. sirlig, enk. St. hurtigere (i 2: tildels stor; hurtig, tildels flygtig); adskillige Rett. (enk. St. med Blyant), nogle faa Marg.-Tilf. — 57 SS.

Anm.: med ydre Margin. De tre første upaginerede Blades anden Side ubeskr.; anden Side af Bl. 13 (hvis første Side er pag. 19) upagineret og ubeskr.; første Side af Bl. 14 pag. 20; sidste Blads anden Side upagineret og ubeskr.

4³ hiin] hiin || Mand || 5⁸ Den] < den igjennem] < gennem 5⁸ ikke] ikke

|| det || 7³ ved] ved || h || 7⁸ for] for || at ||

- *196: 405 f [9]. — Blad, 8. (124 × 200). Pap.: Post-Velin; blaal. Skr.: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. — 1 S.

Anm.: anbragt paa første Side af Bladet.

³ født] født || bland ||

- *197: 405 f [10]. — Lap, rektang., af Blad 4. (170 × ...); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som A 109. Skr.: stor; hurtig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets anden Side.

- *198: 405 f [11]. — Lap, rektang., af Blad 4. (170 × ...); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som A 109. Skr.: stor; rolig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets første Side.

³ ham.] || sig. || ham.

- *199-207: L-Fortegn. 386. Et Omslag dannet af et Fol.-Ark (Pap.: som A 109); Indholdet af S. K. paa Udsiden af Omslaget betegnet: „Kladde og disjecta membra til Forordet til fire opbyggelige Taler 1844, og den første Tale: at trænge til Gud er Menneskets højeste Fuldkommenhed.“ (Skr.: tildels stor; rolig). — [I] 2 Blade (med Blyant pag. 1 og 3) + [II] 3 Blade (oprindelig Fortsættelse til S. 6 i Tryk-Mskr., se 232) + [III] 2 Blade (oprindelig Fortsættelse til S. 10 i Tryk-Mskr., se 232) +

[IV] 3 Blade + [V] 1 Blad (med Blyant pag. 15 som Fortsættelse af Tryk-Mskr., se 232) + [VI] 2 Sammenhæftninger paa henholdsvis 5 og 6 Ark (oprindelig Fortsættelse til S. 16 i Tryk-Mskr., se 232), 4. (171 × 206); 33 Bll. Pap.: som A 109. Skr. 199 første halvanden Side: sirlig; i Resten: hurtig, tildels flygtig; en Del Rett. og Marg.-Tilf. 200: tildels stor; hurtig, i enk. Ord flygtig. 201: tildels stor; flygtig. 202: tildels stor; beg. sirlig, snart hurtigere, tildels flygtig; forholdsvis faa Rett., et Par Marg.-Tilf. (en enk. med Blyant). 203: som 202; kun faa Rett., to Marg.-Tilf. (én med Blyant). 204: som 202; kun faa Rett. (en Udslettelse med Blyant), en Marg.-Tilf. med Blyant. 205: som 200. 206: beg. sirlig, snart hurtigere; et Par Rett.; Pennepøver. 207: gennemg. hurtig, tildels flygtig, hist og her (især ved ny Udgang) rolig, tildels sirlig; forholdsvis faa Rett., en Del Marg.-Tilf. (flere med Blyant). — 48 SS.

Anm.: med bred ydre Margen; de løse Blade med Spor af Hæftning; Sammenhæftningerne med Hæftsnor af fin rød Silke. 199-201: i I; 199 beg. et Stykke nede paa første Side af Bl. 1, sl. øverst paa anden Side af Bl. 2; 200-201 med Linier beg. i Marginen anbragt med tomme Mellemrum paa anden Side af Bl. 2. 202: i II, sl. et Stykke under Midten paa sidste Side, som forøvrigt er ubeskr. 203: i III, sl. et Stykke under Midten paa sidste Side, som forøvrigt er ubeskr. 204-205: i IV, 204 sl. øverst paa første

Side af Bl. 3, 205 derunder i Marginen, Siden forøvrigt ubeskr. ligesom hele anden Side af Bladet. 206: i V, sl. et Stykke under Midten paa første Side, som forøvrigt er ubeskr. ligesom hele anden Side af Bladet. 207: i VI, sl. i anden Sammenhæftning paa Bl. 4, øverst paa anden Side, som forøvrigt er ubeskr. ligesom hele Resten af Sammenhæftningen.

201⁴ fordi] < at 205² Øiet første Gang] sit Øiet 205⁸ Haanden,] < Haanden. 207,2⁵ ved] ved || hans|| S. 343⁴ Fort-] < Forst

*208: 405 f [12]. — Blad, 8. (124 × 200). Pap.: Post-Velin; blaal. Skr.: stor; rolig. — 1 S.

Anm.: anbragt øverst paa første Side af Bladet, som forøvrigt er ubeskr.

*209-215: L-Fortegn. 385 (sml. 223 ff.). Et Omslag som 199 ff.; Indholdet af S. K. paa Udsiden af Omslaget betegnet: „Concept til „Pælen i Kjødet.“ (Skr.: stor; rolig). — [I] 4 Blade + [II] 3 Blade (med Blyant pag. 40-45 som Fortsættelse af Tryk-Mskr., se 232) + 1 Blad + 1 Ark + 2 Blade + [III] 1 Sammenhæftning paa 4 Ark + [IV] 1 Sammenhæftning paa 7 Ark (hvis første 10 Blade med Blyant er pag. 46-64 som Fortsættelse af Pagineringen i II; af Bl. 11 er den nederste Del uregelm. afrevet), 4. (172 × 210); 48 Bll. (÷). Pap.: som A 109. Skr. 209 de første sex Sider: rolig, tildels sirlig (i Overskriften Understreg-

ning med Rødkridt; i to Marg.-Tilf.: stor; hurtig; med Blyant); i Resten: tildels stor; gennemg. hurtig, tildels flygtig, enk. St. roligere; forholdsvis faa Rett., en Del Marg.-Tilf. (to med Blyant). 210: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere (210,1 overkradset Linie for Linie med Blæk-sløjfer); forholdsvis faa Rett. (en enk. Udslettelse med Blyant), ingen Marg.-Tilf. 211: tildels stor; beg. rolig, snart hurtig, tildels flygtig; forholdsvis faa Rett., fire Marg.-Tilf., hvoraf de tre med Blyant. 212: tildels stor; beg. sirlig, snart hurtig, tildels flygtig, dog ved ny Udgang som Regel rolig; forholdsvis faa Rett., en Del Marg.-Tilf. 213: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere (213,5 i Marginen: stor; hurtig); adskillige Rett., en Del Marg.-Tilf. 214: tildels stor; beg. rolig, efterh. hurtig, tildels flygtig; adskillige Rett. og Marg.-Tilf. 215: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig. — 53 SS.

Anm.: med bred ydre Margen; de løse Blade med Spor af Hæftning; Arket og Sammenhæftningerne med Hæftesnor af fin rød Silke. 209: i I, sl. paa Bl. 4, øverst paa anden Side, som forøvrigt er ubeskr. 210-211: i II; 210 sl. paa Bl. 3, et Stykke under Midten paa anden Side (pag. 45), hvis nederste Del optages af 211,1; 211 sl. øverst paa første Side af Bl. 8, som forøvrigt er ubeskr. 212: i III, beg. med Udgang øverst paa første Side, sl. paa Bl. 5 anden Side, hvis nederste 1/4 er ubeskr. ligesom hele Resten af Sammenhæftningen. 213-215: i IV; 213 beg.

med Udgang øverst paa første Side (pag. 46), sl. paa Bl. 8, midt paa anden Side [S. 61], paa hvis nederste Halvdel, efter et Mellemrum, 214 begynder, sl. paa Bl. 10 paa første Side (pag. 64); 214,5 i Marginen: med Linier beg. ⊥ S. dens nederste Kt.; anden Side af Bl. 10 ubeskr.; paa den bevarede Del af Bl. 11 findes paa første Side: 222; Bl. 12-13 ubeskr.; 215 er anbragt paa Bl. 14, øverst paa anden Side, som forøvrigt er ubeskr. ligesom hele første Side af Bladet.

209,4⁸ sin] sin || s || S. 345⁴ vide] vi S. 345⁵ er] < [?] ere S. 345¹⁰ kan] kan jeg S. 345¹⁵ den] < det S. 345¹⁶ derfor] ||, || derfor 211,2¹ da] da || den var || S. 347³ uden] || h || uden 213,2⁷ en] er 213,3² +] <) 213,4⁴ han] || al hans Arbeide Dag og Nat || han 214,2⁶ time- lig] < jordisk 214,2⁹ er] er || ham gavnligt. Apostelen || 214,3³ Bedste] < Gode 215³ -klarede] -klarede || Alt ||

*216-220: L-For tegn. 384. Et Om- slag som 199 ff.; Indholdet af S. K. paa Udsiden af Omslaget betegnet: „Mod Feighed.“ (Skr.: stor; rolig). — [I] 1 Sammenhæftning paa 6 Ark (paa første Side bagfra med Blyant mrk. 2, sml. IV) + [II] 1 Sammenhæftning paa 6 Ark (det sidste Blad afklippet paa- langs paa en smal Strimmel nær) + [III] 1 Blad (af L-For- tegn. 383; med Blyant pag. 86 som Fortsættelse af Tryk- Mskr., se 232) + [IV] 1 Sam- menhæftning paa 5 Ark (med Blyant mrk. 3, sml. I), 4.

(172 × 205); 35 Bl. (÷). Pap.: som A 109. Skr. 216: tildels stor; beg. rolig, snart hurtig, tildels flygtig; forholdsvis faa Rett., et Par Marg.-Tilf. (en enk. med Blyant). 217 de første fem Sider: gennemg. rolig, tildels sirlig, enk. St. hurtigere; i Resten: tildels stor; hurtig, tildels flygtig; en Del Rett. og Marg.-Tilf. 218: tildels stor; gennemg. hurtig, tildels flygtig, hist og her (især ved ny Udgang) roligere; forholdsvis faa Rett., en Del Marg.-Tilf. 219: tildels stor; gennemg. flygtig, enk. St. roligere; kun en enk. Rett., ingen Marg.-Tilf. 220 de første fem Sider: gennemg. rolig, tildels sirlig, enk. St. hurtigere; i Resten: tildels stor; gennemg. hurtig, tildels flygtig, enk. St. rolig, tildels sirlig; forholdsvis faa Rett., en Del Marg.-Tilf. — 49 SS.

Anm.: med bred ydre Margin; Sammenhæftningerne med Hæftesnor af fin rød Silke. 216: i I, beg. paa første Side forfra, sl. øverst paa første Side af Bl. 4, som forøvrigt er ubeskr. ligesom Bl. 5-9; paa de tre sidste Blade findes bagfra: Slutn. af 218 samt 219. 217 og 218 Beg.: i II; 217 sl. paa Bl. 4, midt paa anden Side, paa hvis nederste Halvdel, efter et Mellemrum, 218 begynder, sl. i II (med 218,4), nederst paa anden Side af Bl. 11; den smalle bevarede Rest af Bl. 12 er ubeskr. (maaske dog med en Bogstavrest øverst paa anden Side). 218 Slutn. (fra S. V. V. S. 137⁸⁷) og 219: i II bagfra; 218 sl. paa anden Side af Bl. 2, 219 beg. paa Bl. 3, øverst paa første Side, sl. øverst paa anden, som forøvrigt er ubeskr. 220: i III og IV, sl. i IV paa Bl. 6, et Stykke under Midten paa anden Side, som forøvrigt

er ubeskr. ligesom hele Resten af Sammenhæftningen.

216,3³ Stolt- anden Gang]
< Stot- 216,3⁶ af] || for || af
216,4¹¹ kan] kan || og gjør d ||
S. 352³ h i han første Gang]
< g 218,5⁸ s i saa] < g
S. 353³ og] og || saa l || 220,3²
og første Gang] ||, || og

*221: 405 f [13]. — Lap, rektang., af Blad 4. (170 × ...); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som A 109. Skr.: rolig, i enk. Ord sirlig; Understregning med Blyant. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets første Side.

² Himl-] < Himle < Himme [?]]

*222: L-Fortegn. 385 (se 209 ff.) IV, Bl. 11. — Skr.: tildels stor; hurtig, tildels flygtig. — 1 S.

Anm.: med bred ydre Margin; anbragt paa første Side af den bevarede Del af Bladet.

*223-231: L-Fortegn. 385 (sml. 209 ff.). Et Omslag som 199 ff.; Indholdet af S. K. paa Udsiden af Omslaget betegnet: „Concept. Den rette Bedende strider i Bønnen og seirer derved, at Gud seirer.“ (Skr.: tildels stor; beg. rolig, efterh. flygtig). — [I] 1 Blad (med Blyant pag. 1.) + [II] 1 Sammenhæftning paa 7 Ark (hvoraf de første fire Blade er bortklippede paa smalle Rester nær) + [III] 3 Blade (med Blyant pag. 3 5. 7. som Fortsættelse til I) + [IV] 1 Sam-

menhæftning paa 3 Ark + [V]
 1 Ark (med Blyant pag. 8 10
 som Fortsættelse til III) + 1
 Ark (med Blyant pag. 12) + 1
 Ark (med Blyant pag. 16) +
 [VI] 1 Ark + 3 Blade + [VII]
 1 Ark (med Blyant pag. 20
 som Fortsættelse til V) + 1
 Ark (med Blyant pag. 24) + 1
 Ark (med Blyant pag. 28), 4.
 (I-II 172 × 209; III-VII 172
 × 205); 41 Bil. (÷). Pap.:
 som A 109. Skr. 223: sirlig;
 et Par Rett., en Marg.-Tilf.
 med Blyant. 224: tildels stor;
 beg. sirlig, efterh. flygtig. 225:
 sirlig; en Del Rett., ingen
 Marg.-Tilf. 226: beg. sirlig,
 efterh. hurtigere; en enk. Rett.,
 to Marg.-Tilf. 227: tildels stor;
 gennemg. hurtig, tildels flyg-
 tig, hist og her (især ved ny
 Udgang) rolig, tildels sirlig;
 forholdsvis faa Rett., et Par
 Marg.-Tilf. 228: gennemg.
 sirlig, enk. St. hurtigere (228,2:
 stor; rolig); en Del Rett. (en
 enk. med Blyant), en Del
 Marg.-Tilf. 229: tildels stor;
 gennemg. hurtig, tildels flyg-
 tig, hist og her rolig. 230:
 tildels stor; beg. rolig, snart
 hurtig, tildels flygtig (230,3 [*]:
 stor; rolig); forholdsvis faa
 Rett., et Par Marg.-Tilf. 231
 de første tre Sider: rolig,
 tildels sirlig; i Resten: til-
 dels stor; gennemg. hurtig,
 tildels flygtig, hist og her ro-
 lig; adskillige Rett. (et enk. St.
 med Blyant), et Par Marg.-Tilf.
 (en enk. med Blyant). — 62 SS.

Anm.: med bred ydre Margen;
 de løse Blade og Arkene pag. 16, 20
 og 24 med Spor af Hæftning; Sam-
 menhæftningerne med Hæftesnor af
 fin rød Silke. 223 optager I. 224: i
 II, paa de 7 første Sider af Blad-
 resterne; første Side af Bl. 3 og 4 er
 kun beskrevet paa øverste Halvdel,
 anden Side af Bl. 4 er ubeskr. lige-
 som Bl. 5-11 og første Side af Bl.
 12; nederst paa anden Side af Bl. 12
 slutter 230 fra modsat Led af Sam-
 menhæftningen. 225-226: i III, 225
 sl. paa Bl. 3, midt paa første Side
 (pag. 7), hvis nederste Halvdel op-
 tages af Beg. af 226. 227: i IV, sl.
 et Stykke under Midten paa sidste
 Side, som forøvrigt er ubeskr. 228
 optager V (228,2 med Linier beg. ⊥
 Sidens nederste Kt.). 229: i VI, uden
 Margen; 1-11 anbragt i Arket, hvis
 første Side er ubeskr.; 1 øverst til-
 venstre paa tredje Side, 2 tilhøjre for
 1; 3 under 1 og 2; 4: et Stykke un-
 der Midten paa anden Side; 5 til-
 venstre for 3, med Linier beg. ⊥ Si-
 dens øverste Kt.; 7-8 under 3; 9-11
 øverst paa fjerde Side, hvis nederste
 Halvdel er ubeskr.; 12-14 optager
 første Side af det første løse Blad,
 15 anbragt øverst paa anden Side,
 som forøvrigt er ubeskr.; 16-18:
 øverst paa første Side af det andet
 løse Blad, som forøvrigt er ubeskr.
 ligesom hele tredje Blad. 230: i II
 bagfra, sl. paa Bl. 3, øverst paa første
 Side, som forøvrigt er ubeskr. 231:
 i VII, sl. øverst paa sidste Side, som
 forøvrigt er ubeskr.

227,2² og] og || Mulighed ||
 227,2⁸ vild-] < vill 227,4⁴
 -saae] -saae ||, || 227,5¹ I i
 Inder-] < T 227,5³ Ø i Øn-
 sket] < d 227,5¹⁰ er] < var
 229,3⁶ af] ||, || af 229,3⁸
 bærer] bærer || s || 229,7¹
 den] || et Barn || den 229,10⁴
 -sorg] < -sog S. 358⁴ I i
 larmer] < L 229,13⁸ en]
 en || ung Pige || 229,15³ skul-
 de] < skulle 230,3³ Deel-
 tagelsens] < Sorgens 230,3⁸
 der] || der || der

*232: L-Fortegn. 383. — [I] 8 Blade + [II] 1 Sammenhæftning paa 6 Ark (hvoraf de første fem Arks Blade nu er løse) + [III] 1 Sammenhæftning paa 6 Ark (hvoraf de første fem Arks Blade nu er løse) + [IV] 5 Blade + 1 Ark + 4 Blade (oprindeligt sammen med Bladet III af 216 ff. 1 Sammenhæftning paa 6 Ark) + [V] 1 Sammenhæftning paa 4 Ark (hvoraf de fire første Blade er bortklippede paa smalle Rester nær) og 1 Ark + [VI] 1 Sammenhæftning paa 6 Ark (hvoraf de første fem Arks Blade nu er løse) + 1 Ark, 4. (I-II 171 × 206; III-VI 172 × 205); 67 Bll. (÷), med Paginering 1-126. Pap.: som A 109. Skr.: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere (i 1 Bemærkningen for Sætteren: stor; hurtig. 2: stor; rolig. Paa Titelbladet og i Overskriften til den fjerde Tale: Understregning med Rødkridt); mange Rett. (en enk. med Blyant), et Par Marg.-Tilf. — 124 SS.

Anm.: med bred ydre Margen; de løse Blade med Spor af Hæftning; i III-V Hæftesnor af fin rød Silke. Linjerne paalangs i 1 og 2 beg. ⊥ Siden nederste Kt. Titelblad, Dedikation og Forord samt den første Tale (S. V. V, S. 75-105): i I-II, sl. nederst paa første Side (pag. 39) af sidste Blad, hvis anden Side er ubeskr. og upagineret. Anden Tale (S. V. V, S. 106-123): i III, sl. paa sidste Blad, et Stykke under Midten paa anden Side [63], som forevrigt er ubeskr. Tredie Tale, Beg. (S. V. V, S. 124-140¹⁴ Tilbagefaldet): i IV,

sl. paa sidste Blad, nederst paa anden Side [85], hvortil oprindeligt Bladet III (pag. 86) i 216 ff. har dannet Fortsættelse. Tredie Tale, Slutn. (S. V. V, S. 140¹⁴ paa — 148): i V, beg. øverst paa første Side (pag. 88) af Bl. 5, sl. paa Bl. 10, midt paa anden Side [99], som forevrigt er ubeskr. ligesom Resterne af de fire første Blade. Fjerde Tale (S. V. V, S. 149-168): i VI, sl. midt paa første Side (pag. 126) af Arkets Bl. 2, som forevrigt er ubeskr.

*233: L-Fortegn. 386 (se 199 ff.). — 2 Ark, 4. (171 × 206) + 1 Ark, 8. (124 × 200); 8 Bll. Pap. Kvartformatet: som A 109; Oktavformatet: Post-Velin; blaal.; Vm. I WHATMAN 1843 Skr.: enk. St. stor; gennemg. meget flygtig, enk. St. roligere. — 5 SS.

Anm.: Kvartformatet med bred ydre Margen, Oktavformatet uden Margen. 1-6: paa det ene Kvartark; 1 paa første Side, som forevrigt er ubeskr. ligesom hele anden Side; 2-3 paa fjerde Side; 4-6 øverst paa tredje Side, som forevrigt er ubeskr.; 5 med Linier ud i Marginen; 7: paa første Side af Oktavarket, som forevrigt er ubeskr. 8-9: paa første Side af det andet Kvartark, som forevrigt er ubeskr.; 9 med Linier ud i Marginen.

1¹⁰ e i een] < d 1¹¹ da
|| har || da 1^{15f}. Pladsvag-
ten] Læsn. tvivlsom 1¹⁶ Op-
synsmanden] Læsn. tvivl-
som 2⁴ v i vante] < t 3³
igjen] ||, || igjen 4² vil] <
ville hell. ei] hell. 4⁴ da]
||, || da er] er || In || 4⁵
men] men || er kun || ham
første Gang] ham. 7³ fryg-
ter] < haaber 7⁵ bemærke
den] bemærke 7⁹ g i gaae]
< s S. 363⁸ den er] den
8¹⁷ til] til || ham ||

- *234: 405 f [14]. — Blad, 4. (171 × 207). Pap.: som A 109.
Skr.: stor; rolig. — 1 S.

Anm.: anbragt øverst paa første Side af Bladet, som forevrigt er ubeskr.

- *235: 405 f [15]. — Lap, rektang., af Blad 4. (170 × ...). Pap.: som A 109. Skr.: rolig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets første Side, med bred ydre Margen.

² ene; hvis] ene; [< !]

Hvis

- *236: 405 f [16]. — Blad, 4. (172 × 208). Pap.: som A 109.

Skr.: stor; hurtig, tildels flygtig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets anden Side.

⁷ Gud (] Gud. (usynlig] kun u understreget -lig.] -lig. ||) || ⁹ -den.)] -den.

- 237: [405 f 17]? — Blad, 4. (173 × 208). Pap.: som A 109.
Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladets første Side.

S. 365⁸ h i *han første Gang*] < g S. 365⁶ Arme] Arme ||, og ||

C

- *1-8: 417 (sml. B 42 ff.). — Ark, Fol.; 2 Bll. (af første Blad et Stykke afrevet forneden). Pap.: som A 109. Skr. 1: gennemg. rolig, enk. St. hurtigere. 2: gennemg. hurtig, i enk. Ord roligere. 3: som 2. 4: tildels stor; forevrigt som 1. 5: rolig. 6-8: som 4. — 3 SS.

Anm.: 1-3 anbragt paa Arkets første Side, 2 og 3 nederst, udfor hinanden i Kolonne henholdsvis til venstre og til højre. 4-6: paa Arkets anden Side. 7-8: paa tredje Side, hvis nederste $\frac{1}{3}$ er ubeskr. ligesom hele sidste Side af Arket.

S. 372³ -tænkt] -tængt S. 372⁹ Verdens-] < Verden- S. 372¹⁰ K i *Kan*] < D S. 372¹¹ i] i || Hegel. || S. 372¹⁷ for] < faar 2³ Erkennen]

< Erkennitss 3¹ Hvo] < Hve 4⁸ ind-] in- 7¹⁸ den] < det

- *9-10: 417 (sml. B 42 ff.). — Blad, 4. (170 × 207). Pap.: som A 109. Skr. 9: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. 10: tildels stor; rolig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa anden Side af Bladet.

9⁶ et] < er

- *11-12: — Bind, 8.; Pb. med lysblaat, blankt Papirs-Overtræk; Guldlinier paa Ryggen; Tit. paa Ryggen, paalangs: „Trendelenburg, elementa log. Ar.“ Forsatsblade af Post-Velin, svært. Skr. 11,14: sirlig

11,17: rolig. 11,28: rolig. 12: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere.

Anm.: paa Indsiden af Blindet foran er skrevet: „Kjøbt paa S. Kierkegaards Auction Apr. 1856 T Paulsen“. 12 anbragt midt paa første Side af Forsatsbladet foran, som forøvrigt er ubeskr.

*13: — Bind, 8.; Vb.; Tit. paa Ryggen: „Jacobi's Werke. 4. Band. 1. 2. Abthl.“; grønt spr. Snit. Skr. 4: rolig.

Anm.: paa første Side af Forsatsbladet foran er skrevet: „H. Brøchner.“

4¹ -tet] < -æt

TILLÆG

Oversigt

over

de i Tidsrummet 1844 Marts—Decbr. udkomne Værker af S. K.
og Manuskripterne dertil.

S. V. IV, S.	Værkerne	Udkast	Udarbejdelse		Tryk- Mskr.	Anmærkninger
			foreløbig	endelig		
<u>117—170</u>	Tre opbyggelige Taler				B 195	
	Forord					
123—138	1) Tænk paa din Skaber i din Ungdom 2) Forventningen af en evig Salighed 3) Ham bør det at voxer, mig at forringes					Sml. B 193.194
<u>173—272</u>	Philosophiske Smuler	B 1—2.7—10			B 40	
173—174	[Titelblad og Motto]					
175—178	Forord		B 24—38		B 39	
179—191	Propositio og Cap. I		B 3			
192—204 ⁹	Cap. II		B 4			— IV A 183
204 ⁸ —215 ³¹	Cap. III		B 5			— IV A 62.103. IV C 84
215 ³⁰ —221 ⁸	Tillæg	B 6,1	B 11			
221 ⁴ —234	Cap. IV	B 5,10, S. 63. 6,2—8.11	B 12			— IV A 47.62.103
235—251	Mellemspil (med Tillæg)	B 6,9	B 13—15			— B 41. IV C 62
252—253 ⁸¹	Cap. V [Indledning]	B 6,18	B 16.18			
253 ³⁰ —261	— § 1	B 6,18.17	B 19—21			
262—271	— § 2	B 6,8.10.12—17 20—22		B 22—23		
272	Moralen			B 23,8		
<u>275—429</u>	Begrebet Angst				B 72	
275	[Titelblad]		B 42			— B 70
276	[Motto]	B 43—44	B 45			— B 72,9. IV B 128
277	[Dedikation]		B 46			— B 72,9
279—280	Forord	B 52				Se B. 47.48.71. 72,4—5.96,8

S. V. IV, S.	Værkerne	Udkast	Udarbejdelse		Tryk- Mskr.	Anmærkninger
			foreløbig	endelig		
	(Begrebet Angest)					
281—296	Indledning		B 49			
297—322	Caput I		B 53			Sml. B 50—51
323—349	Caput II		B 53			
350—378	Caput III		B 55			
379—381 ³⁴	Caput IV [Indl.]		B 54.56			
381 ³⁵ —386 ⁸	— § 1		B 56			
386 ⁹ —390	— § 2 [Beg.]		B 56			
391—420	— § 2 [Resten]	B 57—69				
<hr/>						
S. V. V, S.						
<u>3—71</u>	Forord				B 96	
3	[Titelblad]	B 73				— IV B: 125. 126.
5—7 ⁹	Forord		B 74			[129]
7 ¹⁰ —8 ⁸¹	—	B 75				
8 ⁸² —15	—	B 77	B 76—78	B 79		
16—17	I	IV B 134.135	IV B 127			
18—23 ²⁴	II			B 80		
23 ³⁵ —24	—		B 81—84			
25—26	III					— IV B 100
27—30	IV	B 89—91	B 85—88			— IV B: 110.
31—34	V			B 93		[116.117.119]
(31 ² —35)		B 92				
35—38	VI		B 94—95			
39—50	VII			B 47		— B 48.71.72.4.
						96,6
51—70	VIII					— B 17. A 100
<u>75—168</u>	Fire opbyggelige Taler				B 232	
79	Forord	B 233				
81—105	1) At trænge til Gud er Menneskets høieste Fuldkommenhed					— B 196—198
(81—88 ³⁴)	(...kjøbt.)	B 200—201		B 199.202 203		
(88 ³⁵ —89 ³⁵)	(Men...lytte)		B 204			
(89 ³⁶ —90 ⁷)	(opmærksomt...Uro)		B 204	B 206		
(90 ⁸ —38)	(Hvad...erobrende!)		B 204			
(91 ¹ —104 ²¹)	(Sjæls...Vidnet.)	B 205	B 207			— B 208
106—123	2) Pælen i Kjødet					
(106—120 ³)	(...fra ham.)		B 209.211 212	B 210.213		
(120 ⁸ —122 ¹⁶)	(...Gavnlike.)	B 215	B 212.214			
(122 ¹⁷ —123)	(Vi have...)		B 214			

S. V. V, S.	Værkerne	Udkast	Udarbejdelse		Tryk- Mskr.	Anmærkninger
			foreløbig	endelig		
	(Fire opbyggelige Taler)					
124—148	3) Imod Feighed					Sml. B 234.235
(124—129 ¹⁴)	(... Uværdighed.)		B 216	B 217		
(129 ¹⁵ —140 ¹⁴)	(... Tilbagefaldet)		B 218			
(140 ¹⁴ —29)	(paa... Aand.)		B 218	B 220		
(140 ³⁰ —142 ²⁶)	(... Fedme)	B 219		B 220		
(142 ²⁷ —148)	(Det er...)			B 220		
149—168	4) Den rette Bedende stri- der i Bønnen og seirer — derved, at Gud seirer					— B 221.236.237
(149 ¹ —19)	(... Seier!)	B 222		B 223		
(149 ¹⁹ —150 ²²)	(... Betydning.)			B 223		
(150 ²³ —154 ⁵)	(... seirer.)			B 225		
(154 ⁶ —162 ¹⁴)	(... Afgud.)		B 226.227	B 228		— B 224
(162 ¹⁵ —165 ¹²)	(... lever.)	B 229	B 230	B 231		
(165 ¹¹ —168)	(Saa kommer...)	B 229		B 231		

1. The first step in the process is to identify the problem or issue that needs to be addressed. This involves gathering information and understanding the context of the problem.

2. Once the problem is identified, the next step is to define the objectives and goals of the project. This helps to clarify what needs to be achieved and provides a clear direction for the team.

3. The third step is to develop a plan or strategy to address the problem. This involves breaking down the problem into smaller, manageable tasks and determining the resources needed to complete each task.

4. The fourth step is to implement the plan. This involves putting the strategy into action and monitoring progress regularly to ensure that the project is on track.

5. The final step is to evaluate the results of the project. This involves comparing the actual outcomes against the objectives and goals to determine the effectiveness of the project.

DATE DUE

GAYLORD	PRINTED IN U.S.A.

PRINTED IN U.S.A.

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500
All items are subject to recall.

← Barcode (over)

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500
All items are subject to recall.

